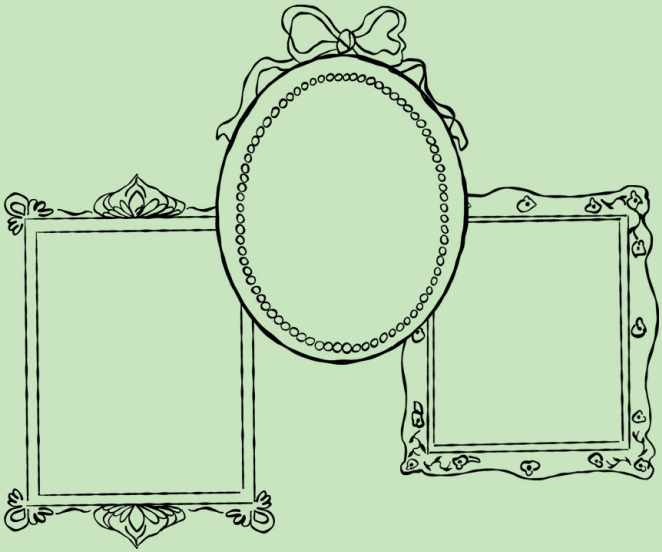
Vladimír Neff

ROUCHO PANA DE BALZAC

Městská knihovna v Praze

e-kniha • Praha • 2026

Roucho pana de Balzac

Vladimír Neff

Znění tohoto textu vychází z díla Roucho pana de Balzac tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Československý spisovatel v Praze v roce 1981.

Podle předlohy z fondu Moravské zemské knihovny v Brně.

§

Text díla (Vladimír Neff: Roucho pana de Balzac), publikovaného Městskou knihovnou v Praze, je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno Autorským zákonem č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci Creative Commons Uveďte původ-Nevyužívejte komerčně-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

Verze 1.0 z 30. 10. 2026.

OBSAH

Záhadný balíček 5
Breitbartův železný uzel 15
Co bylo v záhadném balíčku s pečetí 20
Šílený mnich 26
Dům hrůzy 45
Fatální žena 59
Skandál v závodní jídelně 86
V zajetí mamonu a chtíče 108
Srdce její vzkvétalo vždy dvěma květy 139
Apropó, co dělá Monika? 155
Podraz 171
Další skandál v závodní jídelně 184
Zmizení missis Element 203
Léčba duší 212
Obchod s bílým masem 230
The happy end 243

Záhadný balíček

Vážný, čistotně oděný do nenových šatů zřejmě konfekčních, ale dobře padnoucích jeho štíhlé postavě, Jiří Kavalír, mladý profesor češtiny a němčiny na střední škole na Sladkovského náměstí na Žižkově a nadto přičinlivý spisovatel knih pro děti, vyzvedl si na hlavní poště v Jindřišské ulici balíček, jejž tam listonoš z důvodu jeho nepřítomnosti, jak zní formule, pro něho uložil. – Co se vleče, neuteče, řekl bodře veselý úředník, když mu balíček předával, narážeje tak na dlouhé a klikaté putování, jímž zásilka prošla, než se konečně dostala do rukou, pro něž byla určena. Mladý spisovatel bydlel v Husitské ulici na Žižkově, která se za dávných časů, v době mezi první a druhou světovou vojnou, jmenovala Husova, a odesílatel balíčku, jistý MUDr. Roman Jamr, Jiřímu Kavalírovi nadobro neznámý, označil ulici Kavalírova bydliště tímto starým jménem. Balíček byl proto odeslán do ulice, která dodnes přežívá jakožto Husova a nalézá se na Starém Městě pražském. Opatřena poznámkou adresát neznámý, zásilka byla pak vypravena do ulice Husinecké, odtud do Husových sadů na Smíchově, jež po pravdě neexistují, neboť lokalita, označená tímto jménem, není nic víc než křovinatý porost na nepřístupné stráni, třmící nad výpadovou ulicí, směřující k Plzni. Ze Smíchova putoval balíček do východní okrajové čtvrti města Prahy jménem Kyje, kdež mají také jakousi Husovu ulici. Na tamním poštovním úřadě si povšimli, že adresátovo jméno je provozeno přídomkem spisovatel, i poslali balíček do Svazu českých spisovatelů. Jiří Kavalír nebyl členem této instituce, ale protože nicméně věděli o jeho existenci, snadno zjistili jeho správnou adresu a balíček tam poslali; nu a když lis-

tonoš konečně zazvonil u jeho dveří, nikdo nebyl doma. Toto vše v nás chtěj nechtěj vyvolává dojem, jako by jakési dobré, mladému docentovi příznivé síly se byly snažily dodání balíčku překazit, ovšem marně, neboť svědomitost a spolehlivost pracovníků pošty hravě odolala nástrahám jakýchsi iracionálních vlivů.

Byla, ta zásilka totiž, příliš veliká, než aby správně mohla být zvána balíčkem, leč také příliš malá, než aby se jí právem mohlo říkat balík. Ale protože byla lehoučká, vážíc, namátkou odhadnuto, necelou polovinu kilogramu, a příhodného formátu, takže její vlastník ji bez nejmenšího nepohodlí mohl nést v ruce, k čemuž vystačil s jedním prstem, nebo v podpaží, snad se nedopouštíme valné nedůslednosti, když ji přece jen zoveme balíčkem. Papír, do něhož byla zabalena, nyní počerněný razítky poštovních úřadů, byl onoho laciného druhu, do něhož se balívají tovary uzenářské, a motouz, který ji držel pohromadě, byl hrubý, zadrhnutý pevným uzlem. To vše bylo zcela obyčejné a utilitárně všední. Zato závěrečný detail, jejž musíme ještě uvést, byl zcela zvláštní a vymykající se uzancím a stylu doby, v níž skromný hrdina tohoto příběhu vyrostl a dozrál k mužnosti: konečky motouzu, trčící ze zmíněného uzlu, byly totiž opatřeny pečetí, to jest byly štědře zality červeným pečetním voskem, do něhož byly vtlačeny ozdobné, v secesním stylu rozvedené iniciály jména odesílatele balíčku, jímž jak pověděno byl onen neznámý MUDr. Roman Jamr, bytem Smíchov, ulice U Boženky.

Vše, co v životě zakoušíme poprvé, jest hodno pozornosti, a protože Jiří Kavalír se dosud nikdy nestal příjemcem jakékoli zásilky opatřené pečetí, staromódní koláček ztvrdlého vosku silně zaútočil na jeho obraznost a podráždil jeho zvědavost na obsah balíčku. Na omak byl měkký, pružně poddajný, a údaj obsahu, uvedený na průvodce, byl sice neurčitý, ale pro vysvětlení oné měkkosti

a pružné poddajnosti zcela dostatečný: textilie. Nuže pan Bůhvíkdo, pomyslil si mladý pedagog, posílá panu Bůhvíkomu jakousi textilii: proč? A jakou textilii? Co to vůbec je, textilie? Logický pojem tak široký, že je bezmála bez obsahu, takže lze do něho zahrnout, cožkoli jakýmkoli způsobem bylo upředeno a utkáno, od hadru po hedvábný cache-nez světáka v cylindru. Mladého muže přepadlo pokušení strhnout hned na místě z balíčku motouz a podívat se dovnitř, ale protože byl ukázněný a uměl se ovládat, potlačil svou zvědavost a omezil se na to, že nehtem natrhl do obalu otvůrek. Ukázala se mu jakási bělostná, zažloutlá tkanina, jež z obalu vykoukla jako osleplé oko. Opatrně k ní přičichl a neomylně uznamenal pach naftalínu.

Vydal se pak na cestu z pošty k domovu pěšky, protože chtěl ušetřit korunu za jízdu v hromadném dopravním prostředku. Žil skromně, ukládaje korunku ke korunce, aby ušetřil na prázdninovou cestu, již hodlal podniknout, stejně jako loni a předloni, v osobním automobilu značky Trabant, jehož byl majitelem, se svou milovanou snoubenkou Monikou Růžičkovou, posluchačkou žurnalistické fakulty Univerzity Karlovy, a nadto šťastnou nositelkou ceny Františka Gela, překladatele románů Conana Doyla a známého novináře, který v pětačtyřicátém roce byl hlavním českým reportérem norimberského procesu proti válečným zločincům. Cena, nesoucí jeho jméno, byla Monice Růžičkové udělena odměnou za její píli a nadání. Byl to, ta cena totiž, vkusně vázaný výtisk Filozofské historie od Mistra Aloise Jiráska, který se stal, byv Monice předán na fakultním plese, pýchou její neveliké, ale vybrané knihovničky.

První polovinu letošních letních prázdnin, než se vydají do ciziny, hodlal Jiří Kavalír strávit pospolu s Monikou ve své chatě v Mrači na Sázavsku, již podědil po svém zvěčnělém otci. Ces-

ta sama, již plánoval, měla podle jeho zámyslu být jak zábavná, tak poučná: měl namířeno, a Monika s tím souhlasila, do bájemi opředené Makedonie. Doufal, že poznání této země, rodiště Filipa Druhého Makedonského a zejména jeho skvělého syna Alexandra, iniciátora helénistické kultury, která zastoupila klasickou kulturu řeckou, Alexandrem zničenou, vynese mu vhodný rámec k sepsání knihy historických pověstí, podobně jako svého času studijní pobyt v Kladně mu poskytl látku k jedné z jeho nejúspěšnějších knih, nazvané Pohádky z říše permoníčků, za jejíž výnos si koupil zmíněného trabanta. Jednu z těch makedonských pověstí už nosil v hlavě – byla to zkazka o tom, jak uprostřed žhoucí pouště Alexandrovi žízнící vojáci slili ze svých mizivých zbytků zásob kapku ke kapce přilbici plnou vody a nabídli ji Alexandrovi, aby aspoň on se napil dosyta, ale Alexandr, nádherný, ji před jejich očima vylil do rozpáleného písku. Tento příběh se mladému spisovateli nesmírně líbil, protože odpovídal jeho vrozenému smyslu pro kázeň a sebevládu.

Bylo teplé počasí pokročilého jara, tedy doba, kdy léto už bylo nedaleko, což znamená, že Jiří Kavalír měl už bezmála pohromadě celou částku, kterou si potřeboval ušetřit na prázdninovou cestu, aby hned potom, až se z cesty vrátí, začal šetřit na cestu další a příští. Kráčel rychle a lehce, jak se slušelo na jeho devětadvacet let, snad o něco rychleji, než chodíval jindy, neboť chtěl být co nejdříve doma, aby se mohl v pohodlí a klidu podívat na obsah balíčku s pečetí. Dívky a mladé ženy, příslušnice téže poválečné generace, k níž patřil i on, dlouhoúdé a úzkoboké, když ho míjely, tepajíce dlažbu, omytou nedávnou vlažičkou, hezkýma nohama, navlečenýma do džínsek – některé obzvláštní fešandy byly oděny kalhotami z manšestru, který právě přicházel do módy, a ty nejrafinovanější mezi nimi měly tyto kalhoty zastrčené do měkkých

kozaček – dařily autora Pohádek z říše permoníčků pohledy sympatií a uznalosti, jež znamenaly: Heleďse, jsme z jedné doby, ty a já, ty její syn, já dcera, ty pohledný, já podle názoru jiných hezká a sexy, tak tedy nedělej, že pro tebe jsem luft – leč on vskutku nebral na vědomí útoky jejich čarozraků, neboť věru, baže věru nevěděl, proč by tak měl činiti. Jeho Monika, jíž se zaslíbil, nosila vyrudlé džínsky a svetříky a krátké kacabajky z umělotiny stejně jako ony, jako ony chodila za teplého počasí prostovlasá, v zimě s ručně upletenou debilkou na hlavě, jako ony si na svou svěží tvářinku, nad růžný lupínek čistou, zbytečně natírala jakési kompakty a barvičky, to vše hromadně zvané mejkap, jako ony byla podle názoru jiných hezká a sexy, i ve všem ostatním se od nich lišíc jen nepodstatně: po pravdě ulice se hemžila Monikami, Moniky vystupovaly z tramvají a hrnuly se do nich, krámy byly nabity Monikami, seriózní Moniky nahlížely do výkladní skříně knihkupectví, frivolní Moniky se smály a švitořily se svými družkami, Monik bylo všude plno, plničko, ale mladému spisovateli bájných příběhů byly vesměs s výjimkou jedné jediné, té pravé Moniky, hluboce lhostejné.

A zatímco hbitě rázoval Jindřišskou ulicí směrem k Žižkovu, nepřestával přemítat o balíčku s červenou pečetí a o jeho možném obsahu. Že by to byl dárek, který by ho měl pohnout k shovívavosti vůči některému špatně prospívajícímu žákovi, že by tedy šlo o pokus o úplatek, tuto případnost vylučoval, neboť jediný z jeho studentů, který beznadějně propadal z češtiny, jistý Havrda, byl syn vedoucího Masny, a ten se k svému štěstí nikdy nepokusil Jiřího Kavalíra zkorumpovat, ač k tomu měl prostředky: pravíme, že to bylo k jeho štěstí, neboť byl by se se zlou potázal, naraziv na ocel Kavalírova charakteru, kdyby se byl odvážil takové mrzkosti – mladý pedagog si živě představoval, jak škaredě by Havrdu seniora sjel, kdyby se

pokusil podsunout mu nějakou vybranou masnou lahůdku, třebas svíčkovou na bifteky, s prosbou, aby synáčkovi zlepšil známku, anebo aspoň aby mu před závěrem školního roku udělil opravnou zkoušku; leč Havrda starší nikdy nic podobného neučinil.

O úplatek tedy zřejmě nešlo, leč byla tu jiná možnost, že totiž jde o jeden z těch žertů zvaných kanadskými, jimž nezbedná školní dítka s oblibou holdují, jako když například Kavalírovi onehdy nastražila na židli houbu, napitou vodou: není vyloučeno, že do nažloutlé textilie, viditelné pod protrženým papírem, je zabaleno něco nesmyslného, nevhodného, ne-li dokonce odporného. Je-li tomu tak, pak primo Jiří Kavalír dobře učinil, že zásilku nerozbalil hned v poštovní hale, a secundo doktor Roman Jamr i se svou červenou pečetí je figura neexistující, vymyšlená jen proto, že některý z neznámých darebáků náhodou byl vlastníkem starodávného pečetítka s iniciálami RJ – kluci s oblibou sbírají a schránějí všelijaké roztodivné odložené drobnosti a vytvářejí z nich něco, čemu říkají poklad: co kluk, to budoucí muž, a co muž, to sběratel. Tak například Jiří Kavalír před nedávnem uhlídal na hrudi jednoho ze svých žáků krásnou smaltovanou medaili s nápisem REPUBLIQUE FRANÇAISE 1871, pravděpodobně jedno z prvních vyznamenání, vydaných čerstvě vzniklou Francouzskou republikou. Přísně dotázán, jak k takové historické raritě přišel, chlapec pravil, že ji od svého tatínka dostal na hraní, a tatínek správnost synovy výpovědi potvrdil – on získal ten metál, když sám ještě chodil do školy, vyměniv jej s jedním ze svých spolužáků za žvejkačku. Nuže může-li se školní děcko stát vlastníkem takovéto podivnosti, pročpak by si nemohlo přisvojit jakési starodávné pečetítko?

Aby si v té věci zjednal jasno, Jiří Kavalír vstoupil do telefonní budky a nahlédl do ohmataného seznamu, který tam visel na žluté šňůře z umělé hmoty. A hle, Jamrové tu byli uvedeni hned dva,

kromě MUDra Romana Jamra též JUDr. Jan Jamr, oba dva bytem na Smíchově, ulice U Boženky dvanáct.

Ač pobývali pod společnou střechou, měli tedy každý svou vlastní telefonní linku, a to, aj, svědčilo o náročnosti a přejemnělosti, která se do dnešní doby hodila právě tak málo jako červená pečeť s iniciálami v secesním provedení. Vida je, Jamry, pomyslil si mladý muž, uklidněn zjištěním, že jeho obavy, že jde o klukovskou kanadu, se ukázaly zbytečnými, a že naopak balíček, který ho pálil v podpaží, je opatřen netoliko pečetí skutečnou, voskovou, ale nese též pomyslnou pečeť jakési starosvětské výlučnosti. Zatímco pak směřoval přes cíp náměstí Maxima Gorkého do ulice zvané Dlážděnou, kdež zamýšlel nahlédnout do výkladce tamního antikvariátu, jejž rád a často navštěvoval, zabýval se zábavnou otázkou, zda německé slovo Jammer, to jest nářek, naléhavě připomínané jménem smíchovských Jamrů z ulice U Boženky, nebylo původně odvozeno z Jeremiáše, tohoto klasického šampióna veškerého lkání a naříkání. Ač odborně vyškolen na vysokém učení a svědomitě připraven k svému učitelskému povolání, mladý filolog si rád dopřával žertovnou zábavu tak zvaného uhlířského etymologizování, jako když třebas slovo prosinec odvozoval od prositi, anebo Ungar, Ungarn, anglicky Hungary, to jest Maďar, Maďarsko, od Hunger, to jest hlad. Zábavně pošetilý nápad, že slovo Jammer vzešlo z Jeremiášova jamrování, zaujal ho příjemně a poskytl mu chvíli nevinného rozptýlení, než byl vystřídán myšlenkou vážnější, k níž ho podnítil náhodný pohled na figurální skupinku z biskvitového porcelánu, nabízenou ke koupi za cenu jednoho sta šedesáti korun ve výkladu starožitnického krámu, ležícího naproti zmíněné prodejně antikvárních knih – myšlenkou, zda tato hezoučká, pohledu příjemná nipa patří do kategorie umění, anebo zdali se sluší ji odsoudit jako nevkusný kýč.

Byla to neveliká, s úzkostnou akurátností provedená plastika, představující dva muže v loveckých kostýmech z let minulého věku asi tak padesátých, bezpochyby pána a sluhu, oddávající se odpočinku po zakončení zdařilé honby. Pán, měkký kulatý klobouček kastrolového tvaru na hlavě, na pravé kyčli prázdnou loveckou brašnu na řemenu, vedeném od levého ramene šikmo přes plece, nohy chráněné látkovými kamašemi, ležérně zkřížené, tak jak to činí ve chvílích oddechu za kulisami baletky, znavené tancem, naléhal levým bokem a levou rukou, v níž držel přehnutý karabáč, k pahýlu stromu, o nějž byl opřel svou pušku. Postavu měl dosud mladistvou, štíhlou, ale asi ne už nadlouho, neboť jeho břicho, stažené vestou, na níž byly povoleny dva knoflíky, počínalo jevit malý, ale zřetelný náběh k ztučnění. Měl jemnou a smutnou tvář, lemovanou licousy.

Sluha, který se úborem lišil od pána tím, že na hlavě neměl klobouk, nýbrž plochou čapku s bambulkou, a na nohou ne kamaše, nýbrž vysoké boty nad kolena, dopřál si plného pohodlí, usednuv na pařez v blízkosti pahýlovitého stromu, o nějž se pán s kamašemi a s kastrolkem na hlavě toliko opíral. Měl na tuto dovolenost nepochybně právo, vždyť bylo mu nésti ne prázdnou brašnu, jíž byl obtížen pán, nýbrž proutěný koš s dvěma ulovenými bažanty, jejichž mrtvé hlavičky byly mdle svěšeny přes okraj koše, a navíc toho zastřeleného lišáka, nyní ležícího v mechu, jako by spal: chudák ferina měl smůlu, že se pánovi s kastrolkem na hlavě a s kamašemi, lovícímu bažanty, připletl do cesty.

Na přiohnutém sklonu sluhova těla bylo dosud znát, jak před chvílí složil mrtvého lišáka a koš s bažanty na zem a vyčerpaně se spustil na pařez, aby si oddechl A zatímco jeho pán stál se zkříženýma nohama opodál a tvářil se oduševněle a smutně, jako by měl být fotografován, lovecký pes křepelák, který oba muže provázel,

spočinul sedícímu sluhovi předními tlapami na stehnu přikrčené pravé nohy a s bezmeznou psí oddaností vzhlížel vzhůru k jeho tváři, při čemž sluha ho drbal mezi ušima. Pes se tu dopouštěl zřejmé a nápadné nenáležitosti, neboť jeho láska se správně měla obracet k pánovi, nikoli k pánovu služebníkovi, ale bylo snadno omluvit ho tím, že pán pro něj měl jen karabáč, kdežto sluha na něj byl vlídný, laskal ho a asi ho i krmil.

Tato idyla, jakoby vyvstalá z doby panování císaře Františka Josefa či spíše královny Viktorie, ježto oba muži, pán i sluha, a samozřejmě i pes křepelák vypadali *very british*, upoutala mladistvého literáta věrností svého provedení, takže si notnou chvíli prohlížel každý z jejích detailů, zákruty srsti nyjícího křepeláka, klouby na pánově ruce, třímající karabáč, upletený z řemínků, zobáčky a očka ulovených bažantů, proutí, z něhož byl zroben koš, drápy na křepelákových pazourách. Shledal mimo jiné, že na pánově vestě nejsou rozepnuty dva knoflíky, jak se zdálo na první pohled, nýbrž tři, neboť třetí knoflík s příslušnou prázdnou dírkou byl zčásti překryt řemenem brašny, zatímco knoflíky na kamaších byly pozapínány jaksepatří, od prvního do posledního. Ach, kolik dovednosti, píle a řemeslného umu, myslil si Jiří Kavalír, tu bylo vynaloženo! A přece každý, kdo se považuje za vzdělaného, by o této plastice prohlásil bez váhání, že to je kýč, který s uměním nemá nic společného. Proč? Protože to je hezké, líbivé napohled a jako živé. A protože to nesplňuje základní požadavek, kladený na umělecké dílo, aby bylo prostředníkem mezi světem jevů a světem idejí, mezi realitou a myšlenkou. Ale není-li tento požadavek tak trochu školometský a mračnopozorský a nezanedbává-li něco velmi důležitého a bez čeho je protivné si představit umělecké tvoření, to jest jistou sympatii pro utěšenost, příjemnost a půvab? Staří si takovými otázkami nelámali hlavu a prostě zobrazovali

krásná těla a krásné tváře a snažili se napodobovat realitu tak věrně, aby ptáci ďobali do obrazu, na němž byly namalovány třešně; antičtí umělci nikdy nedospěli k poznání, že umění si vytváří svou vlastní skutečnost. Ale ač jejich názory tedy byly ven a ven nesprávné, na nedostatečnou, po sta let vytvářeli díla, jimž se dodnes obdivuje celý svět. A stejnou úctou jsou zahrnovány výplody tak řečené renesance, antickým uměním inspirované: u psa, jak říkával starý dobrák Sokrates, jehož estetika byla zcela vysloveně reakční – u psa, obdivujeme-li se bez ostychu věrnému zpodobení žíly, naběhlé námahou a horkem, na hřbetě ruky Michelangelova Davida, proč by se Jiřímu Kavalírovi nemělo líbit věrné zpodobení ulovených bažantů, zabitého lišáka, tloustnoucího lovce a jeho uhoněného sluhy? Nu, líbit se mu to může, ale on, Jiří Kavalír, se k tomu nesmí přiznat, neboť kdyby se dopustil takovéto neprozřetelnosti, jeho inteligentní přátelé – a on měl pouze inteligentní přátele – by ho prohlásili za měšťáka a hlupáka, a kdyby si dokonce tu tretku koupil a ozdobil jí svůj pokoj, Monika by si rovnou myslila, že se zbláznil, a Kavalírova maminečka by spráskla ruce: Sto šedesát korun za takový ničemný krám, dobrý jen k tomu, aby se na něm utíral prach!

A přece cena sto šedesáti korun, za niž lovecká plastika byla vyčíslena, byla překvapivě nízká, neboť jiné porcelánové figurky, ve výloze vystavené, ač některé z nich menší a méně efektní, stály dvakrát až třikrát tolik. Pátraje po kazu, který snížil její prodejní hodnotu, mladý pedagog znovu k plastice přihlédl, a už ten kaz našel: pánova puška, opřená o strom, měla uraženou hlaveň.

Heureka, řekl si. Ano, je to kýč, a co horšího, střep.

A uspokojen nesmlouvavou ukázněností svého úsudku, vydal se dál svou cestou.

Breitbartův železný uzel

Ona část Husitské ulice, v níž jak už pověděno žil hrdina tohoto příběhu, Jiří Kavalír, leží v končině, dodnes výrazně a neblaze ztvárněné úporným bojem, jejž naši praotcové po desítky let sváděli s nepřízní zdejšího kopčitého terénu, snažíce se prosadit svou dnes už nikoli zcela pochopitelnou ideu, vtáhnout až do nejstřednějšího středu města parní dráhu se vším, co k parní dráze přináleží, se sítí kolejnic, nádražními budovami, výhybkami, semafory, topírnami, nárazníky, tunely. Krajině, na jejímž okraji přikrčen stojí dům, v němž se Jiří Kavalír před devětadvaceti roky narodil, a jež před vynálezem parní lokomobily bezpochyby byla romanticky poutavá, vévodí jednak netvorná stavba půldruhého kilometru dlouhého železničního viaduktu, který se neúchylně táhne napříč Karlínem k severu přes ostrov Štvanici na protější břeh Vltavy a odtud neznámo kam, jednak hora Vítkov, na níž otec Žižka před čtyřmi sty šedesáti roky, co tyto řádky píšeme, porazil křižácké vojsko. Mít výhled na takovou pěknou a k tomu věkopamátnou, a co nejlepšího, zeleným porostem opatřenou horu zajisté je něco velmi příznivého a povznášejícího, a Jiří Kavalír se tomu výhledu těšil v plné míře, vždyť hora Vítkov trmí naproti jeho rodnému domu na druhé straně ulice: žel tato přednost byla silně znehodnocena tím, že naši předkové v rámci svého nešťastného usilování o ferroviaci (odvozeno z ferrum = železo a via = cesta, česky tedy zželezničení) města Prahy olemovali obě úpatí hory, severní i jižní, kolejemi železničních tratí, z nichž jedna směřovala rovnou do Vídně a druhá měla namířeno kamsi k severu. Nu a dům, v němž Jiří Kavalír žil společně, poznamе-

nejme tu na okraj, se svou maminkou, byl zbudován právě tam, kde obě ty tratě, severní i jižní, po dlouhém bloudění odlehlými končinami počínají se radostně sbližovat, a spějíce jedna k druhé, společně překlenují Husitskou ulici, přejíždějíce ji nad proudy vozidel a nad hlavami chodců po dvou – každá má k tomuto cíli svůj vlastní – skřípavých, dunivě hřmotných železných mostech šouflovatého vzhledu – jeden z nich se nese téměř na dosah ruky právě před oknem mládeneckého pokojíku Jiřího Kavalíra – a potom, když se byly šťastně jedna k druhé přidružily, pokračují bok při boku po nízkém železničním valu k obrovitému areálu železničního seřadiště hlavního nádraží, kteréžto seřadiště se prostírá až do bezprostřední blízkosti nejživější tepny pražského centra, Václavského náměstí. Naši železnicmilovní otcové uskutečnili svou ideu dokonale.

O onen železniční val, na němž se jak vylíčeno obě tratě po dlouhém odcizení sblížily, se až do počátku Kavalírových mužných let opírala zády řada nesmírně ošklivých jednopatrových budov starorakouského ouřadního slohu, natřených špinavě zelenou, erární barvou. Když pak tyto zlé haluzny, lemující jižní stranu Husitské ulice, byly v rámci modernizace pražských předměstí strženy, železniční val za nimi se počal hroutiti, pročež bylo nutno jej podepřít dřevěnými břevny: byla tu zřejmě porušena desítkami a desítkami let osvědčená symbióza vzájemného podpírání. A protější strana ulice Husitské jest v těch místech uzavřena litinovým, nahoře špicemi opatřeným plotem, za nímž a pod nímž se prostírá do nedohledna něco, čemu se úředně říká lokomotivní depo druhého největšího pražského nádraží, zvaného Praha-střed. Toto depo, nepřehledný labyrint kůlen, podstřeší, prastarých domků neznámého vzniku a určení, nouzových baráků, dřevěných přístavků, skládek cihel cementu a písku, topíren, kotelen a bozi vědí, čeho

všeho ještě, jest tak ohyzdné, zřejmě neprozkoumatelné, džunglovitě neproniknutelné, neodbavitelné, že modernizátoři města, když stáli před úkolem spojit sever a jih města novým dopravním pásem, pozbyli před touto drúzovitou spletí bědně přežívajících barabizen a jejich novodobých příštipků vší odvahy, a než aby se jí jakkoli dotkli, raději ji překlenuli smělým betonovým nadjezdem pro auta.

Kavalírové obývali tuto ponurou končinu tak dlouho, že už nebrali na vědomí její zarážlivou škaredost, a dokonce v ní nalézali jisté zalíbení. Pan František Kavalír, otec Jiřího Kavalíra, zahájil svou kariéru známého a oblíbeného vrchního číšníka jako pikolík v karlínském divadle Varieté, kdež varietní program na jevišti byl provázen restauračním a kavárenským provozem v hledišti; a František Kavalír si nadosmrti zachoval sladce tesknou vzpomínku na doby, kdy na karlínské varietní scéně vystupoval silák Breitbart, který překusoval ocelové řetězy a železné tyče smotával do uzlu. Mužně krásný ve svém lesklém odění římského legionáře, na přilepšení programu sestupoval z jeviště, procházel mezi restauračními stolky v parteru a napínal zpocené bicepsy, aby je dámy mohly zhlédnout a ocenit zblízka. Uzly, jež zadrhoval z železných tyčí, nabízel svým obdivovatelům zdarma na památku. Pikolíkovi Františkovi se podařilo jeden z těchto suvenýrů, vážící dobrých patnáct kilo, ukořistit a odnést domů.

Pan František Kavalír nepřestal karlínské Varieté milovat a navštěvovat jako platící divák, když tam už nebyl zaměstnán, a zhlédl na jeho jevišti podivuhodné výkony mnoha a mnoha slavných artistů, mimo jiné kouzelníka Danta, který rozřezával svou krásnou partnerku cirkulární pilou vedví, dále čtenáře myšlenek a telepata Freda Mariona jakož i hudebního klauna Grocka s jeho pitomoučce udiveným „neny mošná“, ale žádný z těchto mistrů

mu nepřirostl k srdci tak jako Breitbart. Jeho nesmyslný uzel překážel u Kavalírů v bytě ještě mnoho a mnoho let, když František Kavalír už dávno exceloval jako populární vrchní číšník v kavárně Louvre na Národní třídě. Dařilo se mu chránit Breitbartův uzel i před svou čistotnou a pořádkumilovnou manželkou Aničkou, ranní uklízečkou v Ústavu pro výzkum železnic, jež na ten ohavný předmět právem žehrala a usilovala o jeho nebytí.

Šest let po skončení války se manželům Kavalírovým, když už byli přivedli na svět dvě dcery, narodil chlapec, jemuž dáno jméno Jiří a na nějž, když počínal rozum bráti, Breitbartův uzel působil mocnou a prapodivnou fascinací. Vskutku budoucí autor Pohádek z říše permoníčků strávil své první dětství v přesvědčení, že se stane druhým Breitbartem, jejž dobře znal z otcových vyprávění, i bylo jednou z jeho nejoblíbenějších dětských kratochvílí rozplétat silákův uzel, což se mu arci dařilo pouze ve snu, anť se mu o té pošetilosti i zdávalo. Strašlivý železný uzel odolával úsilí jeho ruček tak dlouho, až si nastávající Breitbart z té námahy uhnal pupeční kýlu. A když se o něco později po úspěšné operaci navrátil z nemocnice domů, Breitbartův uzel byl pryč, byl pá, byl fuč, byl ztracen a odstraněn z chlapcova obzoru, jako by ho nikdy nebylo bývalo: maminka Anička Kavalírová využila příležitosti, aby konečně prosadila svou, a odnesla ten nenáviděný krám do sběru. A se zmizením uzlu se malému Jirkovi kupodivu všechna breitbartovština vykouřila z hlavy tak dokonale, že čtenáři se může zdát, že jsme o tom vyprávěli zbytečně, pro nic za nic. Ale nevyprávěli jsme o tom zbytečně, ani pro nic za nic.

Protože po válce kavárenský život v Praze počal upadat, pan František Kavalír, který stále ještě slušně vydělával, dal svého syna Jiřího na vysokou školu, a když se jeho dvě dcery vdaly a syn s úspěchem složil státní zkoušky a nabyl tak způsobilosti vyučovat

češtině a němčině na středních školách, *der schöne Franzi*, jak mu před válkou žertem přezdívali stálí hosté kavárny Louvre, zesnul spokojen, že o jeho rodinu je postaráno. A Jiří Kavalír osaměl se svou matkou v bytě, který za otcova života a za dětství jeho sester býval nepříjemně těsný. Pokoj, před jehož oknem, jak víme, vedl železniční přejezd, stal se jeho studovnou a pracovnou a občasným přechodným bydlištěm jeho milované snoubenky Moniky. Neboť matka Jiřího Kavalíra kromě jiných svých vynikajících vlastností, mezi nimiž nezdolně stálá dobrá nálada zaujímala místo nejpřednější, byla diskrétní a tolerantní. Tato diskrétnost a tolerantnost byla výronem jak jejího dobráctví, tak její životní filozofie, kterou sdílela, aniž o tom měla tušení a aniž se o to sebeméně zajímala, s mudrci tak vynikajícími, jako byl císař Marcus Aurelius, Epiktet, Seneca, Zenón z Kitia, Chrysippos a mnozí a mnozí jiní, a jejíž podstatu dokonale a beze zbytku vystihovala svým často opakovaným úslovím „jo to se nedá nic dělat" nebo „co naplat". Jirka a Monika jsou mladí a plní života a mají se rádi a brát se ještě nemůžou; tak to se nedá nic dělat. Po pravdě řečeno Jirkovi Kavalírovi a Monice Růžičkové nic nebránilo v tom, aby se vzali, ale Monika s vdavkami nepospíchala, protože doma rodiče ji chovali jako v bavlnce, a ona věděla, že jakmile bude mít svou vlastní domácnost, bude nucena přiložit ruku k dílu. Tento svůj velmi pochopitelný a běžný obmysl omlouvala svou fanatickou láskou k svobodě. Zastávala se názoru, že být svobodný znamená mít svobodu. Dva svobodní lidé nemusí žít pohromadě, stýkat se mohou, kdy chtějí a jak chtějí, a komu to není recht, ať si trhne nohou. Teprve když ti dva se vezmou, svět je začne buzerovat.

Ač byla nositelkou ceny Františka Gela, Monika ráda užívala výrazů stejně bujných jako všechny ostatní Moniky její generace.

Co bylo v záhadném balíčku s pečetí

Ale jak jsme si toho povšimli už v případě Breitbartova železného uzlu, paní Anička Kavalírová, shovívavá k lidem, byla nepřátelská k věcem, jež se jí jevily jako zbytečný krám a šmejd, dobrý k vyhození. Ovšem její názor na to, co je zbytečný krám a šmejd, dobrý k vyhození, stával se často předmětem rodinných různic a někdy i bouří. Tak například před lety, když František Kavalír přinesl domů elektrický mlýnek na kávu, maminka Kavalírová promptně vyhodila krásný, po předcích Františka Kavalíra zděděný turecký mlýnek z tepané mosazi, který drtil kávu na prášek nedostižně jemný, ale za cenu nemalé tělesné námahy. Touto námahou zdůvodnila a omluvila maminka Kavalírová svou likvidaci starožitného mlýnku: teď už, pravila, se nebude potřebovat ten cajk, po kterém darmo bolí ruka. Něco podobného provedla svému synovi, když Jiří, podlehnuv nabádání kapitánů moderní techniky, koupil si elektrický holicí strojek a maminka mu ihned vyhodila jakožto zbytečný krám holicí aparát značky originál Gilette se sklapovacími křidélky, jejž mu Monika loni darovala k narozeninám. Ale až na svůj sklon k takovýmto přehmatům paní Anička Kavalírová byla žena příkladná, a okolnost, že měla zuby zle spravované plombami a korunkami z bílého kovu, nečinila její úsměv o nic méně půvabným a sympatickým.

Živá a zvědavá, netrpělivě vyčkávala návratu svého syna, o němž věděla, že si šel na poštu vyzvednout jakýsi balíček, a kdykoli se jí zazdálo, že se na schodišti ozvaly jeho kroky, ustávala v žehlení, jímž byla zaměstnána, a přikládala dlaň k pravému uchu, na něž

lépe slyšela. Jakkoli dovedla stoicky snášet rány, jimiž ji osud stíhal, nejhorší mezi nimi smrt jejího Františka, utěšujíc se pomyšlením, že co dělat, neštěstí nechodí po horách, ale po lidech, nevzdávala se neurčité, ale stálé naděje, že ji jednou potká nečekané štěstí nebo aspoň milé překvapení, které rovněž nechodí po horách, ale po lidech, jimž bývá doručováno poštou v balíčku, jako když jednou za války, za nejhorší nouze, Anička Kavalírová z ničehož nic obdržela od svého bratrance v Náchodě pytlík vepřových šperků. Tímto poklidným očekáváním, že se na ni štěstí usměje a zpříjemní její existenci, maminka Kavalírová se i ve své odevzdanosti v osud zachraňovala před příhanou fatalismu. Však také když konečně zaslechla kroky, v nichž teď už zcela neomylně poznala dusot svého syna, který, lehko- a dlouhonohý, při ztékání schodů brával dva stupně najednou, maminka Kavalírová vytáhla šňůru žehličky ze zásuvky, vyběhla do předsíně a vyhlídla ze dveří na chodbu, řkouc:

– Tak co to bylo?

Byla to otázka zhola zbytečná, neboť paní Anička Kavalírová natolik znala povahu svého syna, aby věděla, že se do balíčku podívá teprve doma, ale co jí záleželo na čtyřech slovech, pronesených pro nic za nic do větru. – Je v tom nějaká látka, pravila, když synovi vzala balíček z ruky a trochu jej omakala.

– Ano, jako obsah zásilky je uvedena textilie, řekl Jiří Kavalír. – Sám jsem se přesvědčil, že tomu vskutku tak jest.

A poukázal na otvůrek v obalu.

– To vypadá jako kašmír, řekla maminka. – Moc fajnový kašmír, jaký se dnes už nedělá. Však je taky hrůzu let starý.

Hned potom vytáhla v kuchyni ze šuplíku kredence nůž, a aniž se sebeméně pozastavila nad pečetí, jíž balíček byl opatřen, neboť jsouc o generaci starší, neměla užívání pečetě za něco neobvyklého, šmik šmik rozřízla motouz. A když pak strhla balicí papír,

ustrnula údivem stejně naprostým, jakým ztumpachověl i její syn, neboť bylo by těžko si představit něco absurdnějšího a bylo by nemožno očekávat něco nečekanějšího, než bylo to, co se ukázalo jejich nevěřícím zrakům, totiž bílý, ale věkem zažloutlý mnišský hábit, dominikánské řeholní roucho. Zápach naftalínu, jejž Jiří Kavalír prve vyčenichal, když byl do obalu navrtal otvůrek, jim nyní horlivě zavál do tváří, jako by se jim chtěl pochlubit svou užitečnou, zkáze tkaniny bránící přítomností.

– To je kutna, pravila Anička Kavalírová cípem dechu, jako by svému synovi sdělovala přísně střežené tajemství.

– Typická, řekl Jiří Kavalír, patrně aby zastřel své ohromení.

– Akorát takovou nosil ten mnich v tom francouzským filmu, jak tam zabili toho flašinetáře s opičkou, jak už se to jen jmenovalo, dávali to dole v bio Ponec, řekla maminka.

– Červená krčma, řekl Jiří Kavalír, a pokračoval poučlivě, jako by přesností údajů, jež mamince sděloval, napomáhal k rozřešení záhady. – Roli mnicha ztělesnil slavný komik Fernandel, krčmářku hrála slavná tragédka Signoretová.

– Právě tak, mně ta paměť taky už nějak neslouží, řekla maminka, rozkládajíc kutnu. – Ale kdo ti to posílá? A proč ti to posílá?

– To se hned dovíme, řekl mladý pedagog, a spustiv se do křesla, potaženého zvetšelým voskovaným plátnem, v němž sedával jeho otec, který většinu svého volného času trávil v kuchyni se svou Aničkou, jal se pečlivě rozřezávati obálku dopisu, který byl ke kutně přiložen, přesněji řečeno vsunut pod rukávy, zkřížené na prsou, tak jak se pod zkřížené ruce nebožtíků v rakvi vsouvávaly svaté obrázky. Přemáhaje svou netrpělivost, Jiří Kavalír se zdlouhavou obšírností vytáhl z obálky, opatřené plastickým písmem provedenou zpětnou adresou doktora medicíny Romana Jamra, dvojmo přeložený list takzvaného pánského dopisního formátu,

pokrytý starodávně úhledným písmem příslušníka generace, jež se ve škole ještě učila kaligrafii, a přelétl jej očima.

– Vážený pane spisovateli, stálo tam psáno, – když můj v Pánu zvěčnělý děd, pan tajný rada Ferdinand Jamr, v roce 1882 zavítal do Paříže, navštívil náhodně aukci svršků pana Honoré de Balzac, kterou po právě nastalé smrti jeho ženy paní de Balzac, dřívějším jménem, jak Vám možná známo, Hanské, uspořádali v hotelu Druot věřitelé a dědicové. Můj děd při této příležitosti získal mnišskou kutnu, kterou, jak Vám snad povědomo, pan de Balzac nosíval, když byl zaměstnán svou literární prací. Kutna pana de Balzac, převezena do Prahy, setrvala pak v majetku naší rodiny až do dnešního dne, tedy bezmála sto let. Protože však vím, že moji potomci nemají k takovýmto literárním relikviím žádný vztah a že o pamětihodnou kutnu pana de Balzac nebudou pečovat a chránit ji před moly, jak se to dělo až dosud, takže nutně vezme zasvé, rozhodl jsem se, že ji věnuji některému českému spisovateli. Moje volba padla na Vás, protože jste syn mého oblíbeného vrchního číšníka, který mi po čtvrt století nosil kávu a obkládal mě časopisy, a nadto spisovatel knih pro mládež, jejichž nudná ušlechtilost působí příznivě na mysl mého vnuka, nadměrně roztěkanou, jemuž někdy, když zlobí, z Vašich děl předčítám. Představa, že to budete právě Vy, původce Pohádek z říše permoníčků, kdo bude nosit roucho autora Drolatických povídek, mne baví a rozesmává; je možná dobře být trochu nápomocen drobným šprýmům, jež Osud rád tropívá. Buďte hodně zdráv.

Následoval podpis a datum, uvedené starodávnou formulí Dáno v Praze na Smíchově atd.

Uposlechnuv netrpělivého naléhání své matky, Jiří Kavalír přečetl tento dopis ještě jednou, tentokrát nahlas, přičemž jej maličko stylisticky upravil, vynechav slova, která by mohla poněkud

otřást bezvýhradným respektem, jejž maminka chovala k jeho literárnímu tvoření, například „nudná“ a „když zlobí“. Výrazu bezvýhradný respekt tu bylo užito správně, leda že snad není dosti výrazný, takže by se spíš slušelo říci, že maminka Kavalírová vzhlížela k spisovatelské činnosti svého syna s úžasuplným zbožněním. Zpočátku skeptická k jeho – podle jejího výrazu – škrábání, maminka Kavalírová se netajila s názorem, že prý by lépe učinil, kdyby se tu a tam šel slušně povyrazit s kamarády jeho věku nebo si občas zatančil s nějakým děvčetem; tenkrát Jiří Kavalír totiž dosud nechodil s Monikou. Ale když krajské nakladatelství Doubrava projevilo ochotu vydat tiskem Kavalírovu prvotinu, jeho Příběhy z dávných časů, a když tuto ochotu převedlo v čin a dokonce autorovi vyplatilo skromný, ale velevítaný honorář, byl to pro maminku Kavalírovou šok, zázračná událost, v jejíž skutečnost nikdy plně neuvěřila, ani když přišly další knížky, nejúspěšnější mezi nimi Pohádky z říše permoníčků. A protože naivně vroucí matčin obdiv mu, co naplat, lichotil, Jiří Kavalír jak poznamenáno maličko obrousil styl pana Romana Jamra, když jeho dopis předčítal nahlas. Ale byla to opatrnost zbytečná, protože způsob, jak se pan Roman Jamr vyjadřoval, vymykal se matčině pochopení stejně naprosto jako žargon některých sehraných zasvěcenců, například filozofů, když kolem sebe se vší samozřejmostí metají imanencemi a transcendencemi a monismy a dualismy, zní nesrozumitelně sluchu normálních lidí. Proto když dočetl, paní Anička chvíli mlčela a dívala se na syna kulatýma očima, než pronesla nesměle tuto závažnou otázku:

– Tak proč ti teda poslal tu kutnu?

– Přece jsi to slyšela, mami: aby ji nesežrali moli, odpověděl, pokoušeje se s nevalným úspěchem o veselý, zlehčující tón.

– A kdo je to ten pán, který tu kutnu nosil?

– Slavný francouzský spisovatel, který zemřel v polovině minulého století, řekl Jiří Kavalír.

– A ty máš nosit nějaký hadr po někom, kdo umřel v polovině minulého století?

– Zdá se tak, řekl Jiří Kavalír.

– A budeš ho nosit?

– Nebudu, řekl Jiří Kavalír.

Maminka Kavalírová ještě chvíli dumala a pak se vrátila k svému žehlicímu prknu.

– Co naplat, řekla, zasunujíc šňůru žehličky do zásuvky. – Zase jeden krám k vyhození.

– Ne, maminko, řekl Jiří Kavalír. – Ta kutna se vyhazovat nebude. Já ji panu Romanu Jamrovi vrátím. – Protože se mu v té chvíli v hrudi vzedmula vlna hněvu, dodal zvýšeným hlasem: – Já mu ji hodím na hlavu.

Maminka Kavalírová se podivila:

– A proč, když tě tolik chválí? Říká, že jsi ušlechtilý.

– Ať ji tedy daruje spisovateli, který píše méně ušlechtile než já, řekl Jiří Kavalír, a sebrav kutnu odcházel do svého pokoje. Než vyšel z kuchyně, ještě se na prahu otočil a řekl:

– Z celého díla nesmrtelného autora Lidské komedie zná jen jeho košilaté povídky. Už i z toho je vidět, co to je za prasáka.

A silně přirazil za sebou dveře.

Šílený mnich

Zweig měl ve své sbírce rukopisů velkých mistrů
také jeden z drahocenných manuskriptů Balzacových
s vevázanými nepřehlednými kartáčovými oklepy.
A tyto zmatené nekonečné korektury
vyzařovaly tajemnou sugesci.
Infikovaly rukopis pisatele životopisu.
Richard Friedenthal, z Doslovu k Balzacovu životopisu
od Stefana Zweiga

Pracovna mladého literáta, prostorná a v té chvíli dosti tichá, neboť na železničním mostě před oknem právě trčel nekonečný řetěz nákladních vagónů, táhnoucí se až za horu Vítkov, svědčila o tom, že slouží muži bez úhony kulturnímu, vždyť knihy v zasklené skříni z imitace dubu, stojící mezi kamny a dveřmi, byly vesměs vážné, klasické, samý Goethe, samý Schiller, Grillparzer, Heine, vesměs v originále, ale ani jedna detektivka. Johann Wolfgang von Goethe zřejmě právě byl v popředí germanistových zájmů, neboť i na psacím stole ležel svazek Eckermannových *Gespräche mit Goethe* a zpod válečku prastarého psacího stroje značky Mercedes, na němž František Kavalír psával jídelní lístky a jejž si po likvidaci kavárny Louvre odnesl domů, trčel list papíru s rozepsaným textem: *Jestliže však Goethe chválil básně Victora Huga, na jehož talent prý měla kladný vliv německá literatura, tím ostřeji odsuzoval jeho romány, především Notre Dame de Paris, již označil jako nejohavnější knihu, která kdy byla nap* – Tímto nedokončeným slovem byla věta uzavřena, zde, po vyťukání onoho nap byl mladý germanista vy-

rušen z práce na své přednášce o Goethovi, kterou připravoval pro tak řečenou Společnost přátel a obdivovatelů Goethova díla a již měl proslovit na počátku příštího týdne, v pondělí večer.

Též na odkládacím stolku vedle čtecího ušáku, potaženého červeným epinglem už poněkud odřeným, vedle čtecí lampy, opatřené pergamenovým stínidlem, ležela kniha, týkající se Goetha, tisícistránkový Goethův životopis od Richarda Friedenthala, obsahující to nejnovější, co o výmarském knížeti ducha bylo ještě objeveno, vyšťouráno a vyšetřeno a co lidstvo donedávna k nesmírné své škodě dosud nevědělo.

Ale protože Jiří Kavalír byl nejen germanista a goetholog, ale i bohemista a nadto český spisovatel, a protože dbal o to, aby jeho próza byla nejen *správná*, ale i *živá*, na čtecím stolku kromě knihy Friedenthalovy ležela též Pravidla českého pravopisu a Zaorálkova Lidová rčení, v nichž se mladý literát rád probíral a obohacoval své výrazivo, když byl unaven tvořivou prací. Obohacoval, řekli jsme, své výrazivo, ale v průběhu let také docházel k užitečnému poznatku, že jazyk je organismus živý a velmi proměnlivý, a že leccos z toho, co za časů autora Lidových rčení bylo výrazem běžným a se vší samozřejmostí používaným, dnes by znělo jako nesrozumitelný nebo přinejmenším komický archaismus; že například výraz blaha, za dětství Jiřího Kavalíra charakterizovaný slovesem *medit si*, dnes ustoupil termínům *chrochtat* nebo *bahnit si*, anebo že výrazný idiom *trhni si nohou* ustoupil novějšímu *trhni si protézou*, a že výrazů *jedl vtipnou kaši* anebo *je všemi mastmi mazaný* lze užít jen v ironickém kontextu. Rodila se a množila se hovorová slova zcela nová a do té míry původní, že mladý literát, aby udržel krok s dobou, leckdy býval nucen se pokradmu doptávat svých žáků po významu některých výrazů, jež běžně doléhaly k jeho sluchu z jejich rozhovorů, a oni se mu za to za zády vysmívali, že pan profesor, který je učí

češtině, sám je s češtinou na kordy. Ovšem i tento idiom, totiž být s něčím na kordy, patří už dávné minulosti; lze tedy předpokládat, že žáci Jiřího Kavalíra, když ho kritizovali, užívali zcela jiného rčení, například: Naše čacká mluva pro něj je entepente.

Proti výběru zarámovaných reprodukcí mistrovských obrazů, zdobících stěny pracovny Jiřího Kavalíra, jako například van Goghovy Slunečnice, Gauguinova Tahiťanka, Hradčany od Jana Slavíčka nebo Špálova Kytice s pivoňkami, by ani nejprotivnější hnidopich mezi estéty nemohl špetnout slůvko odsudku, ledaže by si snad dovolil poznámku, že právě tyto a nejiné barevné tisky dnes visí v čekárnách zubních ambulatorií. Mladý literát by mu ovšem nezůstal dlužen odpověď za tuto drzost, a opáčil by řízně, že ať visí kde visí, jemu se tato nesmrtelná díla líbí.

Když byl položil pracovní kutnu pana de Balzac na gauč, jak se úředně jmenuje a žel i píše tato novodobá kombinace pohovky a lože, Jiří Kavalír si svlékl sako a spořádaně je zavěsil do šatníku na ramínko, sňal si kravatu, kterou rovněž umístil tam, kam patřila, totiž k ostatním kravatám, visícím na drátěném držátku, připevněném k vnitřní straně dveří skříně, a když se nakonec zahalil do levného, ale vkusného turecky vzorovaného županu, pečlivě si uvázal a pod krkem umně zřasil šátek z tkaniny, zvané polyester. Této nevinné frivolity se dopustil nikoli proto, že by si sebeméně byl přál připodobit se playboyům, jež vídal v biografu, ale prostě proto, že nechtěl bez kravaty vypadat jako utržený od šibenice, kdyby k němu znenadání vpadla Monika. Jeho snoubenka, vášnivá obdivovatelka Leoše Janáčka, měla sice dnes večer, arci v doprovodu svých rodičů, jít do Smetanova divadla na Její pastorkyňu. Jiří Kavalír sám nebyl muzikální, a proto jen vítal, když Monika, jež byla hudebně vzdělaná a nadto hrála na zobcovou flétnu, třikrát čtyřikrát do měsíce chodila se svými předky, jak

nazývala své rodiče, na opery nebo na koncerty. Ale protože byla prudká a impulzivní, a mohlo se stát, a také se to někdy i stalo, že se v poslední chvíli s rodiči nepohodla, a raději šla strávit večer se svým nemuzikálním snoubencem.

Proti této eventualitě se tedy Jiří Kavalír pojistil svým polyesterovým šátkem. Teprve pak usedl do svého čtecího ušáku, a rozsvítiv čtecí lampu, neboť jeho pokoj, stíněný Vítkovem a nyní navíc toho nákladními vagóny na mostě, byl velmi šerý, jal se znovu pročítati dopis Romana Jamra. Jeho hněv, který při vstupu do kultivovaného prostředí pracovny poněkud opadl, byl vystřídán pocitem bezmoci a ublíženosti. Jakým právem mě ten zcela neznámý člověk uráží? *Jak Vám možná je známo, dřívější jméno paní de Balzac bylo Hanská, a jak Vám snad povědomo, Balzac při psaní nosíval kutnu.* Ctěný pane, nejsem sice romanista, nýbrž germanista, ale troufám si říci, že o tvůrci Ztracených iluzí vím toho dost, možná více než vy, přinejmenším už proto, že se jím zabývala celá řada německých životopisců, například Stefan Zweig. Proto nemusíte pochybovat o tom, že jsem dobře informován o jeho nepodařeném sňatku s hloupou polskou milionářkou, jakož i o tom, že doma při psaní nosil mnišskou řízu. Okolnost, že můj dobrý otec byl číšník a že vám nosil kávu a časopisy – dám krk na to, že při nízkém a mělkém založení vaší povahy vaším nejoblíbenějším žurnálem byla *La vie parisienne* –, vás neopravňuje k tomu, abyste mě špičkoval, podceňoval mé vzdělání, jež mi můj otec umožnil za cenu celoživotní poctivé práce a neustálého odříkání, a abyste výchovnou tendenci mých knih prohlašoval za nudnou. Ač jsem nudně ušlechtilý, dovedu ocenit váš smysl pro humor, který vás nabádá k tomu, abyste se smál představě, že já, malý a bezvýznamný český spisovatel knih pro dorůstající mládež, bych měl nosit roucho pana de Balzac, titána, jemuž se dodnes obdivuje celý svět. Nicméně nemusíte se

smát, pane doktore Jamre, protože já váš dar, okořeněný vaším posměchem, s veškerými díky odmítám a přikládám k němu dopis, jejž si, pevně doufám, nedáte za rámeček.

Jeho původní dravý úmysl, hodit panu doktorovi Jamrovi roucho pana de Balzac osobně a fyzicky na hlavu, s opadnutím prvotního hněvu nabyl totiž v jeho duchu té moudřejší a zdrženlivější podoby, že onen hod na páně Jamrovu hlavu odbude symbolicky, písemně, prostřednictvím pošty. A zvyklý neodkládat na zítřek, co mohl udělati hned, přenesl svou čtecí lampu na psací stůl, takže se proměnila v lampu pracovní, odsunul stranou svůj těžký a nemotorný psací stroj a přihotovil si papír, aby na něm sestavil dopis, po jehož přečtení se pan Roman Jamr chytí za nos. Chystal se napsati jej ručně, protože vůči osobě tak staromódní se nechtěl dopustit sebemenšího společenského faux-pas, a jest prý málo zdvořilé, psát soukromé dopisy na stroji. Dal se pak čile a s chutí do práce:

Vážený pane doktore Jamre, napsal, – je mi velikou ctí, že jste si vzpomněl právě na mne, nic neznamenajícího českého lite…

Když dospěl až sem, zarazil se, neboť si uvědomil, že pan doktor Jamr by nepochopil palčivou ironii této věty, vždyť právě toto a nic jiného si o něm, Jiřím Kavalírovi, myslil: nic neznamenající český literát. Roztrhl tedy list se začatým dopisem vedví a zahájil svůj druhý pokus takto:

Vysoce vážený pane doktore Jamre, myslíte-li, že jsem zvědav na Vaše dary, velmi se mýlíte, protože já si na všechno, co potřebuji, poctivě vydělám, což v naší rodině je dávným zvykem, i když mezi mými předky nebyl žádný tajný rada s titulem Jeho Excelence.

I tato verze letěla, roztržena a zmačkána, do koše, protože Jiřího Kavalíra jala obava, že by v panu doktoru Jamrovi vzbudila dojem, že pisatel se stydí za svůj prostý původ a za poctivou chudobu a občanskou bezvýznamnost svých předků. Začal tedy potřetí:

Vysoce vážený a urozený pane doktore Jamre, nemáte-li nic lepšího, co byste mi daroval, než ten starý smradlavý hadr, o němž píšete, že jej nosil sám Balzac, tak si to nechte. Na takovéto prezenty se Vám vyflajznu jako na placatý kámen.

Teď teprve se rozepsal jaksepatří a myšlenky se mu hrnuly tak prudce, že jen taktak stačil je zapisovat, když tu se zarazil a zadíval se na svůj výtvor pohledem člověka vyburcovaného ze sna. *Um Gottes Willen*, pomyslil si, vždyť je to *vulgární*! Kde se to jen ve mně vzalo? Je sice pravda, že i Goethe rád užíval sprostých výrazů – sám veliký Thomas Mann ve svém velkolepém románu o Lotě ve Výmaru poukázal na tuto skutečnost –, ale mám se Goethovi připodobovat právě v *tomto*? A co by si o tom pomyslil pan doktor Jamr? Ta nudná ušlechtilost Jiřího Kavalíra, řekl by si, tedy je pouhá zástěrka jeho hulvátství a hlupství. A dál by už na jakéhosi Jiřího Kavalíra, syna vrchního číšníka, který ho obkládal novinami a časopisy, nemyslil a nikdy už by na něj nevzpomněl.

A mladý muž roztrhl a hodil do koše i tento nedůstojný dokument svého pomýlení a zahájil svůj čtvrtý pokus tím, že drobet zostřil posměšnou uctivost úvodního oslovení:

Nejvýše vážený a urozený pane doktore Jamre!

Když byl tuto formuli zakončil pečlivě nakresleným vykřičníkem, důkladně se opřel o lenoch židle, a ježto ho nic dalšího momentálně nenapadalo, přivřel oči, aby se soustředil a nabral nových tvůrčích sil. Když pak po chvíli marného dumání oči nanovo otvíral, jeho zrak padl na roucho pana de Balzac, jež se bělalo, rozhozeno na gauči, v šeru podobno magickému obrazci, jejž zvečera na tmavnoucí zemi kouzlí měsíčný svit, a tu ho napadlo, že ať se tomu pan doktor Jamr směje sebevíc, je to opravdu hodno podivu, že u něho, mladého muže, který dosud nic světoborného neudělal, leží na pohovce autentické – neboť Jamrova historka o tom, že jeho děd navštívil aukci

v hotelu Druot, se zdá věrohodná – roucho obra, který dovedl napsat veledílo, jako je Sestřenice Běta, za pět neděl, zatímco on, Jiří Kavalír, smolil své Permoníky plných jedenáct měsíců, a že by bylo hloupé, kdyby si z důvodů uražené ješitnosti a slaboduché netýkavosti kutnu, kterou nosil Honoré de Balzac, ani jednou neozkusil! Ach, jak by ho to mrzelo za takových dvacet třicet let, kdy už bude starý a slavný, takže laciné špičky jistého doktora Romana Jamra ho už dávno nebudou bolet! Ostatně jak by k tomu chudák Balzac přišel? Vždyť zanedbat takovouto příležitost, jíž se dosud nedostalo žádnému jinému spisovateli na světě, rovnalo by se urážce. Jiří Kavalír ze Žižkova uráží svou netečností památku pana de Balzac, protože sám, nastojte, se cítí uražen posměchem jistého Romana Jamra, který mu je krajcvajs lhostejný. Není to projev netečnosti vůči opravdovým kulturním hodnotám stejně nehorázný, jako když někdo přijede do Výmaru výhradně jen proto, aby navštívil muzeum cínových vojáčků, ale o Goethův dům nezavadí pohledem? Takových ignorantů je dost a dost, ale on, Jiří Kavalír, k nim nepatří.

A náhle rozhodnut, Jiří Kavalír vstal, jako vstává člověk, který se neoddává lenosti, ráno svědomitě cvičí a pokud lze chodí jen pěšky, a hlavně který dosud nedosáhl třiceti let, tedy rychle a lehce, jako by jeho trup nic nevážil, sňal si z krku svůj polyesterový šátek, župan s tureckým vzorem položil na opěradlo židle u psacího stolu a počal si oblékati kutnu pana de Balzac.

Nuže nebyla to rozkoš, jako když si člověk natahuje na vykoupané a dobře osušené tělo čerstvě vypranou a vyžehlenou košili, vonící čistotou, a mladý spisovatel byl nucen přemoci jistou zdráhavost, ne-li odpor, než se zahalil do tohoto starého, naftalínem zavánějícího hábitu, ale připomněl si, že herci se prý někdy oblékají do autentických historických kostýmů, a za pomoci této myšlenky, ač neodpovídala naplno skutečnosti, přemohl svou štítivost. Vzpomněl

si na vyprávění svého otce, jak Fjodor Šaljapin, když hostoval v Praze a zpíval v divadle Varieté v roli Borise Godunova, měl na sobě, jak se tradovalo, pravý oděv bojovného cara nejen svrchní, ale i spodní. A než si tuto vzpomínku dovzpomínal od začátku do konce, Jiří Kavalír byl zahalen do roucha pana de Balzac od hlavy po paty celý, a ihned si uvědomil, že Balzac dobře činil, když si za svůj domácí šat zvolil právě takovouto kutnu, neboť byla lehoučká, volná, vzdušná, hladká, a nepřekážejíc pohybům, byla, jako by jí nebylo. V jejích širokých rukávech bylo lze spojit obě ruce, a naopak bylo snadno si představit, jak velikánu spisovateli dodávalo rozletu, když usednuv ke stolu, osvětlenému půlkruhem hořících svíček, a chopiv se brku – neboť za jeho života se dosud neužívalo ocelových per – širokým rozmachem pravé paže rozhodil rukáv své kutny, takže povzlétl jako bílé křidélko. Toto povzlétnutí rukávů viděl Jiří Kavalír svým vnitřním zrakem zcela zřetelně. Názorná přesnost této nenadálé představy ho tolik překvapila, že ač jeho duch byl střízlivý a vážný a prostý vší levné fantasknosti, neubránil se okamžité, pošetilé, ale rozjařující myšlence, že to bylo roucho pana de Balzac, jež umocnilo, když se do něho přioděl, jeho imaginaci, i vrátil se honem k rozepsanému dopisu a chopil se pera, aby inspiračního vlivu slavné kutny jaksepatří využil. – Do toho, zvolal vesele, jak to prý Balzac činíval, než se dal do práce, a přelétnuv očima úvodní oslovení Nejvýše vážený a urozený pane doktore Jamre!, jež byl napsal už prve, pokračoval:

Prosím, abyste přijal mé nejupřímnější díky za Vaši laskavost a mnou nezaslouženou pozornost, již jste mi projevil svým darem. Jsem si plně vědom toho, že nepatrnost a bezvýznamnost mého díla si nezaslouží ani Vašeho shovívavého úsměvu, i prosím Vás, abyste pochopil skrupule, jež mi nedovolují, abych využil Vaší velkorysosti, a necítil se uražen, jestliže Vám Váš dar s pocitem hluboké vděčnosti vracím. Kdyby se mi dostalo té cti, abych před

Vámi stanul tváří v tvář, mé oči by dovedly promluvit lépe, než jak to svede mé pero; protože však nejsem v tom šťastném postavení, jemuž se těšil můj zvěčnělý otec, kterému bylo přáno pečovat o Vaše pohodlí, nezbývá mi, než abych Vám vyjádřil svou úctu písemně, užívaje přitom – neboť neznám jiných – výrazů, jichž bezpočtukrát už zneužili pochlebníci. I prosím Vás, abyste mi pomohl v dosažení mého cíle naplno vyjádřit vděk a úctu, jež k Vám cítím, tím, že bez výhrady uvěříte v mou upřímnost a nezáludnost a ani na chvíli nezapochybujete o opravdovosti citů, jež se zde v míře své chabé dovednosti snažím vyjádřit.

Když dospěl až sem, byl jat obavou, že pan doktor Jamr nepochopí správně smysl jeho slov a urazí se, neboť je bude považovat za ironická. Pročetl tedy pozorně svůj elaborát a shledal, že ona obava není bezdůvodná a že adresát vskutku může nabýt dojmu, že on, Jiří Kavalír, si z něho svými výlevy úcty utahuje. Ale u všech rohatých, pomyslil si Jiří Kavalír, vždyť to jsem právě chtěl! Ovšem, ano, chtěl, ale co záleží na tom, co jsem chtěl, když teď to už nechci! A odloživ pero a spojiv ruce v rukávech, jak bezpochyby činil i Balzac, když občas ustal v práci, a jak činívali mnichové, když se oddávali meditaci, Jiří Kavalír se zamyslil sám nad sebou a uvědomil si, že všechen jeho hněv, veškerý jeho pocit ublížení a hořkosti vůči panu doktorovi Romanu Jamrovi, který prve háral v jeho hrudi, jest tentam, protože knihy, jež vyšly z jeho dílny, ač docházejí podpory a pochvaly pedagogů, vskutku jsou daleky toho, aby bavily a napínaly mladé čtenáře, tak jak je baví a napínají kaubojky a indiánky, takže výrok pana doktora Jamra o jejich nudné ušlechtilosti nebyl zcela nespravedlivý, a dále a hlavně že pan Roman Jamr se svým secesním pečetítkem a se svým dědem tajným radou, který jezdil do Paříže a bavil se tam návštěvami uměleckých aukcí, a se svým rodinným sídlem na Smíchově U Boženky, kdež bydlí se svým sy-

nem a má pro něho i pro sebe extra telefonní linku – že tedy pan doktor Roman Jamr se svou aristokratickou povýšeností, namísto aby v něm budil nenávist, mu bezmezně imponuje.

A Jiří Kavalír roztrhl a zahodil i tento list a začal popáté:

Vážený pane doktore Jamre!

Toto oslovení mělo tu přednost, že jsouc věcné a zdrženlivě zdvořilé, nebylo ni podlízavé, ni naduté, jedním slovem správné, uvedlo tentokrát v pohyb mechanismus jeho myšlení, takže hned po jeho sepsání pokračoval:

Plně s Vámi sdílím a chápu stejně jako Vy komiku situace, kdy trpaslík stojí bezradně nad kyjem Heraklovým, s nímž není s to pohnouti, ale protože mám příliš mnoho vážné práce a nemíním svůj budoucí život plnit nepřetržitým ironickým srovnáváním své malosti s velikostí titánů, k nimž pan de Balzac bezesporu patří, a hlavně protože jsem ještě dávno neřekl své poslední slovo, s díky Vám Váš dar vracím: doufám, že se mi i bez roucha pana de Balzac jednou podaří vyorat užitečnou brázdu na dědičné roli naší národní literatury a že ze svého nadání, byť skrovného, vykřešu něco úspěchu a slávy. Tomuto mému prohlášení se asi usmíváte, neboť máte smysl pro humor, ale…

Na tomto slůvku „ale“ pero Jiřího Kavalíra brklo a zastavilo se, neboť najednou nevěděl, čím a jak vyvrátit a rozdrtit oprávněnost předpokládaného úsměšku, jejž možná na tváři pana doktora Romana Jamra vyvolalo jeho, Kavalírovo, naparování.

Tomuhle se říká sám sobě navalit břevno do cesty, pomyslil si. Pan de Balzac by zajisté dovedl toto břevno přeskočit a ještě při tom udělat piruetu, ale já, co naplat, to nedovedu.

A tak i tento pátý list, roztržen a zmuchlán, odletěl do koše a Jiří Kavalír po chvíli přemýšlení zahájil svůj šestý pokus třemi osamělými slovy Pane doktore Jamre.

Toto věru bylo nejlepší oslovení, jehož se až dosud ve svém neuspělém korespondování s nadutým dárcem roucha pana de Balzac dopracoval, neboť bylo zdvořilé, vážné, důstojné, stvořené v duchu zásady *já pán, ty pán*, a mladému spisovateli přišlo na podiv, že na tuto prostou a zřejmě správnou formulaci nepřipadl už dávno dřív.

Rozvažoval pak, má-li ta tři slova oddělit od následujícího textu dopisu čárkou nebo vykřičníkem, a rozhodl se pro změnu pro čárku, ale dál než za tuto čárku se nedostal, neboť právě když ji se vší péčí, nahoře širokou, dole tenounkou a mírně prohnutou, narýsoval, vstoupila do jeho pokoje maminka.

Vidouc, že její syn se namísto do županu oblékl do kutny, již prý – aniž jí bylo jasné, proč – hodlal tomu neznámému dárci, který mu ji poslal, hodit na hlavu, vzbudil v ní nutkání, položit mu otázku: Tak ty přece budeš nosit tu kutnu po tom pánovi, který umřel před bůhvíkolika lety? – ke kteréžto otázce se logicky družily, jako když před pokladnou biografu po jejím otevření začne vznikat fronta, otázky další: A víš vůbec aspoň, na co ten pán umřel? Tenkrát se prý hodně umíralo na neštovice: co když v té kutně zůstala nějaká nákaza? Neměla bych ten hadr, když už ho chceš nosit, nejdřív vyprat?

Nuže toto všechno prošlo dobré paní Aničce Kavalírové hlavou raz dva, raz dva, ale nechala si to všechno pro sebe a odložila vyslovení těchto závažných myšlenek na příhodnější dobu, neboť se stávalo, že když svého syna vyrušila z práce nevčasným oslovením, on odhodil pero nebo odklonil se od psacího stroje a zasténal: Tak. A myšlenka, má myšlenka, kterou sleduji, je zase jednou pryč.

Maminka tedy zůstala zticha a jen se po špičkách odebrala ke gauči, aby jej proměnila z pohovky v mládenecké lože, a hned když byla hotova, vytrácela se neslyšně jako myška. Teprve když vycházela ze dveří, zašeptala:

– Jdu k Janderovým na televizi. V troubě je studená sekaná.

A zavřela za sebou ještě včas, aby viděla, jak její syn zoufale odhodil pero.

Tentokrát to však nebylo roztrpčení nad únikem myšlenky, jež ho přimělo k tomuto gestu, nýbrž naopak myšlenka zcela nová, k níž ho přivedl maminčin plachý a jistě dobře míněný výrok a jež na něj padla s názorností téměř fyzickou, jako když turistovi spadne na hlavu mokrý stan, pod nímž se skrýval před deštěm. Sekaná je v troubě, opakoval si v duchu maminčina slova. Když se dnes řekne trouba, znamená to troubu plynovou nebo elektrickou, protože za časů pana de Balzac by to bylo znamenalo pečicí prostor plotny, vytápěné dřívím. Čili pokrok. No jo, ale Balzac při vší své bídě a zadluženosti měl sluhu, kdežto já mám jen maminku, a až maminka nebude a já s Monikou budeme svoji, tak ani ta sekaná pečeně v troubě nebude, protože Monika není z těch, jež pečují se vší samozřejmostí o to, aby doma bylo co k jídlu (věru bylo-li něco, čeho se Monika bála ještě víc než otěhotnění, bylo to ztloustnutí), a raději bude poslouchat opusy na koncertech. A budou děti a pečovat o ně budu já, to už vidím, a já budu chodit nakupovat do samoobsluhy a stát ve frontě na košíčky, a bude hora Vítkov a bude ten pitomý železniční most a bude to příšerné vagónové depo a já budu pomalu, ale nezadržitelně stárnout a blbnout a nikdy nenapíšu nic geniálního, jako napsal ten, jehož roucho jsem si navlékl, a budou sebrané spisy Goetha a Schillera a já z nich nikdy nevyčtu nic nového. Je pravda pravdoucí, že výzdoba mého pokoje je vkusná, neboť proti van Goghovi a Gauguinovi a Špálovi a Slavíčkovi nelze nic namítat, až na jednu maličkost: že to nejsou originály, nýbrž reprodukce. Donnerwetter, mít ve svém vlastnictví jedinkou kresbičku, jedinkou originální skicu, rozumí se, že pravou, od van Gogha nebo Gauguina, nemusil bych nadosmrti

dělat nic než psát si pro svou zábavu a pro potěchu svého srdce, ať mi to vydají, nebo nevydají. Naši mistři, takový Špála nebo Slavíček junior, sice nemají tak velikou prodejní cenu jako Gogh nebo Gauguin, ale kdyby tamhlety Hradčany, z nichž se mi už dělá zle, když se na ně podívám, byly originál, tak bych letos s Monikou nejel do Makedonie, nýbrž do Jižní Ameriky a vytěžil bych tam knihu aztéckých pověstí.

Co takto dumal, sklíčen marností svých úvah, neboť věru snáze psu narovnáš ocas, což je příslovečně obtížné, než proměníš reprodukci slavného obrazu v originální malbu, vzpomněl si na porcelánový lovecký výjev se skrytou vadou, jejž si prve důkladně prohlédl ve výkladní skříni obchodu se starožitnostmi v Dlážděné ulici. Nedostatek odvahy prolomit hradby konvence a hovět popudům vlastního vkusu bez ohledu na veřejné mínění, to je má hlavní chyba, kterou sdílím s většinou lidí, odchovaných *malými poměry*, jak jsem jimi byl odchován i já. I kdyby našinec uviděl na zemi vzácnou perlu, nezvedl by ji, protože mu odmalička vtloukali do hlavy nedůvěru ke všemu, co leží pohozeno na dlažbě. Není vyloučeno, že ta porcelánová grupa je něco vzácného; a co se ulomené hlavně týče, to se přece dá spravit. Mladistvý literát si připomněl, že porcelánové kraječky na míšeňských figurkách, jež budí obdiv laického obecenstva, neboť zdá se nepochopitelné, jak je možno z porcelánu stvořit něco tak filigránsky jemného, se po pravdě dělají snadno a rychle z kraječek opravdových, přízových, které, namočeny do tekuté porcelánové glazury, v peci shoří, kdežto glazura ztvrdne, zachovávajíc jejich vzor a tvar. A podobně, přemýšlel Jiří Kavalír, by bylo možno nahradit uraženou hlaveň pušky, která dojista, než ji urazili, byla tenká jako jehla. Přítel dentista Nováček by mi zubní vrtačkou navrtal na patřičné místo do pažby otvůrek, a já bych do toho otvůrku zastrčil patřičně

upravenou náhradní hlaveň, vypálenou v troubě, jako se vypalují ty kraječky. Riziko tu není žádné, zaplatit sto šedesát korun za umělecký předmět, to si snad, hrome, můžu dovolit, a *qui ne risque rien, n'a rien*, viďte, pane de Balzac. Jen aby mi, probůh, tu grupu někdo do pondělka nevyfoukl.

Neboť toho dne byl pátek, po němž měly následovat dva dny pracovního volna.

Když Jiří Kavalír dovedl proud svých myšlenek až k tomuto předběžnému závěru, svědčícímu o tom, že malé poměry, v nichž vyrostl a žil a do nichž si prve byl stěžoval, neudusily všechen jeho optimismus a nepodvázaly rozlet jeho ducha, nákladní vlak, který nehybně stál na mostě před oknem jeho pracovny po celou tu dobu, kdy Jiří Kavalír prožíval duchovní zvraty a dobrodružství, jež jsme zde popsali s veškerou akribií, již si pro svou zajímavost zasluhovaly, dal se pojednou do pohybu s táhlým, do dřeně nervů pronikajícím houkáním a skřípotem soukolí a nářkem veškerých nýtů a spojů kovu a dřeva, s praskotem a temným, celou konstrukcí železného mostu lomcujícím lomozem, s drnčením týrané oceli a vrzáním a burácením líné hmoty, jež se jen nerada a s protestem vzdávala nehybnosti, v níž se jí bylo zalíbilo, a toto dunění pronikalo, jako by je chtělo proměnit v suť a prach, do samého nitra zdí činžáků, v němž Kavalírovi v klidu a odevzdanosti žili už přes půl století. Poznamenali jsme dříve, že už dávno přivykli škaredosti prostředí, do něhož bylo zasazeno jeviště jejich existence, a že v ní dokonce nalézali jisté zalíbení, což znamená mimo jiné, že uměli snášet a dokonce neslyšet nesčetné kravály a úděsné rachoty, jež se v blízkosti železnice ozývají stejně nevyhnutelně, jako na mořském břehu se nese hukot příboje. Ale co platilo o Kavalírech všeobecně, přestalo dnes platit o Jiřím Kavalírovi speciálně. Jakmile vybuchl rachot rozjíždějícího se nákladního vlaku, spisovatel, bolestně vytržen ze

svého přemítání, vyskočil na obě nohy oním nadtělesně svižným povstáním, jež jsme už měli příležitost popsati, a jediným skokem přemístiv se k oknu, rozrazil dokořán obě jeho křídla. A postarší brzdař, sedící na plošině otevřeného furgonu na bedýnce od pomerančů s nápisem MAROC, s podivením spatřil v okně domu, kolem něhož dennodenně jezdil a v němž a na němž se nikdy neukazovalo nic hodného pozoru, mladého mnicha v bílé říze, v nepochybné zuřivosti půlí těla se vyklánějícího přes parapet a hrozícího oběma pěstmi a vykřikujícího slova nepochybně hněvivá, ale v rachotu rozjíždějícího se vlaku zcela nesrozumitelná.

A mladý zuřivec, naprosto si neuvědomuje, že nikdo z osazenců nákladního vlaku mu nemůže rozumět, křičel, co měl dechu.

– Barbaři! Chachaři! Banditi! Vrazi! Jděte do Prkvantic s tím kraválem! Tomuhle říkáte civilizace, to si to nemůžete namazat, vy pralajdáci!

V té chvíli se jeho předloktí dotkla jemná ruka s perleťově nalakovanými nehty a do vyjícího lomozu zazněl vedle něho ženský hlas:

– Prosím tě, co jim tak nadáváš? Co ti udělali?

Ihned se zarazil a přestal zuřit, neboť po jeho levici právě stanulo něco nádherného, Monika, oděná nikoli do džínsoviny a umělotiny, v níž běhala ve všedních hodinách denních a v níž jsme ji už dříve z rychlíku a zpaměti představili a naskicovali, nýbrž do parády, v níž navštěvovala koncerty a divadla a jíž byla krémová blůza z fáčoviny, lemovaná kraječkou po babičce, a lahvově zelená sametová sukně; po babičce byla také korálková taštička, zavěšená na dlouhém moderním řetízku pres rameno.

– Ahoj, Moniko, řekl. – Odpusť, nějak mi brkly nervy. Oni mi to dělají naschvál. – A aby zamaskoval své zahanbení, že ho přistihla při tak nesmyslném počínání, přiklonil se k ní a opatrně, aby jí ne-

poškodil mejkap a nedostal od ní vyhubováno, políbil ji na pravou tvářinku. – Myslel jsem, že jsi v divadle.

– A to vždycky takhle blbneš, když myslíš, že jsem v divadle? A co to máš na sobě za maškaru?

– To je dar jednoho z mých ctitelů, odpověděl Jiří Kavalír.

– Nóbl, řekla Monika. – Ale že by ten dar tvého ctitele zrovna voněl a zářil leskem novoty, to se nedá říct.

– Nemůže vonět svěžestí, jelikož nevoní-li naftalín, v němž ta říza zřejmě byla uložena, molům, nelze očekávat, že bude vonět nám.

A aby lépe uplatnil to, co mělo následovat, ustoupil od Moniky na krok a odmlčel se na vteřinu, než dodal:

– Protože tohle je originál kutna, kterou nosil doma při psaní sám Honoré de Balzac.

– Nepovídej, řekla Monika lhostejně.

– Je tomu tak, řekl Jiří Kavalír. – Dědeček toho mého ctitele, který mi tu kutnu poslal, ji koupil před sto lety v Paříži z Balzacovy pozůstalosti.

Teď teprve se Monika podívala na svého snoubence pozorně a se zájmem.

– Ty tomu fakt věříš?

– Nevím, proč bych tomu neměl věřit.

– Protože, řekla Monika.

– To není žádný argument, řekl mladý spisovatel.

– Protože, opakovala Monika, – kdyby to opravdu byla kutna, kterou nosil Balzac, tak by za ni takový Rockefeller vyklopil na prkno milión dolarů a zavřel by ji pod dekl z neprůstřelného skla a postavil by k ní rotu pistolníků.

Mezitím nákladní vlak, když byl překonal první obtíže rozjíždění, ztišil se na míru tím snesitelnější, čím více se vzdaloval

směrem k svahu Vítkova, takže mladý spisovatel a nositelka Gelovy ceny, zatímco stáli vedle sebe opřeni lokty o předprseň okna, mohli si povídat, aniž zvyšovali hlas. Monika bezpochyby vyšla nedávno ze salónu krásy, neboť víčka jejích modrých očí byla nalíčena – asi s ohledem na barvu její sukně – na zeleno, a její hustohusté plavé vlasy, u krku podtočené, byly čerstvě upraveny do hladka sestřihem tak řečeným tupým, a jejich vůně, připomínající čerstvě pokosenou louku, byla líbezná nad všechen pomysl. Protože však byl ukázněný a dovedl se ovládat, mladý spisovatel přemohl své vzrušení a odpověděl na Moničinu námitku rozumně a věcně v ten smysl, že říza, jíž se mu dostalo, by vskutku byla nesmírně vzácná, kdyby bylo lze nezvratně *dokázat*, že patřila panu de Balzac, ale protože to *dokázat* možno není, jemu, Jiřímu Kavalírovi, nezbývá než *věřit* dárcově zkazce, že jeho děd ji vydražil v aukci po smrti paní de Balzac.

– Dříve Hanské, poznamenala Monika, která vskutku byla, jak se na nastávající žurnalistku sluší, všestranně vzdělaná. – No dejme tomu. Ono na tom, když se to teda nedá dokázat, stejně houbec záleží. Leda že v té kutně zbylo po Balzacovi nějaké fluidum, které ti pomůže v tvé práci.

– Také mě tahle bláznivina už napadla, řekl mladý spisovatel. Moničina poznámka o tom, že Balzacovo fluidum by mu mohlo pomoci v jeho práci, byla formulována velmi taktně – neboť kterýpak spisovatel na světě je tak silný, tak nevyčerpatelný ve své invenci a plodnosti, aby mu takováto pomoc nepřišla vhod? – ale protože měl oprávněný dojem, že Monika nevzhlíží k jeho talentu s horoucím obdivem, raději přešel na jiné téma:

– Tak tys nezůstala v divadle?

– Všechny vnějškové okolnosti tomu nasvědčují, řekla Monika. – Byla změna kvůli nějakému onemocnění, místo Pastorkyně

dávali Fausta a Markétu, což je opera, kterou ze všech oper snáším nejméně. Tak jsem své předky opustila a lístek jsem práskla u pokladny.

Jiří Kavalír se svou snoubenkou nerad mluvil o hudbě, protože si byl vědom toho, že o ní málo ví, ale protože tady šlo o Fausta, pocítil pevnou půdu pod nohama.

– Gounodova hudba je pravda trochu zastaralá, ale Faust a Markétka má nádherné libreto, řekl.

– I to libreto je blbost, řekla Monika.

– Ale vždyť vychází z Goethova Urfausta! řekl Jiří Kavalír pohoršen.

– To je mi už pár let jakžtakž známo, řekla Monika. – Ale i kdyby vycházelo ze Zjevení svatého Jana, je to stejně blbost. O co v té opeře jde, když hledíme jenom na děj? Jak chudé děvče do neštěstí přišlo. Ale prosím tě, k tomu, aby děvče přišlo do maléru, nemusí být Mefisto a omlazený dědek a smlouva podepsaná krví a vyčarované šperky, na to, pokud mi známo, stačí první chasník bez šperků a bez Mefistovy asistence. Ale ta tvá kutna by potřebovala vyvětrat, jen co je pravda! Nemáš nakonec po kapsách naftalín?

Aby se o tom přesvědčila, hrábla hluboko do levé kapsy kutny pana de Balzac, a ježto tam narazila na něco zcela jiného než na naftalínové kuličky, její tvář zjasněla udiveným úsměvem.

– Ale, ale, řekla.

– Ten tvůj Balzac byl náramný proudník, že, řekla když později, příjemně uvolněni, leželi bok při boku na mládeneckém loži mladého spisovatele.

Odpověděl, že pokud mu známo, Balzac byl vskutku veliký záletník a měl úspěchy u žen, což jemu, Jiřímu Kavalírovi, nejde na rozum, neboť Balzac byl otylý a měl zkažené zuby a mastné vlasy.

– O zuby ani tolik nejde, jde spíš o to, že bezpochyby byl tuze potentní, řekla Monika. – Já nevím, jak ti ta jeho tunika pomůže v tvém spisování, ale řekla bych, že *in puncto sexu* ti prospěla náramně.

Byl to jen žert, ale Jiří Kavalír teď už s konečnou platností zavrhl myšlenku, že Balzacovo roucho panu doktoru Jamrovi vrátí, natož aby mu je hodil na hlavu.

Dům hrůzy

Nazítří zrána se Jiří Kavalír s velikou péčí oholil a vykoupal a oděl se do svého nejlepšího obleku z tmavomodré lehké látky zvané tropikal, jejž si pořídil před lety za výtěžek své prvotiny *Příběhy z dávných časů*. Oblek byl výborně zachovalý, ježto jej úzkostlivě šetřil, a do té míry letitý, že za čas své existence uspěl vyjít z módy a znovu se do ní vrátit. Vypravil se pak na Smíchov, aby panu doktoru Romanu Jamrovi poděkoval za jeho vzácný dar. Neboť proměny jeho vztahu k dárci Balzacovy kutny, kdy, jak jsme viděli, jeho prvotní planoucí hněv přešel v rozhodnutí kutnu si ponechat, postoupily ještě o krůček dále, vyústivše v nezvládnutelnou touhu navázat s Jamrovými osobní kontakt a vetřít se v jejich přízeň.

Poháněn touto snahou, prochvívanou ne nepříjemným pocitem trémy, Jiří Kavalír, stále věren své zásadě, cestovat pokud lze jen pěšky, přešel po svých dlouhých nohou, navlečených do úzkých nohavic, jež přednedávnem byly v opovržení, ale nyní se opět začínaly nosit, na levý, smíchovský břeh řeky Vltavy, a pak se jal hbitě ztékat kopec, na jehož východním svahu je město Smíchov rozloženo a na jehož šešulce, zvané Černý vrch, se nalézá dotyčná ulice U Boženky, cíl výpravy mladého literáta. Bral se vzhůru cestou skalnatou a zahalenou v stín tak hustý, že na některých místech se bezmála stával tmou, podél omšelé zahradní zdi tak řečené Bertramky, starého pavilónu, proslaveného tím, že kdysi dávno, ještě před vypuknutím revoluce ve Francii, v něm přebýval Wolfgang Amadeus Mozart, zaměstnán skládáním svého Dona Giovanniho. Z druhé strany, naproti zdi Bertramky, byla stezka uzavřena strmou lesní strání, navršenou z obrovitých opukových

balvanů, mezi nimiž listnaté stromy vyrůstaly jen se zřejmou námahou, přidržujíce se jich nahými kořeny, podobnými ptačím pařátům. A Jiří Kavalír, zatímco svižně stoupal po romanticky křivých schodech, jimiž byla opatřena nejpříkřejší část stezky, bavil se tím, že přemítal o hmyzí mžikovosti našeho lidského pojetí času: kdyby tady ty balvany dovedly myslit, jak směšně mladičkou a pomíjivou věcičkou by se jim jevila třebas taková Bertramka, jíž se obdivujeme a kterou navštěvujeme netoliko proto, že byla Mozartovým příbytkem, ale i pro její starobylost! Při těchto úvahách si uvědomil ne bez jistého zahanbení, že on, rodilý Pražák, který tak přísně odsuzoval nekulturnost všech návštěvníků Výmaru, již okem nezavadí o Goethův dům, nikdy dosud nevkročil do Mozartova pražského bydliště, proměněného v muzeum, ba ani nenakoukl do zahradních vrat.

Když pak dospěl až k rohu zdi, uzavírající zahradní pozemek Bertramky, uviděl před sebou něco, co jeho obdivný respekt k rodině Jamrů možno-li ještě zvýšilo: byl to horský ukazatel cesty, zrobený z parohovitě rozvětveného lesního samorostu, chráněný stříškou z černých a bílých šindelů, dvě řádky jich po každé straně, a pod ní nápis z bílých písmen na podkladu z černě mořeného dřeva: Vítáme vás na Černém vrchu. K pravé z obou větví byly připevněny dvě dřevěné šipky, opatřené nápisy *K ulici Pod Bertramkou* a *K náměstí Fráni Šrámka*. Dvě šipky nesla i levá větev samorostu: na první z nich bylo napsáno *K autobusům č. 153, 128 a 131*, a na druhé – a to bylo to, co z Jiřího Kavalíra vyrazilo dech – *K ulici U Boženky (Jamrova vila)*. Můj ty Tondo, pomyslil si, udolán, oni nejen mají tajné rady mezi svými předky, oni nejen mají dvě telefonní linky, oni mají vilu tak náramnou, že se turisté na ni chodí dívat zdaleka! Protože proč by sem dávali tu šipku, kdyby se k Jamrově vile zvědaví turisté nehrnuli proudem?

Ač zprava zleva sousedila s novodobými rodinnými domky, Jamrova vila si zachovala svůj vzhled pohrdavé osamělosti, který jí byl vlastní, když kdysi dávno, asi ještě před první světovou válkou, porušila svou těžce hmotnou přítomností klid odlehlých hájů, zahrad a luk, které tenkrát splývaly po svahu Černého vrchu k vlastnímu Smíchovu. Napohled zarputilá, porostlá břečťanem, se složitě lomenou měděnou, nyní zeleně patinovanou střechou, rozkládala svou nákladnou, starosvětskou důkladnost uprostřed letité zahrady, stejně jako Bertramka obehnané bytelnou zdí. Mezi komíny, převyšujícími křivku střechy, nejmohutnější mezi nimi komín krbový, zrobený z hrubě přitesaných balvanů, ježily se četné antény podivných a složitých tvarů; obyvatelé tohoto dávného sídla tedy kráčeli s duchem dnešní přetechnizované doby. O této skutečnosti svědčilo také to, že sotva se Jiří Kavalír dotkl tlačítka zvonku, umístěného na zděném sloupu mezi zahradní brankou pro pěší a dvoukřídlými vraty, jež uzavíraly vjezd pro auta, v zámku branky zabzučelo a mladému literátovi stačilo nepatrně do ní strčit loktem, aby mohl vejít.

První přijetí, jehož se mu dostalo, když překročil hranici jamrovského soukromí, bylo podivné. Černě oděná postarší žena, přepásaná krátkou bílou zástěrou, vyšla z široce rozevřených zasklených dveří na betonovou terasu, podezděnou stejně jako krbový komín hrubě otesanými balvany, a oslovila Jiřího Kavalíra takto:

– No to je dost, že jdete, už začíná páchnout. Můžete zajet až k zadnímu vchodu, hned otevřu vrata.

– Promiňte, ale já nepřijel autem, namítl Jiří Kavalír.

Tato věcná odpověď zřejmě paní v zástěře pohoršila.

– Tak co tu tedy chcete? pravila.

Mladý muž se napřímil a řekl pevně:

– Jsem spisovatel Jiří Kavalír a přál bych si mluvit s panem doktorem Jamrem, abych se mu poděkoval za jistou laskavost.

– Pan doktor Jamr právě má konferenci, odpověděla paní v zástěře. Nedavši se zmýlit tím, že návštěvníkův oblek, jak pověděno, se vrátil do módy, jediným pohledem svých rybích očí uhodla jeho letitost a konfekční původ, pročež zařadila Jiřího Kavalíra do kategorie tak řečené žebroty. – Pan doktor Jamr si nepřeje být rušen, dodala mrazivě.

Mezitím se na terase objevil hošík asi třináctiletý, hezounký, jako ze škatulky, čistý a nažehlený.

– Promiňte, paní Julinko, já se pana spisovatele Kavalíra ujmu a pokusím se mu dělat společnost. Je mi velikou ctí a radostí, mistře. – Takto se vyjádřil, a učiniv k mladému literátovi dva tři způsobné kroky, nepatrně se uklonil, a podávaje mu ruku s dobře upravenými nehty, představil se:

– Jsem Antonín Jamr. Paní Julinko, můžete jít, děkuji vám.

– Jak si přejete, mladý pane, řekla paní v zástěře, zvaná Julinka, a vzdálila se upjatými kroky, vyjadřujícími nesouhlas.

– Paní Julinka je služebná ze staré školy, přišeptl malý dandy Jiřímu Kavalírovi, který sledoval toto dění vyjeven, neboť měl dojem, že jakýsi stroj času ho přenesl o dobrých čtyřicet, padesát let nazad. – Kolikrát jsem ji žádal, aby mě přestala titulovat mladý pane. Paní Julinko, říkám jí, ještě vám nedošlo, že naše vlast má socialistické zřízení? A ona vždycky na to: Prosím, jak si přejete, mladý pane.

A malý lord se rozesmál srdečným, bezstarostně dětským smáníčkem.

– Předpokládám, že z obou doktorů Jamrů, kteří bydlí pod tímto krovem, máte namířeno k doktoru Jamrovi staršímu, mému dědečkovi, řekl pak, když Jiřího Kavalíra uváděl do domu. – A laskavost, za kterou se mu chcete, jak pravíte, poděkovat, bude asi ta Balzacova kutna, kterou vám poslal na památku.

– Je tomu přesně tak, řekl mladý muž, zahanben svou vlastní otupělostí, jež mu bránila v tom, aby pronesl něco žertovného k chlapcovu nenucenému povídání. Měl zajisté dosti a dosti zkušeností ve styku s dorůstající mládeží, ale společenská sebejistota nejmladšího Jamra ho přiváděla do rozpaků a uzavírala mu ústa.

– Julinka, řekl malý lord, – zřejmě předpokládala, že chcete navštívit jurisdoktora Jamra, mého otce, a ten vskutku má právě něco, co lze nazvat konferencí, ale mám obavu, že autor mého žití ani neví o vaší existenci. To vás ovšem nemusí trápit, protože on vůbec nečte beletrii.

Obytná hala, do níž vstoupili, byla veliká, že by se do ní vešlo menší letadlo, s perlově šedým kobercem, zdobeným širokým modravým, do křivky stočeným pruhem, který provázel přesně souběžně čelo velikého barového pultu, stavěného do oblouku, a s perlově šedě čalouněnou sedací garniturou, rozmístěnou před starodávným mramorovým krbem. Spirálové schodiště, potažené perlově šedým plyšovým kobercem, vedlo k dřevěné galerii. Perlově šedé stěny byly pokryty obrazy snad ne tak slavnými, jako je Gauguinova Tahiťanka nebo Slunečnice od van Gogha, ale o nichž vzhledem k tomu, že visely u Jamrů, bylo lze rozumně předpokládat, že to jsou originály, ba co lepšího, originály pravé.

Malý lord si povšiml výrazu dychtivého zájmu, podbarveného bolem, který se objevil na hostově tváři, i řekl, poukazuje na řadu pláten, pokrytých pestře barevnými geometrickými obrazci:

– Na ty kompozice se nedívejte, dědeček praví, že tady malířství přestávalo být malířstvím. Ponechává si je jen proto, že mu připomínají jeho mládí, pocházejí totiž vesměs z dvacátých let. Tak tohle je Theo van Doesburg, tady Bart van der Leck, tohle je Cesar Domela. Zato tamhle si smlsnete, to je Max Ernst z počátku třicátých let. Dědeček říká, a on ví, co mluví, že to bylo Ernstovo nejlepší údobí.

Tohle je Paul Klee, Vláda rostlin. Ale nemyslete si, dědeček nesbírá jen cizí malíře. Tady máte Tichého, tady Sychru. O téhle babizně s růží dědeček říká, že to je nejlepší z Kleopater Jana Zrzavého. Ten opuštěný motocykl je od Kamila Lhotáka. Tuhle šerednou tlamu ovšem nemaloval Čech, nýbrž Holanďan usazený v Paříži, Kest van Dongen se jmenuje, dědeček na to nadává, že nikdo nikdy nenamaloval nic škaredějšího, ale když všichni tvrdí, že ten Kest van Dongen byl velký mistr, tak na tom něco musí být, a když se dožil jedenadevadesáti let, asi byl nadán velikou životností. Já tomu nerozumím, to nezapírám, ale opakuji vám tu přesně dědečkova slova.

– Mluvíte stále jen o svém dědečkovi, řekl Jiří. – Váš otec není sběratel obrazů?

Položil malému lordovi tuto otázku proto, aby získal bližší informace o Jamrových všeobecně a speciálně o doktoru Janu Jamrovi, muži, který prý možná ani nevěděl o jeho, Kavalírově, existenci, a malý lord mu vyhověl co nejochotněji:

– I sbírá, sbírá, ale ne ze záliby jako dědeček, nýbrž na kšeft. Tatínek je nadobro jiný typ než dědeček, zajímá ho jen golf a auta.

Čili playboy, pomyslil si Jiří Kavalír. To že dneska ještě existuje!

– Kdežto dědeček, – pokračoval malý lord, – jakožto plastický chirurg je tak trochu umělec. Vracet stárnoucím ženám půvab mládí, není to krásné?

– Ano, je to krásné, připustil Jiří Kavalír. A hlavně to musí být výnosné, pomyslil si.

– Nebo když někdo utrpí úraz, je na dědečkovi, aby mu svýma zlatýma rukama ránu upravil tak, aby postižený nemusil nadosmrti chodit po světě zohaven. Není to ušlechtilé?

– Ano, je to ušlechtilé, řekl Jiří Kavalír. – Vidím s potěšením, že k svému dědečkovi cítíte obdiv a úctu.

– Já ho zbožňuji, řekl malý lord.

Za tohoto rozhovoru se přiblížili ke krbu, nad jehož římsou visela podobizna muže, který, zdálo se, byl nedávno ošetřen zlatýma rukama doktora Jamra, neboť jeho tvář byla pokryta flastry. – Tohle je ale nevkus, pomyslil si Jiří Kavalír, – ve svém vlastním domě dělat reklamu pro svou profesi! Přistoupil k obrazu blíže, aby si přečetl signaturu malíře, který se k onomu nevkusu propůjčil, a tu k svému ohromení shledal, že ta signatura začíná velikým tiskacím P s energicky vyklenutým obloukem.

– Ano, to je Picasso, řekl malý lord s přízvukem samozřejmosti.

– Pravý? otázal se Jiří Kavalír pološeptem.

Chlapec v mírném údivu povytáhl obočí.

– To doufám, vždyť dědeček jej koupil ještě za Picassova života, někdy na počátku šedesátých let, když já dosud byl, promiňte mi ten nevážný výraz, na houbách. Picasso tehdy měl v Praze v Mánesu výstavu, viděl jsem katalog k té výstavě vydaný, a právě tento obraz je tam reprodukován, takže jeho pravost je nad všechnu pochybnost. Dědeček říká, že výstava tehdy vzbudila jisté rozpaky, ne-li zklamání, protože Picasso ji obeslal jen svými nejslabšími obrazy. Prý si asi myslil, že pro Prahu je i druhá garnitura jeho produkce dobrá dost. Takovýchto obličejů, polepených leukoplastem, tam bylo několik. Inu jsme provincie, s tím se nedá nic dělat.

– To je jedno, řekl Jiří Kavalír, – okolnost, že vidím v soukromém bytě v soukromé sbírce originál Picassa, působí na mne dojmem tak mocným, že nevím, mám-li se smát nebo plakat.

Malý lord chvíli váhal s odpovědí, dojatě se usmívaje.

– A na mne zase, řekl, – působí podobně mocným dojmem okolnost, že stojím tváří v tvář autorovi, jehož knihy jsou mou četbou z nejmilejších.

– Myslím, že jste povedený ferina, řekl Kavalír, žertovně hrozе mladému dandymu ukazováčkem. – Vaše slova jsou v příkrém

rozporu s tím, co mi pan doktor Jamr sdělil písemně, totiž že vám ukládá četbu mých knih jako trest, když zlobíte.

– Povedený ferina je můj děd, ne já, řekl malý lord. A obezřetně se rozhlédnuv, není-li někdo nepovolaný nablízku, přiklonil se k Jiřímu Kavalírovi a sdělil mu důvěrným pološeptem:

– Pravda je přesně opačná. Můj děd nejenže mě nenutí do četby vašich knih, on mi zakazuje je číst, protože jakožto lékař, dobře znalý lidských slabostí, shledává, že…

Odmlčel se a v náhlé ztrátě vší společenské sebejistoty, jež na Jiřího Kavalíra působila tak mátlivě, pevně sevřel rty, a zardělý až po uši, jal se polykati naprázdno.

– Co shledává? naléhal Jiří Kavalír.

A nejmladší Jamr, stále červenější, vyhrkl:

– Že mě pohlavně vzrušují.

– Cože? zvolal Jiří Kavalír s úžasem.

– Že mě vaše knihy pohlavně vzrušují, opakoval malý lord a odvrátil se, jako by se chtěl dát na útěk před následky svého doznání, ale Jiří Kavalír se mu postavil do cesty.

– Počkat, chlapče, to je příliš vážné. Jsem nejen spisovatel, ale i vychovatel mládeže, a proto mám právo zvědět, co v mých knihách ve vás budí dojmy tak…, chvíli váhal, hledaje vhodný výraz, – … neblaze sugestivní.

– Vy se ptáte! řekl malý lord s údivem. – Zapomněl jste na své vyprávění o pouti Jindřicha Čtvrtého do Canossy?

– Na to jsem ovšem nezapomněl. Ale nechápu, co na tom je pohlavně dráždivého.

– Nelíčíte podrobně, jak Jindřich Čtvrtý byl nucen tři dny a tři noci čekat před branou hradu?

– Ano, to líčím.

– A jak byl nucen odložit všechnu zbroj?

– To souhlasí.

– A svrchní šat?

Jiří Kavalír přikývl na souhlas.

– Takže nakonec stál před branou v pouhé košili? pokračoval malý lord chvějícím se hlasem. – A jak nahoře na cimbuří seděly děvečky a okukovaly ho a smály se mu?

– Neseděly tam jen děvečky, řekl Jiří Kavalír.

– Ale děvečky tam byly také, řekl malý lord. – Nebo nebyly?

Jiří Kavalír byl nucen připustit, že tam byly i děvečky.

– A koukaly se na nahého muže v košili, řekl chlapec. – A to si napíšete jen tak mírnyksdýrniks a ještě se divíte, proč můj dědeček přede mnou zamyká vaše knihy. Ano, byly tam děvečky, jakpak by nebyly, když na toho nahého muže v košili nakonec otevřely… jak jste to napsal?

– Otevřely podsebití, řekl Jiří Kavalír.

Malý lord lapl po vzduchu.

– A to přede mnou řeknete, jako by se nechumelilo, a ani se nezačervenáte!

– Proč bych se měl červenat, že na něj otevřely podsebití?

– Vždyť je to příšerně sprosté! odpověděl chlapec šeptem, s přízvukem zoufalství.

– Co je sprosté?

– Přece to podsebití. A hlavně, že ho otevřely.

– Víte vůbec, co to je podsebití? otázal se Jiří Kavalír. – Je to jisté obranné zařízení středověkých hradů. A děvečky to podsebití otevřely, aby na císaře metaly smetí a odpadky.

Malý lord, hlavu sklopenou, chvíli mlčel a přemýšlel.

– Ale stejně je to sprosté.

– Chci okamžitě mluvit s vaším dědečkem. – A cítě, že opět pevně sedí ve svém pedagogickém sedle, Kavalír pokračoval vážným

kantorským hlasem. – Přijal jsem s povděkem vaši nabídku, že mě k němu uvedete, ale nezdá se, že byste se k tomu měl.

– Žádnou takovou nabídku jsem vám neudělal, řekl malý lord. – Řekl jsem jen, že vám budu dělat společnost. Ale chcete-li mermomocí s mým dědem mluvit, prosím, následujte mě.

Vystoupili do patra a Jiří, zatímco procházel malému lordovi při boku tichými chodbami, uvažoval, že tento incident, byť sebenečekanější a sebenepříjemnější a sebeabsurdnější, může mu vydatně prospěti a přiblížiti ho jeho nově stanovenému cíli, sblížení s rodinou Jamrů. Jakožto zkušený a svědomitý pedagog vás musím upozornit, pane doktore, řekne starému pánovi, až k němu bude uveden, že puberta, do níž vstupuje váš vnuk, není bez problémů, tím spíše ne, že podle vašeho vlastního výrazu chlapcova mysl je nadměrně roztěkaná a jeho nadprůměrná inteligence, dodávám já, a nadměrně živá letora kráčí ruku v ruce se zvýšenou imaginační schopností a sexuální sensibilitou. To jste řekl velmi přesně, pane spisovateli, odpoví starý pán. Přiznávám se k svému zahanbení, že já sám, ač lékař, jsem si mnohdy nevěděl rady s jistými projevy, jak jste to odborně vyjádřil, jeho zvýšených imaginačních schopností. Nuže co by se po vašem soudu mělo podniknout v zájmu jeho správného a harmonického vývoje? Po mém názoru trestat ho a omezovat jeho četbu nemá žádný smysl, odpoví Jiří Kavalír. Daleko správnější by bylo pozvolna a citlivě usměrňovat jeho zájmy a nenápadně je uvádět na správnou cestu. Výborně! zvolá starý pán. Nechtěl byste se ujmout tohoto úkolu jakožto starší přítel mého vnuka? Jsem přesvědčen, že nad vás nenajdu osobu povolanější. Mohl byste k nám příležitostně docházet jakožto přítel naší rodiny; vím, že vaše ukázněná ušlechtilost bude na nadměrně živou letoru mého vnuka, jak jste to vyjádřil s odbornou správností, působit co nejpříznivěji.

Jiří Kavalír se při těchto rozkošnických představách neubránil tetelivému pocitu příjemného rozčilení, který mu probíhal po celé délce páteře a ztrácel se někde v krajině bránice.

Malý lord se zastavil před dvoukřídlými dveřmi na konci chodby, jíž prošli, a vztáhl ruku, aby zaklepal, ale než tak učinil, zašeptal, zahanbeně vzhlížeje k Jiřímu Kavalírovi:

– Já vím, že jsem vás zklamal a snad i rozhněval, ale pěkně vás prosím, až budete dědečkovi referovat o našem malém konfliktu, abyste pamatoval, že puberta, do níž vcházím, nikdy není bez problémů. Vidím ve vás ne pouze spisovatele, jehož knihy se mi líbí, ale též svého staršího přítele, který má více rozhledu a zkušeností než já, a proto by jistě dovedl usměrňovat mé zájmy a uvádět je na správnou cestu. Proto vám budu tuze vděčen, když dědečkovi přednesete svou stížnost formou co nejmírnější.

– Já na vás nemám žádnou stížnost, mladý Jamre, odpověděl Jiří Kavalír, dojat. – Byl bych bláhový, kdybych se horšil na nadměrně rozbujelou imaginaci chlapce vašeho věku.

– Děkuji vám, řekl malý lord, a v jeho krásných, čistých očích se zaleskly slzy. – Omluvte mě na chvíli, musím vás dědečkovi ohlásit.

Zaklepal, vstoupil, a mladý literát nedovřenými dveřmi slyšel jeho hlas, oznamující dědečkovi, že pan spisovatel Jiří Kavalír by s ním, dědečkem, chtěl mluvit. Pak se ozvalo přitakavé zabručení stařeckého hlasu – ten doktor Jamr, pomyslil si mladý muž, je daleko starší, než by se dalo soudit podle stylu a celkového duktu jeho dopisu – a hned vzápětí se malý lord vrátil na chodbu a oznámil, že dědeček prosí.

Jiří Kavalír překročil práh místnosti velmi rozlehlé, ale tolik zatemněné spuštěnými záclonami a žaluziemi, že když malý lord za ním zavřel dveře, Jiří Kavalír se octl v šeru tak hustém, že zprvu, než se jeho mladé oči přizpůsobily polotmě, neviděl bezmála nic.

– Dobrý den, pozdravil zdvořile a přistoupil k psacímu stolu, volně stojícímu uprostřed místnosti, a shledal k svému překvapení, že u tohoto stolu nikdo nesedí. Zmaten a pohoršen tím, že se mu na jeho pozdrav nedostalo odpovědi, bystře se rozhlédl, a tu uviděl starého pána, ležícího na pohovce, ruce spjaté na tučném břichu a nohy, obuté do starodávných lakýrek a nadto navlečené do starodávných bílých kamaší, zdvižené a opřené, ježto pohovka byla krátká, o dřevěné boční opěradlo. Spal, což bylo napodiv, neboť mladistvý literát před chvílí jasně slyšel jeho stařecké zabručení, jímž kvitoval hlášení svého vnuka: a tento podiv se počal v hrudi mladého spisovatele měnit v děsivé podezření, když k jeho zrakovému vjemu šera a starcovy nehybnosti, jeho bílých kamaší na lesklých lakýrkách a rukou spojených na břiše se přidal vjem čichový, odporně nasládlý a trapně vtíravý, puch hniloby a rozkladu. Vzpomněl si na podivné přijetí, jehož se mu dostalo od služebné v bílé zástěře, zvané paní Julinkou, na její temnou poznámku, že už začíná páchnout, a Jiří Kavalír rychle pochopil, že paní Julinka ho považovala za pracovníka pohřební služby, na kterou čekala a jež měla odvézt tělo zemřelého doktora Romana Jamra.

Starý pán, tlustý, ale i ve smrti pohledný a elegantní, s velikou, matnou lysinou, lemovanou sněhově bílou korunkou vlasů, s monoklem, vtlačeným do důlku zavřeného oka, odpočíval důstojně a vážně, a jeho dobrácká tvář, zdobená do tenka přistřiženým anglickým knírkem, jaký v éře němého filmu nosíval Ronald Colman, měla výraz onoho moudře smířeného poklidu, jejž smrt propůjčuje také těm, kteří zaživa nebyli ani moudří, ani smířliví, ani klidní, tak jako v této chvíli nebyl ani moudrý, ani klidný, ani smířlivý hrdina tohoto příběhu, trapně dotčený darebáckým kouskem ničemy, který se choval jako malý lord, ale měl černou

mysl a bídáckou duši padoucha, podlý to komediant, zkažený výhonek poctivého rodu. Ale počkej, myslil si Jiří Kavalír, já ti to nakreslím, já nejsem žádný pako, abych se nechal beztrestně vyšplouchnout od třináctiletého čuramedána. A rozlícený mladý pedagog vykročil ke dveřím, aby Antonína Jamra vyhledal a provedl své mstivé záměry, dříve než se z něho vytratí jeho nádherný vztek, ale když stiskl kliku, shledal, že dveře jsou zamčené.

To bylo příliš, to bylo víc, než co se bez ztráty sebevlády a rovnováhy dalo snést; a Jiří Kavalír tu sebevládu a rovnováhu ztratil jaksepatří. – Otevřít! Otevřít! jal se hulákat z plných plic, a co měl sil, počal bušiti a kopati do lhostejné plochy těžkých dveří z přírodního leštěného dřeva, ale ať hulákal a bušil a kopal sebevíc, dům Jamrů zůstával hluchý k výlevům jeho zuřivosti a pranic neztrácel na svém velkopanském klidu; a zatímco Jiří se zbytečně a bez výsledku vysiloval, otloukaje si pěsti a ramena, strašlivý, nudný, líný, neúprosně neodbytný smrad se linul jako vlna zvířeného bahna v rybníku od pohovky k jeho nozdrám. Zchvácen, bezradný, ustal ve svém běsnění, neboť se o něj pokoušel nával pláče, a v té chvíli z místa, kde ležel nebožtík a k němuž právě byl odvrácen zády, zaznělo cosi jako slaboučké lupnutí či mlasknutí. Tuše, že hrůzám není dosud konec, opatrně se ohlédl, a vskutku shledal, že nebožtíkova tvář, ještě před chvílí důstojně vážná, je roztlemená šklebem nestoudně sprostého smíchu, huba dokořán, řádka bílých zubů sesunuta do hloubi černé ústní dutiny; a Jiřímu Kavalírovi se takto dostalo příležitosti, aby poznal, jaký je praktický obsah výrazu, jehož sám ve svých povídkách užíval, že totiž někomu leknutím zledovatěla v žilách krev. Mladému muži zledovatěla leknutím v žilách krev, a zavytí, jež se mu přitom vydralo z hrdla, bylo nejmohutnějším hlasovým projevem celého jeho dosavadního života, a nápor, jímž nalehl na dveře, nejmohutnější

manifestací jeho sil. Hned vzápětí v zámku cvakl klíč, levá půle dveří se otevřela a Jiří Kavalír vletěl do svalnaté náruče urostlého a nápadně hezkého muže, asi čtyřicátníka, podle jehož rysů bylo pro toho, kdo už spatřil tvář nejstaršího Jamra, byť mrtvého, a kdo se byl seznámil s Jamrem nejmladším, snadno rozpoznat představitele střední generace, jurisdoktora Jana Jamra.

Fatální žena

Pravil:

– Ou prr, mladej. Kdo jsme a co tu chceme a co tak vyvádíme?

Jiří Kavalír odvětil přerývaně:

– Váš syn mě tam zamkl. Chtěl jsem mluvit s jeho dědečkem, on mi zamlčel, že je mrtev, uvedl mě k němu a zamkl.

Jurisdoktor Jamr se zasmál.

– To je číslo, ten můj kluk. Ale to jste snad nemusel tolik řvát.

– Když on se najednou začal šklebit, jako by se smál, zasténal mladý spisovatel.

– Kdo? Můj syn?

– Váš mrtvý otec, řekl Jiří Kavalír.

Jurisdoktor Jamr na něj vrhl krátký, vážný a zkoumavý pohled a vstoupil do dveří, z nichž Jiří Kavalír právě vyběhl. Vrátil se hned vzápětí a tiskl si přitom kapesní šátek k ústům.

– Fujtajxl, řekl. – A chlapi nikde. To jsou dnes služby. Musím se něčeho napít. Vy asi, čítám, taky. Ale pořád ještě nevím, kdo jsme a jak se jmenujeme a co tu chceme.

Jiřímu Kavalírovi bylo proti mysli, že doktor Jamr ho povýšeně oslovuje v první osobě plurálu, ale v duchu nemohl neuznat, že tato povýšenost svalnatému krasavci sluší a sedí, neboť představitel střední generace Jamrů se svými spánky, prokvetlými stříbrem, rámujícími jeho veselý, zdravý obličej, byl ztělesněním všech obdivných představ, jež v něm jméno Jamrů od jisté chvíle budilo. Proto potlačil nelibost a zodpověděl doktoru Jamrovi, zatímco rázoval chodbou po jeho boku, způsobně a po pořádku všechno, nač byl v uvedené první osobě plurálu dotázán.

– Tak tomu, pravil doktor Jan Jamr, když Jiří Kavalír skončil, a uvedl ho do pokoje stejně velikého, jako byla místnost, obývaná nebožtíkem, ale zaplaveného sluncem a vybaveného nábytkem starým, zřejmě velmi drahým a pohodlným, leč zavaleným fantastickým neladem neskladem krámů. Byly to štosy knih a časopisů, závěje gramofonových desek, golfové hole, odhozené kusy mužského odívání, tělocvičné nářadí, jakési sazeničky v malinkých kořenáčích, seřazené do trojstupu, sportovní trofeje, stojany s grafickými listy a skicami, škatule, to vše na podlaze, na pohovce, na židlích, na desce stolu krásně vykládaného, ale nemilosrdně popáleného od cigaret a posázeného zaschlými obtisky mokrých sklenic a štamprlat, na stupních štaflí, slovem všude, kde co bylo možno odložit, odhodit, opřít: pan doktor Jamr zřejmě dovedl obhájit své právo na mužné bordelářství. I obrazy na stěnách, potažených tkaninou s tlumeně barevným rokokovým vzorem, byly rozvěšeny bez plánu a míry a skladu, halabala, jak se právě hodilo, a byly to obrazy nápadně odlišné od těch, z nichž si zesnulý doktor Roman Jamr stvořil dole v hale svou sbírku, neboť jejich faktura poukazovala na doby, kdy malíři ještě malovali rozumně a věrně podle přírody, tak aby věci vypadaly jako skutečné a lidé jako živí. Nu a uprostřed tohoto nepřehledného virváru, ve filigránském křesle, které vypadalo, jako by bylo spatřilo světlo světa v dílně proslulého nábytkáře osmnáctého století Roentgena nebo Riesenera, seděla nejkrásnější a nejsvůdnější žena, jakou kdy mladistvému pedagogovi bylo dáno spatřit a s níž mu nyní bylo přáno se seznámiti. Odbylo se to takto:

– Co se stalo a k čemu byl ten povyk? otázala se, upírajíc na jinošskou postavu Jiřího Kavalíra pozorný a schvalující pohled.

Doktor Jamr jí pověděl s rozmarem a se zřejmou hrdostí o povedeném kousku, jejž jeho syn provedl zde přítomnému Jiřímu

Kavalírovi, jejž označil jako autora nejotravnějších knih pro mládež, které kdy byly napsány. – A tohle je, dodal, – missis Element, největší podvodnice, která se kdy narodila v této zemi, naštěstí provdaná do Ameriky.

Jiřího Kavalíra prudce zamrzelo, že Jamr, který podle vyjádření svého synka nikdy nečetl beletrii, a tudíž sotva měl vědět o samé jeho existenci, ho označil jako autora otravných knih, ale protože ani kráska, označená jako missis Element se zřejmě necítila dotčena urážkou, kterou jí jurisdoktor při téže prezentaci vmetl do tváře, spolkl, jak se mu to ostatně v tomto domě hrůz a divů stávalo zvykem, hostitelovu hrubost. Missis Element smetla na zem z židle, jež sousedila přes roh stolu s jejím křeslem, tři šanonové pořadače, jež na ní ležely, jeden na hřbetě nadepsaný podivným slovem *Merdanda*, druhý *Vexanda*, třetí *Buzeranda*, a pohybem brady vyzvala mladého muže, aby se posadil.

A doktor Jamr se jal rozvíjet naznačenou myšlenku krásčina podvodnictví:

– Jen se podívejte, co se troufla mi nabídnout, řekl, ukazuje na plátno zřejmě velmi staré, a přece nedokončené, opřené o záda pohovky, na níž spočívalo. Představovalo krvavý výjev před chrámovými vraty, kdy jakási temná ženská postava, zahalená černavými závoji, jež před ni spouštěli démoni, poletující nad její hlavou na netopýřích křídlech, vrážela nůž do srdce mladému bíle oděnému muži, který právě vycházel z bronzových chrámových vrat se svou nevěstou, jež se opírala o jeho rámě. Chrámové schodiště bylo plné pestře vyšňořeného panstva, v popředí obrazu, pod schodištěm, se svíjel v posledním tažení dvouocasý lev s korunou na hlavě, jejž jeden z blanokřídlých démonů zasáhl shůry bleskem. Architektura pozadí chrámu byla toliko letmo předkreslena žlutošedou špinkou.

– Tohle má být pravý Rubens, pokračoval doktor Jamr. – Co vám naleju? Vodku? Honzíka Chodce?

Mladistvý pedagog nevěděl, co to je Honzík Chodec, a proto požádal o kapku vodky.

Missis Element promluvila:

– Já neřekla pravý Rubens. Já řekla na osmdesát procent pravý Rubens. A nechci za něj peníze, chci za něj tamhle toho Fragonarda.

– Ten je pravý také na osmdesát procent, řekl jurisdoktor Jamr. – Ale kromě toho má vzadu nalepenou ceduličku Ze sbírek JUDra Jana Jamra, to jeho pravost zvyšuje na devadesát procent.

– No tak na mého Rubense nalepte taky takovou ceduličku, a jsme si kvit, pravila missis Element.

– Tůdle, řekl jurisdoktor Jamr. – Nene, milá zlatá, já nechci své ceduličky znehodnocovat tím, že bych je lepil na vyložená falza. A kromě toho vy byste na tom vydělala deset procent pravosti.

– Proč bych neměla vydělat? pravila missis Element. – Myslíte, že se chodím handrkovat s takovými vydřiduchy, jako jste vy, protože mě to baví? Ostatně i kdyby ten Fragonard byl pravý jen na padesát procent, je mi to šmafú, hlavní věc, že na něj mám kupce.

Missis Element měla havraní vlasy, vpředu sčesané do lokýnek, jež jí splývaly až k očím, a nahoře stočené do drdůlku, rozmarně posazeného šikmo nad levou skráň, pleť měla jemnou a snědou, a byla-li co se postavy týče štíhlá a drobná, útlá a křehká, zdálo se, že tomu je tak pouze proto, aby se tím výrazněji uplatnila mohutnost jejích ňader: a byla to vskutku ňadra náramná a skvoucí a nadto zahalená pouhým nic. Byla zahalena, řekli jsme, pouhým nic – nuže tento obrat možná není zcela spisovný, ale je věcně správný, neboť hluboce vystřižený živůtek jejího lehkého letního úboru leskavě žlutavé barvy, upevněný dvěma pentličkami, vedenými přes nahá ramena, vskutku nebyl nic víc než nic: a pod tímto

nic už nebylo nic než právě ta dotyčná ňadra, plná a těžká jako dozrálé hrozny a přece bez váhy, neboť vzdorovala zemské přitažlivosti, hrotitě se vzpínajíce vzhůru, rozumí se, že bez vnějškové podpory či umělé formy. I nevěděl Jiří Kavalír, který seděl naproti krásce šikmo přes roh stolu, kam s očima, což bylo tím svízelnější, že oči tyto byly nespoutanými vděky missis Element silně přitahovány a že nemohl nepřetržitě civět na plátno na osmdesát procent pravého Rubense, přičemž si byl plně vědom toho, že ona sama, maličko se usmívajíc karmínově nalíčenými ústy, upřeně mu hledí přímo do tváře, takže kdykoli se osmělil a odpoutav svůj pohled od dramatického výjevu na obraze přichýlil jej, ten pohled totiž, k ní, setkával se s jejími vyzývavě utkvělými, smavými zraky. Rubens, Fragonard, myslil si, opatrně upíjeje vodky – pravý Picasso, směřující se mrtvola, plnoprsá krasavice missis Element – Jiří Kavalíre, kamaráde, kam ses to dostal?

Již po prvním nepatrném doušku silného alkoholu se v něm vzedmula taková vlna blaha a štěstí, že nemohl než tiše sám pro sebe zašeptat Faustova nesmrtelná slova *Zum Augenblick dürft'ich sagen: verweile doch, du bist so schön!* – což pro nás, již na rozdíl od mladistvého pedagoga nejsme učení germanisté, se překládá Okamžik směl bych osloviti: jsi tolik krásný, prodli jen!

– Ten paskvil se vydává za skicu k Rubensovu Zavraždění vévody ze Stramby, který visí v amsterodamském muzeu, řekl doktor Jamr. – Ale podívejte se na nevěstinu sukni. Rubens byl kadet na faldy, mistr rozhození faldů, a není ta sukně jak z prkna? Tak mizerné rozhození faldů nemůže být z jeho dílny, natož z jeho štětce. A padělatel nedbal skutečnosti, že v Rubensově době se ještě ani pořádně nevědělo, jak vypadá opravdový lev, a proto lvi se malovali s lidskými nebo opičími tvářemi, což je totéž. Podívejte se na Orbis pictus, rozumí se na ten původní, se starými dřevoryty,

a užasnete, jak zmatené představy měl i náš učený Jan Ámos, jak známo Rubensův mladší vrstevník, o divokých hovadech, jak říká šelmám. Lev tam vypadá jako ovce s karkulkou, bazilišek nosí na hlavě korunu a usmrcuje pohledem. To je pravé sedmnácté století. Ten chcípající lev tady vypadá jako vystřižený z Brehmova Života zvířat.

– Když se vám to nezdá, tak nechte být, já vám nic nevnucuji, řekla missis Element. – Já se bez vašeho Fragonarda obejdu. Ale jsem otrávená.

– Mluvil jste o zavraždění vévody ze Stramby? promluvil Kavalír.

– Tak se jmenuje ten amsterodamský obraz, řekl Jamr. – Ovšem kdo byl ten vévoda ze Stramby, to mi není známo.

– Byl to dobrodruh českého původu, který se původně jmenoval Petr Kukaň z Kukaně a za třicetileté války usiloval o český trůn. Vím to docela určitě, protože můj starší přítel a učitel, spisovatel Cyril Born, o tom napsal román.

– Neznám, já beletrii nečtu, a českou už kór ne, řekl Jamr. Stiskl páčku sifonu, aby rozředil svou whisky, ale z láhve vyšlo jen zachrčení. Tato drobná příhoda ho zarazila, takže svraštiv obočí jal se soustředěně přemítati, ale hned po několika chvílích, osvícen nápadem, zjasnil tvář a pravil:

– Už vím. Dám si paras. A vychlazenou bírnici. Nechcete taky paras a vychlazenou bírnici?

Když ani Jiří Kavalír, ani missis Element nechtěli paras a vychlazenou bírnici, doktor Jamr zazvonil na paní Julinku a udělil jí patřičný rozkaz. – A velký kopec křenu, řekl. – A pivo dejte na tu chvíli, než se paras uvaří, do mrazáku, ať je jako břitva.

Doktor Jan Jamr se potom napil whisky nerozředěné a jal se promlouvati takto:

– Otázka pravosti a nepravosti obrazů starých mistrů je právě tak věc konvence jako zásady etické a estetické a jiné lidské pitominky. Tady missis Element se promenáduje po světě napůl nahá, protože současná konvence stanovila, že se to smí. Ještě před první světovou válkou by ji za to byli lynčovali, kdežto dnes si jí při tom nikdo ani nevšimne.

– Že ne? pravila výbojně missis Element a přitiskla pod stolem své levé koleno k pravému kolenu Jiřího Kavalíra.

– Všechno je konvence, vážení, což platí hlavně u kumštu, pokračoval doktor Jamr. – U starých mistrů se už ta konvence sjednotila na tom, že Rubens je klasa a Rembrandt je klasa a Leonardo je klasa a Velázquez je klasa tak náramná, že když mu jednou při práci vypadl pemzlík z ruky, sám král se shejbnul, aby mu jej podal. Nu a tahle konvence zapustila jak u znalců, tak u laické veřejnosti kořeny tak hluboko a pevně, že o hodnotě díla těchto kanónů se nelze hádat, a tak se hádáme aspoň o pravosti jejich děl. A tady zase, jak pravím, hraje hlavní roli konvence. Proč je amsterodamské Zavraždění vévody ze Stramby pravé, kdežto tady ta skica není pravá? Protože kdyby byla pravá, tak by se o ní jako o pravé skice vědělo, a protože se o ní jako o pravé skice neví, jinak řečeno: protože její eventuální pravost se nemůže opřít o onu univerzální shodu mínění, o niž se opírá třebas pravost Mony Lisy, je falešná a falešnou zůstane, i kdyby sám Rubens vstal z hrobu a její pravost potvrdil. Zamlčujeme tuto skutečnost a hrajeme si na neomylné soudce a prohlašujeme ji za padělek pochybným poukazem na tvrdost faldů nevěstiny sukně a nedobový způsob zpodobení lva, ale kdyby tatáž skica, namísto aby se válela na kanapi v Jamrově vile, visela v Louvru, bylo by všechno v pořádku a faldy na sukni by byly typicky rubensovské, a vědělo by se rovněž, že Rubens toho lva namaloval takto a nejinak, protože mu nebylo neznámo, jak pravý lev vypadá. Drahá missis

Element, nedá se nic dělat, váš Rubens je stejně falešný, jako je falešná kutna pana de Balzac, kterou můj otec nedlouho před svou smrtí daroval tady panu Kavalírovi.

– Cože? zvolal mladý muž, což bylo jediné slovo, na něž se v této chvíli vzmohl, neboť lichotky, jimiž ho missis Element pod stolem oblažovala, způsobily, že mu nadobro vyschlo v krku.

– Je pravá v tom smyslu, že opravdu pochází z pozůstalosti pana de Balzac. Je falešná v tom smyslu, že můj praděd, když ji koupil, si opomněl uschovat pokladní stvrzenku. Ostatně i kdyby si ji byl schoval, bylo by mu to málo platné, protože by nebylo lze dokázat, že ta stvrzenka opravdu k té kutně patří. Ostatně být na vašem místě, moc bych se s tou kutnou, jejíž pravost je nedokazatelná, a která je tudíž bezcenná, nemazlil. Já tu slavnou Lidskou komedii neznám, protože beletrii nečtu a klasiky už kór ne, ale Balzac sám se mi jeví jako člověk ani zdaleka ne sympatický. Byl to holkař, který letěl na každou sukni: to mi nikdo nevymluví, že baron Hulot je jeho autoportrét. Plašil se za kdejakou děvečkou, a přitom se nestyděl prohlašovat, že u ženských mu jde především o prachy, a že bohaté vdově by dal přednost před každou jinou. Nakonec tu vdovu našel, ale zahejbal jí, jak mohl, a přitom si před ní hrál na svatého. Může být něco trapnějšího než ty jeho nákupy starožitností, na kterých mínil zbohatnout, což se mu dařilo jen na papíře, když psal svého Bratrance Ponse?

Vida, pomyslil si Jiří Kavalír – na to, že beletrii nečte a klasiky už kór ne, vyzná se v díle pana de Balzac docela dobře.

– A nejprotivnější na něm bylo jeho snobství, pokračoval doktor Jamr, – jak se podlézavě vtíral do společnosti, do níž nepatřil, a jak si přisvojil erb a šlechtický predikát, na který neměl právo. Že byl mamonář, to mu koneckonců nesmím vytýkat, protože i já jsem na prachy, ale nelíbí se mi jeho dětská naivita, s jakou se hnal do pod-

niků předem ztracených, a hlupáctví, s jakým naletěl každému podvodníkovi, takže namísto aby zbohatl, zabředl po krk do dluhů.

– Ale musíte uznat, že v tom člověku byla obrovská síla, řekl Jiří Kavalír.

– To byla, řekl doktor Jamr. – Ale je otázka, byla-li to síla blahodárná. Můj otec správně učinil, že vám daroval jeho kutnu, protože kdyby záleželo na mně, já bych ji dal rozstříhat na hadry na podlahu. Protože ta kutna za celou tu dobu, co byla naším vlastnictvím, nám přinášela jen smůlu. Ne ve smyslu ekonomickém nebo finančním, *Dieu merci*, v tomto punktu se Jamrům vždycky jakžtakž dařilo, musím to zaťukat, ale pokud jde o obyčejné lidské, řečeno všeobecně, speciálně manželské štěstí, které za žádné peníze není k dostání. Ještě v Paříži, sotva můj praděd Theodor tu slabomyslnou kutnu získal, moji prabábu Žofii, která tam byla s ním, klepla pepka, takže praděd se vrátil domů s kutnou, ale bez ženy. Ani manželství mého děda nestálo za nic, a můj otec ovdověl po pěti letech šťastného manželství a od té doby zůstal sám. Nejhůř jsem pochodil já. To už můj Antonín byl na světě, když jsem se svou mladou ženou podnikl cestu do Tunisu. Jednou na procházce, za nejlepší pohody a nálady, jsem se otočil k zábradlí, abych si o ně opřel nohu a zavázal tkaničku u boty, a když jsem se znovu obrátil, žena byla pryč a už jsem ji nikdy neuviděl. Odvlékli mi ji za zády, dřív než uspěla pípnout. Na policii se mi vysmáli. Prý ať si příště dám na svou ženu lepší pozor. Ona byla blondýna, a blondýny prý mají v obchodu s bílým masem vysoký kurs.

– A vy chcete tvrdit, že to všechno se stalo vinou kutny pana de Balzac? otázal se Jiří Kavalír. Měl v té chvíli hrdlo sevřené zklamáním, neboť okamžik, jejž byl Faustovými slovy poprosil, aby prodlel, oslyšel jeho přání a uplynul v nenávratno: missis Element se zřejmě nabažila líbezné hry, jíž útočila na jeho cudnost, odhlédla

od jeho tváře, odtáhla od něho své koleno a krátce zívla, sahajíc po krabičce s cigaretami.

– Tenhle blábol jsem slyšela už stokrát, pravila, a zapálila si kentku.

Doktor Jamr nevzal její poznámku na vědomí. – Vím já? odpověděl na Kavalírovu otázku. – Opakuji, že všechno je konvence. Ve smyslu oné střízlivě racionalistické konvence, na níž se naše společnost sjednotila, a která takové vlivy vylučuje, samozřejmě ten babský výmysl popírám a odmítám, protože nechci, aby někdo o mně rozhlašoval, že jsem pověrčivý hlupák. Jenže pověra je něco zajímavějšího a přitažlivějšího než vývody suchého rozumu. A protože jsem nejen vážný vědec, znalec práva, ale také hédonik, člověk, který rád dobře žije a neuhýbá ničemu, co příjemně hoví jeho letoře, nebráním se poutavému domnění, že kutna, do níž Balzac halíval své tlusté tělo a v níž se potil za bezesných nocí, jež trávil sepisováním své románové tasemnice, je nadána podobnou temnou osudovostí jako jeho Šagrénová kůže. Když se Balzac oženil s paní Hanskou a po příšerné cestě z Haliče ji přivezl uprostřed noci do Paříže, marně zvonil u dveří svého domu – sluha mu nešel otevřít, protože…

– Zešílel, vpadl Jiří Kavalír, aby dal najevo, že jurisdoktor Jamr mu neříká nic nového.

– Tak jest, zešílel, což je všeobecně známo a dobře zapsáno, řekl jurisdoktor Jamr. – Ale je méně známo a snad ani není zapsáno, že ten šílený sluha, když násilím vnikli do domu, měl na sobě… byl oděn do čeho?

– Do kutny svého pána? otázal se Jiří Kavalír.

– Ano, do kutny pana de Balzac, řekl doktor Jamr. – Řekl jste mi, že jste měl v úmyslu osobně poděkovat mému otci za jeho dar. Ale já si myslím, že můj zvěčnělý otec vám tím svým darem velmi špatně posloužil.

Jamr pronesl tato slova ponurým hlasem, který zněl, jako by přicházel z nitra hrobky, čelo měl zachmuřené a brvy svraštělé, ale jeho hezká, zdravá tvář se znenadání rozsvítila. – Aá, řekl. – Paras jde.

Paras vskutku šel, přesněji paní Julinka, služebná staré školy, jej přinášela na tácu spolu s pořádným kopcem křenu, chlebem v košíčku a přívětivě orosenou lahví piva a štíhlou, vysokou sklenicí, což by bylo tuze utěšené napohled, nebýt toho, že paní Julince v patách do dveří, jež otevřela loktem, se vhrnul malý, zavalitý muž, naditý do těsného saka, z jehož úzkých rukávů daleko vyčuhovaly jeho veliké, upracované ruce.

– Já mu řekla, že pan doktor má konferenci a nemá čas, ale on nedal a šel za mnou, pravila paní Julinka, kladouc před doktora Jamra vyžádaný pokrm a nápoj.

– To protože já jsem už hotov, pravil zavalitý muž.

– Výborně, pane mistr, to rád slyším, řekl doktor Jamr.

Pan mistr se podivil.

– To se na to ani nechcete jít podívat?

– Nechci, protože jak slyšíte a vidíte, mám konferenci, a já sledoval vaši práci po celou dobu jejího průběhu, a protože důvěřuji vašim zlatým českým rukám, vůbec se nebojím, že jste ji nakonec pokazil. Děkuji vám, pane mistr, momentálně vás už nebudu potřebovat.

– Už jen zaplatit, a hned jdu, řekl pan mistr a přiložil k talíři jurisdoktora Jamra papírek, jejž choval v kapse. – Já to tuhle spočítal, dělá to pět a půl tisíce.

Aniž se na mistrův výpočet podíval, doktor Jamr nabodl párek vidličkou, odřízl, nabral křenu, dal do úst a přimhouřil oči blahem, když kůžička lupla mezi jeho zuby.

– Správně, řekl, když polkl. – Už v bibli stojí psáno: Hoden jest melouchář mzdy své.

Julinka, služebná staré školy, mezitím naložila na tác prázdnou sifonovou láhev, nádobku na led z průsvitné fialové umělé hmoty rovněž prázdnou, skleněnou vaničku, na jejímž dně zbylo něco málo kuliček černého kaviáru, dva ušpiněné talířky s příbory, utřela utěrákem uvolněnou plošku stolu a odkráčela, a když za ní zaklaply dveře, doktor Jamr, zatímco si z výše naléval do sklenice přechlazené pivo, aby více pěnilo, řekl:

– Ale já nejenže nemám čas, já také momentálně nemám, což je horší, ani vindru.

Pan mistr pootevřel ústa, zřejmě nechápaje.

– Jak to? řekl.

– Ani vindru, opakoval doktor Jamr vesele. – Přijďte zítra. Nebo počkat, zítra je neděle. Tak teda v pondělí. Nebo v úterý.

Pan mistr ještě chvíli nechápal, ale o málo později, úměrně k tomu, jak mu svítalo, počal rudnout ve své poctivé, masité tváři.

– Ale to nejde! zvolal. – Přece si nezavoláte řemeslníka na melouch, když na to nemáte! To se mám chodit doprošovat, abyste mi ráčil zaplatit za mou poctivou práci? To jste inteligent?

A postupně zvyšuje hlas, jal se tyto myšlenky rozvíjeti, líče, jak se lidé ucházejí o jeho přízeň a žebroní o odborné přispění jeho zlatých rukou, a jak on je v poslední době všechny odmítal, protože chtěl vyhovět panu doktorovi Jamrovi, a vyčíslil ty nekonečné hodiny práce a plahočení a piplačky, jež strávil zdoláváním úkolu, jejž mu pan doktor Jamr svěřil a uložil, a zatímco takto horlil, doktor Jamr, aniž se sebeméně dal rušit v požitku svého parasu s bírnicí, naslouchal mu přívětivě. Když pak rozlícený řemeslník zakončil své protesty hromovým A já se vocaď nehnu, dokud nedostanu zaplacíno, jurisdoktor Jamr promluvil s jemným, unaveně distingovaným přízvukem.

– Mějte rozum, pane mistr, a nezapomínejte, že já jsem Jamr, a Jamrové nikdy nic nezůstali dlužni: však profesor V. V. Jech, známý kunsthistorik, dobře věděl, co říká, když prohlašoval, že Jamrové nejsou rod, Jamrové jsou dynastie. Když je to příslušník dynastie, jak řekl pan profesor, či klanu Jamrů, jak bych se skromněji vyjádřil já, zkrátka když je to doktor Jamr, který vám dluží pět a půl tisíce, je to lepší, než kdyby vám nějaký pan Bůhvíkdo dlužil dvacet tisíc. Být věřitelem doktora Jamra, pane mistr, to je víc než radost, to je víc než čest, to je pošušňáníčko.

Říká pane mistr, namísto pane mistře, pomyslil si Jiří Kavalír: vědomá gramatická nesprávnost jako projev třídní nadřazenosti.

– Já se vás o takovou čest neprosím! křičel pan mistr. – Já se vám na takové pošušňáníčko vykvajznu!

Pan doktor Jamr dojedl, dopil a unaveně nalehl na opěradlo lenošky. – Ještě jeden paras s bírnicí by bodnul, řekl. – Ale držme se lidové moudrosti, která nám radí, abychom jedli do polosyta a pili do polopita.

– Žrát, to je vaše, křičel pan mistr. – Ale platit, to nic.

– Pane mistr, řekl vyčítavě jurisdoktor Jamr, – vy nechcete pochopit, že usiluji jen a jen o vaše dobro. Máte chatu? Máte. Žigulíka? Máte. Máte pračku, barevný televizor, gramofon, vysavač, ledničku? To všechno máte. Má váš syn magnetofon, elektrofonickou kytaru, motorku? Má. Co ještě chtít víc? To nevíte. Nuže já vám to povím. Potřebujete styk s krásou, potřebujete dotyk absolutna, jejž nám přináší umění!

– Né! řekl pan mistr, udiven.

– Ale ano, ujišťuji vás, že ano. Ovšem musí se vám k tomu dostat rady a pevného vedení muže zkušeného, který se v tom vyzná, tak jak se v tom vyznám já, a který vám dopomůže k získání trvalých hodnot, jež se obejdou bez náhradních dílů, jež potřebuje motor-

ka nebo auto, a jež se nepokazí, jako se pokazí vysavač a pračka, a které člověka neotupují a neohlupují, nýbrž povznášejí ho a niterně obohacují. Jak pravím, pane mistr, peníze vám nedám, ale dám vám něco lepšího. Dám vám cenný obraz. Dám vám toto.

A doktor Jamr velikým gestem ukázal na skicu Rubensova Zavraždění vévody ze Stramby.

– Ale co bych s tím dělal? řekl pan mistr. – Já nechci žádný obraz, já chci svý peníze!

– Co byste s tím dělal? opakoval doktor Jamr. – Co se dělá s obrazy? Věší se na stěnu. Pověsíte si to na stěnu, ani rámovat se to nemusí, a budete se kochat tou dokonalou, velebnou krásou, a ta krása, namísto aby vám zevšedněla, bude vašemu žasnoucímu zraku skýtat nové a nové půvaby, nové a nové jemnosti, nové a nové podrobnosti, což půjde ruku v ruce s prohlubováním a subtilizací vašeho nitra.

– Já o žádné prohlubování nestojím, řekl pan mistr. – Co to vůbec je za obraz? Vždyť to ani není domalovaný.

– To je schválně, řekl jurisdoktor Jamr. – Ale jestli vám to vadí, domaluje vám to za pár šupů každý malíř, a nemusí to být zrovna bůhvíkdo. Já znám jednoho holiče, který krásně kopíruje pohlednice. Ovšem nikdo vám nemůže bránit v tom, abyste ten obraz, nedáte-li jinak, prodal. Svých ubohých pět a půl tisíc za něj dostanete vždycky. Missis Element, jakou má po vašem soudu ta malba cenu?

Missis Element, jež se sledováním teto scény bavila tak výtečně, že se jí líčka zarděla, což její krásu, již i tak pozoruhodnou, vystupňovalo k samé hranici snesitelnosti, odpověděla se silným americkým přízvukem:

– To je mi teško žíct. Já jako síriózní expert nemůžu jen tak… bez spešl investigejšn…

– Bez odborného zkoumání, překládal doktor Jamr.

– Bez odborného zkoumání, opakovala missis Element, – jen tak plácnout nějaká cena. Ale tolik já vám žíkat, mister Jamr, že za pět a půl tisíc bych ta skica nikdy nedala. To je ridikjulní.

– Missis Element jakožto vážná americká znalkyně praví totéž, co jsem naznačil i já, že pět a půl tisíc je směšná cena, tlumočil pro jistotu doktor Jamr.

– Dyť to muže byť z Rubensovy škola! zvolala missis Element. – Dyť to mohla malovať Rubens sám! Dyť to může míť cena hundred thousand bucks!

– Může to mít cenu sto tisíc amerických dolarů, překládal jurisdoktor Jamr.

Pan mistr, zřejmě zviklán, opáčil přiochable:

– To říká ona, ta kozatá Američanka z Vysočan. Tady se se mnou hraje habaďůra. Hele, slečno, moh bych se mrknout na vaši občanku?

– *What does he want?* otázala se missis Element.

– *He wants to see your identity card*, řekl doktor Jamr.

– *Oh, my passport, of course*, řekla missis Element, vytáhla ze své kabelky knížečku v deskách z umělé hmoty a podala ji otevřenou panu mistrovi. Ten si obšírně nasadil brýle, srovnal vlepenou fotografii s originálem, a pak ještě chvíli studoval vepsané údaje.

– To jsem blázen, řekl, když knížku zavřel. – Ona se opravdu jmenuje Nelly Element a je z Ňufjorku.

– Ano, missis Element je z Ňufjorku, a je to vyhlášená historička umění a umělecká kritička. Nu a já proto, že její expertiza, kterou jste ráčil slyšet na vlastní uši, je tak jednoznačná, jsem se rozhodl, že si ten obraz ponechám.

– Cože? vykřikl pan mistr. – A co dostanu já?

– Vám vynajdu něco jiného, také hezkého, ale menšího.

Do toho se ozvalo zvonění a troubení. Otevřeným francouzským oknem bylo vidět paní Julinku, služebnou staré školy, jak pílí, klíč v ruce, k vratům. Odemkla, otevřela, a do zahrady vjel černý vůz s černavě zasklenou korbou.

– Už jsou tu, řekl doktor Jamr. – Omluvte mě na chvíli, panstvo, musím se jít rozloučit se svým otcem. Pane mistr, přijďte zítra touto dobou. Já vám něco vyhledám.

– Nic mi nevyhledáte, já náhodou chci právě tohle! řekl pan mistr, chápaje se obrazu.

– No tak si to spánembohem vemte, ale už mě nezdržujte a vypadněte, řekl doktor Jamr a vytlačil pana mistra i s osmdesátiprocentním Rubensem ze dveří. Zatímco se toto dělo, missis Element čile vstala a sňala ze stěny neveliký obraz, na němž byl zpodoben švihák v rokokovém kostýmu, štípající do tvářinky hezounkou služtičku či midinetku, nesoucí velikou kulatou krabici na klobouky. To byl bezpochyby onen osmdesátiprocentní Fragonard, na nějž missis Element měla kupce.

– A máme to. Takhle se to má dělat, a ne blbě. – Missis Element opřela svého Fragonarda o křeslo, znovu usedla, stáhla si přes kolena lem svého zanedbatelného oděvu a nalila si na dva prsty whisky značky Johnnie Walker, tak řečeného Honzíka Chodce. – Co vy na to? řekla, usmívajíc se na Jiřího krásnými zuby.

– Já jen tiše žasnu, řekl. – Myslil jsem, že Jamrovi jsou zámožní lidé.

Podivila se.

– A podle čeho soudíte, že nejsou?

– Vždyť neměl ani na zaplacení toho řemeslníka, a místo peněz mu vnutil padělaný obraz! Čili on nejen nemá vindru, jak sám doznal, ale je navíc všeho podvodník!

– Hele, nehoněj si tričko, mladej, a své mravní rozhořčení si schovaj na jindy, pravila missis Element. – Ten Rubens ovšem není pravý, protože kdyby byl pravý, tak by ho Jamr asi nedal lakýrníkovi, nebo co to bylo za melouchářе, ale i když to je jen kopie, je to slušná kopie a ten černoch s ní nepochodil špatně a za dobrou recesi to stálo. S doktorem Jamrem je těžké pořízení, je chytrý a tvrdý a pro korunu by si dal vrtat koleno, ale není žádná bábovka a dovede žít, má smysl pro humor a má peníze, s tím si nemusíte dělat starosti.

Missis Element se zarazila a zvedla ruce, aby si upravila svůj šikmo nasazený drdůlek, při čemž se ukázalo, že je vyholena tak dokonale, že její podpažní jamky se tvářily, jako by neměly ani stín tušení, že za normálních okolností, bez frivolních vnějškových zásahů, by v nich měl pučet porost tmavého zbarvení, an missis Element byla černovláska.

– Já si s tím žádné starosti nedělám, ale opravdu, odpusťte mi to, si připadám jako v Jiříkově vidění, řekl Jiří Kavalír. – Osobnost doktora Jamra mě přitahuje, ale současně také odpuzuje, protože cítím, že je sobec, měšťák a reakcionář.

Missis Element se ušklíbla.

– Sobec, měšťák a reakcionář. Takhle vy vzorní, vy loajální, ukáznění, vy způsobní nadáváte každému, kdo nevyje s vlky a nestojí v řadě, *who ain't toeing the line*, jak říkáme v Ňufjorku. Kolik vyděláváte, pane spisovatel?

Překvapen neomalenou nediskrétností této otázky, ale nevěda, proč by se za cokoli, co se týkalo jeho osoby, měl stydět, Jiří Kavalír prozradil plnoprsé krasavici výši svého profesorského platu a průměr svých honorářů.

– To není moc, vypráví se, že spisovatelé vydělávají horentní prachy, pravila missis Element. – Ale nevadí, malé ryby jsou také ryby. Chtěla bych, abyste vydělával dvakrát až třikrát tolik.

– Proč byste to chtěla?

– Proč bych to chtěla? Pro vaše krásné oči asi ne, i když se mi jako mužský docela líbíte. Ale chtěla bych to hlavně proto, abych se sama na tom přiživila. Pro opuštěnou, osamělou ženskou, která žije z ruky do těch ctěných úst, je každá koruna dobrá. Já nevěděla, že jste nejen spisovatel, ale i středoškolský kantor, a slyším to ráda, protože kantořina je svrchovaně respektábl, a respektabilita, to je to jediné, na čem se dají vydělat prachy. Já jsem americká státní příslušnice, a i to působí dojmem respektability – sám jste viděl, jak ten černoch sklapnul jako kudla, když jsem na něj vyplázla svůj pas – a vy jste pan profesor. S tím se dá leccos pořídit, ne zrovna moc, ale jak říkám leccos. Vychovatelé mládeže jsou lidé kulturní, chodí na koncerty a podobné pitomosti a střádají si korunku ke korunce, aby si mohli koupit hodnotný obraz. Ovšem žádný Rubens, žádný Picasso tu nepřichází v úvahu, to přenechte Jamrům, protože nějakému panu profesorovi by to nikdo nespapal, ale takový Chittussi, takový Josef Čapek by ve vaší sekničce vypadal docela věrohodně. Máte svou sekničku?

– Mám, řekl Jiří Kavalír, velmi zaujat a zvědav kam missis Element míří. – Ale na stěnách tam visí jen laciné reprodukce známých mistrů. Van Gogh, Gauguin a tak.

– V pořádku, řekla missis Element. – Mně se to líbí, protože počestná chudoba, zaměřená ke kulturním hodnotám, působí dojmem solidnosti a solidnost je základ respektability, a jak pravím, respektabilita je nejvzácnější kapitál světa. Já jakožto cizinka a žena kriminálníka si musím respektability hledět obzvlášť důsledně a pilně.

– Pardon, přerušil ji Jiří, – slyšel jsem správně: žena…

– Kriminálníka, bohužel, řekla missis Element. – Provdala jsem se před šesti roky do Ameriky za profesionálního fotografa, což

pro dceru domovnice, já jsem totiž dcera domovnice, sám uznáte, byl gól, protože fotografové v Státech jsou dobře placeni, oni totiž musejí ohromně moc umět, ale muže mi zavřeli, což byl zase průšvih. Nemusíte napínat své mravní bicepsy, pane profesore, můj muž neproved nic nečestného, ale na kriminál to vydalo. Stačí sednout za volán a jste jednou nohou v hrobě a druhou za mřížemi, nemám pravdu? Zvlášť když si před tím dotyčným usednutím za volán drobet přihnete. Nu a můj si přihnul a dopustil se toho, čemu se v Ňufjorku říká *bit-and-run*, to jest povalit chodce a ujet, a na to jsou v Americe, a myslím, že i tady, těžké tresty. Jediné štěstí, že jsem mu nepovolila, když chtěl, abych mu dala bejby. Mít na krku ke všemu navíc ještě haranta, to bych teprve byla v loji. Děti jsou nesmysl. To je pořád bejby, bejby, sladké bejby, a pak jednoho dne koukáte, a ono to už není žádné bejby, nýbrž cizí, sprostý chlap.

– A tak jste se vrátila do Prahy, řekl Jiří Kavalír, aby odvrátil těkavou mysl missis Element od těchto cynických úvah, jež zněly jeho počestnému sluchu nepříjemně, ano odpudivě.

– Ano, vrátila jsem se do Prahy, než ten můj bude propuštěn, a oháním se tu, jak dovedu. Daří se mi to jen jakžtakž, ale přece.

A missis Element třikrát zaťukala kloubem drobného prstíku na pokecanou desku stolu, a uspokojena získáním svého Fragonarda a osvěžena douškem Honzíka Chodce, který ji naladil k sdílnosti, nalehla na opěradlo svého křesla a švitoříc svůdnými ústy jala se mladému muži otvírat jeho nevinnou leb; a přál-li si Jiří Kavalír získat co nejvíce informací o zajímavé rodině Jamrů, toto jeho chtění mělo být krásčiným výkladem uspokojeno v míře vrcholné.

V této zemi, vykládala mu, stále ještě přežívá hezkých pár lidí z předválečné buržoazie, kterým dodnes zbylo něco z jejich majetků, hlavně obrazy, a protože mají hluboko do kapsy, dá se s nimi kšeftovat tím slušněji, že oni se vyhýbají státním obchodům.

Ovšem Jamrům, soudila kráska, se hned tak nikdo nevyrovná, protože Jamrové jsou lidé osvícení, kteří dovedou trhnout profit z každé situace a v každé situaci zůstat respektábl. Jsou to, možno-li tak říci, profesionálové respektability. Za starého Rakouska, tedy před první světovou válkou, Jamrové prý byli vysocí úředníci, dvorní radové a tajní radové a důstojníci, zkrátka samí, jak se říkalo, *bessere Leut'*. Ovšem když krachlo Rakousko a vypukla samostatná Československá republika, bylo nutno přehodit výhybku. Byl to Rudolf Jamr, otec doktora Romana Jamra, jejž právě ukládají do penálu, který se ujal toho úkolu. Ze zbytku rodinného jmění, znehodnoceného válkou, stvořil soukromý bankovní závod a dovedl tak využít poválečné konjunktury, že do deseti let byl milionář. Missis Element neví, byla-li to zásluha jeho bystrozraku nebo dostalo-li se mu tajných informací od klerikálů, byl totiž zbožný a podporoval jejich stranu, ale jisto je, že prošel bez úhony krachem z třicátých let a ještě na něm vydělal. Ach, to dojista byl pán jaksepatří, čistá respektabilita a žádné hogofogo. Pan profesor tomu snad nebude ani věřit, ale je to fakt: sobotu co sobotu navečer se rodina tohoto milionáře shromažďovala u společného stolu, aby rozřezala na toaletní papír veškeré noviny, které se v domě v průběhu uplynulého týdne nahromadily, a pak ty papírky patentním způsobem skládala do paklíků. Kupovat toaletní papír hotový bylo zakázáno jako zbytečná rozmařilost: před tím, prosím, klobouk dolů, to je šetrnost a solidnost, o níž se dnešnímu světu nezdá. Odkudže to missis Element ví? Ale jakpak by to nevěděla, když její babička byla tady, v Jamrovic domě, za první republiky a ještě hezkých pár let po válce domovnicí, a ona, budoucí missis Element, trávila u babičky první roky svého dětského života a byla po uši zamilována do malého Jeníčka, který byl o deset let starší než ona a byl vznešený a krásný jako mladý bůh.

– Řekla jste, že jste dcera domovnice, a teď tvrdíte, že jste vnučka domovnice, řekl Jiří Kavalír.

– I dcera, i vnučka, řekla missis Element, – protože nejen babička, ale i má matka byla domovnice, ale v činžáku, a proto jsem raději chodila sem. Kde jsem přestala? Jo, jak Jamrovi rozřezávali noviny na hajzlpapír. Bylo to nádherné a obdivuhodné, ale ženě pana bankéře Jamra se tahle jeho šetrnost a solidnost nechtěla a nechtěla líbit, a tak se jednoho krásného dne sebrala a utekla svému muži a malému synkovi do Itálie s nějakým pedikérem. Jak jste slyšel, doktor Jamr vysvětluje krach toho manželství neblahým vlivem Balzacovy kutny, ale jak znám život a jak znám lidi, myslím, že důvod útěku paní Jamrové byl daleko prostší.

– Pan bankéř, pokračovala missis Element, – nebyl takový krkoun, aby nedovedl sem tam pustit chlupa, ale když pustil, vždycky to pokazil nějakou šetrností. Tak například někdy ke konci dvacátých let koupil auto Praga Grand, to stálo v té době majlant, takových sto padesát tisíc korun, můj děda mu dělal šoféra. Ale když se ošoupaly pneumatiky, pan bankéř odmítl koupit nové, a tak auto jednou dostalo smyk, narazilo do kandelábru, rozsekalo se na mraky a děda byl rád, že z toho vyvázl jen s dvěma zlámanými žebry. Nebo s tím tenisem. Tehdy byla zahrada Jamrovic domu daleko větší, a bankéř Jamr na ní dal zřídit tenisový kurt. To bylo v pořádku, ale Jamr trval na tom, aby jeho žena na tom tenisu dotahala a dotrhala černé smuteční punčochy, kterých jí zbyla zásoba po smrti Theodora Jamra, a to ji pochopitelně naštvalo. Tenkrát se hrál tenis v plné parádě, dámy nosily bílé plisované sukně, páni bílé flanelové kalhoty, a tak si jen představte, jak se ta chuděra v těch svých pohřebních punčochách vyjímala uprostřed nóbl společnosti, která se tam prý scházela, samý pan ředitel a paní komerční radová a já nevím kdo ještě. Já to pochopitelně nezažila,

ale doktor Roman Jamr o tom často vypravoval. Vedle toho kurtu na trávníku prý stála na vysokém soklu busta Napoleona, a byla to prý dojemná podívaná, když pán světa se stejně pozorným výrazem, s jakým svého času obhlížel bojiště u Slavkova, sledoval teď tenisový souboj pana sekčního šéfa Vopičky s paní lékárníkovou Vocáskovou, a poslouchal, jak jim soudce empajruje vzornou československou angličtinou fiftýn serty pro paní lékárníkovou, a serty ól a sertýnek fortýnek a ťus a edventyč pro pana sekčního šéfa. No a jak jsem řekla, paní bankéřová nakonec dostala těch sertýnků fortýnků dost, a zahnula panu bankéři kramle. Myslím ovšem, že se tomu ani kórmoc nedivil a nedělal si z toho hlavu, protože jakmile se domohl rozvodu od své zdrhlé ženy, oženil se znovu, a to s takovou, že jí jeho šetrnost nemohla vadit, protože sama byla lakomá, že by vši dovedla sedřít kůži. Hned jak se ujala otěží, dala mé babičce i dědovi jakožto nadbytečným silám výpověď, takže byli v cuku letu na dlažbě a bez zaměstnání. Snad jste slyšel, co to za první republiky znamenalo. Ale naštěstí to netrvalo dlouho a pan bankéř je zase povolal zpátky, protože jeho nová manželka se mezitím odebrala ke svým otcům – aby ušetřila za čistírnu, čistila si sama rukavice benzínem, benzín se vzňal a ona uhořela zaživa. Ne, to se opravdu musí uznat, Jamrové neměli se svými ženami štěstí. Ale jak říkám, že by v tom měla prsty nějaká kutna, to vylučuji, i když třebas jen proto, že kutny žádné prsty nemají.

– Děsné, řekl Jiří Kavalír.

Missis Element se ještě chvíli zálibně usmívala svému vtipu o bezprstosti kuten, než se jala pokračovati:

– Jinak byl pan bankéř hlava otevřená. Je lepší být bohatý a zdravý, než chudý a nemocný – tohle prý říkal, a povězte mi, jestli to není pravda? Sám solidní pan bankéř nevěřil v solidnost nové republiky

a pád Rakouska považoval za největší pohromu, která mohla Čechy potrefit. O naší republice se vyjadřoval jako o nepřirozené jitrnici, a protože byl přesvědčen, že s tou nepřirozenou jitrnicí to dopadne bledě, přál si, aby se jeho jediný syn věnoval něčemu solidnějšímu než bankovnictví, a poslal Romana na medicínu. A když si Hitler na nás začal otvírat hubu, bankéř Rudolf Jamr začal kšeftovat s majetky prchajících židů a posílal peníze do ciziny, rozumí se do solidní ciziny, do Švýcar, a tím zajistil solidnost a respektabilitu svých potomků. O doktora Romana Jamra nebylo třeba se bát, ten se báječně osvědčil jako plastický chirurg, i když si za protektorátu trochu zakolaboroval, totiž operoval manželky nějakých nacistických pohlavárů, a proto po válce dostal malý dekret a nemohl se habilitovat na univerzitě. Ale to, uznáte, byla čistá nespravedlnost, protože je-li pravda všechno, co se o nacistech vypráví, tak se jim nic nedalo odříct, a když nějaký vysoký nacista chtěl, aby jeho ženě udělal plastiku, tak mu nezbývalo než poslechnout. Jenže doktoru Jamrovi to moc nevadilo, on i tak měl mezinárodní pověst, o Jamrově operaci podbradku se prý píše v odborné literatuře, a i když mu zavřeli soukromou ordinaci, bral, až se hory zelenaly, pod pět táců podmázky pacientce ani nevytrh chloupek z obočí, a když jezdil do ciziny na všelijaká ta sympozia, vždycky to vzal zpáteční cestou přes Švýcary a vracel se domů napakovaný, a to šlo k duhu především jeho synovi, který si zvykl žít jako pán a pendrek dělat; prosím vás, což se dá brát vážně jeho povolání právního poradce výrobního družstva Bambule, nebo jak se ten podnik jmenuje, a soudního tlumočníka angličtiny? To přece je jasné, že to je jen zaměstnání krycí, aby ho úřady nebuzerovaly a aby si v klidu moh hrát golf a prodávat obrazy ze svých ctěných sbírek. Jak jsem řekla, respektabilita, to je jeho pravá profese, protože o pravosti obrazů, jež prodává doktor Jamr, nikdo nemůže pochybovat, stejně jako by nikdo nemohl pochybovat

o pravosti obrazů, které by ze svého skromného naspořeného majetku prodával bezúhonný středoškolský profesor a spisovatel knih pro mládež – apropó, jak že se jmenujete? Mně to nějak ušlo.

– Jiří Kavalír, řekl mladý muž, a dodal prudce: – Jenže já se nesnížím k žádným podvodným spekulacím. Jste na špatné adrese, vážená paní.

– Kdo mluví o podvodných spekulacích? řekla missis Element. – Co na tom je podvodného, když za své uspořené peníze, které, jak vás vidím, určitě máte, koupíte hezký obrázek třebas od Kubišty, z jeho nejlepšího období, já právě náhodou mám jeden v pácu, a pak, ježto se octnete v momentální finanční tísni, mým prostřednictvím jej výhodně prodáte někomu, kdo neví kam s penězi a chtěl by je vrazit do něčeho pořádného? Vy budete spokojen, protože na tom vyděláte, já budu spokojena, protože vy se se mnou podělíte o zisk, a bude spokojen i kupec, protože získal obraz zaručeně hodnotný, což se pozná podle toho, že Kubištovi je v Slovníku československých výtvarníků věnováno dobrých padesát, šedesát řádek, a zaručeně pravý, protože pan profesor by přece nikoho neošidil. Hele, nehrajte si na svatýho, přece vidím, jak představa pohádkových zisků a ještě něčeho jiného vás rozpaluje. Podívejte se mi do očí a přikloňte se ke mně. Blíž. Když řeknu blíž, tak myslím blíž. Ještě blíž.

A Jiří Kavalír se poslušně přikláněl k ňadrům missis Element tak hluboko, až ztratil rovnováhu a v zmatku přišlápl podpatkem šanon s nápisem Merdanda, který mu ležel u nohou na podlaze, a zmámen teplem krásčiny blízkosti a vůní její pleti, myslil si v kterémsi periferním cípečku svého mozku: Jestli se teď něco nestane, jsem ztracen. Nebylo mu zcela jasno, co by se mělo stát, aby nebyl ztracen, a není podobno pravdě, že si upřímně přál onomu hrozícímu ztracení utéci, ale ať si to upřímně přál, nebo nepřál,

utekl, neboť v poslední chvíli se opravdu něco stalo: otevřeným francouzským oknem vnikl do pokoje zvuk tlumeného smíchu, provázený protivným cucavým mlasknutím, parodií hubičky, jež rozverná děcka vyluzují sešpulenými ústy, když v biografu při představení pro mládež na stříbrném plátně vypukne milostná scéna.

– Toníku! vykřikla missis Element. – Já ti už dávno slibuju pár facek, ty zatracenej čmuchale jeden smradlavej! Jedeš z toho žebříku, nebo tě z něho sundám.

Tvář malého lorda, viditelná pod spodním okrajem zábradlí balkónu, na nějž vedlo francouzské okno, zmizela. Missis Element vstala a okno přibouchla.

– Nu? řekla, když se vrátila k svému křeslu. – Není důvodu, proč bychom neměli pokračovat v krasojízdě.

Ale Jiřímu Kavalírovi se nedostávalo nálady, aby pokračoval v krasojízdě, neboť kouzlo bylo zlomeno a zaplašeno. Stál nad krasavicí, tvář zkřivenu trýzní pijáka, jemuž odtrhli od úst doušek, po němž prahl, rozerván bolestí návratu do vlastní kůže, do svého já.

– Přihodilo se vám něco, pane profesore? otázala se, se shovívavým úsměvem k němu zvedajíc oči.

– Ne, ne, odpověděl. – Ale přece. Prohlédl jsem a vidím, do jaké špíny jste mě chtěla strhnout. Nikdy jsem neměl vkročit do tohoto domu. Je tu všechno prosáklé podvodem a hochštaplerstvím, každé slovo, které tu kdo pronese, je lež. Myslíte, že například věřím té bláznivé historce, jak doktoru Jamrovi unesli v Tunisu ženu? Oni mu ji neunesli, vážená paní, on ji sám prodal do bordelu, aby se jí zbavil a ještě na tom vydělal. Možná, že si opravdu zavazoval tkaničku u boty, zatímco mu ji odváděli, ale on o tom věděl.

Podívala se na něj s úžasem.

– Odkud to máte, kdo vám pověděl tuhle hrůzu? zeptala se.

– Kdo by mi to mohl povědět? řekl Jiří Kavalír. – Vždyť jsem o té věci ještě před půlhodinou ani nevěděl.

– Vy jste si to jen tak vymejkapoval? řekla missis Element.

Odpověděl jí prázdným pohledem, neboť mu nebylo známo, že mejkapovat anglicky znamená nejen natírat si na obličej líčidlo, ale i vymýšlet si historky, a proto pozměnila svou otázku:

– Vy jste to jen tak vyšpekuloval?

– Nic jsem nevyšpekuloval, protože takhle se to muselo stát, odpověděl. – Bylo mi to jasné, hned když tu svou verzi tohoto případu vyprávěl. Ale i když se snad v této věci mýlím, slyšel jsem toho o Jamrech z vašich vlastních úst dost, abych se zalykal odporem. Ještě nikdy jsem se nesetkal s takovou hromadou měšťácké špíny. Machinace s majetky židů, kolaborace s nacisty, přijímání úplatků, maskované příživnictví, podvody s obrazy. Pfuj. Divím se, že jsem nekřičel hrůzou, když jste mi to vyprávěla.

– I mně to bylo nápadné, řekla missis Element. – Já bych se z toho na vašem místě byla načisto zfanfrněla.

– Ten kluk Antonín je pervertovaná haluz shnilého kmene, pokračoval prudce Jiří Kavalír. – A doktor Jamr ať si kramaří, jak chce a v čem chce, já ho v tom následovat nebudu. Přestal pro mne existovat.

– Jen aby si nezoufal, až se to doví! řekla missis Element. – Já mu to raději zamlčím, ono by se mu mohlo něco stát.

– I vy jste pro mne přestala existovat! zvolal Jiří Kavalír.

– To je opravdu k uzoufání, řekla missis Element. – Ale kdybyste se náhodou vzpamatoval, tak bydlím v ateliéru, který mi dala k dispozici malířka Kačerová, to je velekněžka miráklismu, snad víte, co to je, čistě abstraktní směr, kde se malují spermata a hnidy a bakterie à la Joan Miró. Ona jela na štípko do Helsink, a tak u ní

zatím bydlím já. Pamatujte si Kačerová, Polská, číslo nevím, je to naproti Riegrovým sadům v domě, kde právě opravují fasádu. Bývám doma asi tak do jedenácti dopoledne.

Rychle oddechuje, Jiří chvíli hledal vhodnou repliku, jíž by krásčin posměch obrátil proti ní, a když ho nic nenapadlo, omezil se na to, že jí vysekl ironickou poklonu a vyběhl ze dveří, provázen jejím sotva slyšitelným chichotáním. Vypadl pak z domu právě ve chvíli, kdy pohřební vůz, unášející tělesnou schránu doktora Romana Jamra, směřoval k vratům, jež před ním, utírajíc si uslzené oči, rozevřela Julinka. Doktora Jana Jamra, syna zesnulého, ani jeho vnuka Antonína, tuto pervertovanou haluz shnilého kmene, nebylo nikde vidět.

Mladý muž se vracel domů smuten, jako by mu byl umřel někdo milý, ale do té míry navrácen sám sobě a svému filologickému já, že cestou uvažoval o češtině missis Element. Nebýt toho, že tu a tam užila slangových výrazů zřejmě zastaralých, dnes už málo známých, jako mergle, zahnout kramle nebo zfanfrnit se, a několika anglických zkomolenin, nikdo by si o ní nemohl pomyslit, že strávila delší čas v anglicky mluvící cizině. Z čehož plyne, že tam vskutku žila, protože kdyby to nebyla pravda, snažila by se předstírat, že svou mateřštinu pozapomněla a oháněla by se anglickými slůvky daleko častěji. Ale proč se jí stále ještě zabývám a proč na ni myslím? Vždyť s tou dobrodružkou jsem skoncoval jednou provždy a už ji víckrát nespatřím.

Skandál v závodní jídelně

Jestliže však Goethe chválil básně Victora Huga, na jehož talent prý měla vliv německá literatura, tím ostřeji odsuzoval jeho romány, především Notre Dame de Paris, již označil jako nejohavnější knihu, která kdy byla napsána. Dokončení této věty, kterou jsme už citovali, tak jak byla předešlého dne kuse vyťukána na stroji značky Mercedes, totiž doplnění slova napsána, jemuž tehdy chyběla celá druhá polovina, to byl jediný výsledek několikahodinového úsilí, k němuž se Jiří Kavalír v odpoledne po své návštěvě u Jamrů přinutil. Protože nadobro postrádal pracovního elánu, který mu jindy býval vlastní, oblékl si nanovo roucho pana de Balzac, neboť – i když jeho střízlivý rozum se tomu vzpíral – nemohl onomu starému hábitu upřít jistý stimulační účin, ale nebylo to nic platné. V první chvíli, kdy perolehká tkanina přilnula k jeho trupu, se mu sice jakžtakž zazdálo, že soukolí jeho mozku se rozběhlo, takže začal zuřivě mlátit do kláves, vyjadřuje nadšený souhlas s přísným odsudkem, jímž výmarský titán zepsul dílo svého francouzského kolegy, ale čím horlivěji psal, tím větší se ho zmocňovala nechuť a únava, která, zprvu neurčitá, postupně vykrystalizovala v tento jednoduchý myšlenkový tvar: Vždyť to není pravda! Hugův román jsem už jako kluk hltal znovu a znovu, až mi hořely uši; a je neslušné vytrubovat něco, co necítím, pouze proto, že to řekl Sám Veliký Goethe.

I vytrhl nedopsaný list ze stroje, nasadil nový papír a znovu opsal starou první větu od *Jestliže však Goethe* až po *kdy byla napsána*. Tam se opět zarazil a nevěděl jak dál, a roucho pana de Balzac se ani nepokusilo mu pomoci.

Začetl se pak do textu své přednášky, jejž byl stvořil už dříve, v minulých dnech, než se stal majitelem roucha pana de Balzac, a užasl nad jeho učenecky upovídanou všedností. *Um Gottes Willen*, pomyslil si, proč to všechno? Proč předčítat dospělým a vážným a světa znalým lidem takové kydy? Pravda, nikomu jsem se tím nevnucoval, oni mě sami požádali, abych jim pověděl něco o Goethovi, a nic jiného než tuhle stokrát omletou plácaninu nečekají, a Společnost přátel a obdivovatelů Goethova díla mou zásluhou bude moci prokázat svou aktivitu novým významným kulturním činem. Společnost mi potom ještě pošle písemné poděkování a průklep tohoto poděkování s oceněním mého vzácného porozumění pro cíle a snahy Společnosti předá ředitelství mé školy, a já budu mít o fajfku víc, ale, pro všechny svaté, mám já takovou opičárnu zapotřebí? Ovšemže nemám, a přece se jí dopouštím. Mou jedinou ubohou omluvou je, že kdybych to neudělal já, udělal by to někdo jiný, stejně *nudně ušlechtile*, jak se vyjádřil kdosi neslušný, ale chytrý, příslušník společnosti, která se snažila mě přitáhnout k sobě a s níž jsem skoncoval jednou provždy. Ale když už jsem se té věci ujal, proč ji neprovést zcela jinak, než jak se ode mne očekává, ne šablonovitě, ale překvapivě a nově? Jádro pudla, řečeno po goethovsku, je v tom, že Společnost mě požádala, abych jim *pověděl* něco o Goethovi, a já namísto toho se chystám jim *přečíst*, co zde o Goethovi sepisuji, a co oni by si mohli přečíst i bez mé pomoci, kdybych to vydal tiskem. Ale proč bych je neměl vzít za slovo a povědět jim o Goethovi něco nového, co o něm dosud nebylo řečeno?

Při tomto pomyšlení se mu srdce rozbušilo, až pocítil v krčních tepnách jeho radostný tlukot, a přepaden záchvatem nadšení a bujarosti roztrhal svou nedopsanou přednášku na deset kusů a hodil ji do koše. Potom se pečlivě umyl a oblékl a odebral se na

schůzku s Monikou, s níž hodlal zhlédnout hodnotný film, jejž dávali v biografu Sevastopol; Monika a on totiž chodili výhradně jen na filmy vysoce umělecké.

Společnost přátel a obdivovatelů Goethova díla pro své kulturní podniky najímala závodní jídelnu národního podniku CRHA Karlín, Šaldova ulice. Kulaté stolky z imitace mramoru namnoze otlučeného a jakoby ožvýkaného svědčily o tom, že za dávných časů tu bývala kavárna. Veliké okno, jež hostům kavárny skýtávalo výhled do šíra, bylo zevnitř bíle zamalováno a polepeno plakátky, nabádajícími hosty jídelny, aby dbali o pestrou a zdravou stravu a ovoce aby požívali jen omyté. Protože je známo, že každé jídlo chutná dvojnásob, je-li podáno na stole ozdobeném květinami, na každém stolku stála vázička z umělé hmoty, napodobující broušené křišťálové sklo, se zaprášenou kytičkou tak řečených slaměnek, květů oblíbených hlavně proto, že se obejdou bez vody.

Přednáška měla začít v půl osmé, ale protože právě o půl osmé začínalo hokejové utkání Československo–SSSR, přenášené televizí, místnost byla poloprázdná, ba hůř než poloprázdná, prakticky řečeno nadobro prázdná. Kavalírova posluchačka nejvěrnější, Monika, sice slíbila, že na přednášku svého snoubence přijde, ale nevylučovala, že se zdrží na semináři profesora Suchara, který na fakultě přednášel o humoru. Jinak se do zavodní jídelny dostavili všeho všudy tři posluchači, bělovlasý staroušek, který se uchýlil do koutku a opřev hlavu o časopisy, visící na liště opatřené háčky, počal jemně pochrupovati, dále vysoká, statná žena přísné tváře a rezolutních pohybů, která sotva usedla k stolku, ihned vytáhla z tašky pletení a jala se s hlasitým cvakáním drátů štrykovati, a hubený obrýlený student, zřejmě odhodlaný vytěžit z přednášky co největší prospěch, neboť sotvaže zasedl ke stolku, uprázdnil jeho plochu, přemístiv vázičku se slaměnkami na stolek sousední

a rozloživ před sebou kuličkovou tužku, pravítko a poznámkový sešit, do něhož prozatím, jelikož přednáška dosud nezačala, pečlivě opsal větu, vylepenou z vystřihaných barevných písmen na úhledné papírové standartě v dřevěném rámečku, překrývající černou tabuli, na niž se psávalo denní menu: SOBECKÉ MALOMĚŠŤÁCTVÍ SE MÁ ZA STŘED ŽIVOTA. J. W. GOETHE.

Nuže, tuto větu, pravíme, si brejlatý student opsal do sešitu a připojil poznámku: Zeptati se, z kterého to je Goethova díla. – Potom si v zamyšlení opřel o pěst svou maličkou, téměř neexistující, příkře nazad ustupující bradu, a po chvíli, osvícen nápadem radostně vycenil zuby, na nichž byly nápadné oba nadměrně dlouhé a široké hoření řezáky, a připsal: – Otázati se, jaké jsou perspektivy moderní goethologie.

– Počkáme ještě čtvrt hodiny, a když už nikdo nepřijde, přeložíme to na jindy, zašeptal předseda Společnosti, penzionovaný ředitel gymnázia, který čekal s Jiřím Kavalírem a s tajemnicí Společnosti na chodbě, vedoucí k záchodům, a starostlivě nahlížel do jídelny pootevřenými dveřmi. Tajemnice, takto kolegyně Jiřího Kavalíra, neboť přednášela stejně jako on, leč na jiné škole, němčinu a češtinu, byla dáma panenská, rudolící a velmi tělnatá, s poprsím rovněž mohutným, ale nadobro jinak konstituovaným, než jak tomu bylo u missis Element. Ach, kéž už nikdo nepřijde, myslil si Jiří Kavalír, jejž drtila tréma. Bože, učiň, ať už nikdo nepřijde. Když mě vyslyšíš a způsobíš, že nikdo už nepřijde, slavnostně slibuji, že se už nikdy nedotknu roucha pana de Balzac a nikdy se už nedopustím bláznivé gaskoňády, k níž mě ponoukl sám čert, abych šel přednášet o Goethovi bez psaného textu, a sepíšu doma přednášku tak činanou, tak uzenou, tak banální, že všichni budou spokojeni.

Přečkali čtvrt hodiny, aniž se objevil živáček, a tu předseda Společnosti k nezměrné Kavalírově úlevě řekl: – Tak se jde domů,

nedá se nic dělat, a vyšel z chodby do jídelny, aby čekajícím třem přátelům a obdivovatelům Goethova díla oznámil, že přednáška se pro neúčast obecenstva bude konat jindy, ale než mohl otevřít ústa, otevřely se dveře a do místnosti se vhrnul hlouček dalších přátel a obdivovatelů Goethova díla obého pohlaví, asi deset jich, s takovým rachotem, že stařeček, dřímající v koutku, se probudil a mžouraje rozespalýma očima, otázal se: – Stalo se něco?

Všichni noví příchozí byli otrávení, ba rozlícení, ne-li dokonce rozzuření, neboť jak vyplynulo z jejich zmatených řečí, to, co se odehrálo na stadiónu a co oni spatřili na obrazovce vedle v restauraci U Veveřáka, v níž se shromáždili, aby sledovali zápas, bolestně otřáslo jejich povědomím milovníků dobrého hokeje. Stalo se totiž to nemyslitelné a nevídané a neslýchané, že hned v prvních dvou minutách zápasu puk byl přihrán sovětskému obránci do středu kluziště a on, namísto aby jej rozehrál, jak se čekalo, vystřelil jej blafákem, a puk doskákal do levého rohu naší branky, zatímco brankář tvrdnul vpravo: a něco takového se nemá stát, protože to je proti přírodě a vkusu a zásadám zdravého rozumu, takže než aby se koukali na takovou srágoru, oni, přátelé a milovníci Goethova díla, si raději poslechnou tu přednášku. A předseda Společnosti radostně pokynul zděšenému Kavalírovi, aby se posadil vedle něho a tajemnice u improvizovaného předsednického stolu, vytvořeného v čele jídelny z tří kulatých stolků, sestrčených dohromady, a když se obecenstvo uklidnilo, vhodně volenými slovy mladého spisovatele představil jakožto vynikajícího goethologa a autora oblíbených knih pro mládež, který se uvolil povědět členům Společnosti několik slov o životě a díle výmarského génia. Bože, pomyslil si Jiří Kavalír, nesplnil jsi mou maličkou a skromnou prosbu, aby už nikdo nepřišel. Dobrá, já to tedy rozpálím a rozbalím, až se všem čertům udělá nanic.

A sledován chmurnými a nenávistnými zraky zklamaných fandů hokeje, mladý germanista začal.

Ano, uvolil se – v tomto smyslu zahájil Jiří Kavalír svůj proslov – jim něco povědět o jejich zbožňovaném Mistrovi, ale je tu háček a obtíž, že on, mluvčí, neví a netuší, co by si vážené publikum přálo slyšet a co by je zajímalo. Byl by to snad, uvedeno namátkou, základní problém, který Goetha po celý jeho život znepokojoval a současně i uchvacoval, prvotní to úskalí veškerého buržoazního humanismu, jemuž Goethe dal geniální výraz ve svém Faustovi a Prométheovi, totiž rozpor mezi rozšiřováním člověkovy vlády nad přírodou, která umocňuje člověkovy síly, ale současně ho ochuzuje a mrzačí?

Když vyslovil tuto otázku, Jiří Kavalír se odmlčel čekaje, jaké se mu dostane odpovědi, když tu do jídelny vstoupil další goetholog, postarší štíhlý muž, který vypadal jako bankovní úředník, vzešlý z dob, kdy bankovnictví dosud nebylo dočista zfeminizováno, se zprávou, že v první třetině, jež právě skončila, to odvážíme tři nula.

– Tázal jsem se vás, opakoval Jiří Kavalír, – zda by vám nebylo po chuti, abych vám něco řekl o Goethově prométheovském problému. Nu? Co vy na to?

Na jedné straně nakládačka tři nula hned v první třetině, pomyslil si znechuceně bankovní úředník, zatímco opatrně usedal k jednomu ze stolků v pozadí místnosti, – a na druhé straně Goethův prométheovský problém. Krucipingl, což není nic uprostřed? Bodejť by bylo, když v čele Společnosti sedí takový pitomý starý sklerotik, který nedovede naší kulturní činnosti dát švih a říz.

– Zdá se, že tato otázka vás neláká, pokračoval Jiří Kavalír. – Nu, nevadí, jsou tu jiné zajímavosti, o nichž by bylo zdrávo promluvit. Což takhle Goethův poměr k Spinozovi a francouzskému klasicismu, který ho dovedl až k prahu novodobého pragmatismu, takže Vilém

Meister se stal chirurgem a Faust inženýrem? To nic? Nebo Goethův synergismus? Ani ten vás neláká? Nebo což abych promluvil o jeho vnitřním neklidu? Nebo o jeho nauce o barvách? Nebo o jeho díle malířském? Nebo o jeho vztahu k českým takzvaným rukopisným památkám? Nuže zdá se, že ani jeden z těchto podnětů, jež jsem tu vyslovil, se vám nezamlouvá. Proto se vzdávám dalších pokusů a prosím vás, vážení přátelé, abyste mi pověděli sami, co byste se chtěli dovědět, a kladli mi otázky, čím více jich, tím lépe, a abyste se přičinili o to, aby tato přednáška nabyla charakteru přátelské družné besedy.

Znovu se odmlčel, aby přelétl zrakem nasupené tváře přátel a obdivovatelů Goethova díla, a setkal se přitom s dvojicí veselých hnědých očí, jež na něj povzbudivě upírala hezká a sympatická dívka, sedící opodál po boku svalnatého mladého muže, podobného Jacku Londonovi a zírajícího na Jiřího Kavalíra s výrazem absolutní nevraživosti. A jelikož se mu zazdálo, že sympatická dívka jedno z těch svých veselých očí na něj upřených přivřela, jinak řečeno povzbudivě na něj mrkla, Jiří Kavalír považoval za příkaz zdvořilosti, aby na ni také zamrkal. Dívčin nevlídný společník začal pak zvolna rozvírat a svírat v pěsti své veliké lopatovité ruce.

Užuž se zdálo, že Kavalírova výzva k publiku vyzní naprázdno a že mezi přítomnými přáteli a obdivovateli Goethova díla se nenajde ani jeden jediný, který by chtěl zvědět něco nového, když tu se zvedla ruka obrýleného studenta.

– Prosím, otázal se, – z kterého Goethova díla byla vybrána ta věta, která vám visí za hlavou?

– Ach! Ani jsem si nevšiml, že mi něco visí za hlavou, řekl Kavalír a ohlédl se, aby si dotyčnou větu přečetl. – *Sobecký maloměšťák se má za střed života.* To se na něj podívejme, na šibala! On se má za střed života! Odkud tato věta pochází, to vám, žel, říci nemohu,

je to možná z Eckermanna, ale pochybuji, protože Eckermanna znám dosti dobře a na nic podobného se nepamatuji. Ale nezoufejte, mladý muži, ono na tom málo záleží, protože tato věta je daleka toho, aby patřila ke Goethovým výrokům nejhlubším. Není všechno zlato, co se třpytí, a není chytré nebo dokonce moudré všechno, co pan dvorní rada řekl nebo napsal. Maloměšťák se má za střed života. Co tím chtěl básník říci? Kdo už se, prosím vás, nemá za střed života? Přikládat sám sobě nadměrně veliký význam, to není výsada maloměšťáků, to je slabost obecně lidská. Neměl se za střed života třebas takový Werther, pokud ovšem toho panáka s jeho upovídanou láskou k Lotě můžeme považovat za lidskou bytost? Jen si vzpomeňte, jak se vyjadřuje: Mé srdce jí šeptalo tisíceré sbohem, a ona mě neviděla! – Nebo: Je mi svatá. Všechna žádost tichne v její přítomnosti. Tomuhle, vážení, máme věřit? Láska, při níž všechna tělesná žádostivost ustává, jakmile se milující octne v přítomnosti milované bytosti? A takových nehorázností bych vám mohl citovat tucty. Zajisté je to příběh, jejž autor sám prožil, až na tu sebevraždu ovšem, a přednesl jej světu, za jehož střed sám sebe považoval: Hle, poslouchejte a žasněte, jak dovedu milovat a trpět! A svět vskutku poslouchal a žasl, a mladí muži vzdychali a jedli křídu, aby byli utrápení a bledí, a prohánělí si kule hlavou, zatímco autor sám větral ve Frankfurtu děvčatům sukně a kořil se bohaté Alžbětě Schönemannové. Ale jděme dále. Jeden z nejnudnějších románů, které kdy byly napsány, je Goethův Vilém Meister. Kolikrát jsem nad tím zoufalým suchopárem usínal, kolikrát jsem se do něho pouštěl znovu a znovu, protože než jsem se prokousal první stovkou stran, už jsem zapomněl, o čem byla řeč na prvních padesáti, a nebýt toho, že jsem studoval germanistiku, byl bych tu knihu hodil do kamen; a hle, pan dvorní rada se odvážil vyjádřit o jedné z nejpoutavějších knih, které v té době byly napsány,

o Hugově Chrámu Matky boží v Paříži, jako o ohavné slátanině, při jejíž četbě byl nucen vynaložit nemalé úsilí vůle, aby překonal muka, jež mu působila. Nuže řekněte, není-li takový apodiktický odsudek díla tak strhujícího, jehož ústřední postava, hrbáč Quasimodo, už sto padesát let žije v povědomí miliónů čtenářů jako patetický symbol něžného citu v hrubém a netvorném těle, není-li, opakuji, takový výrok projevem egocentrismu a samolibé bohorovnosti?

Jiří Kavalír by byl rád pokračoval, ale povšiml si, že jeho kolegyně, staropanenská tajemnice Společnosti, má nos rudě napuchlý a bradu roztřesenou potlačovaným pláčem, a že její pohled, jejž k němu obrací, je nabit smrtelným záštím, i pochopil, že to pravděpodobně byla ona sama, jež vybrala dotyčný citát o maloměšťákovi, který se má za střed života, a pravděpodobně také sama k němu svými tučnými prstíky vystříhala z barevného papíru písmena a vylepila. To ho zarazilo v jeho bojovnosti, neboť byl povahy v podstatě mírné a slušné a nerad lidem působil bolest, takže zakolísal a ztratil dech, ale jen na chvíli, než se znovu setkal s veselýma hnědýma očima hezké dívky, provázené vazbičem s vizáží Jacka Londona, a jež se zjevně výtečně bavila. Zdálo se, že i zdrcení hokejoví fandové poněkud pozapomněli na své hoře, neboť to, co jim Jiří Kavalír právě pověděl, v rámci Společnosti dosud nikdy neslyšeli. Pouze tvář ředitele Společnosti nesla výraz zdvořilé účasti a bedlivého zájmu: vyslechl za svého života tak nesmírné množství nudných přednášek a projevů a proslovů, že se naučil poslouchat, aniž sebeméně vnímal smysl slov, jež útočila na jeho sluchový orgán.

A už tu byl obrýlený student s druhým dotazem:

– Jaké jsou, pěkně prosím, perspektivy moderní goethologie?

Jiří Kavalír odpověděl bez váhání:

– Žádné, budou-li se goethologové i nadále ubírat dosavadní vyšlapanou cestou nekritického obdivu ke každému slovu, jež Goethe tu a tam utrousil nebo hodil na papír. I já jsem býval v zajetí této nesmyslné konvence, než jsem narazil na prostý a správný názor jisté mladé ženy, jež se odmítavě vyjádřila o Markétčině tragédii v ten smysl, že tam v podstatě nejde o nic jiného než o to, jak mladá holka do maléru přišla, a k tomu že není třeba pekelnických čar a hejblů a omlazeného dědka: na zmermomocnění děvčete stačí první potentní čeledín i bez Mefistofelovy pomoci. Takto se na to, pěkně prosím, dívá člověk, nezatížený břemenem povinného uctívání; a já váženým goethologům důtklivě radím, aby svůj postoj ke Goethově dílu důkladně zrevidovali.

Zarazil se, najednou nevěda jak dál, ale stačil schvalující pohled hezkého děvčete s veselýma hnědýma očima, aby se mu myšlenky v hlavě jenjen rozrojily.

– Jste všichni, volal Jiří Kavalír, – členové Společnosti přátel a obdivovatelů Goethova díla. Ale proč, řekněte mi, nejste členy Společnosti přátel a obdivovatelů Dumasových Tří mušketýrů? Protože, odpovíte mi právem, takový spolek neexistuje. Ale proč, ptám se vás, neexistuje? Protože, odpovídám za vás, ho není zapotřebí. Tři mušketýři, tento nejslavnější a nejširší světovou veřejností nejmilovanější dobrodružný román bude tištěn a čten a znovu čten a překládán a zdramatizován a filmován i bez pomoci nějakých Společností a bez komentářů učených mušketýrologů: bude žít napořád a stále nanovo bude strhovat a omlazovat a okouzlovat zástupy svých čtenářů, i když možná mnozí a mnozí z těchto čtenářů jej budou konzumovat tajně a na veřejnosti se nad ním budou pohrdavě ušklíbat. Tři mušketýři, pravím, patří k dílům, jež nemají zapotřebí snobů, aby je udržovali uměle při životě. Ale naproti tomu naprostá většina světových uměleckých špiček by se neobešla bez

pomoci upocených horlivců a přitakálků, kteří jim fandí a vynášejí je do nebe, aby si tím sami sobě dodali zdání estétství a znalectví a vzdělanosti. Jste vesměs lidé kultivovaní a sčetlí, a proto smím předpokládat, že vám všem je známo jméno Marcela Prousta. Slavné jméno, není-liž pravda, povědomé každému, kdo nechce platit za barbara. Nuže onehdy jsem v jednom antikvariátu koupil celý jeho cyklus Hledání ztraceného času za dvacet korun, krásné předválečné vydání, tištěné na dobrém papíru, nepoškozené, ba víc než to: nerozřezané. Bylo na něm razítko tak řečené České expedice, což bývala instituce, která za časů buržoazní republiky kupovala hluboko pod cenou zbytky nákladu neprodejných knih. Nuže k těmto ležákům patřilo i dílo Marcela Prousta. Kdekdo je znal, kdekdo se o něm vyjadřoval nadšeně, kdekdo nad ním upadal do extáze, noviny a literární časopisy o něm zpívaly pajány, společnosti, podobné naší dnešní sešlosti, o něm pořádaly přednášky, ale aby si někdo tu a tam něco od toho slavného pána přečetl, nebo aby si od něho dokonce koupil knížku, to by bylo příliš mnoho žádáno.

Dvě hezké goetholožky v tuzexových blůzičkách, jedna hyacintová, bez inteligence, druhá šeříková, inteligentní, přiklonily k sobě hlavinky.

– Vo jakým to mluví Prusovi? otázala se hyacintová.

– Já nevím, řekla šeříková. – Ale jistě se to týká Goetha.

– Mluví tak, že mu člověk nerozumí, řekla hyacintová, bez inteligence. – Ale hezkej je, to se musí nechat.

– Jenže šoufl voblečenej, řekla šeříková, inteligentní. – Všimla sis, že má na manžetách vod saka jen po jednom knoflíku? Já neuznávám chlapy, který nemaj na manžetách vod saka aspoň tři knoflíky.

Pronesla tato slova na adresu mladého muže, oblečeného do zajímavého lahvově zeleného sametového saka se čtyřmi knoflíky na manžetách rukávů. Byl hezký, plavý, s dlouhými licousy a pěkně

upravenými nehty. Co to může být zač? přemítala inteligentní goetholožka. Vypadá jako herec nebo filmový režisér. Ale jen aby byl normální. To jeho slušivý sametový sáčko vypadá podezřele.

Tadle barva mi nestačí, uvažovala pletačka svetru, jež až dosud pilně štrykovala. Napřímila se a podrbala se ve vlasech hrotem jehlice. Musím koukat, abych sehnala ještě jedno přadeno.

– Řešení této záhady, pokračoval Jiří Kavalír, – je nasnadě. Způsobil to povrchní konformismus tupců, snobismus, ochotné papouškování floskulí, považovaných za nedotknutelné, kteréžto ubožácké momenty hrály ve světě umění vždy roli prvořadou.

Měl by sis dát pozor na hubu, nechceš-li přes ni dostat, mladej, pomyslil si bankovní úředník. I já znám Prousta pouze z doslechu a vyjadřuji se o něm vždy jen s pochvalou. Každá sláva je závislá na veřejném mínění. Ale to takový mladý janek nemůže pochopit. Ovšem nemohl by to pochopit ani takový sklerotický bambula, jako je náš předseda.

Neboť bankovní úředník považoval sám za sebe za jediného možného nástupce penzionovaného gymnaziálního ředitele, nyní předsedy Společnosti, a trpce na něj řevnil za to, že se navzdory své zjevné neschopnosti dosud nevzdal své funkce.

Jiří Kavalír hovořil dále:

– Vskutku, kdyby nebylo potlesku a podpory snobů, mnohé a mnohé hvězdy na literárním a výtvarnickém nebi by přes noc shořely jako papírový čert. Jako pukavec by prasklo veškeré abstraktní malířství, jehož tvůrci si už přes půl století dělají z obecenstva legraci, k čertu by šla moderní muzika, k čertu by šel antiromán a Joyce a Franz Kafka, a řadový konzument umění, osvobozený, zbavený rozumu odporujících hledisek, které mu byly vnucovány, konečně by si mohl přidupnout a zvolat z plných plic a bez obav, že bude prohlášen za hlupáka: Ať žije Perry Mason! Ať žije Nero Wolfe!

Nastalo to, čemu se říká oživení v sále, jemuž dodala koruny nadobro nevhodné hyacintová goetholožka, jíž se Jiří Kavalír líbil, pročež ho hltala očima, a když učinil své pozoruhodné a zřejmě významuplné prohlášení, okouzlená děva zatleskala a zvolala: – Bravo! Ať žije Kukura! Ať žije Karel Gott! Ať žije Jan Kodeš! – Byla by pokračovala, kdyby ji nebylo zarazilo mrazivé zašumění posměchu, jímž ostatní goethologové kvitovali její výlev nadšení, a prudké dloubnutí, jež jí uštědřila její inteligentní družka v šeříkové blůze.

– Co blázníš? přišeptla jí. – Ty jsi fakt blbá, jak daleko vidíš.

I tato slova byla pronesena na adresu mladého elegána v sametovém saku; inteligentní goetholožka mu chtěla dát najevo, že se od své neinteligentní přítelkyně distancuje. Měla úspěch. Krasavec se na ni ohlédl, a oceniv její půvab, podtržený tuzexovým oblečením, maličko se napřímil v zádech, trochu připozvedl ramena, připovystrčil bradu a přidotkl se uzlu své kravaty, jako by se chtěl přesvědčit, sedí-li jaksepatří na správném místě.

Dobrý je to, pomyslila si inteligentní goetholožka. Je normální.

– Zahajuji generální tažení proti snobismu, volal Jiří Kavalír, unášen vichřicí nadšení, jež nadouvala všechny záhyby a průduchy jeho kutny – ve své extázi vskutku měl matoucí dojem, že i v této chvíli, jako v posledních dnech tak často, jest navlečen do róby pana de Balzac, a bylo to zdání tak vtíravé, že občas musil shlédnout dolů, na střízlivou protáhlinu své jinošské postavy, aby je zaplašil, – ano, vyhlašuji snobismu ve věcech umění válku, vyhlašuji své pohrdání každé neupřímnosti, každé vypočítavosti, každému předstírání při posuzování uměleckých hodnot, a obracím se v té věci především na vás, protože potřebuji pomoci lidí vzdělaných, kteří by si troufli poslat do horoucích pekel všechny z palců vycucané ismy, a pokud mluvíme speciálně o Goethovi,

vážně zrevidovat, jak jsem už naznačil, dosavadní nekritické názory na jeho dílo, jinak řečeno: nezobat mu všechno, nebojácně třídit koukol od pšenice. Nuže k tomu vás, znalce a obdivovatele Goethova díla, nabádám, a v tom také vidím, abych odpověděl na otázku prve mně položenou, hlavní úkol zítřejší goethologie

Posluchači, jimž Jiří Kavalír předestřel tyto perly svého myšlení, sledovali jeho vývody mírně ztumpachovělí, naprosto nevědouce, co si o nich mají myslit, tím spíše ne, že předseda Společnosti nedal sebeméně najevo, zda s podivným mluvčím souhlasí, či ne, a pouze seděl a seděl, rty nakřivené úsměvem zájmuplného naslouchání. Ježíšmarjá, tohle přece není možné, myslil si bankovní úředník, ten kluk je buď ožralý, nebo se zbláznil! A předseda mu na to neřekne ani bú! Jestli tohle mu nezláme vaz, pak na světě už není vůbec žádná spravedlnost!

A ochoten se přičinit v míře svých chabých sil, aby Spravedlnost přece jen zůstala tomuto světu zachována, bankovní úředník povstal, a do naprostého ticha, porušeného jen stříbrným zazvoněním jehlice, již právě upustila pletačka svetru, pronesl tato bojovná slova:

– Názory pana Kavalíra na dílo jednoho z největších básníků světa jsou zajímavé, i když poněkud nezvyklé. Byl by pan Kavalír ochoten uvést příklad toho, co mu v Goethově díle připadá jako koukol?

Aj, jaká to otázka, jaká to voda na mlýn člověka, který už tři dny cítil k velikému německému básníkovi palčivou antipatii! Přitáhnuv si kutnu pana de Balzac těsněji k tělu – halucinační dojem, že má na sobě toto inspirativní roucho, ho už neopouštěl –, Jiří Kavalír přivřel oči a odpověděl citátem z Fausta:

– Dvé duší mně, ach, v hrudi přebývá a od sebe se snaží odervati: ta jedna, lačná chapadla, jež má, drží se, chtíčem rozdychtěna,

světa; ta druhá rve z pout hmoty křídla svá a k božským otcům v prostor vzlétá.

Dokončiv citát, Jiří Kavalír otevřel oči dokořán a krátce, ironicky se zasmál. – To dojista znáte všichni, vážení. Scéna Faust–Wagner z prvního dílu. A dojista se vám to ohromně líbí, protože na slovo vzatí odborníci se z toho div nepominou: Dvé duší mně, ach, v hrudi přebývá – jaká krása, jaká hloubka, jak přesvědčivý doklad faustovského dualismu! Ale dovolte mi, abych vám připomněl něco, co jsme se učívali ve škole, že totiž postavy dramatu nemají o sobě nic prohlašovat, nemají samy sebe charakterizovat, nemají, zkrátka, o sobě říkat já jsem takový a makový, neboť jejich osobité vlastnosti mají bez řečí přesvědčivě vyplynout z jejich jednání, z jejich činů. Nuže, ptám se, na pana Goetha, který jinak má slovo čin v oblibě zcela mimořádné, toto pravidlo neplatí? I platí, platí, vážení přátelé, platí na každého, kdo něco píše a tvoří, a Faustova tiráda o dvojici duší v jeho hrudi jsou pouhá slova, prázdná a dutá, zbytečná slova, jež nikoho nepřesvědčí.

Zatímco Jiří Kavalír pronášel tyto paličské invektivy, panenská tajemnice Společnosti, nos stále ještě naběhlý potlačovaným pláčem a vztekem, zatahala za rukáv předsedu Společnosti, který dosud snil s otevřenýma očima, a když starý pán procitl a s údivem se rozhlédl závodní jídelnou a zorientoval se co do místa a času, měl ve svém polospánku za to, že už je dávno po přednášce a on že sedí se svým kolegou profesorem Zavadilem v kavárně Arco nad partií šachu, počala mu, pohybem hlavy poukazujíc na řečnícího Jiřího Kavalíra, něco důtklivě šeptati. A kmetský pedagog, tvář staženu výrazem údivu a nepokoje, zaposlouchal se, toho večera poprvé, do břeských slov mladého bouřliváka.

– Nebo což jiné základní pravidlo, hřímal Jiří Kavalír, – že dramatik nemá přeskakovat od motivu k motivu, dokud první daný

motiv nevyčerpal a nevyrovnal se s ním, a že uchyluje-li se k motivům novým a novým, je to doklad jeho rozpaků a slabosti? A co jiného dělá Goethe ve své velebásni? Jednou si Faust vzpomene a začne překládat bibli, jindy letí do zásvětna ozbrojen zlatým klíčem, který mu pomáhá přes všechny překážky tak jako Cliftonovo kladívko, tuhle zas provede měnovou reformu, tu opět se přehraje do Sparty k Menelaovu paláci, a tak dále a tak dále – co o tom mám vám, znalcům a obdivovatelům Goethova díla, povídat!

– Pane kolego, pane kolego, mírněte se, ozval se tichounce a slabounce předseda Společnosti, ale jeho stařecký hlásek zanikl v burácení Jiřího Kavalíra jako kuřecí pípot v štěkotu rozlíceného řeznického psa.

– Ale není vyloučeno, pokračoval rozdováděný řečník, – že vám kápnu do noty, odvážím-li se říci hezky nahlas to, co jste si možná sami pro sebe potichu tajně myslili, že totiž vrcholné dílo našeho Mistra, jeho slavný a bez výhrady chválený a obdivovaný Faust, je ve svém celku obludný galimatyáš bez ladu a skladu, bezbřehé veršování a řečňování, kde i ti pitomí moli, lítající z kožichu, vrkají rýmované sloky a kde Homunkulus skáče do huby Sfinze a Sfinga ptáku Nohovi a pták Noh mravencům a mravenci Lemurům – nedá se to číst, nedá se to hrát, nelze se v tom vyznat, nedá se to pamatovat, zato tím lépe se to dá citovat: v té obrovité slátanině se najde všechno, neboť není světového názoru, ať je to spiritualismus nebo materialismus, panteismus nebo deismus, monismus nebo dualismus, mechanismus nebo vitalismus, který by v té úžasné snůšce sobě vzájemně odporujících hledisek nebyl zastoupen více nebo méně přesvědčivým argumentem. I radím vám, vážení a milí, abyste se poklidně vrátili k svým televizorům a k svému oblíbenému hokeji jako k očistné lázni, kde není falešných hodnot a svatouškovského předstírání, protože tam je

všechno jasné a pravdivé a lidské, neboť vyjádřitelné číslicemi. Jděte za svou zábavou a nestyďte se za to, že v ní nalézáte výsostné zalíbení. Doufám, že jsem vás příliš nezdržel a že druhou třetinu zápasu ještě zastihnete v plném proudu.

Jiří Kavalír skončil, a byl odměněn za svůj projev potleskem, k němuž strhly valnou část ostatních posluchačů obě slečny v tuzexových blůzách, hyacintová bez inteligence a šeříková s inteligencí, již vydatně podpořil elegán v sametovém saku, a mocně plácaje hebkými dlaněmi a s úsměvem se k ní přikláněje a noře se pohledem do jejích zraků splýval s ní duševně a názorově. Sympatická dívka s hnědýma očima vytáhla z vázičky kytičku slaměnek a chystala se obdarovati sličného řečníka touto půvabnou památkou na nádheru loňského léta, ale neuspěla, neboť její nerudný rytíř ji drapl za loket a strhl ji zpět na sedadlo. Jiří Kavalír, lze říci všeobecně, měl úspěch, umocněný dobrácky žoviálním zakončením přednášky; novost a bojovná originalita jeho názorů tedy, zdálo se, otřásla kornatými šablonami zmechanizovaného myšlení a bylo lze se nadíti, že leckterá z jeho idejí zapustí kořeny v povědomí členů Společnosti a přiměje je k vážnému zadumání a zdravému sebezpytu.

Ale onen brejlatý studentík s pravítkem a poznámkovým blokem, jehož horlivého počínání jsme si už několikrát povšimli, bystře vycítil svou citlivou větřivostí bytostného šplhouna, že tento úspěch je pouze zdánlivý a falešný, neboť je nadobro živelný a vzešlý pouze z neuvážlivé vrtkavosti zaskočeného obecenstva a postrádající patřičného schválení schválených autorit. Stařičký soudruh předseda Společnosti nejen nezatleskal, ale jak se zdálo, byl potleskem, jehož se Jiřímu Kavalírovi dostalo, zneklidněn, ne-li polekán, a tajemnice Společnosti, jež vyučovala němčině v třídě, již brejlatý student navštěvoval, zřejmě byla řečnickým projevem Jiřího Kavalíra rozzuřena a nadobro vyvedena z míry. I postavil se mladičký štrébr na

své hubené, neduživé nohy posedavého šprtouna, a když se vzruch v jídelně uklidnil, promluvil onoho večera už potřetí:

– Chtěl bych se otázat pana spisovatele Kavalíra, jestli si uvědomil, že my tady jsme Společnost přátel a obdivovatelů a nikoliv nepřátel a pomlouvačů Goethova díla?

A toto vysloviv, rozhlédl se místností, bojovně ceně své nápadně široké a dlouhé hoření řezáky.

Rozdovádění a spokojení goethologové, kteří vstávajíce a vrzajíce židlemi užuž se chystali k odchodu, překvapeni touto impertinencí strnuli v úsměvném očekávání, jakže výmluvný a duchaplný konferenciér nesympatického podlízavce usadí a zpraží, potopí a zesměšní, ale než výmluvný a duchaplný konferenciér mohl otevřít ústa, elegantní mladý herec či režisér či kdo to byl, chtěje krásku v tuzexové blůze, v jejíž přízeň se byl vetřel svým sametovým kabátkem, navíc všeho ještě oslnit bleskem svého ducha, ujal se slova sám a promluvil, řka:

– Ale dididi do hajzlu, zajochu.

A byla to replika sic drsná, ale tak trefná, že nenáročné obecenstvo se vděčně rozesmálo, neboť brejlatý podlézavec, napaden, v úleku stáhl svou beztak staženou bradu a povycenil své beztak vyvstávající hoření jedničky, čímž nesmírně zdůraznil své nešťastné hlodavčí vzezření. I zdálo se, že štěstí, jež snaživý studentík se pokusil od Jiřího Kavalíra odehnat, namísto aby ho opustilo, přiklonilo se k němu se zdvojenou milostí, když tu do šumění doznívající veselosti zazněl vážný a vzdělaný hlas muže, jejž jsme od počátku pro orientaci nazývali bankovním úředníkem:

– Tak, tak, výborně, nic jiného se nedalo čekat. Po té záplavě urážlivých nehorázností, jež nám dnes večer bylo dáno vyslechnout, nemohlo už následovat nic, než aby si členové naší Společnosti vzájemně metali v tvář sprostoty a nadávali si zvířecími

jmény. A k tomuto pádu do nížin a bažin došlo za shovívavého a schvalujícího dohledu a vedení muže, jemuž jsme dali víru, zvolivše jej předsedou naší Společnosti, a který nepohnul brvou, zatímco pan přednášející host urážel a hanobil dílo a památku našeho Mistra, a dokonce jeho hrubostem a jízlivostem přitakal. Proto dím: *Caveant cónsules! Quo usque tandem, Catilina!*

– S tou latinou si, vážený soudruhu, dejte pohov, o tu se vás nikdo neprosí, zaječela panenská tajemnice Společnosti. – Náš milý soudruh předseda není žádný Catilina, a není pravda, že k nečekaným neslýchaným výrokům pana Kavalíra mlčel, nýbrž jest pravda, že se snažil ho umlčet, volaje ho k pořádku.

– Tak jest, pravil jsem mu: Pane kolego, mírněte se, řekl kmetský předseda Společnosti.

Bankovní úředník se posměšně zachechtal: – No to jste mu dal, to jste mu natřás mandle, jen co je pravda, pámbu mě netrestej!

– Pravda, bylo to napomenutí jen mírné, ale bylo to napomenutí, řekl Jiří Kavalír. – A považuji za nesprávné a scestné, je-li někdo napomínán za to, že se odvážil myslit a mluvit neotřele a nekonvenčně, přičemž málo záleží na tom, byl-li pouze požádán, aby se mírnil, nebo byly-li mu natřeseny mandle, jak se toho dožaduje tamhleten divoký goetholog. Nuže scházíte-li se jen proto, abyste předstírali jakousi kulturní činnost a abyste přemílali stotisíckrát přežvýkané banality, pak, vážení a milí, utrácíte svůj volný čas pro nic za nic, a já vám radím, abyste svůj spolek rozpustili. Ale já soudím, že tomu tak není, neboť i když jste můj projev nepřijali s jednomyslným souhlasem, přece jste mi jakžtakž zatleskali, takže i když Společnost má nesympatickou a šerednou tajemnici, já nad vámi nelámu hůl.

Rudolící tajemnice Společnosti se jala vřískati svým řezavým sopránem, jako by jí myš byla vlezla pod sukně, a byl to jekot tak

pronikavý, že stařeček, který stále ještě spal v koutku, opřen hlavou o noviny, se opět probudil a otázal se zmateně: – Stalo se něco? Stalo se něco?

– Já si na něj budu stěžovat! volala tajemnice Společnosti. – Já to tak nenechám! Já to poženu nahoru!

– S tím počítám, řekl Jiří Kavalír. – A naopak by mě překvapilo, kdybyste mě neudala, protože nepochybuji o tom, že sklon k denunciantství patří k základním rysům vaší povahy.

Byl si vědom toho, že obě tuzexové geotholožky jakož i sympatická hnědooká dívka v popředí ho hltají obdivnými zraky, a roucho pana de Balzac, do něhož byl imaginárně zahalen, jenjen hrálo a vzdouvalo se a efektně se vlnilo.

– Soudruzi, křičela tajemnice. – Tomuhle vy mlčky přihlížíte a neuvědomujete si, že ten hulvát uráží nejen mne, ale vás všechny?

– To by byl omyl, řekl Jiří Kavalír, – protože já urážím jen vás, zato rád a s gustem.

– Co to do vás vjelo, soudruhu Kavalíre? zaúpěla tajemnice. – Vždyť vy jste nikdy nebyl tak neurvalý a sprostý.

– Zato vy, slečno kolegyně, řekl Jiří Kavalír, – jste vždycky byla protivná a šeredná.

Tehdy nešťastná stará panna, nepříčetná zuřivostí, strhla zarámovanou standartu s Goethovými slovy visící na černé tabuli, takže se objevil křídou provedený nápis Polévka květáková, Zbojnická pečeně s bramborem, Povidlové taštičky, Čaj.

– Slečno kolegyně, mírněte se! zanaříkal předseda Společnosti, neúčinně k ní vztahuje svou suchou stařeckou ruku. Ale slečna kolegyně nemínila se umírnit. Zvedajíc standartu do výše svého vzpažení, rázně přikročila k Jiřímu Kavalírovi a praštila ho do temene, takže jeho hlava protrhla barevný papír a vynořila se z rámečku, který našemu hrdinovi utkvěl na ramenou.

Očití svědkové tohoto zarmucujícího výjevu se jednomyslně shodují na tvrzení, že třeba to byla ona sama, jež přešla od slovní potyčky k tělesnému napadení, tajemnice Společnosti, zatímco tak činila, současně volala o pomoc; jediné možné vysvětlení této podivnosti svědčí do jisté míry v její prospěch, tak totiž, že ještě když mladému muži narážela citát na hlavu, už se zhrozila svého vlastního činu a v obavě před následky, jež její prchlost vyvolá, počala se důrazně a v plné míře svých nemalých hlasových možností dovolávat pomoci a ochrany, a aby svému volání dodala většího důrazu, po činu se ihned dala na ústup, při čemž s dramatickým rachotem překotila židli. Její úzkostný křik nebyl oslyšen: mladý vazbič s vizáží Jacka Londona, který jak jsme několikrát poznamenali, měl na Jiřího Kavalíra spadeno, okamžitě vstal, povyhrnul si rukávy, uchopil mladého muže oběma rukama za krk a jal se mu třepati hlavou, jako by z ní chtěl vytřásti všechnu goethologii v ní nastřádanou a zejména všechny neortodoxní, Goethovi nepřátelské myšlenky. Současně brejlatý štrébr s hlodavčími zubisky čile vstal, přitočil se k zápasícímu Jiřímu Kavalírovi odzadu, a co měl sil, přetáhl ho pravítkem přes zadek.

Dalšími podrobnostmi tohoto dění se nemusíme zabývati. Učinili jsme mladého pedagoga a spisovatele Jiřího Kavalíra hrdinou svého vyprávění, protože se nám zamlouvá čistota jeho charakteru a bystrost jeho intelektu, a nikoli proto, že by nám imponoval svou chlapskou silou či jinými přednostmi fyzickými. Proto pomlčme v diskrétních rozpacích o průběhu jeho potyčky s žárlivým vazbičem a omezme se na sdělný fakt, že unikl z jeho hrozných pařátů snad jen díky tomu, že někdo vběhl do jídelny, hlasitě volaje: – Tři tři! Vyrovnáno! Naši se bijou jako lvi!

A hned všechno bylo jiné.

Když se mu natolik vyjasnilo v hlavě, že nanovo došel k plnému vědomí svého já, všichni byli pryč, tentam kmetský předseda Společnosti, tatam tajemnice, slečna s inteligencí i ta bez inteligence, spící stařeček, brejlatý student, Jack London se sympatickou hnědoočkou, krasavec v sametovém sáčku, bankovní úředník, dáma pletoucí svetr. Jiří Kavalír, osamělý, seděl opět spořádaně na svém místě. Rámeček se zbytkem barevného papíru a Goethovy věty ležel před ním na kulaté desce stolu. Opodál pak, uprostřed prázdnoty a ticha, stála Monika, opět oděná v džínsy a kajdu z umělotiny, kouřila cigaretu a upřeně svého zubožených snoubence pozorovala.

– Vypadáš, řekla, když se zrakem setkala s jeho očima.

– Ahoj, Moniko, řekl. – Ty jsi tu?

– Vše tomu nasvědčuje, odpověděla.

– Že jsem tě neviděl.

– Jen jsem pootevřela dveře, abych tě nerušila v tvém vystoupení.

– A kdy jsi přišla?

– Právě včas, abych mohla ocenit tvou duchaplnost a abych byla svědkyní toho, jak dovedeš být surový vůči staré ženě a bezmocný vůči mladšímu chlapovi, kterého jsi naštval. Myslíš, že jsem neviděla, jak jsi koketoval s jeho děvčetem? A jak jsi házel cukrbliky na ty tuzexové štětky? Kam jsem jen ty oči dala, že jsem se mohla tahat s takovým defektním kreténem? Bajbaj, pane Nikdo!

Hodila na zem oharek své cigarety, přišlápla, a tatam.

V zajetí mamonu a chtíče

Zkušený čtenář se zajisté nedal zmýlit ctnostnými slovy, jimiž Jiří Kavalír, pamatujeme se, oznámil missis Element, že pro něj přestala existovat: když dotyčná kapitola románu se jmenuje Fatální žena, a když hrdina příběhu na konci této kapitoly ujišťuje sám sebe, že s tou fatální ženou skoncoval jednou provždy, nelze pochybovat o tom, že ona znovu vkročí na scénu jeho života a zatančí na ní tarantelu, z níž mu přejde zrak i sluch.

I vidíme ho, jak ráno raníčko po skandálním závěru přednášky o Goethovi Jiří Kavalír, namísto aby přemítal o rozsahu a možném dosahu svého průšvihu, nebo aby želel svého rozchodu s Monikou, uháněl, seč mu jeho dlouhé a mladé nohy stačily, do onoho starožitnického krámku v Dlážděné ulici, v jehož výloze minulého pátku navečer, právě když se vracel z pošty, balíček s kutnou pana de Balzac v podpaží, spatřil onen lovecký výjev z biskvitového porcelánu, který ho zaujal svou hladkou líbivostí a lácí. Víme, že Jiří Kavalír sice zprvu po svědomité úvaze upřel té figurální grupě jakoukoli hodnotu uměleckou, nazvav ji pustým kýčem a nadto střepem, neboť porcelánové pušce, jež na výjevu byla vyvedena, chyběla hlaveň, ale že o něco později, když o tom v samotě a tichu své pracovny uvažoval, nemohl si nepřiznat, že jeho původní odsudek, dalek upřímnosti, byl určen mechanicky přijímaným míněním přísných odborníků, a že ten hezoučký bibelot se mu zamlouvá tím spíše, že závada, jež srazila jeho cenu, by se dosti možná dala dokonale spravit. Pozorujeme nyní, že tato malá soukromá úvaha jest v dokonalém souladu s mohutnými myšlenkami, jež pak o něco později, předešlého večera, přednesl užaslým

členům Společnosti, vyhlásiv válku snobismu, neupřímnosti a vypočítavému předstírání ve věcech kumštu a přisoudiv každému milovníkovi uměleckých děl právo, aby povolil uzdu svým osobním zálibám, tak aby mohl například hlasitě vykřiknout bez obav, že bude prohlášen za hlupáka bez kultury a vkusu: – Sláva loveckému výjevu z biskvitového porcelánu.

Nuže uhání-li nyní Jiří Kavalír do Dlážděné ulice, aby onen dotyčný lovecký výjev hned po otevření krámu zakoupil, což včera, v pondělí, nemohl učinit, ježto byl po celý den zaneprázdněn ve škole a měl hlavu plnou nastávající přednášky, znamená to, že dalek toho, aby, poučen výplatou, jíž se mu dostalo, ustoupil od svých nových názorů a že i nadále je ve vleku své zaslepenosti. Je to zarmucující pro něho i pro nás, an tušíme, že to pro něj bude mít další neblahé následky, ale také potěšitelné, neboť to znamená, že hrdina tohoto příběhu není kam vítr, tam plášť, a že když pojme novou ideu, jest ochoten za ní stát. Vskutku nic teď nebylo Jiřímu Kavalírovi cizejšího, než aby se způsobně navrátil do řad ukázněných snobů, již chválí to, co chválí uznávané autority, a ušklíbají se nad tím, co ony uznávané autority odsuzují; a úslužný prodavač v starožitnickém krámu v Dlážděné ulici nemohl zajisté tušiti, že mladý muž, který vpadnuv do dveří udýchaně ho požádal, aby mu vyndal z výlohy tu biskvitovou loveckou skupinu – neboť Jiří Kavalír měl štěstí a bibelot, v němž se mu zalíbilo, nebyl dosud prodán – není pouhý běžný sběratel laciných šmejdů, nýbrž revolucionář, jemuž v hlavě kvasí myšlenky a kterému v srdci a v hrudi bouří vzněty a city, určené k tomu, aby dříve či později zbouraly celý svět ustálených zdogmatizovaných hledisek.

Ale kromě této bouřlivácké myšlenky, jež jak víme, počala v duchu Jiřího Kavalíra klíčiti už před třemi dny, byl tu ještě jeden aspekt, novější a daleko méně ušlechtilý, neboť ven a ven frivolní.

Panský lovec, opřený o pahýl stromu, už nehleděl bezmyšlenkovitě do prázdna, nýbrž vybavoval si v duchu předmět své vášně, komtesu Elementovou z Elementic: Vida, říkal si, nadarmo jsem se unavil lovem: svůj chtíč, který ve mně hárá, jsem tím neoslabil. – A sluha, zatímco drbal mezi ušima psa, který se k němu lísal, si myslil: Ty to máš dobré, Reku, ale já na tu Elementici doplácím. Protože pán, abys to věděl, je hrozný hamoun. Vymyslil si nadmíru laciný a pro něho příjemný způsob, jak se komtese dvořit: místo aby jí nabídl diamantovou brož nebo šňůru perel, jak to dělají jiní seladoni od modré krve, když je přepadne mlsná, posílá jí prezentem bažanty, které přes den uloví, a já, hrom to sper, abych jí je nosil.

Tento malý drolatický děj si Jiří Kavalír vysumíroval, když si v šeru starožitnického krámku prohlížel loveckou skupinu zblízka. Fabulační pružnost nebývala z jeho největších spisovatelských forsí, a proto do svých knih nejraději vkládal příběhy, které se údajně v minulosti doopravdy odehrály, tak jako pouť Jindřicha Čtvrtého do Canossy, anebo pohádky a báje, jež se v průběhu časů zrodily z ničeho, bez autora, podobně jako se kotí anekdoty nebo lidové písničky. Ale lehkonohý příběh o skoupém šlechtici a krásné Elementici z Elementic se v jeho povědomí vynořil zčistajasna sám, aniž on byl nucen napomáhat jeho genezi úvahou či kombinací: stačilo k tomu kouzlo vilné krásy missis Element, jež loveckým bibelotem proniklo. Neboť zakoupením onoho levného ozdobného předmětu Jiří Kavalír prakticky potvrdil skutečnost nových povahových vlastností, jež se v něm zrodily v době zcela nedávné, aby pozměnily ráz jeho osobnosti, skromné, úzkostlivě počestné, i když možná poněkud nudné. Ale s tím byl teď konec, nadobro konec. Jeho včerejší přednáška o Goethovi zajisté byla průserná, ale nikoli nudná. Rozchod s Monikou byl možná poněkud potupný, ale nelze říci, že by byl nevítaný. To jediné, čeho

mu bylo litovati, byl jeho nafoukle přemravný, šosácký, suchopárný, kantorský způsob, jak reagoval na rozmilé žvatlání missis Element, na rozmarné drby o slovutné rodině Jamrů, jimiž se snažila ho pobaviti. Jeho čítankový výrok „nesnížím se k žádným podvodným spekulacím“, jejž pronesl jeho ústy starý, odbytý Jiří Kavalír, byl tak hlupácký a nevkusný, že mladému muži brněly zuby, když si jej vybavil. Ale chytrá a prozíravá missis Element, nedavši se odraditi jeho okamžitým zatměním mysli, podala mu ruku a ukázala mu cestu k návratu. Kdybyste se náhodou vzpamatoval, řekla mu, a naznačila zevrubně, co mu jest v případě onoho náhodného vzpamatování činiti. Ano, vzpamatoval jsem se, krásná paní, a hlásím se do vašeho radostného cechu. A abych dokázal, že mé vzpamatování je opravdové, zakoupil jsem tuto roztomilou figurální skupinku, která po mém soudu má daleko větší cenu než sto šedesát korun, jež jsem za ni dal – nemá sice značku, ale to je domnívám se výhoda, neboť značka by se jí dala přidělat, a ulomená hlaveň se při troše fantazie a šikovnosti dá spravit, že to nikdo nepozná. Vidíte tedy, že já dalek toho, abych odsuzoval vaše kšeftování, naopak bych si chtěl, podobně jako to činíte vy, přivydělat pár korun na lidském hlupství.

Pozorujeme, že biskvitová grupa, jež Jiřímu Kavalírovi před několika dny padla zcela náhodně do očí, nabyla teď významu onoho klíče, který Faustovi měl dopomoci do pohanského zásvětí a jejž mladý germanista na své přednášce byl posměšně označil jako Cliftonovo kladívko.

Vinohradská ulice, úředně nazvaná Polskou, jest ulice malířů, protože každý z čtyřpatrových, k severu obrácených činžáků, jež vytvářejí jednu její stranu, má pod střechou malířský ateliér s pokojíkem, jemuž se v mluvě výtvarníků říká salonek. Protější strana ulice jest uzavřena svahem Riegrových sadů, z nichž za

příznivého počasí se neustále ozývá jaře junácký pokřik hráčů volejbalu a košíkové a hvízdání soudcovských píšťalek.

Bylo pět minut před půl devátou, když Jiří Kavalír dospěl k onomu domu v Polské ulici, na němž se právě opravovala fasáda a v němž podle údaje missis Element měla ateliér ona velekněžka malířského směru zvaného miráklismem, jménem Kačerová. Protože jeho učitelské povinnosti toho dne začínaly teprve o jedenácté, kdy měl v deváté třídě B češtinu, Jiřímu Kavalírovi zbývaly dvě hodiny času, aby se chopil ruky, již mu líbezná missis Element podala k nápravě jeho hloupé nemotornosti a hrubosti, ba co víc, aby tu ruku zulíbal a klesnuv na kolena přitiskl si její dlaň k rozpálenému čelu. Byl – navzdory znepokojivým změnám, jež se s ním udály v poslední době – stále ještě tak jinošsky čilý a dobře vychovaný a pilný, že ho ani myšlenečkou nenapadlo, že snad přichází příliš časně a že lenošivá kráska typu missis Element by mohla ještě být v posteli. Tím méně pak jeho čistá, nezkažená mysl byla s to předvídat, že missis Element nemohla být ještě v posteli, protože se do postele dosud neodebrala.

Schodiště bylo zatuchlé, špinavé a oprýskané, prostoupené sterými pachy staroby, ke kterýmžto pachům staroby se přidal pach dosud nový, ale rovněž už stárnoucí a proto velmi protivný, odér vystydlého tabákového dýmu, tím pronikavější, čím výše Jiří Kavalír vystoupil z čtvrtého patra po vyšlapaných cihlových schodech k těsné plošince, na níž byly jen troje dveře, jedny těžce okované, vedoucí bezpochyby na půdu, druhé obyčejné, označené písmenami WC, třetí rovněž obyčejné, se zarámovanou cedulkou, zažloutlou věkem a nesoucí jméno majitelky ateliéru s přídomkem ARTISTE-PEINTRE, připsaným černou tuší. Nebylo pochyby, že pokud snad vedle na půdě nehořel sklad tabáku, kouř, který dráždil chřípí mladého spisovatele, se dral právě z těchto dveří.

Jiří Kavalír zdvořile a ukázněně zaklepal, a když se uvnitř nic neozvalo, zaklepal znovu a silněji, až nakonec, osměliv se, dveře pootevřel, a uhlídal rozlehlou místnost s šikmým, velmi špinavým skleněným stropem, v níž to vypadalo jako po bitvě, jež sklátila všechny, kdož se jí zúčastnili. U čtverhranného úzkého stolu, plného nedopitých lahví a sklenic a navršených popelníků, v proutěném zahradním ušáku dřímal hřívnatě vlasatý muž, který vypadal jako Albert Einstein v mladších letech, na otomanu odpočívala žena velmi pohledná, nevadí, že už v letech, jež Jiřímu Kavalírovi zarážlivě připomínala Goethovu přítelku Frau Charlottu von Stein, na zemi, na olysalé kůži ledního medvěda, spočíval mladý muž, krásný jako nezapomenutelný Rudolf Valentino, a na židli u telefonního aparátu, sluchátko drže v ruce, hnípal postarší holohlavý pán se smutným mrožím knírem. Bylo hodno pozoru, že každý z flamendrů, nepochybně unavených celonoční pijatykou, někoho naléhavě připomínal, takže Jiří Kavalír, hledě na ně, připadal si jako u Madame Tussaud's. Holohlavý pán telefonním sluchátkem na klíně dokonce připomínal dva slavné lidi současně, byť jako z oka vypadlý Robertu Kochovi, anebo kdyby si posadil na hlavu vojenskou helmici, Bismarckovi.

Ale tu se už v otevřených dveřích do salónku objevila missis Element, opatrně nesouc dřevěný tác s několika šálečky a s dýmající plechovou konvicí na vaření kávy, tak zvaným perkolátorem.

– Tak, hniličky, všecko vztyk! zvolala. – Děťata, já vám uvařila šelmosmrtič, který by postavil na nohy i mrtvolu.

Kráčela opatrně, aby si nepřišlápla bílý plášť, jejž měla na sobě a který jí sahal až po paty. Jiřího Kavalíra, který, srdce náhle rozbušené, před ní mimoděk ustoupil za malířský stojan s rozmalovaným plátnem, spatřila, teprve když došla ke stolu a tác na něj postavila. – No ne! řekla s veselým údivem, ale hned se opravila:

– Ale jaképak no ne, když jsem od první chvíle věděla, že no jó, a že pan profesor půjde do sebe a přihasí si to co by dup, to bych nesměla znát chlapy. Pán se dostavil na černou kávu akorát včas. Je taky po flámu? Ale kdepak. – Přistoupila těsně k Jiřímu Kavalírovi a vzala ho za obě klopy. – Takový maminčin miláček vede řádný život, chodí spát časně a časně vstává. Ježíšmarjá, ty jsi hezkej!

Vzhlížela k němu s úsměvem, jako by čekala, že ji políbí, a vskutku to asi čekala, ale Jiří Kavalír se k ničemu neměl, neboť ho tísnila přítomnost spících bohatýrů; a hlavně pak krásčin výrok o maminčině miláčkovi mu připomněl, že jeho maminka právě teď vytírá podlahy v Ústavu pro výzkum železnic, beze stínu pochyb přesvědčena, že její syn v této chvíli koná něco občansky chvalitebného, zasedá na kterési důležité schůzi anebo bádá v Univerzitní knihovně.

Stejně rychle a nečekaně, jako se k němu byla přivinula, missis Element, pustivši jeho klopy, odvrátila se od Jiřího Kavalíra a nalila kávu do dvou šálečků.

– Poslužte si, pane profesore, řekla. Hrábla pak do kapsy bílého pláště, jejž měla na sobě, zřejmě určeného pro osobu daleko větší postavy, vylovila balíček s cigaretami, zapálila si, a když se byla uchýlila se svým šálkem na proutěné kanapátko – většina nábytku v tomto atelieru byla z proutí –, jala se srkati horkou kávu a dýmati na své kentce s takovou dychtivostí a zřejmým požitkem, jako by si několik dní byla odpírala požitek kofeinu a nikotinu.

Můj ty Tondo, ta si prosí o infarkt, pomyslil si Jiří Kavalír.

Ale missis Element nevypadala, jako by si prosila o infarkt. Její hezká, drobná tvář byla svěží, pod očima ani stíneček.

Okolnost, že své kumpány, pro něž navařila kávy, nechala klidně spát, zdála se nasvědčovat tomu, že missis Element chce využít jejich dřímoty k tomu, aby si nerušeně pobesedovala s Jiřím Kavalírem, a to dodalo mladému muži, který trpěl nadobro

iracionálním pocitem provinění, odvahy k tomu, aby sebrav svůj šálek s kávou a položiv na stůl svůj nákup, zabalený do papíru národního podniku Antikva, usedl na volné místo na proutěném kanapátku do krásčiny těsné blízkosti, kterážto její těsná blízkost spolu s douškem horkého, hořkého nápoje, prý schopného postavit na nohy i mrtvolu, způsobila, že se mu z hlavy naráz vytratily všechny kajícné myšlenky na maminku.

– Co to máte v tom balíčku? zeptala se missis Element.

Tato otázka dodala mladému spisovateli, který v té chvíli nevěděl, co by vhodného podotkl, větru do jeho plachet. – Je to taková maličkost, kterou se mi podařilo získat za neobyčejně výhodnou cenu, řekl, zatímco zbavoval loveckou plastiku jejího nemotorného obalu. – Není to pěkné?

Missis Element hleděla na úlovek Jiřího Kavalíra s pobaveným úsměvem.

– Kolik jste za to dal? zeptala se.

– Sto šedesát korun, řekl Jiří Kavalír, a když shledal, že na missis Element to neudělalo dojem, dodal: – Ale to je přece očividné, že to má cenu daleko větší.

– Ukažte to sem, řekla missis Element.

– Značku to nemá, ale ta se dá hravě přimalovat, řekl horlivě Jiří Kavalír, zatímco vkládal sošku do krásčiny vztažené ruky.

– Pan profesor se činí, pan profesor šel do sebe, jen co je pravda, řekla missis Element. – Ale povězte mi, proč má ten náhončí, nebo co to je, na ruce prstýnek?

Vskutku, zdvižený malíček unaveného sluhy byl ozdoben kroužkem, jehož si Jiří Kavalír dosud nevšiml.

– Asi mu jej darovala ta krásná komtesa, jíž nosí ulovené bažanty, řekl. – Ten tloustnoucí playboy s karabáčem v ruce se jí dvoří, a namísto aby jí daroval něco pořádného, perlový náhrdelník nebo

diamantovou brož, posílá jí po sluhovi ulovené bažanty. Ale chyba lávky. Komtesa vystihla jeho lakotu, a aby mu dala najevo, že jasně vidí do jeho černé duše, sama darovala jeho sluhovi pěkný, cenný prsten.

Missis Element v údivu pozvedla své tmavé, kosmeticky upravené obočí.

– To jste si vymejkapoval?

– Ano, to jsem si vymejkapoval, řekl Jiří Kavalír, – pokud to slovo znamená, že jsem si to vyfabuloval. Byla by z toho pěkná žertovná povídka, nemyslíte? S maličkým, ovšem vkusným nádechem košonérie.

– Spisovatel se ve vás nezapře, pravila missis Element. – Všimla jsem si toho, už když jste najednou zničehonic vybalil stóry, že doktor Jamr prodal svou ženu v Tunisu do bordelu. Ale s tím prstýnkem je to daleko prostší. Ten prst je ulomený a někdo to chtěl zamaskovat tím, že na zlomeninu navlékl kroužek a nabílil jej latexem.

V té chvíli se probudil holohlavý starý pán, podobný Robertu Kochovi. Přitiskl si k uchu vyvěšené telefonní sluchátko, jež mu leželo v klíně, a zabědoval:

– Nikdo to nebere, nikdo, nikdo! – Zavěsil, a spatřiv na stole perkolátor s kávou, čile vstal. – Směl bych si také nalejt šáleček?

– To je malíř Jahoda, ten, co maluje ty strakatiny, a tohle je spisovatel Kavalír, takto český Andersen, řekla missis Element.

– Člověk se nějak živit musí, řekl starý pan, když si s Jiřím Kavalírem stiskli ruce. Vypil žíznivě a chvatně dva šálky krásčina šelmosmrtiče a pravil:

– Ale teď bych, si když dovolíte, ještě zatelefonoval.

A odkvapil k telefonu, vytočil číslo, přiložil sluchátko k uchu a usnul.

– Ta puška nemá hlaveň, řekla missis Element.

– To jsem viděl na první pohled, řekl Jiří Kavalír. – Ale hned jsem si vymejkapoval, jak to snadno a lehce napravit. – A zasvětil missis Element do svého plánu, že požádá přítele dentistu Nováčka, aby do hlavně té zkomolené pušky navrtal otvor, tak aby se do ní dala vsunout hlaveň nová, upečená v plynové troubě.

– Co vy na to? řekl Jiří Kavalír, když missis Element k jeho plánu nic nepodotýkala a jen tiše kouřila svou cigaretu.

– Geniální, řekla. – Až na to, že přesně tentýž nápad měl už někdo před vámi, a také požádal svého přítele dentistu, aby mu do pažby navrtal dírku a přítel dentista mu vyhověl tak důkladně, že milá pažba praskla.

Vskutku při bližším přihlédnutí bylo znát, že po délce pažby se vine stěží postřehnutelná prasklina. Missis Element zřejmě měla nejen pronikavý postřeh, ale též velmi bystrý zrak.

– Inu falšovat se musí umět, falzátorství je celá věda, a kdo není z profese, ať se do toho neplete, řekla a vztáhla ruku, aby Jiřího Kavalíra polaskala po vlasech. – Nic si z toho nedělej, já pro tebe mám jinačí kšefty.

– Proč jste mě nazvala českým Andersenem? zeptal se, potěšen jejími posledními slovy, jež znamenala, že missis Element nezapomněla na svůj slib, dopomoci mu k mimořádným a snadným ziskům, a že jej míní vážně.

– Andersen byl pohádkář, ona na to. – A ty také píšeš pohádky, nebo nepíšeš?

– Ano, píši pohádky, řekl Jiří Kavalír. – Ale Andersen byl *veliký* pohádkář.

– A proč ty nejsi veliký? řekla missis Element. – Ale to nevadí, jsi aspoň hezký. Pojď ke mně blíž. Ty už přece víš, co to u mne znamená, když řeknu: blíž.

Položila loveckou plastiku na stůl a nastavila ústa, a on trna slastí se k nim přikláněl, ale když se jich užuž měl dotknout, muž podobný Einsteinovi, který až dosud dřímal, otevřel oči a řekl:

– Brrr. Fujtajbl. Hnus.

Ukázalo se vzápětí, že tu nejde o výraz mravního rozhořčení nad chystaným polibkem mladého spisovatele a missis Element, nýbrž o rozhořčení estetické. Procitlý spáč hleděl se šklebem odporu na loveckou plastiku a sténal:

– Kdo sem přines takovou prasečinu? Kdo se odvážil? Vždyť se na to nedá koukat! Já to nevydržím! Já to nevydržím. Bleju! Bleju!

Vstal a vyběhl z ateliéru, hlasitě škytaje a drže se za břich.

– Ta chudák figurka mu opravdu způsobila žaludeční obtíže? otázal se Jiří Kavalír zaražen.

– Ovšem, řekla missis Element. – Udělala to ta figurka plus dva litry frankovky, plus půllitr slivovice, plus ještě něco navrch.

Hrůza, pomyslil si Jiří Kavalír. Já se raději vždycky budu držet černé kávy. Je to skvělý napoj, který vzpružuje, dodává odvahy, ale neotupuje.

A nalil si další šálek vražedného dryáku missis Element.

Ze záchodu, který, jak pověděno, byl na podstřešní plošince před ateliérem, se ozvalo hučení vody, a za chvíli pohoršený estét, utíraje si kapesníkem ústa, navrátil se k svému proutěnému ušáku. Když usedl, upřel na Jiřího Kavalíra oči potažené mázdrou opilosti.

– Kdo je to? Jak se sem dostal? otázal se přísně.

– Já ho s vaším dovolením pozvala, řekla missis Element. – Je to můj přítel a jmenuje se Kavalír.

– Já nikomu nic nedovoloval, řekl estét. – Výtvarník?

– Spisovatel.

– Básník?

– Prozaik, řekla missis Element. – Nebo snad píšeš také verše?

– Nikdy v životě jsem nespáchal jedinou básničku, řekl Jiří Kavalír s jistou hrdostí.

– Nemám rád spisovatele a prozaiky už venkoncem, řekl estét. – Kloužou po povrchu, což patrně vězí v samé podstatě slovního vyjadřování v próze. Je to votrava, že ti praví lidé nikdy nejsou pohromadě, pořád přichází někdo nepravý a někdo pravý odchází a někdo pravý umírá a někdo pravý se ještě nenarodil, a když se přece už narodil, tak sám o tom neví, že je ten pravý, a neví o tom ani nikdo jiný a trvá to léta, než se o něm přestane říkat, že je poslední ze všech blbců, a obyčejně se to o něm ani říkat nepřestane. Život je jeden z nejtěžších a neměl by být.

Vztáhl ruku na obranu proti pokusu missis Element posloužit mu šálkem jejího kávového koncentrátu. – Ne, ne, žádné kafe. Kafe je vůl. Jsem příliš střízlivý, a po kafi bych byl ještě střízlivější. – Nalil si pohárek slivovice. – Co vy budete pít? otázal se Jiřího Kavalíra.

– Já bych nejraději Honzíka Chodce, řekl podnikavě Jiří Kavalír, vnitřně posílený a potěšený tím, že missis Element jej nazvala svým přítelem a že mu zatykala i před cizím člověkem.

– Tak drahé alkoholy tu nevedeme, řekla. – Tady nejsme u Jamrů.

Estét bez dalších řečí nalil Jiřímu Kavalírovi touž slivovici, jíž mínil posílit sám sebe.

– Tak skól, řekl, zvedaje pohárek.

– Na zdraví, řekl Jiří Kavalír. – Pane, promluvil, když byl opatrně usrkl ostrého a nepříjemně páchnoucího nápoje, – zdá se, že něco máte tady proti té sošce, kterou jsem si koupil a přinesl.

Estét, který si podobně jako missis Element prosil o infarkt, zapálil si cigaretu.

– Že něco proti ní mám? řekl. – To je, myslím, slabý výraz, ne? Mně z ní je na umření.

Znovu se napil, a přestože mu bylo na umření, pokračoval jazykem kupodivu hbitým: – Umění má burcovat a budit úžas. Co neburcuje a nebudí úžas, ať jde do hajzlu. Zázračná složitost struktury listu. Před tou padni v pokoře na kolena. V krychlovém milimetru krve je šest miliónů červených krvinek, a ty červené krvinky, když se na ně podíváš zblízka, jsou zelené. Není to úžasné? Kdo nedovede žasnout nad chuchvalcem páry, nad motýlím křídlem, nad hrstí prachu, nad já nevím čím ještě, ať se dá vycpat. Příroda nechce, aby se nad ní žaslo. Tváří se, jako by všechno, co je, bylo samozřejmé. Proto umění, které staví na odiv její zázračnost, je něco svatě nedovoleného. Kdežto vyrábět něco, jako je tady to, – cvrnkl prstem do lovecké plastiky, – je něco hnusně dovoleného. A zbytečného. Nechápu, věru a upřímně nerozumím, proč se někdo snaží třebas zobrazit dvě mužské figury, o psu nemluvě, tak jak se ve skutečnosti jeví lhostejnému zraku tupce, který se nedovede divit, který nedovede žasnout, a který si myslí, že pochopí třebas, já nevím, Verlainovu báseň, když ji stokrát krasopisně opíše. A že vystihne zázrak hvězdného nebe, když ty hvězdy spočítá.

– Vy sám jste, tuším, před chvílí žasl nad jistým číselným údajem týkajícím se krve, řekl Jiří Kavalír. A setkav se s povzbudivým a schvalujícím pohledem missis Element, pokračoval: – Já nejsem zvláštním obdivovatelem Goetha, naopak, včera večer jsem měl přednášku, v níž jsem tomu bohorovnému hofrátovi pořádně zatopil, ale musím říct, že byl lepší miráklista než vy, protože on nepotřeboval vědět, kolik miliónů krvinek je v jednom kubickém milimetru krve, aby užasl nad podivuhodnými vlastnostmi krve, té zcela zvláštní šťávy, vhodné mimo jiné k podepsání smlouvy s ďáblem. A Kantovi nebylo třeba vaší poučky, že není třeba počítat hvězdy, aby člověk užasl nad velebnou krásou nebeské klenby.

Estétova zachmuřená tvář zvlídněla.

– Vy jste poznal, že jsem miráklista? Nebo vám to prozradila tady Nelly?

– Nikoliv, řekl Jiří Kavalír. – Missis Element mně neprozradila nic víc, než že miráklisté malují bakterie nebo spermata a hnidy.

– Správně, řekl estét. – Spermata nebo hnidy. Nebo brdečky husí kůže. Nebo lesklý růžový nehet na malíčku levé dívčí ruky. Ten učaroval Olze Koniklecové, co chrní tamhle na kanapi. Ten blbeček tady na té medvědí kůži není výtvarník, je básník, ale také se hlásí k miráklismu. Být miráklistou, k tomu je nezbytno být citlivý a mít všechny nervy obnažené. Krása je v detailu, ne v celku, protože celek je všední a bez tajemství.

– Zkrátka vy máte v programu všemu se divit jako zázraku, řekl Jiří Kavalír. – Ale mít v programu úžas, cit, který má-li být pravý, musí být spontánní, jest jeho vědomé falšování.

A na dotvrzení správnosti těchto slov obrátil do sebe zbytek své slivovice.

– Mladý muži, my nemáme úžas v programu, my prostě žasneme, protože všechno je zázrak, promluvila žena podobná paní von Stein, která až dosud spala na otomanu, údajně malířka jménem Koniklecová. Vstala a hrábla do vlasů básníkovi, ležícímu na medvědí kůži. – Malej, milej, řekla něžně. – Ta pusinka. Ty vlásky. Tady jeden vlásek mu roste hloubějc do čela než ostatní vlásky, je to jako předsunutá vojenská hlídka. Není to zázrak?

A nečekajíc na odpověď odešla tam, kam před chvílí se byl uchýlil estét, zhnusený pohledem na porcelánový lovecký výjev.

Jiří Kavalír byl jat takovou touhou promluvit a uplatnit své názory, že by mu bezpochyby pukla hruď, kdyby této touze neposkytl volný průchod.

– Vy všichni abstrakcionisté, řekl nedbaje toho, že estétova tvář hned po prvních jeho slovech přijala výraz hluboké nudy, – ať si

pro mne za mne říkáte třebas miráklisté nebo elementaristé nebo geometristé nebo rytmisté nebo já nevím, jak ještě, opíráte svou existenci o snobství lidí, kteří předstírají, že ve vašich dílech spatřují nějaký smysl přes to, že v nich žádný smysl není.

– Tuhle súru znám, tak mluví všichni šosáci, řekl estét. – Teď bude následovat příměr o nahém králi, o němž všichni prohlašují, že má krásné šaty. Ale úkolem krále je kralovat a ne nosit krásné šaty, a úkolem umění je budit úžas a ne mít nějaký smysl. Jaký smysl má akrobatovo trojité salto dozadu s dopadem na levou ruku? Akrobaté jsou velicí kumštýři, protože jejich výkony budí úžas.

– Myslím, že byste nemohli vyvolat větší úžas, řekl Jiří Kavalír, – než kdybyste začali malovat figury živoucí v prostoru a čase, takové, aby bylo možno jim věřit, že něco předcházelo tomu, než dospěly na místo, kde malíř je ráčil zachytit, a že nejsou nalepeny na své pozadí, takže by bylo možno je obejít, a že kolem nich proudí světlem prozářený vzduch, a že pod pokožkou jim proudí krev…

Estét mu skočil do řeči:

– O krvi jsme už mluvili. Není třeba malovat pokožku, pod níž proudí krev, stačí namalovat tu krev samu, aby lidé upadli v úžas. Umělec nemá napodobovat přírodu, nýbrž všímat si toho, co uniká pochopení chladného měšťáka.

– Mluvil jste před chvílí o akrobatech, řekl Jiří Kavalír. – Umělec by měl tvořit svá díla stejně nepředpojatě, jako akrobaté vytvářejí své neuvěřitelné, úžas budící krkolomné kousky. To by teprve byl ten pravý miráklismus, když už nějaký ten ismus mocí mermo chcete mít. Zdůrazňuji slovo nepředpojatost. Vy všichni příliš mnoho žvaníte a teoretizujete. Malíř má teoretizovat se štětcem v ruce.

– I to už známe, řekl estét. – Protože tohle prohlásil někdo před vámi přesně týmiž slovy.

– Tak? Kdopak? zeptal se Jiří Kavalír.

– Balzac, řekl estét. – Už nevím kde, on toho napsal, že se to vůbec přečíst nedá, ale byl to on, a měl recht. Ten chlap rozuměl všemu.

– Vraťme se k tomu artistovi, pokračoval Jiří Kavalír, polichocen, jako by pochvala, adresovaná muži, jehož kutnu doma nosil, byla platila jemu. – On je pouhý artista, vy tady jste umělci. Chápete ovšem, že slovo pouhý jsem mínil v uvozovkách. Jeho práce totiž má nad prací umělce tu ohromnou mravní přednost, že nemůže být nepoctivá, což o každém uměleckém díle říci nelze. Při vysoké úrovni, jíž dosáhla cirkusová akrobacie, není myslitelné, není možné, není představitelé, aby artista, který by nedoved ani vylézt na hrazdu, prostě vkročil do manéže, tam by dejme tomu třikrát zakejhal, říhnul, kýchl a odplivl si a někdo aby to autoritativně prohlásil za vrcholný výkon moderního varietního umění, a lidé aby tomu uvěřili anebo přinejmenším by předstírali, že tomu uvěřili, a tleskali by tak, jako se tleská malíři neumětelovi, který by nedovedl ani nakreslit hubenou kozu, jak se pase, jak to vidíme například tady.

A Jiří Kavalír poukázal pohrdavým pohybem palce na rozmalované plátno na stojanu, pokryté nepravidelnými pestrými stříkanci barev na studené šedé základně. Na těch stříkancích bylo hodno podivu, že jejich rozměry a rozmístění zřejmě nebyly náhodné, tak jako když se nazdařbůh cáká štětkami, neboť naopak jevily stopy pracného a pečlivého předělávání a obdělávání, seškrabávání a oškrabávání a přemalovávání.

Estét se rozhněval:

– Pozor. Na Kačerovou mi nesahej, nebo budu zlej. Kačerová je nejlepší z nás, a tohle je plátno, na kterém malovala bezmála dva měsíce, než odjela do těch Helsink. Není pochyby, že se tu rodí něco úžasného.

Jiří Kavalír, nedotčen, neúprosně rozvíjel své myšlenky:

– Právě včera jsem uvedl v život hnutí, jehož základním principem je apel k upřímnosti; a protože upřímnost se po francouzsku zove sincérité, hnutí mnou založené se bude jmenovat sincerismus. Sincerismus tíhne za zmíněnou nepředpojatelností publika v cirkuse, které prostě tleská tomu, co se mu líbí, a píská, když se mu něco nelíbí. Sincerismus se bez falešného ostychu bude znát k svému zalíbení v mnohých a mnohých estetických hodnotách, jež snobové včerejška vykazovali na periférii umění. Nové hnutí, nové směry mohou být úspěšné jen tehdy, když dozrála jejich doba, a doba sincerismu vskutku dozrála. Před druhou světovou válkou například byla v hlubokém opovržení detektivka, a dnes není málo lidí velmi kultivovaných, kteří právě dobré detektivce dávají přednost mezi všemi literárními žánry. Nebo což zázračné vzkříšení zájmu o secesi, o níž se včera mluvilo jen s posměchem? Jeden můj starší kolega si dodnes rve vlasy, když si vzpomene, jak za svého mládí vyházel všechny secesní umělecké předměty, zděděné po rodičích. Proto pozor, milí a vážení: když odsuzujete takzvaný kýč, může se vám stát, že odsuzujete dílo, před nímž naši potomci budou padat na kolena a budou vás proklínat za to, že jste rozbíjeli a pohazovali na smetiště věci, jichž oni by si vážili, kdyby se byly zachovaly, jako pokladů nejvzácnějších. Já vám něco povím: umění má být zábavné, umění nemá potřebovat vysvětlivek, manifestů či učených komentářů, a umění, které takových hejblů potřebuje, ať jde do…

Nedomluvil, neboť si povšiml, že ho nikdo neposlouchá. Estét klímal, a tloukla špačky i missis Element, takže se nikdy nedozvíme, kam náš hrdina mínil poslat umění učenecké, potřebné komentářů. Zmlkl, a toto zmlknutí způsobilo, že starý pán, podobný Bismarckovi, spící u telefonu, procitl.

– Nikdo to nebere, zabědoval, tiskna sluchátko k uchu, – dělá to normálně tú-tú, tú-tú, ale nebere to nikdo. Já se tam zcela prostě nedovolám.

A vstal, aby si nalil slivovici. Do toho se zvenčí ozvalo šumění vody, a vzápětí se vrátila do ateliéru malířka, podobná paní von Stein.

– Je čas zvedat kotvy a dát vodchod, Nelly už taky vypadá na hnípáka. Vstávej, miláčku.

A zalomcovala ramenem spícího miráklisty, podobného Rudolfu Valentinovi.

– Já chcu crnou kafu, řekl krasavec, když procitl.

Malířka, podobná paní von Stein, se zasmála smíchem plným něhy. – Není geniální? řekla, zatímco nalévala do šálku kávu. – On schválně napodobuje dětské žvatlaní a mluvu cizinců, aby tím jasněji vynikly zázračné vlastnosti mluvy básníkovy. Tak to vybumbej, a jdeme, už bude pomalu jedenáct.

Jiří Kavalír se zděsil.

– Um Gottes Willen, já v jedenáct učím! zvolal. – Poroučím se vám, panstvo, bylo mi ctí.

Missis Element s ním vyšla na plošinku před ateliérem.

– Byl jsi báječný, řekla, tisknouc se k němu. – Ale tak pitomé figurky už nekupuj, je to ztráta peněz, já ti dopomůžu k něčemu onačejšímu. Už tě nechci vidět běhat v té nemožné šoufl konfekci, kterou máš na sobě. Důvěřuješ mi?

– Důvěřuji, řekl Jiří Kavalír, srdce dojetím až v hrdle.

– Tak mi přines své úspory, já ti je do čtrnácti dnů ztrojnásobím. Dej pozor, říkám, že je ztrojnásobím. Kdybych řekla víc, nebylo by to reelní. Já musím dbát o svou pověst solidní a reelní agentky, nebo spláču nad výdělkem. Tak přines.

– Přinesu, šeptl Jiří Kavalír, a missis Element ho obdařila polibkem tak sladkým a obsáhlým, že zřetelně cítil, jak se mu rozkoší ježí vlasy v zátylí.

– Můžeš přijít večer o osmé, řekla pak. – To už zase budu fit. Ale kdybys mě náhodou ještě zastihl v postýlce, vůbec by to nevadilo.

Jiří Kavalír odcházel z Polské ulice ke svému pracovišti na Sladkovského náměstí lehkonoze, šťasten. Nevídáno, přijdu-li do třídy s malým zpožděním, myslil si, když za celou dobu svého učitelského působení jsem se neopozdil ani jedinkrát o jedinou vteřinu. A není vyloučeno, že mi to projde a že nikdo můj pozdní příchod ani nevezme na vědomí: Jiří Kavalír se pousmál vtipné lstivosti školních dětí, jež v případě, že pedagog z toho či onoho důvodu se nedostavil do třídy, zpravidla potlačovala svou přirozenou potřebu dovádět a hulákat a seděla tichounce jako pěna, aby se z chodby nepoznalo, že jsou bez dozoru.

Nu a i kdyby to dopadlo sebehůř a i ředitelka mě načapala, stálo to za to: jen s umělci je veselo, protože pouze umělci jsou bezstarostní a volní jak ti ptáci nebeští, a já mezi ně patřím, protože i já jsem umělec, a jaký teprve budu, až se zbavím starých předsudků a až rozšířím svůj obzor stykem s lidmi světově myslícími a až si udělám takové jméno, abych mohl praštit s kantořinou.

Byl do té míry svěží a duševně i tělesně křepký, že právě když míjel sochu Františka Ladislava Riegra, trmící nad rohem sadů nesoucích jeho jméno, stálo mu za to, aby se zastavil, vytáhl svůj kantorský notes a zaznamenal do něho slovní obrat, jejž právě byl zaslechl: Ona už vypadá na hnípáka, což zřejmě znamená, připsal k tomu svým vzorným učitelským písmem: Ona už také tluče špačky.

Z čeho asi žije, uvažoval, když rázoval dále, ten blbeček, co bumbá crnou kafu a nechává se hýčkat a kolíbat od Frau von Stein?

Ale co je mi do toho, hlavní věc, že Elementka do mne je po uši zamilovaná a že mi dopomůže k penězům, abych už mohl nechat toho protivného věčného škudlení a obracení každé koruny, než se odhodlám ji vydat.

Do této rozjařené nálady mladého spisovatele zasáhla rušivě ředitelka školy doktorka Prušáková, již potkal na schodech, když pádil vzhůru do deváté třídy B, v níž měl mít hodinu češtiny. Doktorka Prušáková byla žena bez věku, drobná, bez gramu přebytečné tělesnosti, vlasů bezbarvých, stažených do drobného uzlíku, bez jediné kosmetické příkrasy na malé, hladké tváři, nezbrázděné vášněmi, jak tomu možná bývalo u světic, oblečená vždy stejně do vyrudlého klotového pláště, přívětivá, ale mravů strohých a přísných. Mluvívala tiše, nikdy nezvyšujíc hlas, ale kdo měl špatné svědomí, cítíval se před ní takhle malinký. Tak i v Jiřím Kavalírovi, když ji uhlídal, naráz ustydly jeho nadějné vzněty, a vidiny skvělé umělecké budoucnosti ztratily se v temnu.

– Opozdil jsem se, soudružko ředitelko, řekl. – Nebudete mi to věřit, ale spustila se mi krev z nosu a já ne a ne ji zastavit.

– Proč bych vám to nevěřila? ona na to vlídně. – Kdyby to nebyla pravda, zajisté byste si vymyslil lepší omluvu. Nedělejte si s tím starosti, poslala jsem za vás do vaší třídy zástupce. Ale jde o něco vážnějšího. Pojďte se mnou, prosím.

Otočila se a odcházela, malá a útlá, do ředitelny, a Jiří Kavalír kráčel za ní u zlé předtuše, horce se mrze za nejapnost své výmluvy, že se mu spustila krev z nosu, nedůstojnou umělce, o němž by se dalo předpokládat, že je nadán fantazií. Ale šlo vskutku o něco vážnějšího.

Uražená panenská tajemnice Společnosti přátel a obdivovatelů Goethova díla, tvář žalostně zpustošenou celonočním pláčem, si hned zrána před osmou zašla do školy, v níž Jiří Kavalír působil,

vyhledala ředitelku a vylíčila jí řádění Jiřího Kavalíra hlasem dosud rozechvělým bolestí z potupy a křivdy, způsobem co nejdramatičtějším. Mladý zběsilec nejenže poplival a podupal a zprznil a zesměšnil ušlechtilé snahy všech členů Společnosti, kteří – letos tomu bude už dvanáct let – věnují všechen svůj volný čas studiu Goethova díla a v míře svých sil se snaží vystihnout a pochopit velebnost a nádheru jeho myšlenek: nuže on, Jiří Kavalír, se nejenom vysmál tomuto povznášejícímu, nevadí že skromnému činění, označiv členy Společnosti jako tupce a snoby, ale pokálel též Mistrovy vrcholné výtvory, například Viléma Meistera, jejž prohlásil za vrchol vší nudy, anebo Goethovu velebáseň, Fausta, již označil jako obludný galimatyáš bez ladu a skladu. Když pak posluchači této povedené přednášky projevili nad těmito surovými nehoráznostmi odpor a nesouhlas, Jiří Kavalír zahrnul do okruhu svých urážek i ji, tajemnici Společnosti, vykřikuje o ní, že je nesympatická a protivná a nadto šeredná. Jako vrchol všeho se porval s jedním z pohoršených posluchačů, který se jí, uražené tajemnice, obětavě ujal, takže bylo nutno schůzi urychleně rozpustit a požádat rozhněvané členstvo, aby se v klidu rozešlo.

Ředitelka doktorka Prušáková opakovala Jiřímu Kavalírovi, který stál před jejím bezvadně uklizeným psacím stolem, chráněným mrazivě se lesknoucím sklem s podsunutou podobiznou Vladimíra Iljiče Lenina, klidným a vyrovnaným hlasem sukus žalob a plačtivých stížností rozlícené tajemnice, nehnutě přitom na něj upírajíc pohled svých jasných, nevýrazně zbarvených očí; okolnost, že ho, vtělená vlídnost, nevyzvala, aby se posadil, svědčila o tom, že je daleka toho, aby Kavalírovu včerejšímu extempore přitakala nebo mu dokonce tleskala.

– Chcete k tomu něco podotknout, soudruhu Kavalíre? otázala se, když skončila.

– Pouze to, že naše ústava zaručuje každému občanovi této republiky svobodu slova, odpověděl Jiří Kavalír, – a proto nikdo nemá právo mi předpisovat, jak mám mluvit o Goethově díle a smím-li či nesmím-li k němu pronést kritické připomínky, které se mi zdají oprávněné.

Ředitelka odpověděla, jak ani jinak odpovědět nemohla, že právo kritiky, jehož se soudruh Kavalír dovolává, mu zajisté nikdo nebere, i když možná lze se poněkud pozastavit nad tím, že k přednesu této kritiky zvolil právě půdu Společnosti, jež si obdiv ke Goethovi učinila hlavním bodem svého ideového programu.

– Na papíře, řekl Jiří Kavalír. – Ve skutečnosti je tomu jinak. Měla jste vidět, soudružko ředitelko, jak se obecenstvo bavilo a jak mi bylo vděčné, že je neotravuji omletým brbláním. Není pravda, že nad mými vývody projevili odpor a nesouhlas, nýbrž pravda je, že mi plácali a dávali najevo neskrývanou sympatii, takže všechno by bylo dopadlo co nejlépe, kdyby se do toho nebyla vložila ta stará krůta.

Hladká a zdrženlivě přívětivá tvář ředitelky zřetelně ztuhla.

– Koho míníte tou starou krůtou? zeptala se.

– Tu starou krůtu, koho jiného? řekl Jiří Kavalír. – Není to trefné označení? Řekl jsem jí včera do očí, co si o ní myslím, a nemíním z toho nic odvolat.

– Nevěřila jsem svým uším, když jsem slyšela její stížnost na vaše chování, a nedovedla jsem si to vysvětlit, protože to naprosto odporovalo představě, kterou jsem si o vás za celou dobu naší spolupráce učinila, pravila ředitelka po chvíli odmlky. – Ale nyní vidím, že věc je zcela prostá, což ovšem nic neubírá na její trapnosti: Byl jste opilý, soudruhu Kavalíre.

– Nebyl! zvolal Jiří Kavalír. – Jako že je Bůh nade mnou, nevypil jsem nic než hlt vody.

– Byl jste opilý a jste opilý dosud, neboť je z vás cítit lihovina a váš oděv je nasáklý tabákovým dýmem. Co s vámi mám dělat?

Jiří Kavalír odpověděl bojovně:

– Když mi nevěříte a trváte na tom, že mám nameteno, pak, jak se zdá, nezbývá, než abyste se mnou vyrazila dveře.

– Ráda bych, ale nemohu, řekla ředitelka. – K doslovnému provedení tohoto návrhu se mi nedostává fyzických sil, a na provedení obrazné se mi nedostává pravomoci. Víte snad právě tak dobře jako já, že vůči vám nemám možnost postihu. Mohu toliko apelovat na váš pocit loajality vůči tomuto ústavu, pro jehož pověst by bylo neblahé, kdyby se rozšířilo, že členové našeho sboru docházejí na přednášky, o něž tu a tam bývají požádáni, v stavu podroušeném, a že si tam počínají tak, že dochází k rvačkám. Proto vás prosím, abyste vyhověl požadavku vaší kolegyně, již jste urazil a jež trvá na tom, abyste jí dal plnou satisfakci, a abyste se jí bez všeho vykrucování a bez všech výhrad omluvil před plénem Společnosti.

– Obávám se, že se k tomu neodhodlám, řekl Jiří Kavalír. – To bych věru raději sám na sebe naplil.

– To je mi líto, řekla doktorka Prušáková, – protože odporuje zájmům našeho ústavu, aby vzorného pracovníka, jímž jste nesporně donedávna – přesněji řečeno – do včerejška byl, potkalo něco trapného. Upozorňuji vás co nejvážněji, že uražená stěžovatelka jest plně odhodlána hnát celou tu věc podle jejího ipsissima výrazu co nejvýše.

– Ta krůta, zasténal Jiří Kavalír. – Ta protivná, nemožná, nikomu milá krůta.

– To jsem už slyšela, řekla ředitelka. – I radím vám znovu, abyste šel domů se vyspat, než se dopustíte další nepředloženosti. Jen mi ještě dovolte, abych se vás otázala ze zájmu čistě filologického – co je to za výraz, jehož jste užil: mít nameteno? To se dnes říká?

– Říká, odpověděl Jiří Kavalír. – Mít opici, mít nakoupíno, to už dnes nikdo neřekne. Onehdy jsem slyšel nový zajímavý výraz: Sedí mu Fricek na rameni.

– Děsné, řekla ředitelka.

– Děsné, ale živé, řekl Jiří Kavalír. – In margine pro zajímavost si dovolím vás upozornit, že onen výraz, který právem upoutal vaši pozornost, totiž mít nameteno, má nemalou hodnotu mravní.

Doktorka Prušáková užasla. – Mravní?

– Zajisté. Městi, jak známo, znamená odklízet koštětem nečistotu všeho druhu. Nuže řeknu-li, že někdo má nameteno, zdůrazňuji tím negativní stránku stavu, jejž si přivodil, to jest jeho opilosti, neboť to, co někam nameteme, ať je to nádoba na odpadky nebo člověkovo nitro, zajisté není nic hodnotného, žádoucího, kladného. Nemohu říci, že někdo do sebe nametl dokonalou znalost Goethova díla, přesto že v tom Goethově díle, jak jsem včera exponoval ve své přednášce, jest leccos…

– Dost, přerušila ho ředitelka. – A jak jsem řekla, jděte se vyspat.

Když Jiří Kavalír vyšel z ředitelny na chodbu, uhlídal muže, jehož červená, těžká tvář mu připadala neurčitě povědomá. Na hlavě měl tlustý plstěný klobouk, který nadměrně zvětšoval jeho beztak velikou lebku, a v pravé ruce držel igelitovou nákupní tašku zřejmě nikoli prázdnou, naopak naditou něčím měkkým a tvárným a opatřenou červeným nápisem FELIX AUSTRIA – *Unser Essen – Unsere Marke*, což vypadalo světově.

– Promiňte, řekl, – ale nejste náhodou pan profesor Kavalír?

– To jsem, ale informace o prospěchu svých žáků dávám jen na schůzkách rodičů, řekl Jiří Kavalír, který jakožto citlivý češtinář nikdy neužil nepěkného novotvaru „rodičovská schůzka“.

– No jo, ale já s vámi potřebuji mluvit soukromě, řekl muž s igelitovým pytlíkem. – Já totiž jsem ňákej Havrda.

Aj, teď už Jiří Kavalír věděl, proč a odkud mu návštěvníkova tvář připadala známá, byť to zestárlý a ztučnělý originál tvářinky jeho nezbedného a neschopného žáka, beznadějně propadajícího z češtiny, Havrdy Karla. Jak jsme podotkli na počátku tohoto vyprávění, Jiří Kavalír už delší čas čekal na návštěvu Havrdy seniora, byť jen proto, aby ho řádně sjel a dal mu najevo svou mravní superioritu v případě, že by Havrda senior, takto vedoucí Masny, učinil pokus ho, Jiřího Kavalíra, zkorumpovat v naturáliích.

– Jsem rád, že vás poznávám, pane Havrdo, řekl. – Je nanejvýš načase, abyste pořádně přihlédl k prospěchu svého syna, který je – když se mnou chcete mluvit soukromě, řeknu vám to naplno – lajdák a lenoch, roztržitý budižkničemu, který myslí na všechno jiné než na učení. V posledním diktátu nasekal dvacet šest hrubých chyb, což vám říkám spatra, bez náhledu do svých záznamů, protože to je rekord, který mi uvázl v paměti. V gramatice si plete příčestí s přechodníky, a o jeho kompozici na téma Naše ulice věru nevím, co si mam myslit. Je to možná projev darebáctví, ale také snad, což by bylo povážlivější, neschopnosti. Přejete-li si, dám vám ten opus vašeho syna přečíst, abyste viděl, že mu nekřivdím.

Na to Havrda senior, tvář zkřivenu bolem, že o četbu synovy kompozice nestojí, neboť panu profesorovi věří: on sám byl s písemkami z češtiny na kordy, a hle, dotáhl to na vedoucího Masny a ušetřil si na rodinný domek a na renoltku šestnáctku a i jinak se mu daří jakžtakž.

Neznámý melouchář, s nímž se Jiří Kavalír setkal u Jamrů, má kromě chaty žigulíka, barevný televizor, jeho syn má elektrofonickou kytaru a motorku, tuhle pan Havrda má rodinný dům, renoltku šestnáctku a i jinak se mu daří jakžtakž, zatímco on, Jiří Kavalír, při svém vzdělání a uměleckém nadání a píli má trabanta,

což je nejlacinější ze všech aut, bydlí na dosah železničního viaduktu a chatu zdědil po otci, který se na ni vzmohl jen díky tomu, že bral od hostů diškrece. Kdekdo něco bere, kdekomu někdo něco podstrkuje, jen on, Jiří Kavalír, aby se spokojil svým platem a hubenými honoráři.

Ovšem s Havrdou juniorem, takto Karlem, pokračoval pan Havrda senior, je to horší, protože on kromě češtiny rupá i z matiky. Na matiku mu on, Havrda otec, zjednal domácího učitele, který mu snad do makovice naleje, co bude třeba, a nad jeho studiem češtiny bdí osobně on sám, Havrda senior, takže kluk pod jeho dohledem šprtá a šprtá hlavně ty zatracené přechodníky s příčestími. Takže kdyby pan profesor ráčil nad Karlovým prospěchem drobátko přimhouřit oko, získal by v Havrdovi seniorovi služebníka nejvděčnějšího a nejoddanějšího.

– Nevím, nevím, bude to těžké, ale uvážím, co by se dalo dělat, řekl Jiří Kavalír a provázen Havrdou seniorem poodešel několik kroků, aby se přesvědčil, zdali ho za rohem chodby někdo neposlouchá. – Hoch je to dobrý, bylo by mi líto nechat ho chudáka propadnout, ale ta jeho nešťastná neukázněnost!

– Tu už mu vyženu z těla, řekl Havrda senior, a vtiskl mladému spisovateli pytlík s nápisem Felix Austria do ruky. – Pro počátek jsem si dovolil přinést panu profesorovi maličkou pozornost na zpestření jídelníčku.

– Potřebuje si zvýšit průměr své klasifikace, řekl Jiří Kavalír. – Příště ho vyvolám z básničky Balada stará – stará od Jana Nerudy, má ji v čítance. Ať ji umí jako když bičem mrská, aby mohl dostat jedničku.

– To se račte spolehnout, že ji odříká třeba pozpátku, řekl Havrda otec, a vyloviv z náprsní kapsy tlustý notes se zasunutou tužtičkou, otevřel jej na prázdné stránce. – Jak se to prosím jmenuje?

– Balada stará – stará od Jana Nerudy, řekl Jiří Kavalír. – To je jedna věc. A pak se musí podstatně zlepšit v diktátu. Budu příště diktovat Čapkovo Řeřavé srdce domu, zapište si to dobře, je to také v čítance. Ať si to důkladně prostuduje, pak mu to nadiktujte vy sám a za každou chybu mu dejte pohlavek, s takovými žáky to jinak nejde. Ale teď už zmizte, bude se zvonit.

A zatímco Havrda senior ryl do notesu těžkým řeznickým písmem Řeřavé srce domů, Jiří Kavalír, rudý v tváři, tiskna si k boku pytlík, zahanben, ale současně také – neboť nikoli jednoduchý tvor je člověk – sám na sebe hrdý, křepkým krokem se vzdaloval ke schodišti. Protože dříve mu ani na mysl nepřišlo, že by mohl přijmout úplatek, měl nyní dojem, že se mu podařilo něco nového, něco nesmírně chytrého. Je to prosté, ale – jak říkají Francouzi – *in fallait y penser*, bylo třeba si to nechat napadnout. Až mi drahá Elementka otevře cestu k penězům, samozřejmě si přestanu zadávat takovými prkotinami, jako je kus jakési flákoty od pana Havrdy otce. Ale prozatím i taková maličkost je po materiální stránce vítaná a dobrá a prospěšná je i po stránce mravní, protože se tím oprošťuji od starých kostnatých předsudků, které mě rdousily a svazovaly a jimiž jsem sám sobě tarasil cestu vpřed.

Tyto úvahy ho tolik zaujaly, že na hrozby uražené panenské tajemnice Společnosti už ani nepomyslil.

Ale když se navrátil domů, nastala mu nová trampota: zastihl svou maminku vyjukanou, rozčilenou, možná i drobet uplakanou, což při stoickém založení její povahy působilo dojmem nepřirozenosti, ne-li nepřístojnosti.

– Prosím tě, co je s tebou a s Monikou? zeptala se ho, sotva vkročil do dveří, hlasem přiškrceným a snad i trochu rozechvělým. – Proč jste se nepohodli? Co se stalo? Cos jí udělal?

Odpověděl otázkou, odkudže maminka ví o jeho roztržce s Monikou, a maminka mu vysvětlila, že Monika hned po ránu, po jeho odchodu – zdálo se, že všichni, kdo na Jiřího Kavalíra měli od včerejška pifku, si dnes ráno přivstali, aby mu to začerstva vykreslili – po vzteklém zvonění vrazila ke Kavalírům do bytu, a že si jde pro své věci, které si nechávala v Jirkově pokoji a v koupelně, aby je nemusila stále tahat sem a tam jako kočka koťata. Bylo to – maminka nahlédla do seznamu, jejž si pro pořádek při této příležitosti pořídila – jedno pyžamo čerstvé, jedno našpiněné, dva kartáčky na zuby, jedna kniha jménem Kmotr, dvě podprsenky, dvoje kalhotky…

Jiří Kavalír přerušil maminku, jež se tímto věcným přednesem hmatatelných skutečností kupodivu uklidňovala.

– No dobře, řekl, usednuv v kuchyni do tatínkova křesla. – To všechno je její, má na to právo. Ale co povídala?

Maminčina tvář nanovo rázem znovunabyla výrazu ustrašené uštvanosti.

– Co povídala! Nikdy bych nebyla věřila, že taková slušná a dobře vychovaná dívka může mít takovou hubu! Co jsem já nešťastná musela od ní vyslechnout o svém synovi, který přece je slušný, a proto si ho všichni váží, a dokonce mu i tisknou knížky, které napíše! Já jsem si připadala jako šílená, a tak jsem si všechno zapisovala, abych měla doklad, že se mi to nezdálo.

Maminka Kavalírová se znovu podívala do svého papírku, kdež pod soupisem Moničiných propriet bylo zapsáno i několik jejích výrazů.

– Cos jí, proboha tě prosím, proved tak ukrutného, že o tobě říkala, že jsi slimejš, mužská k…

– Pozor, řekl Jiří Kavalír. – Řekla mužská k… nebo mužská kurva?

Paní Anička chvíli váhala. – To druhé, řekla s nadlidským odhodláním, a oči jí naběhly slzami. – Vylízaná kotrba, laciný vtipálek, fyzický poseroutka… já už to nemůžu číst dál. – A rozeštkala se.

– Co to… znamená… fyzický poseroutka? zeptala se mezi vzlyky.

– Že nejsem Breitbart, odpověděl Jiří Kavalír, – a že i když jsem už dosáhl vrcholu svých tělesných sil a možná jej i drobet překročil, dovedl bych rozmotat Breitbartův uzel právě tak málo, jako když jsem byl dítě. Konkrétně ovšem Monika měla na mysli to, že jsem se neubránil tomu zápasníkovi těžké váhy, nebo co to bylo za supermana, který se pokusil mě zardousit.

– Ty ses rval?

– Tak trochu, řekl Jiří Kavalír. – Jenže pojem rvaní znamená střetnutí dvou nepřátelských sil. Kdežto já, plesnivý intelektuál, jsem hrubé síle chlapa, který mě napadl, nedovedl klást odpor, který by stál za řeč.

– Co se dá dělat, řekla maminka, chystajíc se kropit prádlo. – Dnes už se nerodí chlapi jako dřív. Tvému otci se stalo jen jedinkrát v životě, že se musel rvát, když jeden opilý host začal poškozovat nábytek. Tvůj otec ho vzal za kalhoty a za límec a shodil ho ze schodů. A ještě si před svědky nechal jeho hodinky jako zástavu na útratu, kterou ten ožrala nezaplatil. Tenkrát se přihrnul domů jako velká voda a praskal pýchou. Maminko, povídá, já nejsem vařbuchta.

– Kdežto já jsem fyzický poseroutka, řekl Jiří Kavalír.

Maminka se polekala.

– Ale nejsi, nejsi, to jsem nechtěla říct! Tvoje síla je jinde, v hlavě, v hlavě! U všech svatých, jak jen ta Monika mohla o tobě tak mluvit!

– Uklidni se, maminko, řekl Jiří Kavalír, – a buď ráda, že Monice ještě včas spadla maska. Opravdu jsem šťasten, že jsem se zbavil té maloměšťácké, omezené husy, která si učinila programem podva-

zovat mi křídla a bránit mi v rozletu, abych zůstal malinký, ale její, její a ničí jiný. Ale teď je s tím vším konec, a když ona nedovede chápat mne, pak také já lámu hůl nad tou tuctovou, podprostřední, k ničemu dobrou frcnou.

– Už dost, zvolala paní Anička. – Už jsem dnes slyšela dost urážlivých slov, nejdřív od Moniky proti tobě, a teď zas od tebe proti Monice. Což lidi nedovedete být trochu zdvořilí jeden k druhému? Tebe, chlapče, jsem nikdy neslyšela mluvit sprostě, ani když jsi byl v letech, kdy výrostci si hrají na bůhvíjaké pašáky. Co se to s tebou stalo?

Jiří Kavalír se zvedl z křesla.

– Nic se se mnou nestalo. A už mě to věru unavuje, jak se mě pořád všichni ptají, co se to se mnou stalo.

Šel do předsíně, aby sňal z věšáku pytlík s nápisem Felix Austria.

– Tohle mi jeden kamarád z vojny přinesl ze zabijačky, řekl, podávaje pytlík mamince.

Maminka do pytlíku nakoukla a zvážila jej na dlani.

– Povídáš, že ten tvůj kamarád z vojny ti to přinesl ze zabíjačky? zeptala se.

– Ano, řekl to tak, odpověděl Jiří Kavalír.

– Pak to nebyla pravda, řekla maminka. – Protože tohle není z prasete, je to rovné kilo telecích jater, a to se nedává na výslužku, protože tele se poráží na jatkách. Ten tvůj kamarád z vojny od tebe něco chce, viď.

– Nic, co by stálo za řeč, řekl Jiří Kavalír.

Maminka si povzdechla a zavřela pytlík s nápisem Felix Austria do ledničky.

– Tak nevím, řekla, – už dávno jsem doufala, že nám něco znenadání padne do klína jako tenkrát za války, když jsem dostala z Náchoda od bratrance ten ovar a ten hrníček prejtu a ty škvarky.

– Jenže telecí játra jsou něco lepšího než ovar a prejt a škvarky, řekl Jiří Kavalír, nutě se do bodrosti. – Čili skutečnost překonala tvé skromné očekávání, maminko.

– Bůhví, že ano, řekla paní Anička. – Ale nějak mě to vůbec netěší.

Jiří Kavalír se pak odebral do své pracovny, a zahaliv se do kutny pana de Balzac, podřimoval a přemýšlel. K večeru pak se pečlivě upravil, a vytáhnuv z tajného úkrytu v prádelníku spořitelní knížku, v níž měl uloženy všechny své úspory na prázdninovou cestu do Makedonie, vydal se toho dne už podruhé na Vinohrady, do ateliéru malířky Kačerové. Zastihl missis Element dosud spící v postýlce, ale jak ona správně předpokládala, vůbec to nevadilo.

Srdce její vzkvétalo vždy dvěma květy

Právě toto prohlásila o sobě missis Element Jiřímu Kavalírovi, když jednou ležel vedle ní, odpočívaje po zdolání nároků její náruče. Nevyjádřila se sic formou tak básnickou jako onen český klasik, který věty o dvou květech, jimiž vždy vzkvétalo srdce její, užil jako titulu k jednomu ze svých románů, ale myšlenka v podstatě byla táž:

– Já, pravila missis Element, – jsem na prachy a na muský. Prachy a muský, to je moje, a dokud vypadám k světu, nic jiného od života nechci.

Takto promluvila, a když shledala, že tento výrok jejím muským poněkud zalomcoval, neboť se v něm na chvíli probudilo něco z jeho bývalého úzkoprsého já, dodala:

– No a ty jako chlap mi hovíš, protože se mi s tebou dobře spí, a nějaké ty prachy na tobě taky vydělám, až se to rozjede.

A missis Element to rozjížděla, hoj, ta to rozjížděla, až se z toho mladistvému literátovi a pedagogovi motala hlava. Jeho celoroční úspory, vše, co našetřil tím, že zásadně chodil jen pěšky a že nepil a nekouřil a že jeho jedinou zábavou byla občasná návštěva umělecky hodnotných filmů, k jejichž zhlédnutí Monika, překultivovaná a přenáročná, se občas zdráhavě snížila, celý plod Kavalírovy ukázněnosti a střízlivosti, tu a tam a velmi zřídkakdy obohacovaný honoráři za kurzívy a drobné črty k událostem dne, jež se mu někdy podařilo otisknout v jednom krajinském deníku, celá ta mužně vypiplaná a hrdinsky uškudlená částka – její výši není třeba zamlčovat – osmnácti tisíc devíti set korun československých, se rozplynula mezi štíhlými, snědými prsty missis Element za

necelý týden: ale co všechno za ně pořídila! Ten malý Kubištův olej, o němž se zmínila, když s Jiřím Kavalírem hovořila poprvé, jí sice vyfoukl před nosem nějaký zazobaný automechanik, ale nešť, dobře tak, způsob malování, charakteristický pro Kubištu, by se ke Kavalírově osobnosti beztak nehodil, takže v kupci – a kupci jsou pakáž podezíravá – by z toho mohl vzejít jistý pocit jakési nepříhodnosti a disharmonie: zato obrazy, jež ona, missis Element, nakoupila za jeho peníze, jsou přesně takové, jaké by si on, Jiří Kavalír, kdyby disponoval jejími zkušenostmi a prameny, bez váhání koupil sám, takže kupce, až je uvidí, nepřepadne ani stíneček podezření, že tyto malby byly zakoupeny narychlo a na kšeft.

Vskutku byly to obrazy solidní, dobře usazené do těžkých zlacených rámů, poukazujících na konec minulého století, především neveliká, ale krásná krajinka od Antonína Chittussiho s řekou, lodičkou a vláčkem, uhánějícím po viaduktu v pozadí – to je z Chittussiho nejhodnotnějšího pařížského období, poznamenala missis Element, když obraz, který stál lícem obrácen ke stěně, otočila, aby jej odhalila Kavalírovu zraku –, dále utěšená kresba tuší od Luďka Marolda, předvádějící výjev z prosluněné zahrady venkovské hospůdky, kdež veselá společnost pánů, vesměs cyklistů, jak tomu nasvědčovala kola, nespořádaně nakupená v popředí, všichni rozjaření popitím bílého vína – šenkýřka právě přinášela novou láhev – s jásotem vítala krásnou dívku, jež k nim právě přijela rovněž na bicyklu –, dále skvostné květinové zátiší od Quido Mánesa, a konečně sličný husar na koni, nakreslený tužkou a podepsaný slavným A Mikoláše Alše: rafinovaný to výbor, odpovídající hospodářským poměrům mladistvého učitele a začínajícího spisovatele, a hlavně složený z obrazů nikoli na osmdesát, nikoli na devadesát, nýbrž vesměs a bez výhrady na sto procent pravých.

– Ty jako začátečník si nemůžeš dovolit pustit z rukou věc, jejíž

pravost by nebyla zaručena naprosto a nad všechnu pochybnost, řekla svému milenci missis Element, zatímco nalepovala na rub děl, jež pro něho získala, cedulička s nápisem *Ze sbírky spisovatele Jiřího Kavalíra*, které mu dala natisknout. – Nehledíc k tomu, že já sama bych se propadla hanbou, kdybych tebe, právě tebe, který to se mnou tak nádherně umíš, vzala na pakl.

Byla to slova krásná, ale zbytečná, neboť ač Jiří Kavalír věděl, že missis Element si s otázkou pravosti či nepravosti obrazů, s nimiž kšeftovala, nedělala valné svědomí, a ač Jamr ji ve své neomalenosti označil jako podvodnici, Jiřího Kavalíra ani nenapadlo ji podezírat, že by se mohla pokusit ho ošidit, neboť doktor Jamr a on, Jiří Kavalír, toť něco diametrálně odlišného. S Jamrem je missis Element v obchodním spojení, kdežto s ním, Jiřím Kavalírem, je ve spojení milostném. Na Jamra se missis Element dívala s pohrdáním jako na příživníka, kdežto jemu, Jiřímu Kavalírovi, se oddávala s veškerou horoucností; a když se díval na její akvizici, Jiří Kavalír cítil, že se s ním děje něco úchvatného a možno říci posvátného, neboť dospívaje k poznání, že na tomto krutém světě konečně našel duši, která s ním souzní, cítil, jak jeho chtíč, podněcovaný nádherou milenčiných ňader, přechází v lásku, čistou a bouřlivou jako horská bystřina. Kterak nemilovati bytost, která nejenže naplno pochopila jeho myšlenky a názory, ale také se jim přizpůsobila s taktem, jistotou a vkusnou nevtíravostí, jíž je schopna jen žena, rozuměj *ta pravá* žena, jejíž duše je naladěna na stejnou tóninu jako duše mužova? Chittussi, Quido Mánes, Marold, Aleš… mohla zvolit vhodnější autory pro umělce, nevadí že nikoli výtvarníka, nýbrž básníka a estetika, který právě vyvolal k životu nový filozofický směr, jehož cílem a smyslem je potírání módního snobství a boj o právo svobodně a volně vykřiknout: Ať žije Luděk Marold! Čest, obdiv a sláva jeho skvostnému panorámatu Bitvy

u Lipan! Nadšen, dojat, Jiří Kavalír mužně přemáhal své pohnutí, ale ať bojoval sám se sebou sebevíc, nedovedl zabránit tomu, aby mu oči naběhly slzami radosti.

– No? Co tomu říkáš? otázala se missis Element. – Co je s tebou? Snad nebrečíš?

– Odpusť, řekl Jiří Kavalír, a poodvrátiv se maličko, zhluboka nabral dechu, což mu pomohlo k tomu, aby se znovu naplno stal pánem výrazu své tváře. – Leč nediv se mému dojetí, když shledávám, že mé ideje, sotva jsem je formuloval slovy, padly na úrodnou půdu, a že ty, má nejdražší, jsi je nejen vzala na vědomí, v což jsem bezmála ani nedoufal, neboť jsi právě byla unavena celonoční ušlechtilou výměnou názorů, disputací o věcech umění, že ti bylo zápasiti se spánkem. Ale ty nicméně jsi pozorně sledovala můj výklad, jímž jsem se především obracel k tvým přátelům, takže jsi nejen pronikla k myšlenkovému jádru mého sincerismu, ale dovedla jsi také, jak o tom svědčí tvůj výběr obrazů, převést mé ideály v první rozhodující krok a čin.

– Abych nedovedla! pravila missis Element. – Jsem přece od fochu a znám lidi. – A zatímco pronášela tato neutrální a nic neznamenající slova, za jejím čilým čílkem, ozdobeným rozmarnými lokýnkami, to zašrotovalo úsilným přemýšlením. Do všech horoucích Prkvantic, co to má být, sincerismus? O kolika spásonosných tentononcismech už slyšela mluvit, diskutovat, přít se, nadávat si, vysmívat se jeden druhému, urážet se, a jak ji to už nudilo! No tak můj miláček, myslila si, si také vymyslel nějaký ten dohajzlusnímismus. Ale to nemůže znamenat kór moc nic než jiné ismy: když se div nepominul nadšením nad Chittussim a Quido Mánesem a když si myslel, že před tou jeho porcelánovou grupou všichni padnou na zadek, bude to bezpochyby nějaký pokus o obnovu naturalismu.

Na tomto závěru ustala, a dobře učinila.

Bezpečen pravostí lásky té krásné a horoucně žádoucí ženy, missis Element, stejně jako byl bezpečen pravostí obrazů, jež pro něho získala, byl si jist, že jeho investice se mu zanedlouho, jak mu přislíbila, trojnásobně vrátí, takže on, Jiří Kavalír, přestane nosit konfekční šaty, jejichž šouflovatost, ač jinak vždy taktní, mu nepřestávala omílat – ne, miláčku, říkala mu, ve jménu sincerismu tě nemůžu nechat chodit v takových hadrech –, podobně jako mu předhazovala chatrnou lacinost jeho trabanta, v němž ji jednou v pátek v podvečer za mimořádně krásného počasí zavezl na víkend do své chaty v Mrači – byla to od něho neprozřetelnost, neboť missis Element v té provlhlé a plísní pročpělé barabizně nejen odmítla strávit víkend, ale nedala se ani pohnout k tomu, aby překročila práh. Jist, řekli jsme, že v době zcela dohledné obroste čerstvým peřím, Jiří Kavalír prožíval nejšťastnější údobí svého dosavadního pobytu na tomto nejlepším ze všech světů, mrze se pouze na to, že nemá víc peněz, aby je své milence mohl svěřit na další nákupy. Ale missis Element, nádherná, nadaná chytrostí hraničící s genialitou, si věděla i v tomto punktu rady. Když se jednou navečer vrátil ze školy do jejího ateliéru – k znepokojení a žalu své maminky trávil nyní u své zbožňované naprostou většinu svého volného času –, missis Element ho přivítala s oním šelmovsky tajnůstkářským úsměvem, který bývá patrný na tváři milujících žen, jež chystají pro svého partnera nějaké příjemné sdělení.

– Co se stalo? otázal se poněkud zneklidněn, neboť ho napadlo, že takto se na plátnech biografů usmívají manželky, když chtějí svému muži sdělit, že jim nastane tak řečená radostná událost. Ale kdežpak missis Element a radostná událost. Položila Jiřímu Kavalírovi obě své drobné, hladké dlaničky na oči, prošla s ním,

takto oslepeným, napříč ateliérem, a než mu dovolila, aby prozřel, pravila:

– A teď zírej.

A odtáhla své ruce od jeho očí, a Jiří Kavalír vskutku, jak si přála, zíral. Neveliký obraz v prostě tvarovaném rámu, na němž jen místy zůstaly zachovány stopy starého zlacení, umístěný na pracovním stojanu malířky Kačerové na místě jejího nedokončeného puntíkatého plátna, jež missis Element kamsi odklidila, byl, zdálo se, velmi letitý, neboť kalně zahnědlá vrstvička laku, jímž malba byla chráněna, byl pokryt sítí přejemných prasklinek, ale jeho věk nic neubral na skvělosti jeho barev, lichotících zraku i duši, něžných, jemně svítivých, jakoby nadechnutých ústy anděla. Byla na něm zobrazena kupa líbezně ojíněných hroznů a broskví jako k nakousnutí, švestek a hrušek a hlávek zeleniny v pozadí, jejichž drsně zemitá hmotnost byla vyvážena štíhlou sklenkou s nedopitým hltem vína, tyčící se v pravé půli obrazu.

– Tohle je Josef Navrátil, vykládala missis Element svému milenci. – První půle minulého století. Zázrak, že jsem to urvala. Však mi to dalo lítání. Víš, kdo je Josef Navrátil? Slovník výtvarných umělců mu věnuje deset a půl sloupce. Nechci říkat hop, než jsme přeskočili, ale něco mi říká, že tohle zátiší je naše terno.

– Jak to, naše terno? otázal se Jiří Kavalír. – Tys ten obraz koupila pro mne?

– Ovšem, řekla missis Element, a na jeho otázku, odkud na to vzala peníze, odpověděla s výrazem samozřejmosti:

– Prodala jsem tvého trabanta. Zejtra se v té hrkačce povozíš naposled, zajedeme s ní na ouřad ve Vršovicích, tam na nás bude čekat můj známý, kterému jsem tu tvou rachotinu střelila, a než provedeme převod na jeho jméno, on vyplázne dvanáct tisíc, které nám ještě visí. Potřebovala jsem šest tisíc tady na toho Navrátila,

a on mi je vyplatil jako fóršus, takže dohromady to dělá osmnáct tisíc. Uznáš, že osmnáct táců za takový ošoustaný papundeklový pekáč, který se co chvíli může rozsypat, je fantastický gól.

Takto hovořila měkkým vemlouvavým hláskem, jako by mluvila o ozdůbkách na vánoční stromeček, když tu, ježto vycítila z mlčení svého milence něco nedobrého, řekla ostře:

– No a co? Nezdá se ti to? Neříkal jsi sám, že se toho trabanta chceš zbavit? Nebo nemáš ke mně dost důvěry, abys mi dovolil ujmout se té záležitosti, když ty sám nikdy nemáš čas? Nebo měl jsi s tím svým křápem jiné zámysly? Chtěl jsi v něm ještě někoho povozit? Koho? Já se v něm už vozit nedám, na to můžeš vzít jed, na ten vejlet do tvé shnilé chalupy nezapomenu nadosmrti.

– O trabanta nejde, řekl Jiří Kavalír. – Jde tady o ten obraz. Mně se totiž zdá, že přesně totéž, co mi tu ukazuješ, visí doma na maminčině kredenci.

Nemůžeme předpokládat, že missis Element byla natolik otrlá, aby se při tomto vyjádření svého milence nezachvěla. Byla nicméně tak vytrénovaná a vyvochlovaná nejrůznějšími peripetiemi a maléry, jež přináší život dobrodružky, jíž byla, že dovedla zůstat klidná a vážná.

– Proč ne? řekla, hledíc Jiřímu Kavalírovi poctivě a zpříma do očí. – Vím, že jeden z letošních nástěnných kalendářů byl věnován žánru zátiší, pro každý týden jedno. Je to utěšená publikace. Tvá maminka má dobrý vkus.

– Ona ne, to Růžena, řekl Jiří Kavalír. – To je jedna z mých sester. Vzpomínám, že to byl její loňský vánoční dárek. Maminka bručela, že Růžena se tentokrát moc přes kapsu nepraštila.

– Levný, ale hodnotný dárek, pravila missis Element, jež dovedla být, když na to přišlo, rozšafnost sama. – Ale co naplat, originál je originál. Podívej se zblízka a co nejpozorněji na úžasné valéry

třebas tady té růžové broskve, nebo těch mikroskopicky drobounkých nánosů běloby tady na těch hruškách a tuhle na té švestce a srovnej to s reprodukcí v kalendáři a shledáš, že to je rozdíl jako rub a líc perského koberce.

Jiří Kavalír se tedy podíval zblízka na originál a stejně zblízka se podíval na reprodukci, visící na maminčině kredenci, a vskutku missis Element měla pravdu: ony – podle jejího odborného vyjádření – úžasné valéry, na něž ho upozornila, na reprodukci chyběly, a po bílých tečkách, provedených bělobou, ani stopy. Hlavní rozdíl záležel ovšem v tom, že reprodukce, tištěná na křídovém papíře, byla hladká na omak, kdežto originál, jejž koupila missis Element, byl pokryt vrstvou popraskaného laku, a že reprodukce byla bez rámečku, kdežto originál byl vkusně a starobyle zarámován. Položit oba obrázky k sobě a prozkoumat je přímým pohledem Jiří Kavalír nemohl, protože missis Element si nepřála, aby si její nákupy odnášel k sobě domů: u ní, v ateliéru, co do prodejnosti prý jsou daleko manipulovatelnější, a mladistvý docent jí v tom vyhověl tím ochotněji, že chtěl uniknout pravděpodobným dotazům své maminky, proč a nač tolik obrazů. Ostatně všichni stálí návštěvníci ateliéru, Frau von Stein, Rudolf Valentino, estét, podobný Einsteinovi, a stařík, malující strakatiny, byli do věci zasvěceni a věděli, které z nákupů missis Element jsou majetkem Jiřího Kavalíra. Byl tedy dokonale zabezpečen i proti tomu absurdnímu a zcela nepravděpodobnému případu, kdyby se ukázalo, že komerční poctivost a respektabilita missis Element je pouze předstíraná, a kdyby se pokusila mu některý z obrazů, jež nakoupila na jeho účet, upřít.

Jednoho dne v předvečer, právě když missis Element připravovala pro sebe a pro svého milence prosté jídlo, krájejíc kus ementálského sýra na plátky, jež kladla na tenké krajíčky chleba,

natřené máslem, které hodlali zapít chutným bílým vínem značky Košický poklad, ozvalo se tiché zaklepání a do ateliéru vstoupil, když missis Element ho k tomu vyzvala, dobře oblečený muž středního věku, skromně zdrženlivého chování. Pokud sám mluvil, rád a často spínal před svou hrudí bříška všech deseti natažených prstů, a když mluvil někdo jiný, přikláněl hlavu k pravému rameni, čímž budil sympatický dojem uctivě pozorného naslouchání. Jeho řeč byla trochu huhňavá, ale gramaticky správná; staromódní solidnost jeho zjevu byla podtržena, ba umocněna brýlemi v tenké zlaté jímce, jež posilovaly jeho mdlé oči, a hustou bradkou, pečlivě sestřiženou do otupělého hrotu.

– Nuže já si toho Hynaise ponechám, promluvil svým huhňavým hlasem, když missis Element ho s úsměvnou grácií pravé dámy přivítala a seznámila s Jiřím Kavalírem jakožto inženýra Sýkoru, který prý, jak sdělila svému milenci po Sýkorově odchodu, dělá odhadce škod na havarovaných autech a vydělává na úplatcích ne-sku-teč-né peníze.

– Mé manželce se ten obraz nechtěl líbit, řekl, prsty obou rukou spojené do úhledné stříšky, když ho missis Element usadila na jednu z proutěných židlí. – Pravila, – usmál se omluvně, – že si nepověsíme na stěnu takovou nahotinu, leč podařilo se mi ji umluvit. Ale ta cena je trochu přemrštěná, milostivá paní. Přece nemůžete za tak malý obrázek požadovat tak horentní částku, smím-li se tak vyjádřit.

Na to missis Element mrštným jazykem, že znalce, jako je inženýr Sýkora, není třeba poučovat o tom, že cena obrazů není závislá na jejich plošné velikosti, a že Hynais je jeden z našich nejsvětovějších klasiků, a že získat krásný ženský akt od autora opony Národního divadla ze sbírek doktora Jamra, což zaručuje jeho pravost, toť příležitost, jež se nenaskytá denně, což by si pan

inženýr měl uvědomit a jít do sebe, a že ten obraz nejen není předřazený, ale naopak je do té míry podceněný, že je to prakticky dar, jejž ona, missis Element, panu inženýrovi činí s ohledem na jejich obchodní spojení, jež povždy vedlo a bohdá i nadále povede k jejich oboustranné spokojenosti.

Takto hovořila, a inženýr Sýkora, naslouchaje jí, nakláněl hlavu k pravému rameni, a když skončila, s rezignovaným povzdechem vytáhl z náprsní kapsy pero a vyplnil pro missis Element šek na své žirokonto. Missis Element šek uchvátila a uschovala ve své kabelce.

– Máte tu pěkné věci, řekl, rozhlížeje se ateliérem, když záležitost s Hynaisem byla skoncována. – Tak pěkné, že se bezmála, smím-li se tak vyjádřit, nehodí do ateliéru paní Kačerové, u níž si nejsem jist, je-li tak trochu blázen anebo, promiňte mi, podvodnice. Chittussi, Quido Mánes, Marold, a tady, podívejme se, není to naposled Čermák?

– Ano, je to naposled Čermák, řekla missis Element.

Šlo o tři neveliká plátna Jaroslava Čermáka, malíře historických dějů, zobrazující tři husitské bojovníky, jednoho ozbrojeného kosou, druhého cepem, třetího řemdihem, kořist, již získala missis Element za doplatek dvanácti tisíc za Kavalírova trabanta.

– To všechno je majetek zde přítomného spisovatele Kavalíra, řekla missis Element. – Já mu dělám prostřednici při prodeji obrazů z jeho sbírky. On přišel do jistých finančních obtíží, a doktor Jamr, který je jeho důvěrný přítel, mu doporučil, aby se obrátil na mne, protože bez odborné asistence by ho lidé oškubali jako slepici.

A při těchto slovech vrhla na Jiřího Kavalíra zářivý pohled, který svědčil o tom, že mu je daleko víc než pouhou obchodní prostřednicí a odbornou asistentkou.

Inženýr Sýkora vhodně volenými výrazy pochválil správnost tohoto postupu, neboť missis Element je expertka nad experty a je

stejně chytrá, jako je poctivá, a zatímco takto rozvážně a zdvořile hovořil, pojednou lapl po vzduchu a začervenal se.

– Sapristi! zašeptal a sáhl si na čelo nejistým pohybem, jako by byl zapomněl, kde se to čelo nalézá, takže byl nucen je teprve hledati.

– Co se děje? otázala se missis Element, znepokojena.

– Tohle přece je Navrátilovo Zátiší s ovocem! řekl sípavě Sýkora, oči, opatřené brýlemi v tenké zlaté obroučce, upřené na obraz, jehož reprodukce visela na kredenci maminky Kavalírové. – Jak jste k tomu, Mistře, přišel?

– To je starý rodinný majetek Kavalírů, vpadla missis Element, dříve než Kavalír, zaskočený touto otázkou, mohl pronést jedinou slabiku odpovědi. – Děd Mistra Kavalíra byl ředitel komerčního oddělení Anglobanky či jak se ta banka jmenovala…

– Vůbec ne, byla to Legiobanka, řekl Jiří Kavalír, rozjařen tím, že se účastní duchaplné hry své chytré a pohotové milenky.

– Tak tedy Legiobanka, na tom pendrek záleží, hlavní věc, že ten Mistrův dědeček byl sběratel obrazů. Stačí?

Inženýr Sýkora neodpověděl, ale zřejmě mu toto vysvětlení stačilo, neboť přišoupl proutěnou židli k pracovnímu stojanu malířky Kačerové, sňal si brýle a silně se předkloniv přiblížil si Navrátilův obraz až těsně k svým krátkozrakým očím. Pak ještě vytáhl z kapsičky u vesty lupu a prohlížel si malbu z blízkosti ještě větší. Nakonec ještě sňal obraz ze stojanu, obrátil jej a jal se důkladně zkoumati dřevo, ztmavělé stářím, na němž zátiší bylo namalováno.

– Tak co, je to pravé? řekla missis Element, jež ho pozorovala s ironickým úsměvem.

Inženýr Sýkora se odklonil od obrazu, znovu si nasadil své zlaté brýle a chvíli seděl mlčky, se zavřenýma očima, jako by se vzpamatovával z nečekaného, nadměrně silného dojmu.

– A vy, Mistře, to chcete prodat?

– Nechci, ale bohužel musím, řekl Jiří Kavalír. – Stavím.

Toto „stavím“, jak věděl z doslechu, bylo kouzelné slovo, jež počestně a přesvědčivě vysvětlovalo jakoukoli finanční nesnáz. Znamenalo to, že nesnází postižený má rozestavěnou chatu nebo domek a že mu došly peníze, což je tím nepříjemnější, že mu nezbývá, než aby ve své činnosti pokračoval, i kdyby měl prodat ďáblovi duši i s tělem, a musí stavbu dokončit, nechce-li, aby se mu to, co bylo vybudováno až dosud, začas zhroutilo a sesulo se na jedinou mokvající hromadu.

Missis Element odměnila svého milence za jeho důmyslnou odpověď úsměvně schvalujícím pohledem.

– Já bych se o to zajímal, řekl Sýkora, bez valného úspěchu se snaže, neboť zřejmě byl špatný herec, zakrýt své vzrušení. – Jak si to ceníte?

– Jak si to ceníme? řekla missis Element s úsměvem svrchované sebejistoty. – Právě tak jako vy, milý pane inženýre. Jsme si právě tak jako vy plně vědomi pravé hodnoty toho obrazu. Ale protože Mistr Kavalír, jak vám známo, potřebuje peníze, nemůže na tom vědomí pravé hodnoty bazírovat, a je nucen Navrátilovo Zátiší s ovocem prodat za cenu, na níž jsem se s ním jako agentka shodla, tak nízkou, že se z toho pravému znalci dělá špatně.

– Kolik? řekl inženýr Sýkora, který tirády missis Element využil k tomu, aby si kapesním šátkem vyčistil skla svých starodávných brýlí, a znovu vrhl na Navrátilovo Zátiší pohled neskrývatelné zamilovanosti.

Odpověď, již missis Element pronesla, připadala Jiřímu Kavalírovi tak nesmyslná, že jenjen lapl po vzduchu a byl rád, že se mu podařilo potlačit slova protestu, jež ho zašimrala na jazyku.

– Šedesát tisíc, řekla.

Byl to právě desateronásobek ceny, za niž missis Element údajně Navrátilův obraz koupila, kterýmžto slovem „údajně“ nikterak nechceme vyjádřit pochybnost v pravdivost jejího údaje: nechceme říci nic víc, nic míň, než že pro onu pravdivost nemáme jiného dokladu než dotyčný údaj sám.

Jiří Kavalír tedy, řekli jsme, byl cenou, již missis Element vyslovila, uveden v úžas, ale inženýr Sýkora zůstal nepohnutě klidný. – Šedesát tisíc, šedesát tisíc, opakoval. – To by jakžtakž šlo, milostivá paní, ale běda.

Inženýr Sýkora se zarazil, chvíli mlčel, přemýšleje, pak si spojil před hrudí bříška všech svých deseti natažených prstů a pokračoval:

– Obtíž je v tom, že v této dané chvíli jsem se svými hotovostmi, smím-li se tak vyjádřit, na dně. Ale dovolte mi, abych vám učinil slušný návrh. Zrušme tu koupi Hynaise, vraťte mi můj šek, já vám vrátím Hynaise a vezmu si tady toho Navrátila, jak si přejete, za šedesát tisíc.

Udělej to, udělej to, probůh! pomyslil si Jiří Kavalír, a vložil do této myšlenky všechnu sílu, všechnu vroucnost, všechnu divost svého jinošského srdce. Ale missis Element jen zavrtěla svou půvabnou tmavou hlavičkou s drdůlkem nad skrání.

– To asi nepůjde, pane inženýre. – Tahám se s vámi kvůli tomu Hynaisovi už čtrnáct dní, a když konečně je ruka v rukávě, já mám ustoupit a začít znovu s někým jiným. To teda tůdle. Vy sám dobře víte, že šedesát tisíc za takovýhle unikát je cena velmi reálná.

– Reálná, až na to, že já tolika penězi nedisponuji! zasténal inženýr Sýkora, který se už ani nesnažil ovládnout své rozrušení. – Můžu jít do čtyřiceti tisíc, ale víc už ani korunu. Nemám, nemám, a hned tak mít nebudu. Podívejte se. – Inženýr Sýkora znovu vytáhl svou šekovou knížku a plnicí pero. – Píši: Čtyřicet tisíc korun

československých, to přece jsou krásné peníze, když uvážíte, kolik jsem vám zaplatil za toho Hynaise, na kterého má lepší polovina bude nevražit a nevražit a stýskat si, že s tím obrazem s nahou ženou to u nás vypadá jako ve vykřičeném domě, až jednoho dne milého Hynaise sejme z hřebíku a schová někam za skříň. Ach, mějte rozum, milostivá paní.

Podepsal se, šek vytrhl a položil na stůl. Ale milostivá paní s hlubokým povzdechem, který působivě rozvlnil její ňadra, šek odsunula, znovu se chopila nože a ementálského sýra a jala se pokračovati v přípravě večeře, z níž byla vyrušena příchodem inženýra Sýkory, ale bylo zjevné, že za jejím čelem, ozdobeném lokýnkami, to kolotá.

– Já vám něco povím, pane inženýre, řekla nakonec. – Možná, že se dopouštím nepravosti anebo něčeho ještě horšího, pitomosti, a že vědomě šidím nejen pana spisovatele Kavalíra, ale i sebe, protože nebudu přece tak naivně prolhaná, abych tvrdila, že z prodejů, jež jeho jménem provádím, sama nemám percentuální profit. Ale já jsem nejen obchodnice, ale i milovnice kumštu, a proto mi záleží na tom, aby pravá hodnota přišla do pravých rukou. A vy jste, pane inženýre, ten pravý.

A obrátila se k Jiřímu Kavalírovi a za bezdechého napětí, patrného na solidní tváři inženýra Sýkory, otázala se:

– Nemáte nic proti tomu, Mistře, abych panu inženýrovi slevila deset tisíc?

Jednání, jemuž právě byl svědkem, bylo pro inteligentního a vnímavého mladistvého literáta natolik poučné, že si správně uvědomil, že by se dopustil zásadní taktické chyby, kdyby na otázku, již mu missis Element položila, reagoval nadšeným souhlasem, nějakým tím „ale to se rozumí samo sebou, že proti tomu nic nemám“ nebo „být to na mně, já bych mu slevil třebas dvacet

tisíc“ či podobnou nejapností. Proto nakrabatil ústa, povyhrnuv oba rty až k samé přepážce nosní, a po chvíli úvahy, zle zaškaredě, odpověděl:

– Já jsem vám dal, paní Elementová, plnou moc, abyste prodejní cenu mých obrazů určovala sama. Přiznávám se vám, že tou slevou, již navrhujete, nejsem nadšen, ale slovo dělá muže. Prosím, souhlasím.

Sotva mladistvý literát dořekl toto fatální slovo, inženýr Sýkora vstal, plácl dlaní na čtyřicetitisícový šek, jejž missis Element prve odsunula, a sňal Navrátilovo Zátiší ze stojanu, jako by obraz chtěl bez meškání odnést; a zřejmě to opravdu chtěl, neboť se otázal missis Element:

– Nemáte tu kus balicího papíru a pár připínáčků?

– Balicí papír bych měla a připínáčky možná také, řekla missis Element. – Ale pokud dovedu trochu počítat, šedesát tisíc minus deset dělá padesát tisíc, a ten šek zní na čtyřicet. Ten obraz tu zůstane, dokud nebudu mít celých padesát tisíc v kešeni.

Na to Sýkora, že milostivá paní Elementová přece nebude tak komisní a nelidská, aby mu, inženýru Sýkorovi, odepřela potěšení pochlubit se manželce ještě dnes a bez průtahů touto akvizicí, která ji svou čistotou a nevinnou krásou odškodní za jeho nákup Hynaise: on, inženýr Sýkora, se milostivé paní zavazuje čestným slovem, že se u ní objeví zítra ještě před osmou hodinou jako na koni, aby jí zbývajících deset tisícovek odevzdal. Ale missis Element na tato slova jen svéhlavě pohodila svým rozmarným drdůlkem a pravila, že inženýr Sýkora se možná bude divit, ale ona vskutku bude tak komisní a nelidská, ba co víc: bylo by jí velmi nemilé, kdyby pan inženýr ji přišel obtěžovat už před osmou hodinou, jelikož ona tou dobou ještě spí. Ať se tedy pan inženýr zbytečně nenamáhá: přijde-li se svým doplatkem tak asi v deset,

bude to právě tak akorát. Ten šek na čtyřicet tisíc zůstane u ní, a Navrátilův obraz, rozumí se, prozatím také.

Na tom zůstalo, a když inženýr Sýkora, maličko schlípen, odešel, oba milenci si se smíchem radosti padli do náruče. Užili a užívali pak všech nesmírných prostředků, jež měli k dispozici, aby oslavili své vítězství, takže noc, jež mezitím nastala, jim uplynula nevýslovně líbezně a příjemně a pestře, v opětované rozkoši a neutuchající veselosti, při občasném skromném požití zákusku s ementálem a popití Košického pokladu.

Apropó, co dělá Monika?

Učitelský sbor školy na Sladkovského náměstí byl veskrz jednotný v názoru, že co tato škola školou stojí, nikdy se tu nepřihodilo něco tak trapného, všivého, nepříjemného, hanebného, pitomého, zbytečného a přitom – slovní to ražba zdejšího profesora zeměpisu a dějepisu – necivilizovaného a nepřiměřeného slavné tradici českého školství, jako byl případ člena zmíněného sboru Jiřího Kavalíra, který dopustiv se údajně v opilosti přestupku veřejného pohoršení, uvedl tím svůj ústav v nevážnost, ne-li dokonce v posměch a hanbu, a co nejhoršího, odmítl a odmítal nést důsledky tohoto svého pochybení, a namísto aby se podvolil oprávněnému požadavku své kolegyně, již byl urazil, a řádně se jí omluvil, vzkazoval jí – není nám známo, zdali jí někdo tyto vzkazy donášel –, aby si trhla nohou. Bezradná, neboť, jak víme, neměla možnost postihu vůči provinilému pedagogovi, ředitelka školy požádala o pomoc závodní radu, a tato závodní rada po dlouhých poradách vytvořila ze svého středu komisi, do níž byli jmenováni členové výboru závodní organizace a několik docentů obzvláště významných, jako byl zmíněný dějepisec profesor Pacák, autor učeného a hluboce fundovaného pojednání O světovém významu husitského hnutí, jež bylo otištěno ve výročním bulletinu ústavu a o něco později vyšlo samostatně jako separát. Komisi uloženo, aby řešila a rozřešila případ Jiřího Kavalíra co nejrázněji a nejrychleji, což byl sice požadavek správný a spravedlivý, ale iluzívní, neboť stejně jako ředitelka školy, komise prakticky postrádala jakékoli pravomoci k uplatnění vážného postihu.

Logika osudu chtěla tomu, že Jiří Kavalír byl povolán poprvé k rozmluvě s tímto chmurným, ale bezradným sborem právě nazítří onoho pamětihodného dne, kdy k missis Element zavítal onen uměnímilovný inženýr Sýkora, který podle tvrzení missis Element vydělával ne-sku-teč-né peníze, a spatřiv Navrátilovo Zátiší s ovocem, projevil ochotu zaplatit za ně více než osminásobek ceny, za niž zázračná missis Element onen skvost získala. Mladistvý pedagog Jiří Kavalír se proto cítil pevně v sedle jako nikdy dosud, a i když byl poněkud unaven celonočními radovánkami, jimž se pak oba milenci oddali na oslavu svého triumfu, hravě a s úsměvem výsostné paličatosti čelil dobře míněným argumentům, jimiž členové komise na něj útočili, jejich apelům na jeho kolegialitu a povinnost dbát o dobrou pověst ústavu, v němž působil tolik let. Ještě hravěji a ostřeji pak odolal a odolával jejich připomínkám, že případ, zanesen do jeho kádrového materiálu, může ohrozit celou jeho budoucnost, a nadobro se už smál jejich starostlivým radám, aby nebral na lehkou váhu pomstychtivost uražené, odhodlané, jak pravila, hnát to nahoru a ještě výš, až by Jiřího Kavalíra srazila na kolena, jakož i výhrůžce, že pozbude nároku na výkonnostní přídavek, a výčitce, že svým pošetilým a nepochopitelně mezkovitým jednáním dělá ostudu nejen škole na Sladkovského náměstí, ale i památce svého velikého krajana, učitele národů Jana Ámose Komenského.

– Soudruzi, odpověděl Jiří Kavalír na všechna ta úpěnlivá slova, – mně tu jde o zachovaní své vlastní lidské tváře, a vy na mne s kádrovými materiály. Uvědomte si, prosím, o co vlastně jde a co mi předhazujete. Mým hříchem jest, že na rozdíl od zmíněného Komenského, který nepochopil, že nadchází konec scholastické filozofie a bezvýhradné víry v pravdivost všech údajů bible, a který tedy zůstával několik kroků opožděn za myšlenkovými proudy

své doby, já, Jiří Kavalír, jsem jasně vycítil příkaz dní, v nichž nám je dáno žít a dýchat jejich vzduch, a tomuto příkazu jsem učinil zadost. Jaký je to příkaz, ptáte se? I vy o něm víte, i vy, možná latentně, prožíváte jeho naléhavost: jde o to, že nastal čas, kdy je zdrávo a slušno a rozumno dát výhost předpojatostem a měšťáckým polopravdám, jež papouškujeme, protože nám to je pohodlné a protože víme, že s tím nikde nenarazíme. Kdybych v tom slaboduchém spolku, v němž jsem se uvolil přednášet o Goethovi, byl prohlásil, že Faust je nejvelkolepější velebáseň a Vilém Meister nejgeniálnější román, který kdy byl napsán, bylo by všechno v pořádku, já bych měl pokoj a nikdo by mě nebuzeroval, a ve velebných prostorách tohoto ústavu by byl klid a mír a světlá památka Jana Ámose, jehož busta, nemýlím-li se, zdobí fasádu této budovy, by byla nedotčena mým kacířstvím.

Nuže ano, prosím, já jsem kacíř a jsem na to pyšný, a bylo by to v rozumu a smyslu tohoto kacířství, přivodil-li jsem si hněv a nepřátelství tajemnice Společnosti přátel a obdivovatelů Goethova díla. Ve smyslu tendencí, jež se právě nyní rodí a sílí a dozrávají, založil jsem nový estetický směr, jejž jsem nazval sincerismem a o jehož základních zásadách jsem povždy ochoten vás podrobně poučiti, přičemž vás současně co nejsrdečněji zvu, abyste vstoupili do houstnoucích a prodlužujících se řad mých žáků a následovníků, vesměs zanícených sinceristů. Nu a protože, jak jsem už naznačil, jedním ze základních požadavků sincerismu jest odložit všechen nezdravý ostych, který nám brání v tom, abychom o věcech umění a estetického krásna mluvili tak, jak nám zobák narost, bez snobského předstírání něčeho, co ve skutečnosti necítíme, prohlásil jsem ve své přednášce, že Goethův Faust je obludná slátanina a Vilém Meister vrchol vší nudy. Byl to první slušný čin mého života, v němž jsem se až dosud, běda, pohyboval

převážně jen po vyšlapaných a pohodlných cestách. Že jsem svým projevem pohněval a urazil tu šerednou babu, je celkem pochopitelné a logické: bylo by naopak podivné a povážlivé, kdybych ji nebyl pohněval a urazil. A vy ode mne, milí a vážení přátelé, chcete, abych před ní padl na kolena a poprosil ji o odpuštění a abych odvolal svůj skutek, který mě plní hrdostí? Proč to mám učiniti? Abych, pravíte, nepřišel o výkonnostní přídavek? Dovolte, soudruzi, abych se tomu zasmál od srdce: Ha, ha, ha.

A mladistvý pedagog Jiří Kavalír, otřásán veselostí, odešel z místnosti dlouhými kroky, zůstavuje členy komise zaražené a sjednocené v mínění, že Jiřího Kavalíra bude nutno pohnat k odbornému psychiatrickému vyšetření. K témuž názoru docházeli i jeho žáci, neboť Jiří Kavalír při vyučování byl roztržitý, stále se jen pošetile usmíval, zkoušel ledabyle, a když na svou otázku dostal chybnou odpověď, nevnímal ji, přednášel páté přes deváté a jeho zrak více než do nitra třídy se obracel k oknu k obloukům novodobě gotického chrámu, stojícího před školou, uprostřed náměstí; pravíme-li ovšem, že jeho zrak se k těm obloukům obracel, neznamená to, že je viděl, neboť mladistvý pedagog po pravdě a ve skutečnosti hleděl někam docela jinam, do jistého ateliéru naproti Riegrovým sadům, dychtivě prožívaje každičký děj, který se tam sladce odehrával. Když nastala devátá hodina, představil si s mrazením milostné něhy, jak krásná, nedolíbatelná a nenabažitelná missis Element procitá, jak pomalu, zvláčnělá spánkem, vstává ze své postýlky, aby si zapálila cigaretu, což býval vždy a bez výjimky první čin každého jejího počínajícího dne. Sledoval pak s vroucí sympatií její rozmile tintivé ranní kutění, jak cupitavými krůčky, cvakajíc pantoflíčky, šuká po ateliéru sem a támhle, jak rozžíhá plynový sporák, aby si v kávovém perkolátoru uvařila svůj ďábelský dryák, který ji postaví na nohy po noci v plném smyslu

toho slova milostné, s libostí nastavoval ucho šumění, když se sprchovala v umývárně, ale u džentlmenské diskrétnosti, zvlídnělé mužnou shovívavostí, odhlížel, když započala s úpravou svého mejkapu, s čechráním svých lokýnek a tvarováním drolatického drdůlku: a jeho láska, která, jak nám povědomo, z temného víru chlípnosti, jež jím lomcovala od chvíle, kdy od missis Element obdržel její první vlahý a obsáhlý polibek, se proměnila v čistou horskou bystřinu, jenjen burácela a vzdouvala se, pádíc a strhujíc všecko neživé a včerejší.

Desátá hodina pak poskytla jeho imaginaci pastvu nejvzrušivější, neboť právě nyní nadešlo hlavní a to pravé, ona veliká chvíle, kdy inženýr Sýkora, udýchán stoupáním do schodů, vstoupí do ateliéru, třímaje doplatek za Navrátilův obraz. Není vyloučeno a je dokonce pravděpodobné, že ještě učiní jakýs takýs nemohoucí pokus usmlouvat tisícovku nebo dvě, ale missis Element, skvostná a svrchovaná, odmávne tuto naivitu, jako když zaháníme dotěrnou mouchu. A inženýr Sýkora se svým rezignovaným povzdechem, jejž Jiří Kavalír od něho už slyšel, nevida jiného zbytí počne sázet na stůl jednu pětistovku po druhé, a teprve když jich bude dvacet pěkně pohromadě, missis Element je všechny shrábne a uloží do taštičky, do níž už včera uložila dva šeky, jeden za Hynaise a druhý jako čtyřicetitisícovou zálohu na Zátiší s ovocem: ano, uložila, kteréhožto slovesa jest tu dovoleno užíti ve vší jeho vážnosti a v plném významu, jako když řekneme, že někdo uložil své úspory do spořitelny, arci s tou výhradou, že spořitelna platí za uložené peníze úroky zanedbatelně nepatrné, kdežto každá koruna, jíž se ujme Kavalírova nádherná a obdivuhodná milenka, rázem a obratem nabývá hodnoty mnohonásobné.

Nadobro skvostné chvíle mu pak nastaly, když skončiv své učitelské povinnosti, obtížen objemnou aktovkou, v níž nosil sešity

s diktáty a kompozicemi, zamířil tak jako denně k Riegrovým sadům, a když ho cestou zničehožnic, kde se vzaly, tu se vzaly, začaly napadat myšlenky, hodné jeho velikého zesnulého kolegy, jehož roucho se stalo jeho majetkem. Postavy příběhu, k jehož fabulaci ho pohnula lovecká skupina z biskvitového porcelánu, zneuctívaná a pohrdaná, a přece půvabná, skoupý tloustnoucí šlechtic a jeho nevraživý lokaj a sexy komtesa Elementová z Elementic, již skoupý šlechtic obletoval, vyvstaly v jeho rozjásané mysli a počaly jednat tak věrohodně a přitom tak šprýmovně a přesvědčivě, že mladý spisovatel poznal v plné míře to, čemu se říká tvůrčí slast, tento rozlet rozkřídleného ducha, blaživý a přitom současně mučivý, neboť proces, kdy nicota nabývá tvaru a stává se novou a nebývalou skutečností, není a nemůže být dosti rychlý, aby byl s to držet krok s tvůrcovou rozdychtěností a s jeho touhou uvidět jasně před sebou všechno už hotové a logicky skloubené, beze slabin a závad, dokonalé a pulsující životem. Skoupý šlechtic, jemuž lze zatím říkat Hannibal, neboť se dere do bran krásčiny milosti, navzdory své lakotě dosáhne svého a dočká se jejího sladkého ano, řečeno názorněji: pohne ji k tomu, aby vstoupila do jeho lože, což je pravdivé, neboť k takovým případům vskutku dochází, a přitom zábavné a pikantní. Hněv nevraživého sluhy, jemuž se hezká komtesa nelíbí o nic méně než jeho pánovi, jest umocněn tím, že je nucen komtesu Elementovou propašovat do Hannibalova zámku a přinést mu ji do slova a do písmene na vlastním hřbetě do ložnice, ukrytou v témž koši, v němž jí nosíval bažanty, a to proto, aby její návštěva zůstala nepozorována a aby krásná hříšnice byla uvarována lidských řečí. Je už večer, všude tma; leč právě když Hannibal s komtesou ulehli do postele, ozve se z nedalekého lesa výstřel z pytlácké pušky a po něm druhý a třetí. Nuže nenávidí-li náš skoupý šlechtic něco hůř než věřitele a berní upomínky, jsou

to pytláci. Třetí pytlácký výstřel ještě nedozněl, když on, soptě hněvem, vyskočí z postele a nahází na sebe něco oděvu a chopí se pušky, a nedbaje kráščiných protestů, vyběhne ze zámku, aby to pytlákům nakreslil. O několik chvil později sluha, využívaje temnoty, vstoupí do pánovy ložnice a napodobuje hlas pánův prohlásí, že si to rozmyslel a pytláky ať vezme čert, a zaujme pánovo místo po kráščině boku. Když nastane jitro, zámecká čeleď najde Hannibala, pološíleného vztekem, na kraji lesa uvázaného ke stromu a s ucpanou hubou: nastává teď otázka, jak to dopadne v ložnici s komtesou a sluhou, který rozumí se celou tu čertovinu s pytláckou střelbou a s uvázáním pána ke stromu nastražil. Je možné, že se z ložnice vytratil, dříve než začalo svítat, ale je také možné, že komtesa Elementová se záměny domákne, ale nic proti ní nenamítá, protože švarný sluha jí hoví daleko více než stárnoucí pán. Hannibal má peníze a komtesa se proto za něj nakonec provdá a povije mu synáčka, ale jest ku podivu, jak nápadně je tento synáček podoben Hannibalovu urostlému domestikovi. Takový je jeden z možných konců této povedené historie, ale lze si představit i konce jiné, kdy například komtesa předstírajíc, že se na Hannibala zlobí, neboť po celou dobu jeho nepřítomnosti, kdy on byl uvázán u stromu, zůstala samotinká a marně po něm nyla a toužila a jest ochotna mu odpustit pod podmínkou, že on se vzdá svého sluhy a dovolí mu, aby vstoupil do jejích, komtesiných služeb. Po těchto variacích, jež vesměs byly znamenité, ale ani jedna z nich, jak Jiří Kavalír uznal sebekriticky, nebyla dokonalá, neboť nevyužívaly všech možností, jež v ději byly nastraženy, by bylo možno – při skvělé dispozici, jíž Jiří Kavalír právě se těšil – najít desítky jiných, lepších řešení. Bylo by například lze využít dějově komické situace při komtesině ranním návratu, který samozřejmě, stejně jako její včerejší příchod, odbude se v koši, na domestikově

hřbetě, ale Jiřímu Kavalírovi už nebylo přáno, aby tuto závěrečnou výsostnou verzi svého Loveckého příběhu – takto se bude ta povídka jmenovat – vymyslil, vyfabuloval, vymejkapoval, jak tomu říkala missis Element, neboť právě dospěl k svému cíli.

A tu už stál na plošince před dveřmi na půdu, na WC a do ateliéru malířky Kačerové, kteréžto dveře byly zamčené, neboť missis Element zřejmě nebyla doma, bezpochyby pobíhajíc někde po dalších skvělých nákupech, takže byl nucen použít klíče, jejž mu svěřila. Ale když pak vstoupil, hned na prahu ateliéru ustrnul leknutím, neboť na první pohled poznal, že tu něco neklape, že něco tu odporuje jeho očekávání, že něco tu nehraje. Navrátilův obraz Zátiší s ovocem, který teoreticky měl už několik hodin zdobit některou stěnu v bytě, nepochybně luxusním, pana inženýra Sýkory, stál totiž dosud tam, kde stál ráno, když mladý literát odcházel za svými povinnostmi, na pracovním stojanu malířky Kačerové, tam, kde dříve strašilo její nedokonané puntíkaté plátno. A bylo ku podivu, že spolu s nepochopitelnou, rozumu odporující přítomností Navrátilova obrazu celý ateliér, v němž Jiří Kavalír k maminčině žalu strávil tolik blažených dní, večerů a nocí, znevlídněl a zarputil, odcizeně zíraje na zúzkostnělého mladého muže všemi svými kouty, jež jej vyplňovaly, a protivně mu pronikaje do chřípí svým pachem, který mu býval milý, směsí to terpentýnu s nevětraným závanem nesčetných cigaret, jež tu byly vykouřeny, jako by mu říkal: Co tu chceš, blůmo? Co jsi čekal jiného než nezdar a průšvih? Nebyl jsi hned od první chvíle varován, že ženská, nesoucí jméno missis Element, je podvodnice, což je stejná pravda, jako je pravda, že ty sám – podle prohlášení téhož informátora – jsi autor dětských knížek nadobro otravných? Proč by měla jakási tobě neznámá osoba, nadto americká státní příslušnice a žena kriminálníka, vytahovat za tebe kaštany z ohně, proč měla pro

tebe spekulovat a vydělávat ne-sku-teč-né peníze, řekni, no, jen se nestyď a řekni: Proč?

A zatímco odnaproti, z Riegrových sadů, zaznával junácký hlahol hráčů kterési míčové hry, provázený pískotem soudcovské píšťalky, Jiří Kavalír pomalu, po špičkách, aby nerušil nepřátelský klid opuštěného ateliéru, přistoupil k stojanu, aby se přesvědčil, že se nemýlí: ne, nemýlil se, bylo to vskutku Navrátilovo Zátiší, jako když je vyšije, a všechny ostatní nákupy, jež missis Element učinila pro svého milence a na nichž on měl zbohatnout, zatímco ona by se na jeho zbohatnutí měla toliko přiživit, stály dosud tam, kde státi měly, Chittussi a Marold, Aleš a tři Čermáci. A mladý spisovatel, stoje před stojanem, snažil se sjednotit své rozhárané myšlenky a nalít do nich drobet optimismu – není vyloučeno, že missis Element zanedlouho přijde, rozjařená novými úspěchy, a vesele svému milenci vysvětlí, proč kupec si neodnesl svého Navrátila, což vůbec není zarmucující, nýbrž naopak báječné a nádherné a ohromné a úžasné, neboť on, když přinesl těch deset tisíc doplatku, ještě zmerčil ty tři Čermáky a zbláznil se do nich a honem honečkem běžel shánět další prašule – zatímco tedy, řekli jsme, stál před opuštěným Navrátilem a snažil se jakžtakž vymejkapovat nějaké příznivé vysvětlení jeho nesmyslné, rozumu odporující přítomnosti, k jeho sluchu dolehl slaboučký zvuk tichého pláče.

Nikdy dosud svou milenku neslyšel plakat, ale byl to pláč nesporně její, byla tedy doma, a namísto aby Jiřímu Kavalírovi, když přicházel a odemykal dveře, běžela vstříc s rozevřenou náručí, setrvala vedle v salónku, sklácena jakýmsi nevýslovným žalem; a to zapůsobilo na mladistvého literáta dojmem tak děsuplným, že zřejmě cítil, jak pod košilí hrůza, studená jako ropucha, se mu promenuje po celé délce páteře. Odvrátil se od stojanu a stále ještě

po špičkách, ač k tomu nebylo praktického důvodu, přešel ke dveřím do salonku, opatrně nahlédl a uviděl ji, chuděru drobounkou, jak leží na bříšku na ustlané posteli, pokryté laciným brokátem, otřásána bolem.

Na jeho otázku, pročže brečí a cože se stalo, neodpověděla a ani k svému milenci nevzhlédla a jen vzdorovitě, jako bulící děcko, pohodila hlavou. Teprve na jeho opětovný dotaz, stále plačíc, počala povídat něco, čemu nebylo rozumět a co znělo tak trochu jako apamikaretu. Ukázalo se teprve po chvíli, když svá slova, rdoušená křečovitým vzlykáním, opakovala, že chce, aby jí Jiří Kavalír zapálil cigaretu. Vyhověl jí, jak nejlépe dovedl, ale protože byl nekuřák, dovedl to jen špatně a velice se přitom rozkašlal. Pak teprve missis Element spustila nohy na podlahu, převzala od Jiřího Kavalíra zapálenou kentku, a než konečně promluvila, uslzená, několikrát celým obsahem plic vdechla kouř.

– Koukáš, co, řekla. – Prosekli jsme to. Sýkora nepřišel, protože ho zavřeli. Ano, zavřeli, snad umíš česky a víš, co to znamená. Zavřeli ho, a asi věděli proč. On si o to s tím braním úplatků koledoval už dávno, já věděla, že to jednou s ním dopadne bledě, ale že si pro něj přišli zrovna teď, když jsem mu prodala Hynaise a když si užuž měl odnést Navrátila, to je smůla, kterou nepřežiju. Muže mi zavřeli, zavřeli mi mého nejlepšího zákazníka, zrovna když se mi podařilo ho řádně rozhejbat, a co já? Já nechci žít, já si něco udělám.

Odhodila nedokouřenou cigaretu, znovu se položila na bříško a vzlykala a naříkala, hluchá k jeho něžným domluvám, když pojednou se zcela nečekaně otočila na záda, ale tu už neplakala, nýbrž naopak tvář měla zkřivenou vztekem.

– Copak ty, řekla, – tobě je hej, ty si můžeš foukat a vejskat, ty máš obrazy v hodnotě, když to vezmu střízlivě a nízko, nejmíň sto padesáti tisíc, ale co já? Ten Hynais je v čudu, jako je v čudu

všechno, co Sýkorovi patří, a já za něj, za toho Hynaise, visím Jamrovi padesát tisíc!

Na opatrnou námitku Jiřího Kavalíra, kterak že to, vždyť on, Jiří Kavalír, viděl včera na vlastní oči, jak ji inženýr Sýkora za ten Hynaisův obraz zaplatil šekem, missis Element reagovala úděsně bouřlivě, neboť zesinala a mávnutím ruky shodila na zem popelníček v tvaru srdce a s nápisem *Gruss und Kuss Veronika*, který spadl daleko od postele na zem a roztříštil se.

– Neslyšel jsi, že všechno, co Sýkorovi patří, je v čudu, a že tedy je v čudu i jeho žirokonto? Já dnes ráno, když nešel a nešel, a bylo už málem jedenáct a on nikde, začala jsem tušit nějakou čertovinu, a tak jsem se sebrala a hurá do té jeho spořitelny, abych zachránila, co se dá, ale už se nedalo zachránit nic. Vklady má obstavené a taky všechno, co je v jeho kvartýru, je obstaveno, tedy i ten Hynais, kterého má ode mne. Ještě v noci, když my dva, ty a já, jsme se radovali jako dva pominutí blbci, přišli si pro něj dva džentlemani v civilu, řekli mi to jeho sousedi, on má přepychovou vilu na Babě, ale teď, co to s ním prasklo, má míň než nic.

Na to Jiří Kavalír mužně, ano hrdinsky, že ta noc, kdy oni dva, missis Element a on, Jiří Kavalír, se radovali, podle jejího přísného výroku, jako dva pominutí blbci, zůstane, buď jak buď, zapsána v jeho vzpomínkách zlatým písmem, neboť ať radostnost a spontaneita jejich milování měla nějaký důvod, zakotvený v realitě, nebo neměla, prožitek to byl překrásný, a on, Jiří Kavalír, za něj své horoucně zbožňované missis Element nikdy nepřestane být vděčen. Byla to noc, jež pro něj nyní i v budoucnu provždy zůstane sladkou protiváhou všech nástrah a léček, které mu osud kdy přichystá. A nechť předrahá missis Element neříká, že jemu, Jiřímu Kavalírovi, na rozdíl od ní je hej. Pravda ovšem, vyjádřeno přesněji, ano, je mu hej, ale tento stav jeho hejství naprosto není v nesouladu s její situací,

protože pokud je hej jemu, Jiřímu Kavalírovi, může být hej i jí, missis Element. Obrazy, jež pro něj nakoupila a jež podle jejího odhadu mají hodnotu sto padesáti tisíc, nepatří jen jemu, nýbrž i jí, jsouce jejich společným majetkem, neboť on, Jiří Kavalír, co nejstriktněji odmítá přisvojit si hodnotu, již vykouzlila bezmála z ničeho ona, jeho sladká bohyně a drahokam jeho žití, zatímco missis Element sama by zápasila s nouzí a trapnými, jí nezaviněnými obtížemi.

Zatímco takto řečnil se zajíkavou vroucností, missis Element ho se shovívavým náznakem úsměvu pohladila po vlasech, a cudnost této lichotky, když si připomněl nespoutanost její vilnosti, již projevovala uplynulé noci, vzbudila v něm, aniž přesně věděl proč, pocit nostalgie.

– Ach, ty můj líbezo, co ty víš o životě, řekla. – A hele, vem lopatku a smetáček a smeť ty střepy a špágry. A taky si už spakuj a odnes tu porcelánovou ohavnost, na které jsi chtěl zbohatnout, ještě se řekne, že jsem to koupila já, a já přijdu i o to poslední, co mi zbývá, o svou pověst, že mám neomylně dobrý vkus.

– Náhodou, řekl Jiří Kavalír, když odklidiv střepy rozbitého popelníčku a rozházené špačky od cigaret, ukládal do své aktovky, k sešitům s kompozicemi, svou loveckou plastiku z biskvitového porcelánu, – náhodou ta ohavnost, jak ty říkáš, je v nádherném souladu s mým sincerismem, a proto mě dosti překvapuje a bolí, že ji tak příkře odsuzuješ nejen proto, že puška nemá hlaveň a že sluha má ulomený prst, ale i proto, že se příčí zásadám dobrého vkusu. Ale určitě to nemůže být umělecky bezcenná treta, protože kdyby byla, nemohla na mne mít tak revoluční vliv, jaký měla, když mně pomohla k vymejkapování děje povídky z feudálního prostředí, jakou jsem ještě nikdy nenapsal a která, až ji napíšu a vydám knižně, vzbudí senzaci. Proto asi sama nevíš, do jaké míry jsi měla pravdu, když jsi prohlásila, že mně je hej, protože

spisovatel, kterému se rodí v hlavě takové nápady, jaké mám já, věru není k politování. A nejsem-li k politování já, nejsi k politování ani ty, protože já tě, děj se, co děj, neopustím.

– Nevíš, o čem mluvíš, řekla missis Element. – Dobrá věc, že jsi dostal nápad na povídku, jenže taková povídka se nenapíše z jednoho dne na druhý, a než vyjde tiskem a než za ni dostaneš honorář, taky uplyne nějaký čas, kdežto mne teče voda do bot teď, právě teď a bez odkladu. Nedovedu si představit, jak se mnou Jamr naloží, když mu zůstanu dlužna za toho Hynaise, kterého mi půjčil do kšeftu, protože on na mne ví věci a já na něj nevím nic, on je liška práskaná a je zabezpečen na všechny strany, kdežto za mnou nestojí nikdo, leda ty, můj drahý, a ty nezmůžeš nic, leda v posteli, a to mi před soudem nebude nic platné. Dokud jsem mu jen dohazovala kšefty a nic jsem mu nezůstávala dlužna, vycházela jsem s ním dobře, ale teď, když mu visím, a on ví, že jsem se spálila s tím Sýkorou, zakroutí mi krk. Stačí, když se mě před soudem zeptají, z čeho vlastně žiju a jak to, že neplatím daně, a je se mnou amen. Spekulovat načerno se dá za každého počasí, ale člověk s tím nesmí mít žádný malér, to je to celé. A já malér mám, a proto mi nezbývá než hodit si mašli.

– Co je to, hodit si mašli? zeptal se.

– To ty, učitel češtiny a spisovatel, nevíš? podivila se. – Za starodávna se tomu říkalo se oběsit.

Hrůzou lapl po vzduchu a pokryl obě její ručenky horoucími polibky.

– Dlužíš mu, řekla jsi, padesát tisíc?

Odpověděla:

– Šedesát. Padesát za toho Hynaise a deset ještě za nějakou prkotinu.

– Tak prodej mé obrazy, řekl Jiří Kavalír. – Dej je všechny za šedesát tisíc, ať mají cenu sebevětší, jen ať je tvé konto čisté.

– Jo, teď mám tak akorát náladu, kšeftovat s obrazy, řekla. – Abych zase narazila na nového Sýkoru.

Beznaděj na něj padla jako mokrá koňská houně.

– Tak prodáme mou chatu.

Pronesl tento návrh bez valné naděje, že s ním uspěje, protože ona mluvila o jeho chatě daleko pohrdavěji, než jak se vyjadřovala o jeho trabantu nebo grupě z biskvitového porcelánu, nazývajíc ji shnilotinou, kučou, hrobkou, kůlnou, špačkovnou, chajdou, chatrnou chatrčí, hangárem, katovnou, myšárnou, kurníkem, blbovnou, zříceninou, pazdernou, serajlem, doupětem, opičincem, pastouškou a podobnými potupnými nebo ironickými jmény, ale missis Element, slyšíc jeho slova, kupodivu hned zjasněla svou zakaboněnou tvářinku.

– Víš, že to není tak docela blbý nápad? řekla. – Já bych na tu tvou salaš náhodou měla kupce, byl by ochoten za ni vysolit právě těch šedesát tisíc, o které mi jde. Když tohle pro mne uděláš, já ti to oplatím, že na to opravdu nezapomeneš, můj jediný a opravdový milý, jediný muži, který jedná, zatímco všichni ostatní znají jen žvanit. Pojď ke mně blíž, ještě blíž, víš přece, co to znamená, když řeknu, abys šel blíž.

A missis Element zcela a nadobro rozptýlila onu jistou nostalgii, již v něm před několika chvílemi vzbudila cudností své lichotky, když ho byla pohladila po vlasech. To, co následovalo, bylo pro Jiřího Kavalíra stejně nádherné jako jeho prožití předešlé noci, leč jestliže tehdy jeho blaženost probíhala v tónině durové, radostné a triumfální, tentokrát jeho milovaní s nenasytnou missis Element mělo charakter nesporně mollový, kdy temná a hrozivá osudovost se marně snažila zmařit nádherný vzmach jeho heroismu a přehlušit tesklivě krásnou melodii jeho mužné sebeoběti.

Missis Element zřejmě chovala tuto krásu jeho mužné sebeobětí pečlivě na mysli, neboť ráno raníčko v rozporu se svým zvykem, zdržovat se dlouho v postýlce, čile vstala, sáhla po cigaretě a jala se vařiti kávu, to vše s odůvodněním, že musí oběhnout ouřady kvůli prodeji té Jiřího poustevny, tak aby on, její znejmilejší, neměl s tou celou záležitostí na práci nic než podepsat se a shrábnout peníze a ty peníze jí, missis Element, zapůjčit a zachránit tak její mladý a lásce k němu, Jiřímu Kavalírovi, zasvěcený život. Takto čiřikala, svěží a opětně plná elánu, a než se Jiří Kavalír nadál, už měla napudrovaný nos a i jinak byla úpravná a upravená a připravená k odchodu.

Bylo teprve osm hodin, a protože Jiří Kavalír toho dne začínal učit až v deset, rozhodl se, že dnes obnoví jeden ze svých chvalitebných zvyků a navštíví svůj oblíbený antikvariát v Dlážděné ulici. Odebral se tam pěšky, cestou nikoli bez trpkosti uvažuje o tom, že missis Element se nepřestala jeho chatě vysmívat, daříc ji hanlivými jmény – tentokrát to byla poustevna –, ani nyní, kdy už se té chaty velkodušně vzdal v Elementčin prospěch a na její záchranu. Poustevna, pazderna, kůlna, kuča – ach, jaké bohatství výrazů pro označení přístřešku nevalné kvality! Není-li toto bohatství příznak chudoby našeho národa, zvyklého bydlet spíš v chalupách a chajdách a kučách a chatách než v palácích a vilách a bungalovech a jiných přepychových stavbách, pro něž máme tak málo slov, že si je musíme vypůjčovat z cizích jazyků?

Pohřížen do těchto úvah dospěl od Jindřišské věže do Dlážděné ulice právě ve chvíli, kdy ze starožitnického krámu, v němž před krátkou dobou byl zakoupil onu zhrdanou a haněnou grupu z biskvitového porcelánu, již právě nesl v aktovce spolu s neopravenými kompozicemi, vyšla švarná dvojice, muž, v němž poznal jurisdoktora Jamra, a mladá žena, jíž nebyl nikdo jiný než jeho

bývalá snoubenka Monika, nositelka Gelovy ceny. Zavěšeni, přiklánějíce k sobě hlavy a zřejmě do sebe zamilováni, pomalu vykročili k Hybernské ulici, a Jiří Kavalír za nimi zíral s nechápavým hněvem, k němuž, jak později byl nucen přiznat sám sobě, neměl nejmenšího práva.

Podraz

Proč jurisdoktor Jan Jamr ze všech Monik, co jich žije v hlavním městě republiky, zvolil právě Moniku Růžičkovou, posluchačku žurnalistické fakulty a bývalou snoubenku Jiřího Kavalíra, aby s ní navštěvoval starožitnické krámy a chodil s ní po ulicích zavěšen, vyměňuje s ní šeptaná slůvka nepochybně něžná, jest nasnadě. Missis Element to Jiřímu Kavalírovi hravě vysvětlila, když byla po prodeji jeho chaty, výnos tohoto prodeje chovajíc v kabelce, zajela autobusem číslo 137 na Smíchov a zavítala do Jamrovy vily, aby tam údajně vyrovnala svůj dluh za Hynaisův ženský akt, a ještě, podle jejího vyjádření, za nějakou prkotinu. (O slovu „údajně" zde užitém musíme opakovat to, co jsme o témž slovu, jehož jsme užili už i jinde a dříve, že totiž tímto výrazem naprosto nemíníme vyjádřit pochybu o pravdivosti jejího, Elementčina, tvrzení.) Nuže jurisdoktor Jamr si Moniku Růžičkovou namluvil, narazil si ji, jak se missis Element vyjádřila, když byl touto Monikou Růžičkovou požádán o interview. Žurnalistická fakulta totiž často posílala své žáky do terénu, jak se tomu říká, na místa, kde se mělo dít a udát něco zajímavého, aby se o takovém zajímavém dění naučili psát zajímavé reportáže, a tentokrát jim dala za úkol, aby navštívili jakoukoli veřejnou slezinu, rozuměj sešlost, rozuměj příležitostné shromáždění většího počtu lidí, a aby požádali některého z vůdčích účastníků tohoto shromáždění o rozhovor. Nuže sešlost, pro niž se tentokrát Monika rozhodla, že ji navštíví, byl pohřeb známého plastického chirurga doktora Romana Jamra, který se právě měl konat v hlavní obřadní síni strašnického krematoria. Ceremonie, hojně navštívená vděčnými pacientkami zesnulého, byla krásná a důstojná, a když Monika pak požádala

jurisdoktora Jana Jamra, aby jí řekl několik slov o svém zvěčnělém otci, on jí vyhověl tím ochotněji, že se mu zalíbila svým mládím, líbezně kontrastujícím s jeho mužnou zralostí, a svým oduševnělým půvabem milovnice Janáčkovy hudby a hodnotných filmů; a ona pak vzplanula ke krásnému playboyovi tím dychtivěji, že pohřeb Romana Jamra se konal právě den po jejím bouřlivém rozchodu s Jiřím Kavalírem, takže její srdéčko dosud nebylo prosto jistého stínku lítosti a pocitu osamění. Několik slov rozmluvy, o něž doktora Jamra požádala, rozrostlo se v předlouhý dialog, o němž by nebylo lze předvídat, kdy skončí a jak skončí a zda vůbec kdy skončí.

Vidíme tedy, že vše, co se v tomto příběhu odehrává, jest skloubeno dokonale logicky a harmonicky a že v něm není nic, co by bylo lze vysvětliti pouhou náhodou, pouhou rozumově nezdůvodnitelnou a nenutnou shodou okolností, což plní uspokojením především autora, zatímco čtenáři to může být, a asi také jest, zcela lhostejné. Rovněž Jiří Kavalír byl dalek toho, aby s uspokojením vychutnal logickou bezvadnost příběhu Jamrovy milostné avantýry, i vyslechl vyprávění, jež mu missis Element o té věci poskytla, ne bez chmury a pocitu žárlivosti, jež sice, rozumí se, byla zcela pošetilá a mravně nezdůvodnitelná, ale jež mu zahlodala v hrudi o to nic méně bolestně.

Pošetilá a mravně nezdůvodnitelná, pravili jsme, byla jeho žárlivost, marné a do prázdna vedoucí jeho pocity a myšlenky, burcované naléhavou otázkou, zda svým rozchodem s Monikou nepřišel o jeden z velikých kladů svého života, takže oprávněná byla lítost plná zděšení, již jeho starostlivá matička nad tímto rozchodem projevovala, ale byť sebemarnější, sebezbytečnější a sebenanicovatější, tyto pocity a myšlenky, množíce se a mohutnějíce, stávaly se tím trapnějšími, čím zjevněji missis Element, jejíž náruč Jiří Kavalír zaměnil za náruč Moničinu, se stávala – a ona po pravdě se takovou

stávala – vůči němu cizejší a nevlídnější a netrpělivější. Když o tom, ztrápeně potřásaje hlavou, přemítal, uvědomoval si s jistotou, vylučující jakoukoli pochybnost, že tento žalostný obrat nastal přesně tou chvílí, kdy missis Element v návalu vzteku rozbila popelníček s nápisem *Gruss und Kuss Veronika*, a když ho hned vzápětí nato požádala, aby si odnesl domů – podle jejího výrazu – tu porcelánovou ohavnost, na které si troufal zbohatnout, totiž onu loveckou grupu, jež nedávno tak mohutně zapůsobila na jeho básnickou imaginaci. O několik dní později mu navíc toho všeho poručila, aby někam odklidil – opět podle její slovní ražby – ten smradlavý hadr, jejž nosíval, pokud s missis Element neležel v její postýlce: rozumí se, že tím smradlavým hadrem mínila kutnu pana de Balzac, kterou si hned na počátku jejich milování přenesl ze svého rodného domu do ateliéru v Polské ulici. Ale špatné nálady a vrtochy missis Element nabyly tvářnosti a spádnosti nadobro katastrofální po prodeji jeho rodinné chaty, zděděné po otci: namísto aby vůči svému milenci projevovala nyjící vděčnost za to, že obětoval to poslední, co ještě měl, aby jí pomohl z finančního debaklu, missis Element vůči němu zmrzoutěla, zústnatěla, stále řidčeji a řidčeji bývala doma, to jest v ateliéru malířky Kačerové, takže Jiří Kavalír se opět stále častěji – k její úlevě a radostné naději, že její syn se opětně stane tím, čím býval – navracíval k mamince. Trávíval pak večery ve své pracovně, osamocený, ponurý, zahalen do roucha pana de Balzac a zahazuje do koše listy papíru téměř prázdné, na nichž bývalo napsáno na stroji značky Mercedes nejvýš asi toto:

Jiří Kavalír
Lovecký příběh.
Nastávala lovecká sezóna a s ní shon, jakož i dychtivý štěkot nesčetných

A dost.
Anebo na jiném listu:

Jiří Kavalír
Lovu zdar.
– Hraběcí Milosti, už je tu zase ten švarný domestik hraběte Hannibala se svým košem s bažanty, zašvitořila hezká komorná komtesy Elementové, známé milo

Anebo:

Jiří Kavalír
Halali
Lovecký příběh.
Má nejdražší komteso, psal, vzdychaje a všecek ztrápen známý nimrod hrabě Hannibal, – kdybyste si dovedla představit, jak trpím vašim odmítáním, zajisté byste

A tak dále a tak dále a podobně.

Když autor tohoto vyprávění pročítá po sobě odstavce právě napsané, naráží na výraz, který mu uklouzl bezděky a který ho nyní ex post poněkud překvapuje, totiž na slova, že Jiří Kavalír prodejem své chaty obětoval své milence to poslední, co ještě měl. Jaképak to poslední? Což nevlastnil malou galérii obrazů, jejichž celková hodnota převyšovala vše, o čem se kdy odvážil sníti? Ano, zajisté, vlastnil tuto galérii, jejíž cena podle jeho skromných měřítek byla fantastická, ale právě fantastičnost této ceny snižovala v jeho očích její reálnost. Vzpomínal, že ještě před dobou nikoli dávnou by ho ani nebylo napadlo, aby o této reálnosti sebeméně zapochyboval, jenže tenkrát missis Element vůči němu projevovala planoucí zamilova-

nost, takže jeho důvěra v závratnou výnosnost jejích manipulací s jeho penězi byla přímo úměrná vřelosti jejích výlevů citu a dychtivosti její náruče, i není divu, že nyní když dotyčná vřelost počala ochládat a dychtivost přecházela v odmítání, ubylo i důvěry. Missis Element odmítala mluvit o možném rozprodeji jeho obrazů, a na jeho občasné nesmělé narážky jen a jen opakovala v různých variacích to, co mu řekla už jednou a co jsme zaznamenali do slova a do písmene, že ona, missis Element, má právě teď a nyní tak akorát náladu kšeftovat s obrazy. – Hele, rozvinula jednou tuto myšlenku, – nebuď hamoun a neotravuj. Obohatila jsem tě, máš Chittussiho, Alše, Marolda, Čermáka, Navrátila, což je paráda jedna větší než druhá. Tak co ti chybí? Zastavili ti plat nebo co? A máš ve mně ženskou, která tě nic nestojí a která s tebou jen líhá a jinak nic od tebe nechce, žádné biografy a restaurace a noční bary a dárečky, jak by to chtěla každá jiná, i když i mne by možná bylo potěšilo, kdybys mi byl koupil sám od sebe, jen tak z lásky, docela obyčejný prstýnek. Ale to tebe, ty trdlino jedna kantorská, to se rozumí, nenapadlo. Ne, nic se neomlouvej, mě to už přebolelo. A těch pár šupů, cos mi půjčil z prodeje té své špačkovny, nech stranou, já ti je vrátím s takovými úroky, že si oblízneš všech deset prstů. Tak zatím buď rád, že máš, co máš, a nech na hlavě.

Jiří Kavalír tedy byl rád, že má, co má, a nechal na hlavě.

A pak už se sesypalo všechno.

Bylo to v polovině června, tedy nedlouho před skončením školního roku, když Jiří Kavalír, vstoupiv do ateliéru, místo drobné a líbezné missis Element tam zastihl ženu vysoké postavy a mohutných údů, oblečenou do téhož bílého malířského pláště, jejž nosívala missis Element a do něhož by se byla vešla dvakrát, zatímco rozvité tělesnosti neznámé obryně postačil jen taktak. Hrozivá a přísná, tvář tučnou, těžce hmotnou a navíc toho ještě zhyzdě-

nou černavým náznakem knírku, trměla u stojanu, k němuž opět bylo připevněno puntíkaté plátno, a něco na něm vyškrabovala. Když Jiří Kavalír, polekán, neboť mu bylo od prvního spatření nade vší pochybnost jasno, že to je in persona sama Kačerová, *artiste-peintre*, velekněžka miráklismu a majitelka ateliéru, jejíž milosrdné nepřítomnosti on a missis Element nespoutaně užívali, zkoprněle stanul na prahu, pomalu k němu otočila svou těžkou masívní hlavu a pravila:

– Co si přeje pán? Já být na jeho místě, tak se představím a jdu dál.

Jiří Kavalír uznal oprávněnost její výtky, i představil se a šel dál. – Abych řekl pravdu bez okolků, pokračoval, snaže se potlačit své rozpaky, – přišel jsem za paní Elementovou a nenadál jsem se, že vás tu zastihnu. Protože vy jste mistryně Kačerová, nemýlím-li se.

Artiste-peintre se dala do smíchu, který, živen nesmírným obsahem jejích plic, zněl jako burácení kompresoru. – Mistryně Kačerová, to se vašnostovi povedlo. Tak to vy teda jste ten spisovatel knih pro děti, ten vůl, z kterého, jak jsem slyšela, ta štětka ždímala prachy? Ne, nic nekoukaj, Elementku tady nevykoukaj, tohle je poslední místo na světě, kde by mohla být. Ona vám neřekla, že se vracím z Helsink a že musí můj ateliér vyklidit?

Srdce v hrdle, mladistvý filolog odvětil, že paní Elementová mu neřekla nic a dodal k tomu hlasem, jehož chvění nebyl s to potlačit, že míní-li paní Kačerová urážet jeho, Jiřího Kavalíra, a nazývat ho volem, on jest ochoten tyto hrubosti snášet, ale nedopustí, aby znectívala paní Elementovou, jež nepřestala a nepřestane být jeho přítelkyní, hanebnými přídomky.

– No a co jiného ona je, když ne štětka? řekla malířka Kačerová. – Pane na nebi, ta důra mi to tu zřídila! Hajzl ucpaný, všude samé vajgly, prachu na dva prsty, na sta prázdných flašek, kastróly a hrnce zaprasené, ani jedna sklenice zdravá, kanape jeden fle-

kanec, talíře nakřáplé, medvěd politý kafem, koberce propálené, postel smrdí jako psí kšíry, se divím, že se jejím amantům nezvedal žaludek, když se s nimi válela v takovém hnojišti, ano, řekla jsem jejím amantům, nebo si myslíte, že jste jediný, komu dávala a koho brala na pakl? To byste byl naivka. Svině jedna. Jenže já vím, že vy chlapi nemáte voči pro takové detaily, jako je zaprasené prostěradlo, vám jde jen o to jedno a jen o to jedno, čuňata. Jediné štěstí, že Elementka tu byla poměrně krátkou dobu, jinak by mi sem zaručeně zanesla štěnice. A to si říká člověk, to si říká ženská. Hernajs, já nepotřebovat těch jejích pár všivých dolarů, když jsem jela do těch Helsink, tak jsem takovou dorotu ani nepustila přes práh. Teď abych po návratu z ciziny, sama utahaná jako po koťatech, po té rajdě smejčila a šúrovala.

Cítě a věda, že proti té strašlivé mužatce nic nezmůže, Jiří Kavalír se jí ještě nesměle zeptal aspoň na to, co ho zajímalo nejpalčivěji, kde se tedy paní Elementová, když byla nucena se vystěhovat, nyní nalézá a kde by ji on, Jiří Kavalír, mohl vyhledat.

– Jo milej zlatej, to byste za ní musel přeletět velkou louži, ona je bezpochyby touto dobou na cestě domů, za svým Elementem, s cizími valutami, které tu nakoupila načerno a které má schované, ani vám nepovím kde. Ona vám neřekla, že toho jejího zašili na devět měsíců a že koncem června, tedy někdy za čtrnáct dní, bude puštěnej?

Jiří Kavalír odpověděl, že missis Element ho zpravila o tom, že její manžel v opilosti povalil autem chodce a ujel a byl za to posazen za mříže, ale neřekla mu, na jak dlouhou dobu.

– To říká ona, že povalil chodce a ujel, pravila malířka Kačerová, – ale u manžela takové šlapky, jako je Nelly, pochybuju, že by šlo o něco tak nevinného, co se dá omluvit obyčejnou ožralostí. Já taky četla Chandlera a byla jsem v Helsinkách a viděla jsem tam v kině

Kmotra, a tak vím, jak to v Americe chodí. Byla jsem na něm třikrát, na tom Kmotrovi, je to za všecky drobný, i když třebas jen proto, jak toho brejlatého v parní lázni střelej do voka. Ale teď si uvědomuju, že vlastně jsem nadlidsky slušná osoba, že jsem tu kozu nepráskla celnímu úřadu, že chce propašovat přes hranice cizí valuty. Nebo snad nejsem nadlidsky slušná? Řekněte jo, nebo se budu hněvat, a když já se rozhněvám, tak ať si mě nikdo nepřeje.

Smrt v duši, zlomený stín svého vlastního někdejšího bujarého já, Jiří Kavalír uznal, že mistryně Kačerová je nadlidsky slušná. – Ale teď mi prosím dovolte, abych si odnesl tady ty obrazy, které pro mne paní Elementová zakoupila.

– Jen si ty své skvosty odneste, řekla malířka Kačerová, smějíc se svým kompresorovým smíchem. – Ale na vašem místě bych s nimi zašla nejdřív do pojišťovny, abych nepřišla ke škodě, kdyby je někdo ukrad. Kolik jste za ně Elementici dal?

Jiří Kavalír, hruď sevřenu chmurnou předtuchou, že v nejbližších chvílích zví něco trapného, odpověděl, že na tom málo záleží, kolik ty obrazy stály, když je paní Elementová kupovala – hlavní věc, jakou mají hodnotu nyní. A podle odhadu paní Elementové jejich úhrnná cena, střízlivě počítáno, jest sto padesát tisíc. Tak například on sám, Jiří Kavalír, byl svědkem toho, jak jeden náhodný zákazník, který zavítal sem do ateliéru za paní Elementovou v zcela jiné obchodní záležitosti, byl ochoten za samo Navrátilovo Zátiší s ovocem, jakmile je spatřil a přesvědčil se o jeho pravosti, zaplatit padesát tisíc. Že k tomu nakonec nedošlo, neb toho kupce zavřeli, toť jiná kapitola.

– Jenom padesát tisíc? podivila se malířka Kačerová. – Proč ne rovnou milión? Nesmyslům se přece jak známo meze nekladou.

Sebrala Navrátilovo Zátiší, jež nyní stálo v koutě, ohnula špachtlí několik hřebíčků, jež je přidržovaly v rámu, a postavila je, holé, zbavené dřevěného krumplování, na svůj pracovní stojan,

před puntíkaté plátno. – Podívejte se, mladej. Vidíte tady vpravo vzadu takovou dlouhou obloukovitou prasklinu?

– Vidím, ale co s tím? řekl Jiří Kavalír. – Jsou tu i jiné praskliny, tady, tady, tady…

– Ty jsou v laku, řekla malířka Kačerová. – To se dělá tak, že na vrstvu pomalu schnoucího laku se nanese vrstva rychleji schnoucího laku, ta popraská a do prasklin se pak vetře špína, aby to vypadalo echt staré. Jenže tahle prasklina, kterou vám ukazuju, není v laku. Je ve zdi. Ten obraz je totiž namalován na zdi.

– Na jaké zdi? řekl Jiří Kavalír s jistou úlevou, neboť se mu zazdálo, že mistryně Kačerová je opilá a mluví z cesty.

– Na zdi nebo, lépe řečeno, v té zdi, na které, jak povídám, ten obraz je namalován, řekla malířka Kačerová. – Navrátil totiž byl malíř pokojů, a tohle Zátiší je nástěnná malba v jednom starém baráku u Švermova mostu, takzvaném Vávrově domě, v soukromém bytě. Můžete se na ni podívat, jestli váš to zajímá, ale majitelé toho bytu nemají rádi čumily, ani se jim moc nedivím.

– To všechno je bláznovství, řekl Jiří Kavalír vyprahlými ústy, těžce pohybuje jazykem. – To vy jen tak, protože máte na paní Elementovou spadeno. To Zátiší je originál, namalovaný na dřevě. Jen se podívejte na to dřevo. Aspoň tomu dřevu nemůžete upřít, že je, podle vašeho výrazu, echt staré.

– Ano, je to echt starý šindel, řekla malířka Kačerová. – Měla jsem jich tu několik, a ta mrcha mi je všechny ukradla a nalípala na ně ty své originály, vystřižené z kalendářů. I tenhle Navrátil je vystřižen z kalendáře.

– O tom kalendáři se ví, řekl Jiří Kavalír. – Maminka jej má v kuchyni. Ale srovnal jsem svůj originál s tou reprodukcí v kalendáři a našel řadu valérů, které reprodukční technika nestačila podchytit. Třeba tady to světýlko na té švestce. To na reprodukci není.

– Takových valérů vám každý žáček Akademie vyrobí levou rukou sto padesát za půl minuty, řekla malířka Kačerová. – A to vám, vy bambulo, nebylo nápadné, že originál a reprodukce mají stejný formát? Ale co se s vámi mám, troubo, bavit.

A než tomu zděšený literát dovedl zabránit, chopila se nožíku a strhla roh Navrátilova Zátiší, které vskutku bylo nalepeno na prkénko, zčernalé věkem. – Jen se podívejte, co je na druhé straně, řekla, podávajíc mladistvému literátovi utržený cár Zátiší. A Jiří Kavalír jej vzal do ruky a četl:

OVOCE A ZELENINA PRO VAŠE ZDR

Obsah hodnot ve 100 gr potrav

	kalorie	bílkoviny	tuky	glycidy	vit
brambory	88	2,0	0,2	20,9	
květák	28	23,8	0,2	4,9	
jablka	57	0,3	0,4		
švest					
hroz					

Malířka Kačerová hleděla na bledého mladého pedagoga, jemuž útržek Navrátilova Zátiší vypadl z rozechvělé ruky, se zřejmým uspokojením.

– A Chittussi, to je právě takový originál jako ten Navrátil, pravila, – a zrovna tak ten Quido Mánes a Čermáci. Všechno vystřižené ze starých kalendářů, které mám v komoře – ona kvůli vám nechodila daleko, asi jste jí nestál za to, aby se s vámi srala. Toho Alše mi ta kurva vystřihla z mého Špalíčku, no, aspoň ho i s tím Maroldem dala zapaspartovat, to ji šlechtí. Odkud toho Marolda vzala, to nevím, je to z nějaké šoufl ilustrované publikace, podívejte se na ten sprostej rastr. To tedy je ta vaše sbírka v ceně sto padesáti tisíc.

Takhle potahat za fusekli tak hezkýho a sympatickýho mužskýho, na to musí být na mou duchnu erczmije.

– Já jí to nedaruju, promluvil Jiří Kavalír z hloubi přirdoušeného hrdla. – Já jí vrazil do chřtánu své úspory, své auto, svou chatu, a ona mi ještě vyčítala, že jsem jí nekoupil prstýnek. Já to tak nenechám, já ji budu žalovat, ať je, kde chce, já ji poženu až na sám konec světa.

– Máte na to svědky, že jste jí ty peníze svěřil? otázala se malířka Kačerová.

Jiří Kavalír místo odpovědi jen svěsil hlavu.

– Tedy nemáte, řekla malířka Kačerová. – Ach ty svatá prostoto, jak jen je možné být takový ňouma. Ale nemotejte se tu jako nudle v bandě, pojďme tamhle na kanape, snad něco vydumáme.

A vzala ho v podpaží a nezadržitelně ho unášela k pohovce, na níž ráda spávala paní von Stein.

– Projel jsi to jak sedláci u Chlumce, pravila, když usedl, a tisknouc se k němu svým obřím tělem a strhujíc ho do sádelné peřiny své náruče, přehodila mu svou pravou nohu přes levé stehno, neboť si ho chtěla důkladně zajistit, aby jí neutekl. – Ale nic si z toho nedělej, šeptala, – já ti to vynahradím, ty potřebuješ lásku pořádné ženské, která by s tebou nejen spala, ale taky s tebou dobře smejšlela a měla tě ráda. – Při těchto slovech se dotýkala jeho tváře svými vlhkými, srkavými ústy a ovívala ho horkým dechem, který jí sálal z rozdychtěné hrudi. – Dělej si se mnou co chceš, drmolila, všecka se třesouc chtivostí, – rozsápej mě na kusy, ty kňoure, strhej ze mne šaty, ty můj malej bernardýne.

Takto šeptala a vrněla a mrňoukala mroucím hlasem, a mladistvý literát, zpocen hnusem a hrůzou, marně se snažil uniknout z objetí jejích strašlivých paží, těstovitě měkkých a tučných, ale pod tou těstovitou tučností ukovaných ze železa. Podařilo se mu to

teprve, když malířka Kačerová, chtíc si vykasat šaty, uvolnila stisk své nohy, jíž mu drtila stehno, takže se mu dostalo možnosti, aby povstal, řečeno přesněji: aby se vymrštil, což učinil s pružností sobě vlastní a už nejednou zmíněnou. Nu a to, co pak spatřil pod sebou, rozlícenou obryni se sukní a bílým pláštěm vyhrnutými až k pasu, masitou kníratou tvář zrudlou vztekem a nenávistí, neníť nic běžnějšího a obvyklejšího než přechod lásky v pravý svůj strašlivý opak, poděsilo ho tolik, že se dal ihned a bez váhání na útěk, hbitý, ale přece ne dosti rychlý, aby unikl Maroldovi, jejž malířka Kačerová naslepo, jediným vztažením ruky, uchopila a majzla jím prchajícího do zad.

– Tak ty mě teda nechceš, tak já ti teda nevoním, ječela za ním, – ty vydojený vemeno, ty zvadlej patejdle, ty sroulo, ty vykuchanej hadráři, ty mrzáku upilovanej, táhni vocaď a už se mi tu neukazuj, ty prdlavko, nebo tě sejmu a hubou napřed tě hodím do hajzlu a spláchnu.

A mladistvý literát, seč mu nohy stačily, upaloval dolů po týchž schodech, po nichž v posledních nádherných týdnech stoupával vstříc sladkým ňadrům missis Element, rozdychtěn a šťasten. Kovářský hlas *artiste-peintre* Kačerové mu duněl do zad jako řvoucí mistral, a jeho sbírka obrazů, již rozběsněná žena za ním metala, svištěla mu kolem uší, tři to Čermáci, Chittussi a Aleš. Marold vzal už zasvé hned na počátku jeho úprku, pasparta zničená a sklo roztříštěné o záda zdrhajícího pedagoga. Navrátil, proměněný v pouhé zčásti oloupané prkénko, nestál rozlícené velekněžce miráklismu za to, aby jej za prchajícím literátem hodila.

Hned nazítří zrána zaklepal Jiří Kavalír na dveře školní ředitelny, a vyzván, aby vstoupil, učinil tak s veškerou důstojností a vážností, nezbytnou vzhledem k dramatické osudovosti kroku, k němuž se odhodlal.

– Přejete si, soudruhu Kavalíre? otázala se ho doktorka Prušáková, upírajíc na něj své jasné oči, když stanul před jejím bezvadně uklizeným psacím stolem, ozdobeným podobiznou Vladimíra Iljiče Lenina.

Odpověděl, že přišel, aby se omluvil, že jí, ředitelce, jakož i celému zdejšímu pedagogickému sboru způsobil tolikerou nepříjemnost svou hloupou umíněností ve věci svého pošetilého, nedůstojného chování, jímž se mimo jiné i dotkl cti své starší kolegyně, tajemnice Společnosti přátel a obdivovatelů Goethova díla.

– Jste tedy ochoten vyhovět jejímu přání a veřejně se jí omluvit? řekla doktorka Prušáková. A když ochotně, leč s tragickým výrazem v tváři přikývl, pokračovala: – Dobrá, učiňte tak. Příští schůze Společnosti jest stanovena na tento pátek o osmé hodině večerní. Ale tu *starší* kolegyni si přitom nechte pro sebe, nebo tu soudružku dopálíte znovu, a ještě hůř.

Další skandál v závodní jídelně

Toho večera se v závodní jídelně národního podniku CRHA Karlín, Šaldova ulice, sešli do jednoho všichni goethologové, s nimiž jsme se už seznámili, a ještě mnozí a mnozí jiní, to hlavně proto, že v televizi tentokrát nebylo na programu utkání SSSR versus ČSSR aniž jakékoli utkání jiné, nýbrž nějaká vážná, hodnotná opera, a pak také proto, že ač na strojopisně rozmnožených pozvánkách jako první a hlavní bod programu bylo uvedeno vystoupení Dominika Tereby, člena Progresívního divadla, který přednese několik závažných Mefistofelových monologů z Goethova Fausta, členové Společnosti přátel a obdivovatelů Goethova díla věděli všichni to, co si předtím šuškem byli jeden druhému sdělili, že *opravdu* hlavní bude druhý bod programu, označený jako Různé, v rámci kteréhož Různého se má ujmout slova spisovatel Jiří Kavalír a upřímnou sebekritikou napravit ostudu, kterou zde posledně způsobil. A zatímco předseda Společnosti s panenskou tajemnicí a hercem Dominikem Terebou, už nalíčeným k svému vystoupení a převlečeným do mefistofelského, neboť prý nebyl s to v témž civilním oblečení, v němž vedl, pokud nevystupoval na scéně, svůj neokázalý život, přednášet nesmrtelné pasáže z jakékoli nesmrtelné role, ať napsané nesmrtelným Goethem nebo nesmrtelným Shakespearem, nebo jiným nesmrtelným básníkem: zatímco tedy, řekli jsme, předseda Společnosti a její panenská tajemnice a Dominik Tereba v mefistofelské masce postávali na chodbě, vedoucí k záchodům, senzacechtiví goethologové a goetholožky už dvacet minut před začátkem schůze se začali trousit do jídelny a obsazovat místa pokud možno nejvýhodnější u ožvýkaných kavárenských stolků, tentokrát nablýska-

ných čisticí pastou značky Leskulinka a ozdobených slaměnkami s kvítky, žel nemůžeme zamlčet, poněkud prořídlými, neboť kdosi v nezdravé přemíře horlivosti se pokusil je omladit elektrickým vysavačem, a ten kromě prachu vdechl i valnou část jejich květné ozdoby a pýchy. Zažloutlé a od much zadělané plakáty, visící na oknech a nabádající hosty jídelny, aby jedli prostou a zdravou stravu a ovoce aby používali jen omyté, z iniciativy goethologů byly vyměněny za plakáty nové, zobrazující jednak křepkého dědouška, radostně pracujícího na zahrádce a zajišťujícího si touto činností zdraví a spokojené aktivní stáří, jednak obrovskou mouchu s vyvalenýma očima a chlupatýma nohama, již ostře stylizovaný nápis obviňoval z šíření nákaz všeho druhu.

Toto vše svědčilo o radostné a po pravdě smířlivé náladě shromažďujících se goethologů: bylo to, jako když odpouštějící milenka na usmířenou cudně nastaví svému provinilému milenci ústa. Též myšlenka standarty v dřevěném rámečku, stejně jako při posledním zasedání Společnosti překrývající černou tabuli, na niž se pro zaměstnance národního podniku CRHA zveřejňovalo polední menu, byla prosvětlena duchem mírnosti a tolerance. Panenská tajemnice Společnosti, blažená svým kvačícím a teď už nezmařitelným triumfem, vylepila na půlarch silného papíru, vsazený do dřevěného rámečku, tento verš z Goetha, jejž Goethe bezpochyby složil ve chvíli, kdy sám byl prodchnut vzácným altruismem a chvějivou lidskostí:

TVOR LIDSKÝ BLOUDÍ, POKUD ZA ČÍM SPĚJE.
J. W. GOETHE

Ano, zbloudils, soudruhu Kavalíre, a zachoval ses jako bloud, leč my všici víme, že to nebylo z hrdopýchy, nýbrž z jakési omýle-

né snahy, za níž jsi – jak náš básník praví – spěl. I stačí, když uznáš své nedopatření, maličko si své mladé nepoddajné vlasy posypeš popelem a všechno zas bude v nádherném, ach, neskonalém, ach, výsostném pořádku.

Pro úplnost nástinu této po pravdě pacifistické atmosféry, vanoucí prostorou, v níž se měla konat dnešní schůze Společnosti, není od místa dodat, že i záchody na chodbě, v níž meškali předseda a tajemnice a mistr Dominik, byly do čisťounka vymyty a že porcelánové mušle v pánském oddělení byly vybaveny čerstvými hygienickými kuličkami.

Stejně jako posledně, bělovlasý staroušek se uchýlil do koutku jídelny a sotva dosedl, jal se sotva slyšitelně a humorně-sympaticky pochrupovat, k svému stolku usedl brejlatý student, a když před sebou řádně rozmístil své psací potřeby, zapsal si do poznámkového sešitu: Dát najevo, že *vím*, odkud je ta věta o bloudění lidského tvora, a že dokonce *znám* její původní německé znění, tj. Goethův originál. – Výraznou změnu přinesly obě tuzexové přítelkyně, s inteligencí a bez inteligence, neboť zatímco ta s inteligencí posledně měla na sobě šeříkovou blůzičku, tentokrát se přioděla blůzičkou krémovou, kdežto její neinteligentní družka, posledně hyacintová, dnes byla jahodově červená. Rovněž elegantní nápadník slečny s inteligencí zaměnil své sako sametové za sako zhotovené z drsné pánské látky, zvané homespun, hnědé, s nenápadným modrým károvým vzorem. Pronikavá změna se zračila i na neúnavné pletačce svetrů, neboť její tvář, posledně pohrdavě netečná až šel strach, dnes byla produševněna úsměvem něhy možná kolísající na pomezí citu milostného. Vskutku myslila na Jiřího Kavalíra a srdce jí usedalo při pomyšlení, že tak hezký a mladý učenec se má sklonit před takovou ropuchou, jako je tajemnice Společnosti. Kolik máte v pase a v prsou? oslovila v duchu

mladistvého goethologa. A jak dlouhé máte paže? Já bych vám něco upletla, nějakou nádheru, aby to bylo teplý a přitom lehký jako luft. Nebojte se, já nejsem hned tak nikdo, já dostala cenu v pletací soutěži *Nám zábavou je pletení*.

Připomeneme-li si sympatickou dívenku, provázenou vazbičem s tváří Jacka Londona, a ctižádostivého goethologa, který vypadal jako bankovní úředník, máme už v krátkém přehledu všechny výrazné typy z řad obecenstva, s nimiž jsme se seznámili u příležitosti skandální přednášky Jiřího Kavalíra. Zbýval už jen Jiří Kavalír sám, a tento Jiří Kavalír vstoupil do závodní jídelny o půl osmé, tedy na minutu přesně v čas, udaný na pozvánce, a jeho tvář a držení zad byly sama mužnost a hrdost a úsměvné sebevědomí, byť se po celé odpůldne, aby se posílil, halil do roucha pana de Balzac a vybavoval si před vnitřním svým zrakem, jak hrdě a duchaplně by si vedl pan de Balzac, být na jeho, Kavalírově, místě, a kterak, podrobuje se jejímu groteskním požadavku paličaté staré panny a omlouvaje se jí, činil by to s vtipem tak subtilním a potutelným a krutým, aby svou omluvou, namísto aby jí dopřál rozkoše vítězoslávy, po pravdě ji ztrapnil a zesměšnil a elegantně nadosmrti zostudil. Ovšem autor Pohádek z říše permoníčků řečností, duchaplností a pohotovostí slova se sotva mohl vyrovnat autorovi Lidské komedie, který podle svědectví současníků vynikal těmito vlastnostmi zcela mimořádně, i nebylo jeho sebevědomí, s nímž vstupoval do závodní jídelny národního podniku CRHA Karlín, zcela oprávněné – ano, nebylo zcela oprávněné, ale přece bylo, existovalo a co nejlepšího fungovalo, a to do té míry, že když ho shromáždění goethologové a goetholožky uviděli, hrdě vzpřímeného, rty zvlněné náznakem úsměvu mírně přezíravého, jejich přízeň se na něj snesla jako vonný, jemný závoj, lehký – podle výrazu mistrovské pletařky svetrů – jako luft, takže ihned ne

bez jistého údivu shledal, že se ubírá nikoli k pranýři, nýbrž ke křeslu hrdinů, k pódiu vítězů.

Sotva se pak toto stalo, vyšla z chodby panenská tajemnice Společnosti, jejíž nos, v důsledku bouřlivých dějů, neustále bublajících v jejím snadno zranitelném nitru, povětšině nabobtnalý, tentokrát odbobtnal a zrůžověl. Rychlým krokem, překvapujícím při její tělnatosti, přikvačila k svému tajemnickému stolku, a za ní stejně hbitě, ač ho trápil dnavý palec, kmetský předseda Společnosti, pevně odhodlaný, že tentokrát, byť mu to mělo způsobit sebevětší trýzeň, neusne a plně vezme na vědomí všechno, co se na této schůzi odehraje. Zmládlá a svým vítězstvím zhezklá tajemnice pak oznámila přítomným goethologům, jako by jim sdělovala něco zcela nečekaného a právě nyní dopuštěného, že jeden z předních členů Progresívního divadla, soudruh Dominik Tereba, se uvolil přednést členům naší Společnosti několik nejkrásnějších pasáží ze své role Mefistofela z Goethovy arcibásně, v níž před dvěma roky exceloval na jevišti. Stejně spěšně, jako to právě byli učinili kmetský předseda a tajemnice Společnosti, přikvačil vzápětí nato přední člen Progresívního divadla Dominik Tereba sám. Ale byl-li spěch předsedy a tajemnice pouhým chvalitebným projevem jejich funkcionářské horlivosti, rychlá chůze herce Dominika Tereby měla působit a vskutku také působila dojmem zcela odlišným: měla v shromážděném publiku vzbudit sugestivní dojem, že soudruh Dominik Tereba se zcela prostě nemohl dočekat cti, jíž se mu mělo dostat, když byl požádán, aby ukázkami svého mistrovství povznesl a duševně obohatil členy Společnosti, a že proto krokem stejně křepkým a poháněným netrpělivostí, jakým se právě vyhrnul z chodby, prošel z předměstského divadla, jehož byl údem, do Šaldovy ulice v Karlíně, do závodní jídelny národního podniku CRHA. Jeho ďábelský kostým a maska, nezcela zdařile vytvořená

podle vzoru Šaljapina, nejlepšího Mefista všech dob, svým orlím nosem a obočím, zdviženým a protaženým až do poloviny skrání, sice přiměly některé méně vážné členy Společnosti, zvlášť řehtavé mladé goetholožky, k zaševelení smíchu, ale tento incident, sám o sobě nevýznamný, byl ihned potlačen pohoršeným pst pst usedlejších goethologů, po němž následoval srdečný, dlouhotrvající potlesk na uvítanou.

Hrdý, a jak víme, sebevědomý, ale nicméně vkusně zdrželivý a skromný, Jiří Kavalír zaujal nenápadné místo v čtvrté řadě stolků, u stěny, v sousedství tuzexových slečen, přesněji řečeno jahodově červené slečny bez inteligence, a sotva dosedl, už dostal psaníčko, jehož pisatelkou byla krémová slečna s inteligencí a jež mu jahodově červená slečna bez inteligence nenápadně předala. Bylo v něm napsáno:

Buď statečný a nezklam mně, můj kavalíre (to malé k není z přepsání, nýbrž sválně).

Jiří Kavalír byl tou dobou už přesycen neutuchající přízní žen, jež levou rukou tě objímají, aby ti přitom pravou rukou plundrovaly kapsy, anebo aby ti jí, totiž tou pravou rukou, tříštily o záda zapaspartovaného a zaskleného Marolda a metaly za tebou veledíla Čermákova a Quido Mánesa. Reagoval proto na vzkaz, jejž slečna s inteligencí provodila zářivě úsměvnou souhrou karmínových úst a očí s nalepeným umělým řasovím, pouze chladně zdvořilou úklonou, čímž krémovou slečnu s inteligencí tolik dopálil, že její úsměv naráz pohasl a zářící oči potemněly. Ale mladistvý literát neměl náladu, aby se zabýval milostnými útoky a změnami přízně tuzexové slečny s inteligencí, neboť měl právě hlavu plnou jakési neurčité otázky, jakési záhady dosud beztvaré, kterou v něm vzbudil tělesný habitus, pohyby a postoj Dominika Tereby, právě stojícího před trůnem Hospodinovým a hřímajícího úchvatné

verše faustovského Prologu v nebi: – Já nedbám světů ani sfér, jež krouží, já vidím jen, jak se člověk souží. Ten světa pámbíček je hrubě nezměněn, je originální tak jako v prvý den. On by si žil líp o poznání, jen nemít od tebe nebeské záře zdání; rozumem zve ji, což mu znamená, že smí být zvěrštější než zvířena.

Tolik Dominik Tereba, vážný, jak se sluší a patří, když někdo, byť to byl sám Mefistofeles, stojí před trůnem Hospodinovým, hluboce zamyšlen, což naznačoval tím, že se držel za bradu a odmlčoval se, jako by teprve hledal a formuloval myšlenky, jež v rýmovaných verších starému pánovi, jak sám pro sebe Hospodina nazýval, metal v tvář. Mezitím neurčitá otázka a záhada dosud beztvará, jež jak pověděno kvasila v hlavě mladistvého literáta Jiřího Kavalíra, pozvolna krystalizujíc a jasníc, nabývala této stručné a přesné podoby: Odkudpak já jen *um Gottes Willen* toho chlapa znám, kohopak jen mi připomíná?

Nuže povšimli jsme si už, že Jiřímu Kavalírovi se stávalo nezřídka, že mu tvář člověka, jejž viděl poprvé v životě, někoho připomínala: malířka, spící na pohovce v ateliéru velekněžky miráklistů Kačerové, mu připomínala paní von Stein, její duchaplný milenec, odpočívající na medvědí kůži, mu připomněl Rudolfa Valentina, estét, jemuž přišlo špatně z pohledu na jeho, Kavalírovu, čerstvě zakoupenou loveckou grupu z biskvitového porcelánu, mu připomínal Alberta Einsteina, zatímco stařík, klímající u telefonu, mu připomněl hned dva lidi najednou, Roberta Kocha a Bismarcka, a silácký průvodce hezké hnědooké slečny, který onehdy Jiřího Kavalíra málem zardousil, připomínal mu Jacka Londona. Dokonce i hrubá tvář pana Havrdy staršího mu připadala familiárně známou, protože jí prosvítaly svěží rysy Havrdy juniora, takto Karla, toho nenapravitelného ničemy, jemuž Jiří Kavalír letos pouze s největším sebezapřením nedal propadnout z češtiny.

Jenže ve všech těchto případech nešlo o otázku, nýbrž o zábavný metaforický špumprnákl, o nevinný výstřelek duševní hravosti, jíž se Jiří Kavalír sympaticky vyznačoval: vzpomínáme mimoděk na jeho utěšeně nesmyslné uhlířsky etymologické hrátky, například na jeho úvahy, zda anglické slovo Hungary, to jest Maďarsko, nebylo odvozeno z německého Hunger, to jest hlad, nebo na jeho vtipné *aperçu* o bohatství českého výraziva, označujícího méněcenné, nuzné stavby, a o chudobě termínů pro stavby honosné, přepychové. Nuže toto všechno byly maličké klauniády, jimiž sám sebe nezáludně bavíval a jež v něm nepodněcovaly ani sebeslabší napětí nebo dokonce trýzeň. Ale s otázkou, k níž ho provokoval pohled na Dominika Terebu, odkudže *um Gottes Willen* toho chlapa znám a kohopak jen mi, *verflucht noch einmal*, ten chlap připomíná, to bylo jinak, neboť otázka ta v něm přerůstala v pocit nemohoucnosti a duševní bídy. Nuže soudruh Dominik Tereba byl herec, pravdaže herec nepříliš známý, nepříliš populární, ale byť byl sebeneznámější, nebylo vyloučeno, že Jiří Kavalír spatřil jeho tvář někde na plátně biografu nebo v televizi. Ale mladistvý literát se nespokojil touto lacinou odpovědí na otázku, jež ho soužila, neboť věděl, že není správná. Znal Dominika Terebu ne z biografu, ne z televize, nýbrž z živoucí skutečnosti. Ale z jaké živoucí skutečnosti? Odkud? A odkdy? Jakpak Tereba asi vypadal, když neměl orlí zoban a obrví protažené až do samého středu židovin? Takového Zdeňka Štěpánka, nezapomenutelného představitele Cyrana, nebylo těžko poznat na první pohled, i když byl zpitvořen cyranovským nosem, a geniální Charles Laughton zůstal Charlesem Laughtonem i v groteskní masce hrbáče Quasimoda, jejž představil ve výsostně hodnotném filmu, natočeném podle téhož románu Victora Huga, jejž Goethe ve své hofrátské bohorovnosti označil jako nejohavnější knihu, jež kdy byla napsána. Ale odkud

znám tady toho Mefista? Je možno, abych ve svém věku už byl postižen sklerózou? Ano, je to docela dobře možné, protože v moderní době mladí lidé trpívají chorobami, jež bývaly truchlivou výsadou stáří, například cukrovkou, nedomykavostí srdečních chlopní a podobnými svinstvy. Ano, Jiří Kavalíre, už tomu asi tak bude. V poslední době, namísto abys namáhal mozek a pracoval k svému sebezušlechťování, ses rochnil v prostopášnostech – jen se na sebe podívej, jak vypadáš, pásek máš utažený na poslední dírku, aby ti nespadly kalhoty, a krk ti čouhá z límce košile jako oškubané huse. Není divu, že tvá dobrá, starostlivá matička je s tebou nespokojena a že snad i, chuděra, nad tebou tu i tam v skrytu uroní nějakou tu slzičku. Musíš jít do sebe, kamaráde, nejvyšší čas, abys něco začal pořádně studovat, například historii Makedonie, abys měl řádný vědecký podklad pro své makedonské pohádky, a roucho pana de Balzac dej chemicky vyčistit, abys z něho vyhnal to fluidum, které ti nepřineslo nic dobrého, a s povídkami o komtese Elementové a hraběti Hannibalovi a vilném sluhovi dej pokoj: nestačíš na to. Správně a po zásluze se ti stalo, že Kačerová ti vyprala hlavu a nastavila zrcadlo tvé nicotnosti: bylo ti toho třeba jako praseti drbání. Však také teď, až ti udělí slovo tvá hodná, skromná, poctivá kolegyně, která nemůže za svou šerednost a kterou jsi urazil v záchvatu pejchy, na níž jsi neměl nárok, protože nejsi nic a máš být pokornější a nižší než tráva u cesty, omluvíš se jí nikoli ironicky, jak ses na to kasal, nikoli duchaplně, protože nemáš ducha, nikoli suverénně, protože nejsi suverén, nýbrž banálně, jak se to od průměrných hlupáků tvého ražení očekává, a především a hlavně: zdvořile, milý příteli, zdvořile, zdvořile.

Soudruh Tereba mezitím zakončil svou recitaci: – Se starým pánem bych se nerad rozmíchal, a milerád ho vídám časem. Vždyť je to rozmilé, když velký pán tak lidsky ráčí hovořit i s ďasem.

Uklonil se na znamení, že jeho umělecké vystoupení jest dovršeno, odbyto, a se zdrženlivě vlídnou grácií přijal bouřlivý potlesk, jímž ho goethologové odměnili především za to, že jeho recitace netrvala dlouho, a že jim tudíž nebylo zbytečně čekati na druhý, zajímavější bod programu, jak pověděno označený jako Různé. Když potlesk dozněl, Dominik Tereba se posadil, protože podle slov programu byl ochoten členům Společnosti po recitaci ještě odpovědět na případné dotazy. Omládlá tajemnice pak vhodně volenými a bezpochyby pečlivě připravenými slovy poděkovala soudruhu Dominiku Terebovi za jeho nádherný přednes Goethových veršů, který všem milovníkům Goethova díla, již ho slyšeli, zajisté dopomůže k hlubšímu a vroucnějšímu vcítění v jejich úchvatnou nádheru, a vyzvala své ovečky, mají-li na mistra Terebu nějaký dotaz, aby se neostýchaly a onen dotyčný dotaz vyslovily: mistr Tereba jim zajisté na každou otázku, jež je zajímá, rád odpoví.

Jak tomu při takovýchto příležitostech bývá pravidlem, v místnosti nastalo rozpačité ticho, jež nedovedl zaplašit ani brejlatý student, jemuž bylo vše jasné, takže nevěděl, na co se mistra Tereby otázati, přesněji řečeno: nebyl s to vynajít patřičnou záminku, aby se formou dotazu pochlubil svou znalostí německého originálu verše vylepeného v rámečku a který zní: *Es irrt der Mensch, solang er strebt*. A zatímco čekal, až bude zavalen lavinou žíznivě dychtivých zeptání, například: Kolika repríz se dočkal Faust ve vašem divadle?, nebo: Jezdili jste s Faustem i na zájezdy? – trochu ironicky se usmívaje, jak na ďasa se sluší, opřel se lokty o oďobaný stolek a sepnul před svou hrudí bříška všech svých deseti prstů a maličko přiklonil hlavu k pravému rameni. Kdyby byl sebeméně zatušil, jaké peklo rozpoutá tímto svým nevinným, nic neznamenajícím, mechanickým, ze zvyku provedeným gestem, byl by snad, sotvaže je učinil, vzal nohy na ramena a ztratil se z parády, ale on nic

nezatušil, nic nevycítil, nic ho nenapadlo, a proto zůstal poklidně sedět a sedět a sedět, až když bylo pozdě. Neboť Jiřímu Kavalírovi stačil jediný pohled na jeho stříškovitě spojené prsty, aby mu z očí spadly zahanbující šupiny a mozkem aby mu prošlehl antisklerotický blesk, takže rázem věděl, odkudže toho předměstského Mefista zná a kde a kdy a o čem a při jaké příležitosti s ním mluvil. Rázem tentam byl před jeho vnitřním zrakem Terebův mefistofelský kostým, tentam dravčí zoban, tatam obočí, protažená do středu židovin, a na hercův nos dosedly staromódní brýle v tenké zlaté jímce, a současně totam bylo zpokornění mladého literáta a jeho zdravé sebepoznání a odhodlání být nižší a tišší než tráva u cesty a vyslovit sebekritiku a omluvit se tajemnici Společnosti tak zdvořile a konvenčně a nevtipně a banálně, až by její sucharské srdíčko překypělo blahem. Zsinalý vztekem, oči zeškvířené, Jiří Kavalír pomalu povstal a přitom s uspokojením shledal, že ďábelskou tváří Dominika Tereby, který bezpochyby teprve nyní vzal na vědomí jeho přítomnost, proběhlo škubnutí prudkého úleku. A rázem všechny oči, ať to oči pletačky svetrů nebo krémové tuzexové slečny s inteligencí nebo jahodové tuzexové slečny bez inteligence nebo obrýlené oči mladického štrébra s pravítkem nebo hnědé oči veselé dívky, provázené vazbičem s tváří Jacka Londona, nebo unavené oči stařičkého předsedy Společnosti nebo dalekozraké oči ctižádostivého bankovního úředníka, ulpěly na Kavalírově štíhlé, do výše rostoucí, jak pomalu se zvedal, postavě, a všechny ty uvedené oči viděly ihned, že je zle a že se chystá něco nepředvídatelného, a jak figura ukazovala, neblahého. Panenská tajemnice Společnosti, znepokojena výrazem počínajícího šílenství, patrným na tváři mladistvého literáta, pokusila se zabránit neznámé, ale zřejmě nevyhnutelně nastávající katastrofě tím, že upozornila Jiřího Kavalíra sladce konejšivým hlasem, že první

číslo programu dosud neskončilo a že soudruh Tereba dosud neodpověděl na otázky, jež mu členové Společnosti hodlají položit.

– Právě o to mi jde, odpověděl Jiří Kavalír. – Když se k tomu nikdo nemá, položím mu otázku aspoň já sám, a sice takovou, že mu jistě srdce poskočí radostí. Bylo mi řečeno, vážený pane inženýre Sýkoro, že jste si nemohl odnést toho Navrátila, jejž jste rekognoskoval jako originál, protože vás zatkli. Co k tomu hodláte podotknout?

– Že nechápu a nerozumím, o čem mluví ten pán, kterého vidím poprvé v životě, odpověděl Dominik Tereba s mefistofelskou pohrdavostí.

– Nadál jsem se a věděl jsem zpaměti předem, řekl Jiří Kavalír, – že vaše odpověď bude znít právě takto a nejinak: Nechápu a nerozumím, o čem mluví ten pán, kterého vidím poprvé v životě. Proč jste se tedy polekal, když jste si ráčil povšimnout, že sedím v publiku? Řečeno přesněji: v té chvíli jsem už neseděl, v té chvíli jsem stál a vy jste poznal, že jsem prohlédl vaši masku. Nuže dovolte mi, abych vám položil otázku poněkud nediskrétní, ale ležící na dlani: Kolik vám zaplatila missis Element za vaši roli huhňavého inženýra Sýkory, milovníka obrazů a bohatého podvodníka? Nemohu nepřiznat, že jste ji zahrál dobře a že vaše nadšení nad obrázkem z kalendáře, nalepeném na prkénku, vypadalo naprosto přesvědčivě. Jakožto inženýr Sýkora jste byl daleko lepší než jako Mefisto a svůj honorář jste si plně zasloužil. Počítám ovšem, že Elementka vás kompenzovala v naturáliích, protože ona jako každá nevěstka byla na krejcar tuze opatrná, a že než aby zatřepala měšcem, raději vám nastavila svůj kurevský klín.

– Soudruhu Kavalíre, pro Ježíše Krista a jeho svaté umučení, vzpamatujte se, zaúpěla panenská tajemnice Společnosti nadobro zapomenuvši na své pokrokové ateistické smýšlení.

Ale Jiří Kavalír pokračoval neúprosně:

– Kde to učinila, a kolikrát? V té své odporně zahnojené posteli nebo na poflekaném kanapi? Nebo jste se váleli na tom medvědovi, politém crnou kafou, jak to říkal ten idiot Rudolf Valentino, když se vychrněl?

V té chvíli se Dominik Tereba pokusil o jakési zaševelení, jímž mínil se postavit na odpor strašlivě rozběsněnému mladému literátovi, ale Jiří Kavalír se rozeřval naplno a přehlušil ho:

– Posledně jsem v této místnosti byl dotázán tady tím krysím mladým štrébrem, který rád plácá lidi lineálem po zadnici, když ví, že se mu za to nic nestane, jaké jsou perspektivy moderní goethologie, a já odpověděl, že žádné, dokud se neodhodláte nastoupit nové, dosud nevyšlapané cesty. Nuže dnes k tomu dodávám, že s tou goethologií se dostanete nejvýš do prdele, budete-li, abyste dodali jakéhos takéhos oprávnění existenci svého potentočkovaného společku, zvát do svého ctihodného středu takové gaunery, jako je tady ten šestákový darebák, tady ten neumětelský kandrdas, který si myslí, že bude vypadat jako ďábel, když si nalepí na rypák půl kila mastixu.

– Pane kolego, ach pane kolegáčku, mírněte se! zasténal kmetský předseda Společnosti, který vskutku dostál svému odhodlání, že zůstane vzhůru a bude pozorně vnímat vše, co se v průběhu dnešního zasedání Společnosti odehraje.

Ale mladistvý literát se nedal jen tak snadno uchlácholit:

– Ano, opakuji, že jste byl daleko lepší, pane Terebo, když jste hrál ne Mefista, na kterého nestačíte, nýbrž sám sebe, to jest malého připosraného podvodníčka, vy ubožácký honimíre, vy trapný šašoure, vy ošoustaný komediante, vy nestydatý nestydo, který se jistě ani nezačervená, když se mu řekne Mistře sem a Mistře tam, jako se to říkávalo Vojanovi a Mošnovi a Seifertovi, opravdovým

umělcům, kteří by se nikdy nebyli propůjčili k hnusnému podvodu, k němuž jste se propůjčil vy, ubzděný tajtrlíku, přismrádlý přicmrndálku!

Takto běsnil mladistvý literát Jiří Kavalír, skýtaje volný průchod svému vzteku, hraničícímu s tělesnou bolestí, a uplatňuje všechnu sílu svého hlasu, takže závodní jídelna národního podniku CRHA, Karlín duněla jeho rykem, ale právě v tomto punktu přecenil své síly. Zatímco Jiří Kavalír burácel a tímto burácením se unavoval, herec Dominik Tereba pevněl a klidněl, neboť si uvědomil ve své ďasovské lebce, že invektivy mladého zuřivce nemohou nezasvěcenému publiku znít jinak než jako příběh vyprávěný blbcem, vždyť ani on sám, ač byl do věci namočen až po uši, nerozuměl všemu, čím na něj Jiří Kavalír útočil: co například znamenala narážka na Rudolfa Valentina, který líhal na medvědovi, politém crnou kafou, nebo na krysího štrébra, který plácá lidi odzadu lineálem? Velebně pohrdavý, Mefisto stál vztyčen, mlče a čekaje, až mladíček vyčerpá svůj hlasový fond: a když se tak stalo, když totiž slova Jiřího Kavalíra „přismrádlý přicmrndálku“ utonula v chrapotu, herec pánovitě vztáhl pravou paži, skrytou v rukávu tak širokém, že vypadal jako netopýří blána, a pravil hlasem nezvýšeným, ale jasným a pevným jako luxferová stěna, cvičeným a školeným, tak aby jej bylo slyšet až na posledním bidýlku:

– Dost.

A opravdu nastal konec, neboť Jiří Kavalír pochopil strategickou chybu, jíž se dopustil tím, že namohl své hlasivky ještě dříve, než jeho oponent mohl cokoliv pronést na svou obhajobu.

– Přijal jsem rád, pokračoval Dominik Tereba jemně a jen na hranici slyšitelnosti, neboť zřejmě měl hrdlo sevřené bolestí z urážky, jíž mu bylo čeliti, – pozvání vaší sympatické a záslužné Společnosti, abych zde přednesl něco z nejtěžší a nejnáročnější,

nicméně mně osobně nejmilejší role, jíž se mi kdy dostalo, ale přiznávám nyní, že své naivní ochoty lituji, neboť odměnou za svou námahu jsem byl vydán všanc útoku šílence. Ale nejde o ten útok, nejde o to šílenství: stává se bohužel nezřídka, že lidé se minou rozumu, a choroba duševní je choroba jako každá jiná, i když trapnější a zákeřnější než nemoc tělesná. Ale že vy, vážení milovníci a znalci Goethova díla, jste nebyli s to zabránit tomu, abych byl pokálen nejhrubšími nesmysly a urážkami, jež se kdy dotkly mého sluchu, a že jste mlčky a troufám si říci pobaveně naslouchali, jak osoba, opakuji, mně nadobro neznámá, mě zahrnuje nepříčetnými nesmysly a hnusnými oplzlostmi, a že nikdo z vás se ani nepokusil na mou obranu hnout prstem, to vám nikdy neprominu.

– To neodpovídá zcela přesně skutečnosti, ohradil se kmetský předseda Společnosti. – Já jsem soudruha Kavalíra napomenul ostře: Pane kolego, řekl jsem mu, mírněte se, a tady soudružka tajemnice pravila výslovně: Soudruhu Kavalíre, vzpamatujte se!

Ctižádostivý goetholog, jejž jsme si zvykli označovat jako bankovního úředníka, kvitoval tato slova posměšným frknutím.

– To všechno bylo z toho Fausta? otázala se tuzexová goetholožka bez inteligence tuzexové goetholožky s inteligencí.

– Asi jo, odpověděla tuzexová goetholožka s inteligencí. – Nevěděla jsem, že Kavalír je taky herec.

– A jakou to hrál roli? zeptala se slečna bez inteligence.

– Já nevím, asi Hospodina, když tomu Mefistovi tolik nadával, odpověděla tuzexová slečna s inteligencí.

A zatímco panenská tajemnice Společnosti, zklamána ve svém blaženém očekávání, propukla v pláč a v mučivé sebelítosti lomila rukama, jako by jí vlastní střecha hořela nad hlavou, a střídavě provolávala „ach já nešťastná“ a „proklatě, proklatě“, bezpochyby

majíc přitom na mysli tu neblahou chvíli, kdy z její iniciativy její kolega Jiří Kavalír, o němž vždy slýchala jen to nejlepší jako o mladém muži slušných mravů, abstinentovi a nekuřákovi, odolávajícímu čarozraku žen, byl pozván, aby členům Společnosti něco pověděl o Goethovi, Mefistofeles, ledově chladný, překryl všechny zmatené projevy neporozumění a vášní kovovým témbrem svého hlasu:

– Nuže mám tu čest se vám poroučet, vážení, přičemž při nejlepší vůli se nemohu přinutit, abych řekl, že mě těšilo.

A zdrženlivě se ukloniv, učinil vpravo bok a odcházel, ale neodešel daleko, neboť Jiří Kavalír se zaúpěním podrážděné vášně vznesl se tygřím skokem – známo, že šelmy kočkovité skáčou bez rozběhu – a postaviv se kvačícímu herci do cesty, vyťal mu dva políčky, jež dovršil úderem pěsti na špičku brady. Spíše ohromen než ochromen, představitel Mefista ustoupil o dva potácivé kroky, až narazil na tabuli, na níž visela zarámovaná Goethova připomínka, že lidský tvor bloudí, dokud za čím spěje: a tato připomínka uvolněna otřesem tabule, spadla, takže se za ní objevil křídou provedený nápis Polévka hrachová, Vídeňský guláš s knedlíkem, Lívanečky s povidly, Čaj.

Se znuděným výrazem člověka, jejž okolnosti nutí, aby činil stále jedno a totéž, vazbič s tváří Jacka Londona pomalu vstal, přistoupil k Jiřímu Kavalírovi, který zápolil s Mefistem, Mefista odstrčil a ujal se díla sám. Ale Jiří Kavalír už nebyl týmž Jiřím Kavalírem, jímž byl za posledního skandálu v závodní jídelně národního podniku CRHA, Karlín: věru kdyby mu bylo dopřáno, aby se ještě dvakrát třikrát zúčastnil zasedání Společnosti přátel a obdivovatelů Goethova díla, mohl se stát zcela obstojným hospodským zápasníkem. Jack London si ho přitočil k sobě zády a sevřel mu hrdlo tím strašným nástrojem zakázané kravatáže,

jejž vytváří předloktí s dvojhlavým svalem mužské paže, ale chyba lávky, mladistvý literát, trochu se nakřiviv, aby svému úderu zjednal volnou cestu, rozmáchl se loktem a vší silou, jíž příroda ho obdařila, ho herdnul do žaludeční jamky. Do této situace nejvýš nevhodně zasáhla panenská tajemnice Společnosti, jež tlumeně kvílíc vášní sebrala zarámovaný citát z Goetha, aby jej narazila, jak už se stávalo jejím zvykem, na hlavu Jiřímu Kavalírovi, ale v zmatku a rozčilení se minula svého cíle a vrazila svůj výtvor na mefistofelskou lebku Dominika Tereby, který, odstrčen Jackem Londonem, právě se sbíral z trosek černé tabule, již rozrazil svým tělem. A překvapený Jack London, zkrušen bolestí, již mu způsobil úder lokte Jiřího Kavalíra, dočista ztratil orientaci a v zmatku nevěda, kdo je kdo a kdo je s kým, odtrhl onípanou desku nejbližšího stolku – naštěstí byla z materiálu křehkého a zvetšelého věkem – a roztříštiv ji o hlavu elegána v homespunovém saku, který, aby zaimponoval tuzexovým goetholožkám, té bez inteligence a hlavně té s inteligencí, jež obě, kvičíce, se dávaly na útěk, bez strategického záměru, plánu či cíle se vnořil do bitevní vřavy a zle na to doplatil. Kvičely, řekli jsme, tuzexové goetholožky a kvičela panenská tajemnice Společnosti, jež po svém fatálním omylu s nasazením zarámovaného citátu z Goetha na nepravou hlavu, odmávnuta pohoršeným mimem, pozbyla rovnováhy a zřítila se na klín kmetského předsedy Společnosti a objala ho kolem krku, takže nebyl už s to učiniti zadost svému úmyslu, že povstane a uklidní zešílevší členstvo důtklivým zvoláním: – Prosím o ticho! Soudruzi, uklidněte se!

Nu, nepovstal, nic nezvolal, nikoho neuklidnil, takže klání pokračovalo, tak hlomozné a řvoucí, že stařeček, pochrupující v koutku, vyskočil, a mžouraje očky, dosud zatíženými spánkem, otázal se znepokojeně: – Stalo se něco? Co se stalo?

Sotvaže Mefisto, který, jak pověděno, se s námahou sbíral z trosek tabule, již roztříštil vahou svého těla, stanul opět jaksepatří na nohou, Jiří Kavalír se dychtivě chopil jeho chřtánu. – Ne, nejsem vařbuchta, nejsem fyzický poseroutka, maminečko, nejsem defektní kretén, Moniko, myslil si, zatímco zápolil s Dominikem Terebou, a toto pomyšlení bylo tím slastnější, že k potupnému rozchodu s jeho nevěstou, nositelkou Gelovy ceny, došlo právě zde, v této místnosti. A co se toto dělo, pletačka svetrů, klidná a rezolutní, složila své nedokončené dílo do tašky a se sebejistým „s dovolením, panstvo" přistoupila k mladistvému literátovi, který se potácel s Mefistem v náručí, a páskovým metrem jala se mu zkušenou rukou měřiti objem pasu, šíři ramen, délku zad a já nevím co ještě, přičemž něžně promlouvala do jeho hekání, jež jí slastně připomínalo supění rozkoše při milostném objetí: Já vám upletu něco tak sladkýho, že to co živ už neslíknete.

Někteří goethologové se dávali na útěk, ale daleko neutekli, neboť ve dveřích se sráželi s nahodilými pasanty z ulice, kteří, přilákáni hlukem, chtěli se podívat, cože se semlelo v závodní jídelně národního podniku CRHA, Karlín. A zatímco se dělo všechno toto pohoršlivé a neslýchané a památky Jana Ámose Komenského nedůstojné, tenký přikrčený stín s brejlemi, bezbradou hlodavčí tvář staženou napětím, jež přinášejí velké chvíle, proklouzl mezi kolísajícíma a strkajícíma se a vzájemně po sobě šlapajícíma nohama zpanikařených goethologů a zvědavých negoethologů, pronikl na čerstvý vzduch ulice, a spatřiv – an prevíti mívají štěstí – velebně se blížící vůz Veřejné bezpečnosti, mávaje pravítkem postavil se mu do cesty.

– Tam uvnitř řádí zuřivý šílenec! vykřikl cípem dechu, rdoušeného rozčilením, a padnuv na kolena, pateticky vztáhl ruce k oběma uniformovaným mužům, kteří vystoupili z vozu. Jako

na dotvrzenou pravdivosti těchto slov sklem okna závodní jídelny, bývalé kavárny, právě proletěla láhev minerální vody, a otvorem, jejž po sobě zůstavila, pronikl hluk spuštění s plnou intenzitou. Oba příslušníci Bezpečnosti, následováni přichýleným hlodavcem, pronikli do jídelny nikoli zcela bez námahy, a jelikož divadlo, jež se naskytlo jejich očím, nebylo přehledné, otázali se, kdo je ten původní a pravý šílenec. A když mladistvý šprtoun ukázal prstem na Jiřího Kavalíra, který se stále ještě rval s mužem v masce Mefista, bez dlouhých cavyků přistoupili k mladistvému literátovi a nasadili mu želízka.

Zmizení missis Element

A věc se pro hrdinu tohoto příběhu vyvíjela špatně, ne-li ještě hůř než špatně, tedy beznadějně a k uzoufání bídně. Napadený Dominik Tereba, první a hlavní objekt zuřivosti Jiřího Kavalíra, na Bezpečnosti prohlásil s působivým despektem, že na ničem z tvrzení Jiřího Kavalíra, když tento byl úředně dotázán po důvodu a popudu svého běsnění, není zbla pravdy. On, Dominik Tereba, dnešního večera, jak to ostatně už byl jest prohlásil v přednáškové síni, uviděl Jiřího Kavalíra za svého života poprvé. Fantastická insinuace Jiřího Kavalíra, že on, Dominik Tereba, zasloužilý člen Progresívního divadla, byl soukromě angažován jistou Čechoameričankou, aby v přítomnosti Jiřího Kavalíra podvodně předstíral zájem o jakousi bezcennou reprodukci a aby tím v dotyčném Jiřím Kavalírovi vzbudil klamné přesvědčení, že jde o drahocenný originál, je pustá a směšná a drzá smyšlenka: on, Dominik Tereba, představitel Mefista z Goethova veledíla Faust a Cvrčka z komedie Ze života hmyzu od bratří Čapků, co živ se s žádnou Čechoameričankou nesetkal a žádnou Čechoameričankou k ničemu angažován nebyl, an on, Dominik Tereba, s Američany, ať rodilými, nebo do Ameriky nastěhovanými, žádné styky zásadně neudržuje, natož aby je pěstoval: toto své prohlášení jest ochoten kdykoli slavnostně stvrditi přísahou.

Následoval výčet hrubostí a nadávek, jimiž Jiří Kavalír, než přešel k jeho tělesnému napadení, počastoval Dominika Terebu, a o jehož akurátnost a úplnost se postaral tentýž brejlatý student, takto hrdina dne, který nejenže u vzorné ukázněnosti a duchapřítomnosti přivolal Bezpečnost, aby řádění nebezpečného šílence

učinila přítrž, ale také, jak se ukázalo, veškeré nepříčetné výroky a výkřiky Jiřího Kavalíra s akurátností sobě vlastní zapsal, ba co víc, některé z nich, obzvláště ostré, podtrhl pravítkem, například šílencovo prohlášení, že dotyčná Čechoameričanka, nazývaná missis Element, mistru Dominiku Terebovi nastavila svůj kurevský klín (tento výrok, podtrhnuv jej, brejlatý student navíc ještě opatřil třemi vykřičníky v závorce), anebo že Společnost přátel a obdivovatelů Goethova díla, půjde-li touto cestou, se dostane se svou goethologii nejvýš do prdele (tato slova, jež rovněž podtrhl pravítkem, brejlatý student provodil do závorky uzavřeným slůvkem „sic“).

Takto si zaexcelovav, brejlatý student, po našem odhadu už i dříve příznivě zapsaný u své profesorky, panenské tajemnice Společnosti, stal se jejím miláčkem, hýčkaným oblíbencem, adoptivním synem jejího srdéčka: zkrátka měl-li to u ní už dříve dobré, teď to u ní měl pozlacené. Však také ještě na Bezpečnosti, překonána dojetím, pohladila mu jeho malou krysí hlavičku a zašeptala, oči zamžené: – Ach Du mein Bubi, což on kvitoval tím, že po vší rozloze své drobounké bezbradé tvářinky zahořel ruměncem. Z hlediska čistě lidského soucitu a milosrdí můžeme k této podrobnosti poznamenat, že v případu Jiřího Kavalíra, ač jinak skrznaskrz temném, přece zazářilo jakési něžné světélko, připomínající líbezně neskutečný svit, jejž za teplých letních nocí vydávají svatojanské mušky: díky skandálům, jež Jiří Kavalír vyvolal, mihl se životem germanistky a tajemnice Společnosti, byť byla sebepanenštější, aspoň teplý stín mateřského citu.

Věrohodností výpovědí, jež Jiří Kavalír uvedl na svou obranu, otřásla jeho milující matička, paní Anna Kavalírová. Když případ jejího syna byl z hlediska trestního šetření uzavřen a přešel do oblasti medicinální, matička našeho hrdiny padla do rukou mladého,

velmi agilního lékaře, který byl stoupencem nové školy psychiatrické, jejíž novost byla vyznačena návratem k starým, donedávna pohrdaným a za odbyté považovaným hlediskům, kdy při studiu a zkoumání duševních onemocnění dědičnost bývala považována za faktor významu zcela a beze vší výhrady prvořadého. Vyrovnaný poklid paní Aničky Kavalírové, který pro osobu méně učenou by bezpochyby byl znakem pevného duševního zdraví, našeho mladého lékaře jednak překvapil, jednak zklamal a zvedl v něm vlnu nejchmurnějších podezření; již sama poznámka paní Aničky, jež neštěstí, které postihlo jejího syna, zhodnotila lakonickým, ale srdceryvně smutným „co se dá dělat, proti nemocem to nikdo nemá jistý", překvapila mladého učence svou trpnou odevzdaností, takže mu v mozku ihned naskočila slova „endogenní deprese". Ale výpověď, jež následovala, když se byl paní Aničky vhodně volenými slovy taktně otázal, zda u svého syna v poslední době nepozorovala jistou změnu chování, a pakliže ano, v čemže ta změna záležela, mladého ctižádostivce nadchla, neboť paní Anička s výrazem samozřejmosti odpověděla, že ta změna, na kterou se pan doktor ptá, začala tou mnišskou kutnou, kterou její syn nosil po nějakém mrtvém spisovateli a již dostal od některého ze svých čtenářů a ctitelů. Neboť Jirka je nejen profesor češtiny a němčiny, ale i spisovatel, a to spisovatel velmi oblíbený a slavný.

A matička Kavalírová, stěží potlačujíc slzy, se rozpovídala a vyprávěla nadšenému mladému učenci, že hned potom, totiž hned jak si tu kutnu navlékl, začal élend: Jirka se spřáhl s nějakou ženskou, která ho svlékla z kůže, takže kvůli ní prodal svého trabanta a svou chatu, přestal nocovat doma, vychudl na kost, zkrátka přestal to být on, a navíc všeho se rozešel se svou veskrze poctivou snoubenkou, s kterou chodil několik let. Jakže se ten spisovatel, kterému ta kutna původně patřila, jmenoval? Na to se už

ona, Anna Kavalírová, nepamatuje, ví jenom, že to byl Francouz, psal nějaké prasácké povídky, umřel v minulém století, a co se jména týče, to znělo jako Blavajs nebo tak nějak.

Když paní Anička Kavalírová skončila, mladý učenec, který si po celou dobu její výpovědi dělal poznámky, prudce k ní vzhlédl a otázal se jí, předstíraje lehké nepochopení:

– Pravíte, paní Kavalírová, že váš syn obdržel tu kutnu, která mu tolik ublížila, od některého ze svých příznivců a ctitelů. Pravíte také, že váš syn je spisovatel velmi oblíbený a slavný. Nuže nenapadlo vás, že oblíbenost a sláva budí nejen obdiv, ale i závist, ne-li nenávist?

Překvapena pronikavostí této myšlenky, paní Anička třikrát čtyřikrát zamrkala a zamyslila se.

– To je pravda, řekla pak. – Jenže kdopak by tak hodnému chlapci, jako je Jirka, záviděl nebo ho dokonce nenáviděl? Jirku mají všichni rádi.

– To říkáte vy jakožto jeho matka, pravil mladý vědátor. – Ale odhlédněte od své přirozené a chvalitebné lásky k synovi a vmyslete se do stanoviska lidí, kteří nejsou tak úspěšní jako on, například všelijakých zhrzených literátů, kterých je daleko víc, než si kdo dovede představit, a kteří se užírají vzteky, že je nikdo netiskne a nečte, zatímco Jiří Kavalír slaví úspěch za úspěchem. Nebo neslaví?

– Slaví, řekla paní Anička. – Ta jeho knížka o permoníčcích mu…

– Tak to vidíte, přerušil ji mladý učenec vítězně. – Ne, vážená paní, ta kutna, která vašemu synovi tolik ublížila, mu dojista nebyla darována z vděčnosti a úcty, nýbrž ze zlomyslnosti. Nepokoušejte se tvrdit, že vás to nikdy nenapadlo. Rád věřím, že jste takovéto podezření potlačila a odmítla, ale dostala jste je přece. Nebo nedostala?

– Dostala, řekla paní Anička Kavalírová nejistým hlasem. – Ale řekla jsem si…

– Tak to vidíte, zvolal mladý kandidát věd vítězně. – A tato potlačená myšlenka hlodala ve vašem nitru tím úporněji a nebezpečněji, že jste jí nechtěla dát volný průchod. Nemám pravdu?

– Máte, řekla paní Anička. – Co se dá dělat, lidi jsou závistivá pakáž, to vždycky tak bylo a bude. Můj Jirka je hezký, zdravý, slavný a vydělává peníze – to by byl zázrak, aby ho někdo neměl v žaludku a nechtěl mu ublížit a zchladit si na jeho neštěstí žáhu.

A matička našeho hrdiny se tiše rozplakala, a zatímco vzlykala, mladý učenec připisoval k svým poznámkám o onemocnění Jiřího Kavalíra závěr asi tohoto znění, že „už u jeho matky byla zjištěna paranoidita s persekučním bludem v popředí: její úporné přesvědčení, že nepříznivé změny synova chování jsou v kausálním nexu s jakousi mnišskou kutnou, jež jejímu synovi byla vnucena z důvodů zlovolných a nepřátelských, vede k podezření, že jde o *folie à deux*".

Folie à deux, budiž podotknuto na okraji, jest druh duševního onemocnění, sdíleného dvěma vzájemně sobě blízkými lidmi.

Maminka Kavalírová tedy, řečeno krátce, ale plně po pravdě, svého milovaného syna potopila. Naproti tomu příznivě se o něm vyjádřila Monika Růžičková, posluchačka žurnalistické fakulty a bývalá Kavalírova snoubenka, nyní šťastná choť jurisdoktora Jana Jamra, s nímž měla před svatební cestou. Jiří Kavalír, řekla sociální pracovnici, jež ji navštívila, je hodný hoch, ale neměl by psát knihy, protože je bez talentu, a neměl by pít, protože nic nesnese: ona, Monika Jamrová, se s ním rozešla, protože on z trémy, kterou mu nahnala přednáška o Goethovi, v niž se uvázal, ač o Goethovi neví a nedovede říct nic nového, se ožral, až psovi říkal slečno, a uřízl si kšandu, pro niž ona, Monika, tehdy Růžičková,

mu dala kvinde. Možná že by to kvinde byla odvolala a vrátila se k němu, ale co naplat, srdci nelze poroučet. Jiří Kavalír je hezký, slušný, svědomitý, pilný ale bývá s ním otrava, nerozumí muzice, a když s ní, Monikou, dříve Růžičkovou, jde na hodnotný film, je na něm vidět, že to dělá jen jí k vůli. Nu a k tomu ona, Monika, nyní Jamrová, už nemá co dodat, leda to, že náhradou za hodného Jiřího Kavalíra se provdala za muže, který dojista není tak hodný jako Jirka, ale s nímž není otrava, i toto, ba naopak, jéje.

A Monika Růžičková, ač stydlivost nebyla z nejvýraznějších rysů její povahy, zarděla se do líbezna.

Na dotaz, neví-li něco o jakési mnišské kutně, kterou Jiří Kavalír údajně nosil po jakémsi francouzském spisovateli jménem Blavajs, údajně autorovi pornografií, Monika Jamrová se rozesmála všemi svými čistými, bílými zuby, jež dokonale odpovídajíce ideji dravého kousání a hryzání a drásání, byly nad všechen pomysl krásné, odpověděla, že Jiří Kavalír vskutku nedávno dostal jakýsi smradlavý mnišský hadr, jejž údajně nosíval onen zmíněný Blavajs, ale to bezpochyby byla zcela bezvýznamná a neškodná recese: Jiří Kavalír, ač je ducha střízlivého a průměrného, přece není takový vůl, aby věřil, že ta kutna je pravá a originelní a že ji nosil Blavajs sám. Neboť Blavajs, ač ho u nás málokdo zná, je ve světě obrovsky slavný: kromě Francie ho hlavně čtou v Japonsku a v Indočíně.

Výpověď Moniky Jamrové tedy, vidíme, svědčila v prospěch jejího neblahého bývalého snoubence, ale přece mu ublížila, neboť zdůraznila nesmyslnost veškerých tvrzení paní Anny Kavalírové a posílila podezření psychiatrů, že u Jiřího Kavalíra a jeho matky jde o paranoickou *folie à deux*.

Už dříve, než případ Jiřího Kavalíra byl předán do rukou psychiatrů, pracovníci Bezpečnosti vyslechli několik přímých svědků jeho násilností. Tak například vazbič s tváří Jacka Londona svou

nemluvně mumnou výpovědí potvrdil v podstatě to, co už dříve vypověděla o obou skandálech v závodní jídelně národního podniku CRHA v Karlíně tajemnice Společnosti přátel a obdivovatelů Goethova díla. První skandál byl vyvolán tím, že Jiří Kavalír se nestoudně naparoval před dívkou, jež společně s vazbičem s tváří Jacka Londona navštívila veřejnou schůzi Společnosti. Jiří Kavalír před ní dělal blbé fóry, nafukoval se, vrhal na ni prasácké pohledy, a když soudružka tajemnice Společnosti ho napomenula, začal jí sprostě nadávat a surově se na ni vrhl, takže byla nucena volat o pomoc. On, vazbič s tváří Jacka Londona, jí tu žádanou pomoc poskytl a soudružku tajemnici ochránil. Při druhém skandálu, kdy Jiří Kavalír počal opakovat přesně totéž, co prováděl při skandálu prvním, pouze s tím rozdílem, že tentokrát se nevrhl na soudružku tajemnici, nýbrž na soudruha herce Terebu, on, vazbič s tváří Jacka Londona, opětně zasáhl, aby zuřivci zabránil v jeho řádění, jenže tentokrát neuspěl, neboť Jiří Kavalír ho zasáhl neregulérním úderem pod pás a tím mu zabránil v další ochranné akci.

K případu Jiřího Kavalíra se vyjádřily i tuzexové přítelkyně a obdivovatelky Goethova díla, obě nepříznivě. Tuzexová goetholožka bez inteligence prohlásila krátce, že Jiří Kavalír jí hned od samého prvopočátku připadal – takto se ve své neinteligenci vyjádřila doslova – máknutej. Ona se svou inteligentní přítelkyní pilně chodí na přednášky, a proto dobře ví, že každý přednašeč má svou řeč sepsanou na papírku, zatímco Jiří Kavalír, teprve když byl vyzván, aby se, jak se říká, ujal slova, začal se ptát publika, o čem vlastně má mluvit. A goetholožka s inteligencí poukázala na zřejmou pomatenost Jiřího Kavalíra tím, že připomněla, že Jiří Kavalír tvrdil, že Johann Wolfgang von Goethe pocházel z Prus, zatímco každý vzdělaný goetholog ví, že se narodil v hlavním městě Bavorska, Výmaru.

Nakonec se ukázalo, a tu už byl případ Jiřího Kavalíra zcela a nadobro ztracen, že ona záhadná Čechoameričanka, kterou on nazýval missis Element a jež ho podle jeho tvrzení s podvodnou nápomocí zasloužilého člena Progresívního divadla Dominika Tereby připravila o veškerý majetek, zřejmě bytovala v jeho choré imaginaci jakožto halucinace. Malířka Kačerová, na niž se Jiří Kavalír odvolal, rezolutně popřela, že pro dobu svého pobytu v Helsinkách někomu pronajala svůj ateliér. Žádnou Američanku, ať se jmenovala, jak se jmenovala, neznala, a žádnou Čechoameričanku neznali ani její přátelé miráklisté, jimž byla velekněžkou a jež Jiří Kavalír v pomatenosti, za živého boha si nemoha vzpomenout na jejich pravá jména, nazýval Frau von Stein, Rudolf Valentino, Albert Einstein a Bismarck. Když pravá totožnost těchto kumpánů byla zjištěna, prohlásili jednomyslně, že za nepřítomnosti jejich přítelkyně Kačerové jednou dvakrát navštívili její ateliér, aby tam uklidili a utřeli prach, ale až na tyto občasné návštěvy malířčin pracovní příbytek zůstával prázdný. Jméno missis Nelly Element jim zní nadobro cize, a rovněž tvář Jiřího Kavalíra jim je zcela neznámá.

Jiří Kavalír se tedy odvolal na jurisdoktora Jamra, který ho s missis Element seznámil jakožto se svou obchodní partnerkou, ale jurisdoktor Jamr byl tou dobou se svou mladou ženou na svatební cestě do Kanady. Je nutno poznamenat, že při této zprávě Jiří Kavalír propadl apatii, při níž jen a jen opakoval nesmyslnou větu „on mi ji prodá do bordelu, on mi ji prodá do bordelu“. Paní Julinka, služebná ze staré školy, na otázku, zda za jejím zaměstnavatelem jurisdoktorem Jamrem docházela nějaká agentka s obrazy missis Element jménem, prý hezká drobná černovláska s nápadně vyvinutými ňadry, stáhla se do sebe a odvětila uraženě, že za doktorem Jamrem, pravda, sice docházelo nemálo dámských návštěv, ale

ona, služebná, si nevšímala jejich jmen a tím méně jejich prsů. Jiří Kavalír si pak ještě vzpomněl na jakéhosi melouchářе, který, než si od doktora Jamra dal namísto peněz vnutit falešného Rubense, nahlédl do cestovního pasu missis Element, jež se vydávala za americkou kunsthistoričku, a na vlastní oči se přesvědčil o tom, že ona se vskutku jmenovala Nelly Element a pocházela z Ňufjorku, ale paní Julinka, služebná ze staré školy, si na žádného melouchářе nechtěla vzpomenout. – Pan doktor zaměstnává jen řádné řemeslníky, pravila upjatě.

Synek doktora Jamra, gymnazista Antonín, meškal tou dobou kdesi na letním rekreačním táboře. Ale jeho výpovědi už ani nebylo třeba, neboť neexistence missis Element byla jasná, prokázaná, neotřesná: na Bezpečnosti totiž neměli o pražském pobytu osoby jejího jména žádný záznam, a žádný záznam o jejím údajném nedávném odletu neměli na celním a pasovém úřadu.

Z toho všeho vyvstal klinický obraz choroby Jiřího Kavalíra jako typický případ paranoidní schizofrenie, charakterizované halucinacemi, úkorným bludem persekučním a prudkým vývojem kverulantismu, přičemž sám si naprosto nebyl vědom své dnešní choroby a energicky popíral její skutečnost. Ze všech těchto důvodů, a především proto, že jeho kverulantismus byl nebezpečný veřejnému pořádku, bylo soudně rozhodnuto, aby Jiří Kavalír byl zbaven svéprávnosti a aby byl exkulpován z trestných činů, jichž se dopustil pod vlivem svého onemocnění, a doporučeno, aby byl podroben ochrannému léčení v psychiatrické léčebně.

Léčba duší

Oklamán, podveden, zhrzen, ponížen, znásilněn, opuštěn, okraden, ukřivděn, zneuctěn, nepochopen, vyvržen z lidského společenství, zbaven svobody, zprzněn, mladistvý pedagog a spisovatel Jiří Kavalír propadl hluboké apatii, na niž ošetřující lékaři uzavřeného oddělení pro klidné pacienty v jižním pavilónu blázince v Bohnicích, do něhož byl vsazen, hleděli očima plnýma nedůvěry a dělali si o ní učené poznámky a učeně o ní mezi sebou promlouvali. Vstávalo se o sedmé hodině ranní – je vhodno podotknout, že na rozdíl od všech jiných nemocnic pacienti po budíčku nedostávali teploměr, bezpochyby proto, že mezi nimi nechybělo zoufalců, již by je v pokusu o sebevraždu rozkousali a spolykali –, následovala snídaně v společné jídelně, při níž si sestry, jinak prostovlasé, oděné v modré blůzy a bílé kalhoty, tak jako při každém podávání jídla nasazovaly čepečky; po snídani a po obřadu podávání léků, při němž pacienti stáli v řadě, ústa otevřená, a jedna sestra do těch úst vkládala patřičné medikamenty a druhá pak do týchž úst nahlížela, aby se přesvědčila, že medikament byl řádně pozřen a že nemocný jej neschoval pod jazykem – usedlí chovanci odcházeli za doprovodu sester na procházku nebo do práce – kráčívali v indiánském šiku, přihrbeni, jako by nemohli unést tíhu svého neštěstí, pomalými, ale dlouhými kroky, všichni naoko lhostejní, postupem času, byť byli fyzicky seberozdílnější, nabývajíce společné uniformní podoby, jako by jim jednotnost jejich osudu pozvolna vtiskala k tváři jednotnou ponurou masku zmrzené netečnosti. A ti, kteří tak jako Jiří Kavalír nesměli vycházet, protože byli dosud v stadiu vyšetřování, courali se krokem stejně dlouhým

a pomalým, vypočítaným na nejúčinnější utloukání času, do společenských místností takzvaných denních, zvaných tak proto, že noční ubikace bývaly přes den uzavřeny.

Pavilón, v němž Jiří Kavalír byl ubytován, stál naproti budově divadla, ozdobené vkusnou secesní plastikou, vyjadřující myšlenku, že umění léčí. V tomto divadle obětaví zaměstnanci léčebny, nadaní pro umění komediální, občas předváděli pacientům z kategorie klidných ochotnická představení nezávadných her, jež sami vybrali, zrežírovali, vypravili a sehráli, mezi nimiž vynikla proslulá Dáma s bradkou a zejména Charleyova teta, které obě měly znamenitého představitele v bujarém panu Kořínkovi, takto místním instalatérovi, i slavily bouřlivé léčebně prospěšné úspěchy, ježto smích jak známo je nad všechny medicíny.

K divadlu byly zprava zleva přilepeny dva přístavky podobné skleníkům, a za sklem těchto skleníků bylo možno vidět skloněné hlavy klidných pacientek, zaměstnaných, tak jak už klidné pacientky je možno zaměstnat, navlékáním korálků nebo pletením droboučkých rybářských sítí, jež se pak napínaly na kovové rámy a zdobily vkusným prošíváním. A na tyto přikloněné hlavy duševně chorých žen, nad své duševně choré mužské spolupacienty ukázněných a trpělivých, dovedli kolegové Jiřího Kavalíra hodiny a hodiny civět z oken denních místností, a nelze si představit obrazy chlípnosti, kalné zplodiny přiboudlé touhy, jež jim přitom vyvstávaly v jejich zmučené mysli.

Jiní, vážnější a pasívnější, klímali u televize nebo nad partií šachu, jiní, čilejší a bystřejší, vzpomínali na Stárka, když chytal za Viktorku Žižkov, nebo na Klenovce, když chytal za Spartu, na Stacha, když chytal za Trnavu, na Koubu, když chytal za Duklu Praha, na Schroiffa, když chytal za Bratislavu. Vědecky zvídavější pacienti vedli zajímavé spory o tom, zda klokaní samec má váček

na břiše stejně jako klokaní samice, nebo kolik červených krvinek obsahuje kapka krve. Všichni byli shodni v tom, že se jich tam vejde neuvěřitelně mnoho: někteří tvrdili, že dva tisíce, jiní, že pět tisíc. Když se Jiří Kavalír jednou výjimečně přidal k této diskusi a prohlásil, že kubický milimetr krve obsahuje červených krvinek pět miliónů, upadl v jednomyslné opovržení. Pan profesor, a tvrdí takové blbiny! Naše mládež je v pěkných rukou, jen co je pravda.

Ale většina pacientů, Jiří Kavalír mezi nimi, prostě od jitra do noci hleděla do prázdna. Toto prázdno připadalo mladému germanistovi plnější než prostor, přeplněný předměty a lidmi, mezi něž byl uvržen. Do prázdna hleděl a občas, vždy marně, se pokusil pochopit smysl toho nesmyslu, jímž jeho život byl obrácen naruby. Ten smysl mu připadal jako potměšilé cosi, jež se k němu blížilo, přičemž hmotnělo a nabývalo jakési konkrétní, ale jinak neurčitelné podoby, a šaškovskými pohyby Jiřího Kavalíra vyzývalo, aby se ho zmocnil; a když už bylo docela blízko a mladistvý pedagog po něm lapl, to cosi se rozplynulo a Jiří Kavalír znovu upadal do apatie a trpné beznaděje. A lékaři, kteří se zabývali jeho případem, ho pozorovali očima plnýma nedůvěry a dělali si o jeho chování učené poznámky a učeně o něm mezi sebou rozmlouvali.

Někteří pacienti občas dostávali návštěvy svých milých a blízkých, ale náš hrdina byl stále jen sám a sám, protože jediná lidská bytost, která by si byla přála ho navštívit, jeho maminka, podle mínění psychiatrů s ním sdílela jeho chorobu *à deux*, a lékaři z obavy, aby nedošlo k vzájemnému ovlivňování, bránili jí v přístupu k synovi. A on po ní toužil jako po doušku čisté vody, přesvědčen, že ona by mu už dovedla pomoci, aby lapil záhadné cosi, co mu potměšile unikalo, a že její jediné pohlazení po čele by stačilo, aby se mu v hlavě všechno urovnalo a aby znovu nabyl schopnosti

jasně a bezpečně rozeznávat to, o čem jasně a bezpečně věděl, že to bylo, od toho, o čem počínal pochybovat, že se to vskutku odehrálo, když všichni, od nejprostších po nejučenější, mu přesvědčivě dokazovali domnělost jeho prožitků, z nichž vyplynula jeho dnešní malomoc a bída, a o existenci osob, které v těchto prožitcích hrály hlavní roli, především missis Elementové a pana inženýra Sýkory, milovníka obrazů.

Po své mamince toužil, a rovněž toužil po rouchu pana de Balzac, jež by mu pomohlo, kdyby se do něho zahalil a načerpal něco z titánova fluida, jímž bylo prosyceno, aby se dostal *nad věc*, jako by dojista *nad věcí* byl Balzac sám, kdyby se řízením osudu octl v situaci, do níž zabředl on, Jiří Kavalír, a jak by ji využil k novému pohledu do lidské komedie a jak by se možná absurdností své situace bavil a smál se jí svým proslulým gargantuovským smíchem. Jenže já nejsem Balzac, myslíval si sklíčeně Jiří Kavalír, – jsem ubohý, světu neznámý a mládeží pohrdaný autor pohádek o permoníčcích, a navléknout na sebe kutnu pana de Balzac, toť byl čin pidimuže, který, jak říkal veliký Šalda, se pokusil nosit rytířskou zbroj.

A tyto úvahy prohlubovaly jeho apatii, a učení muži, již pečovali o jeho léčbu, pozorovali ho očima plnýma nedůvěry a dělali si o něm učené poznámky a učeně o něm diskutovali.

Pečovali o jeho léčbu, řekli jsme – aj, ti o ni pečovali! Řečeno po plné pravdě, Jiří Kavalír díky této jejich péči neměl mnoho času, aby tupě seděl a zíral do prázdna, jež mu připadalo plné, a snažil se lapit cosi nepolapitelného, neboť sotva se do toho prázdna zahleděl, už tu byla sestra, aby ho někam odvedla, jednou na snímkování lebky, jednou na elektrokardiogram, jindy na klystýr, bůhvíproč nutný před snímkováním ledvin, jindy na registraci arteriálního tlaku, jindy na pupilografii, jindy na elektromyografii, což byla

procedura zcela mimořádně nepříjemná, neboť mu při ní vbodávali do svalů dlouhé tenké jehlice a pak pozorovali na televizní obrazovce, na níž se přitom míhaly jakési jiskry a světelné čáry, jaký efekt to vyvolá, a efekt, jejž to vyvolalo, je zřejmě naladil do vážna, takže zachmuřeně pokyvovali hlavami a polohlasem si vzájemně sdělovali něco učeného.

Byla-li elektromyografie velmi nepříjemná, jiná procedura, zvaná elektroencefalografií, byla veselá a šprýmovná, protože ošetřující lékařka mu při ní vplétala do vlasů jakési elektrické banánky, dlouhými dráty spojené s registračním přístrojem, takže pacient si připadal jako u holiče na trvalé ondulaci. Však když ho na tuto elektroencefalografii odváděli, jeden z jeho spolupacientů, který, jak se zdálo, už několik dní se snažil s ním navázat přátelské spojení, nenápadně se k němu přitočil a šeptl mu do ucha:

– Zeptej se jako ze srandy, jestli to je trvalá ondulace, budeš mít o fajfku víc.

Jiří Kavalír ve své nevinnosti a neznalosti nevěděl, o jakou fajfku jde, ale když navlékání banánků do jeho vlasové čupřiny začalo, rozhodl se, že rady uposlechne, a otázal se hlasem, naladěným do žertovna, má-li dostat trvalou ondulaci. A lékařka se zasmála a zapsala cosi na kartičku, a příštího rána při vizitě primářova asistentka oslovila Jiřího Kavalíra s vlídným úsměvem, řkouc, že s potěšením slyšela, že on, pan profesor, dostává lepší náladu. A mladistvý pedagog a spisovatel si s povděkem pomyslil, že rada, jíž se mu dostalo, aby pronesl žertík o trvalé ondulaci, byla dobrá, neboť mu vskutku vynesla o fajfku víc, a že i v tomto světě zavržených a svéprávnosti zbavených jest zdrávo a správno udělat si nahoře tu a tam dobré oko, podobně jako si Jiří Kavalír dělával nahoře dobré oko, když na okraji své příkladné učitelské činnosti někdy v nějaké té Společnosti přátel a obdivovatelů uspořádal vzorně učesanou přednášku tu

o Schillerovi, tu o písni o Nibelunzích. A že když ho už zde, v bláznici, pozorují a dělají si o něm učené poznámky, bude lépe, když tyto učené poznámky budou vyznívat v jeho prospěch. Toto je základní pravda, platná všude, na každém místě, obývaném lidmi.

V oddělení Jiřího Kavalíra kromě psychiatrů, to jest primáře a jeho zástupkyně, jimž pomáhalo deset pro psychiatrii vyškolených sester a dva ošetřovatelé, byl také psycholog, mírný postarší pán s velikou pleší na veliké hlavě a se zlatými brejličkami, jež Jiřímu Kavalírovi šly na nervy, ježto mu připomínaly starodávné zlaté brejle muže, který mu tanul na mysli jakožto – prý neexistující – inženýr Sýkora. Nuže i onen psycholog si často dával předvést Jiřího Kavalíra k vyšetřování, kladl mu otázky podle předtištěných formulářů, jejichž významem a smyslem mělo být zkoumání schopností, povahových vlastností, aktuálního a konstantního psychického stavu nemocného, jeho kulturní úrovně, paměti, vědomostí a schopnosti řešit úkoly; k přesnému určení těchto faktorů s ním pak dělal inteligenční testy, namnoze připomínající šarády z dětských časopisů, zde pro běžnou praxi zvané Tajné písmo, Rozházené tituly, Křestní jména, Tváře, První a poslední písmena, Ruce a podobně. Ježto v Jiřím Kavalírovi vytušil inteligenta, psycholog se s ním rád dával do řeči též mimo rámec šetření, i stěžoval si, že význam psychologie je v psychiatrických institucích podceňován – on sám, doktor čisté filozofie, má menší plat a menší pravomoc než primářova asistentka, po jeho soudu čistá šarlatánka, a pacienti si z něho dělají šoufky, protože si ho neváží, kdežto ji, herdekbabu, poslechnou na slovo. Ale když to uváží spravedlivě a kolem a kolem, on, psycholog, se tomuto neblahému stavu věcí ani nemůže divit, neboť psychologie už dávno přestala být vědou. Naši otcové a praotcové poctivě usilovali o to, aby psychologii zachovali vědeckou tvář, když například atomis-

té zkoumali elementy člověkova duševního života podle obdoby zákonů chemie, nebo když se pokoušeli stanovit pevné zákony asociační, nebo když třeba takový Fechner určil logaritmický poměr mezi fyzickým podrážděním a intenzitou prožitku, nebo když takoví behavioristé – on sám, psycholog, jako student byl přívržencem této školy – si všímali výhradně člověkova chování s předpokladem, že sami nejsou lidmi, takže namísto aby řekli, že píchneš-li někoho špendlíkem, nemůžeš říci, že pocítí bolest, protože sám onu bolest s ním nesdílíš, ergo nic o ní nevíš, ergo jako svědomitý vědec nemůžeš ji brát vážně a tím méně se o ní můžeš vyjadřovat: to jediné, co smíš vědecky konstatovat, jsou pohyby, jež zkoumaný objekt při onom bodnutí vykoná, eventuálně skřeky, jež vyrazí. Když ho poleješ studenou vodou, zase jen zaregistruješ pohyby, jež to polití mělo za následek, a odepřeš-li mu potravu, neřekneš, že má hlad, nýbrž popíšeš, jak se při onom odpírání potravy zachová. Z toho všeho lze dedukovat, že historie lidské civilizace jest historií smršťování a rozpínání svalů, a myšlení se definuje jako nehlasné užívání hrtanu a jiných částí mluvidel. To byla, pane, věda! Ovšem pravda jest, že on, psycholog, nezahodil ani zde flintu do žita a ve své práci se stále drží vědeckých principů, jenže jeho činnost má pro pány psychiatry význam jen okrajový, pomocný, tak jako vyšetřování moče nebo stolice. Co o tom soudí pan profesor?

A pan profesor, poučen svými zkušenostmi, vyslovil s těmito názory plný souhlas. Ta škola, o níž tu byla řeč, je mu velmi sympatická, neboť mu připomíná tendence francouzského literárního směru, takzvané nové vlny, která se mu kdysi do té míry zamlouvala, že ho bezmála svedla z jeho dráhy germanistiky. Stejně jako u zmíněných behavioristů, postavy, oživující romány oné nové vlny, reagují na popudy svého okolí zcela automaticky, poskakují,

když je bodneš, a skučí, když je popáliš. Vyjadřovat se o jejich pocitech není dovoleno. Tak je tomu u Clauda Simona, Sarrautové a zejména u Robbe-Grilleta, nejslavnějšího z nich. Stejně jako psycholog behaviorista, o němž hovořil pan doktor, příslušník nové vlny udržuje chladný odstup od svého děje: spisovateli je zakázáno, aby něco vykládal nebo interpretoval – smí pouze konstatovat a zaznamenávat. Člověk je pouhá věc mezi věcmi, která nemá pražádný vnitřní život, a to jeho, Jiřího Kavalíra, ve chvílích duševní pohody a prázdna do značné míry uchvacuje dodnes, a je mu napodiv a je mu líto, že ta nová vlna narazila na odpor kritiky a nezájem čtenářů a pouze mezi Čechoslováky, již nad příslušníky jiných národů vynikají mimořádnou přizpůsobivostí, našla své přívržence a obdivovatele.

Když takto hovořil, Jiří Kavalír se vědomě přetvařoval a znásilňoval principy svého vlastního učení o nutnosti oproštění od všeho snobství, jinak řečeno od základní myšlenky sincerismu, ale dobře pochodil, neboť slyše ho, psycholog jenjen zářil, a nazítří přednostova asistentka při vizitě řekla Jiřímu Kavalírovi s úsměvem, že slyšela s potěšením, že v něm, panu profesorovi, se nanovo probouzejí jeho literární záliby. A Jiří Kavalír si pomyslil, že ač psycholog asistentkou jakožto vědecky pochybenou diletantkou pohrdá, přece s ní komunikuje, a že on, Jiří Kavalír, díky této komunikaci opětně získal o fajfku víc.

– Pozoruji s potěšením, že to tu začínáte mít dobré, řekl Jiřímu Kavalírovi onen spolupacient, který mu před krátkým časem dobře posloužil radou, aby na elektroencefalografii vyslovil žert o trvalé ondulaci. Byl to otylý, vážný muž neurčitě farářského vzezření, což bylo tím podivnější, že trpěl chorobnou nenávistí k všem příslušníkům kléru. Jeho choroba záležela v tom, že byl posedlý fixní myšlenkou, že před třemi roky o velikonočních svát-

cích, na Velký pátek, zvony na protest proti nepravostem církve nejen odletěly do Říma, jak činily od nepaměti, ale tentokrát tam, v Římě, už zůstaly natrvalo.

– Jak to vypadá, co nejdříve vám bude přáno vyjít ven, tam, kde šumí stromy a ptáci vám kadí na hlavu a kde bzučí vosy a ze stromů padají klíšťata – já o takové slasti nestojím, já se zastávám názoru našeho geniálního Jaroslava Haška, že na světě není nic blbějšího než strom, nebo mého kolegy básníka Jindřicha Hořejšího, který říkal: Sakra takové krásné počasí, a člověk nemá ani na kavárnu. Mluvím o Jindřichu Hořejším jako o svém kolegovi, protože i já býval básník, erotický básník, Jan Lenc mé jméno – neříká vám to nic?

A erotický básník se zadíval na Jiřího Kavalíra zádumčivým, ale dychtivým pohledem, a Jiří Kavalír z rozpaků a ze zdvořilosti odpověděl, že to jméno mu sice připadá známé, ale on momentálně… momentálně…

– Zkrátka nevíte o mně nic, řekl Jan Lenc rezignovaně. – Upadl jsem za tu dobu, co tu sedím uvězněn, žalostně v zapomenutí, a nelze se tomu divit. Kromě svého poslání básníka jsem býval úředníkem v Státní pojišťovně, stejně jako vy, který, jak jsem vyzvěděl, kromě toho, že jste byl spisovatelem dětských knížek, jste byl profesorem češtiny a němčiny na střední škole – jakožto profesor češtiny byste vlastně měl básně Jana Lence znát, i když, jsouce erotické, nebyly pojaty do čítanek, ale nešť. Kde jsem přestal? Ano, tam, že vám asi bude co nejdříve dovoleno vykročit do přírody, arci pod dozorem půvabné sestry bez čepečku, an příroda není žrádlo, a sestry si nasazují čepečky jen v čas žrádla.

Básník se usmál a pokračoval:

– Máte to, pravím, dobré, jen si to neškrábat; a chcete-li to mít dobré zcela a nadobro, ovšem v míře zdejších poměrů, zbývá vám udělat ještě jeden maličký, leč rozhodný krůček: přiznat léka-

řům, že si začínáte uvědomovat fakticitu svého onemocnění a že docházíte k poznání, že žádná missis Element – jak vidíte, jsem o vás dobře informován – vskutku, jak oni tvrdí, neexistovala a že jste neskonale povděčen léčebné péči, jíž se vám dostává a jež si vzala za úkol vyhnat vám ten šalebný přízrak z hlavy. Promluvte tak a uvidíte, oč se zlepší vaše postavení: oni vám dovolí nejen vycházet do přírody mezi komáry a klíšťata, ale přidělí vám nějaké zaměstnání, přiměřené vašemu vzdělání, dají vás, já nevím, třebas do archívu, nebo vás udělají pomocným dramaturgem toho divadla tamhle naproti, zkrátka umožní vám žít jakžtakž po lidsku, abyste se tu tolik neotravoval.

– Ale já nic takového nemůžu říct! zvolal Jiří Kavalír. – Ta missis Element není žádný přízrak mého mozku, žádná halucinace, nýbrž žena z masa a krve, kterou jsem miloval a objímal ji a nesčetněkrát s ní spal a která mě podvedla.

– Tvrdíte tedy, že jste duševně zdráv, řekl básník se shovívavým úsměvem. – A to právě je nejpádnější a nejpřesvědčivější důkaz, že jste nemocen. Všichni pacienti v této bohumilé instituci tvrdí totéž co vy, totiž trvají na tom, že jim nic nechybí. V blázinci nemocný se od zdravého neliší – oba dva jsou přesvědčeni o svém zdraví, jenže to, co u zdravého je samozřejmou manifestací jeho zdraví, u nemocného je dokladem vážnosti jeho choroby. Ale mezi námi děvčaty: co to je, duševní zdraví, a co to je, duševní choroba? Tělesně nemocným je hej, jejich nemoc se měří teploměrem nebo dá se prozkoumat rentgenem: ale jak u nás, jež nazývají blázny, se má vyšetřit rentgenem, zda existovala missis Element, nebo neexistovala? A kdo je obětí většího bludu: já, který vím, že zvony odletěly do Říma, anebo ti, kteří tvrdí, že je slyší a vidí bez ohledu na to, že zvonice jsou prázdné?

V té chvíli se rozklinkal zvonec ústavní kaple.

– Neslyšíte tohle? zeptal se Jiří Kavalír.

– Slyším, ale to není žádný zvon, to je nakřáplý hrnec. Jinde také maskují neexistenci zvonů tím, že vysílají z tlampačů zvuky zvonění, natočené na magnetofonových páskách, takže lidé naslouchají hlaholu zvonů dávno umlklých.

Při těchto slovech erotický básník se zajíkl a po ducatých lících mu stekly bohaté slzy.

– Kdyby našeho primáře, pokračoval, když křápání zvonce umlklo, – zavřeli do vypolštářované cely, křičel by: Krucinál pusťte mě ven, vždyť já jsem zdráv, a k tomu jsem primář psychiatrické kliniky, a vy byste v téže situaci křičel totéž: Pusťte mě, vždyť já jsem zdráv, a k tomu jsem profesor češtiny a němčiny! V čem je rozdíl a v čem je vaše choroba? Asi v tom, že věříte v existenci missis Element. A v čem je jeho zdraví? V tom, že je primář a že se snaží vám tu missis Element vyhnat z hlavy. Není-li svět jediný blázinec, v němž jedni druhým se snaží něco vyhnat z hlavy?

– Ne, svět není blázinec, řekl Jiří Kavalír. – Uznávám, že veškeré lidské dění jest jeden jediný konec neberoucí obrovitý soudní proces, ale nad ukvapenými výnosy toho soudu je vždycky možno se odvolat k soudu vyššímu, k soudu posledního odvolání, který se jmenuje Rozum.

Básník se usmál.

– Rozum je něco, co si člověk vymyslel sám proti sobě. Všechno nerozumné se děje ve jménu rozumu. Jaké jsou zákony toho rozumu? Když si ráno uvážeš tkaničky svých bot volně, tak se ti budou za dne rozvazovat a ty si na ně budeš šlapat, a když si je uvážeš pořádně, tak je večer před spaním nebudeš s to rozvázat. Panebože můj, zvolal největší básník všech věků, Augustin Aurelius, zda rozum se nestaví sám proti sobě a zda se sám sobě nevysmívá? Přijde čas, kdy dnešní blázni se chopí moci a vztyčí

vlajku Pravého Osvobozeného Rozumu. Ale tato velká chvíle je dosud v nedohlednu, a proto prozatím, mladý muži, jděte a řekněte Lakedaimonským: Začínám si být vědom svého poblouzení a neexistence ženy, jíž jsem říkal missis Element. A oni vás posadí do archívu nebo do knihovny, a vy se budete mít dobře a budete žehnat mým radám.

– A proč vy sám nevyužijete toho, co radíte mně, a neřeknete: Uznávám, že to, co jsem tvrdil o zvonech, které odletěly do Říma a už tam zůstaly, je nesmysl a projev mé choroby?

Básník zvážněl ve své tučné tváři a přiklonil k Jiřímu Kavalírovi hlavu.

– Protože to nesmysl není a já na rozdíl od vás jsem opravdu zdráv. A jsa zdráv, musím stát za svým přesvědčením a čekat na chvíli vzpoury. Ty zvony odletěly do Říma na protest proti praktice církve, jež po tisíciletí brání člověkovu styku s Bohem tím, že odsuzuje pohlavní rozkoš, zatímco pohlavní rozkoš je to jediné, co člověku umožňuje, aby boží jsoucnost plně prožil a procítil. Staří povýšili tělesnou lásku na umění. Já učinil nutný zbývající krok, a nedbaje bludů církve, jež z tělesné lásky učinila hřích, povýšil jsem ji na svátost. Není nic božštějšího než nahé tělo rozdychtěné ženy, nic skvostnějšího než polibek jejích pootevřených úst, nic světějšího než chvíle spojení, kdy to, co bylo rozděleno, se stává oním celkem, k němuž Bůh ve svém tvůrčím úsilí směřoval a jejž pozvedl do oblasti mystiky tím, že jej učinil vzácným předmětem horoucích tužeb, jakož i sporů, žárlivosti a řevnivosti. Toto pravím já, a touto pravdou čelím bludu církve, jež nechce, nebo snad ani nedovede pochopit, že jediný pokrok, jejž lidstvo za celou dobu své existence učinilo, záleží v tom, že tělesnou lásku pozvedlo k nebesům, čímž lidem z pouhého páření, z pouhého ukájení tělesného pudu umožnilo bezprostřední styk s veškerenstvem. Za hlásání

této evidentní pravdy a za to, že ve své nenávisti k církevnímu dogmatismu jsem několik církevních osob inzultoval a leckdy i tělesně napadl, zavřeli mě do blázince, a v tom blázinci nedovedli argumentům mého učení čelit nijak jinak než tím, že mi cpali do huby nějaký dryák, který jsem marně schovával ve vykotlaném zubu a po kterém jsem začal tloustnout a pozbývat potence. Poklesl jsem na funící huspeninu, což je jediný výsledek jejich léčby. Ale Idea neopustila tu huspeninu, jíž jsem se stal, a já neklesám na mysli a jen čekám na svou chvíli, kdy rozum včerejších bláznů ovládne a spasí svět.

A Jiří Kavalír užil básníkovy rady a hned při příští vizitě si vyžádal soukromé slyšení u pana primáře a sdělil mu, že missis Element a její pomocník inženýr Sýkora existují pouze v jeho mysli, jež pravděpodobně byla předrážděna trémou z přednášky, již měl pronést ve Společnosti přátel a obdivovatelů J. W. Goetha. A to mu vyneslo fajfku tak mohutnou, že hned nazítří, jak mu básník předpověděl, směl si vyjít na lehkou práci do přírody v průvodu hezké sestřičky bez čepečku.

Šel v indiánském šiku, jak zde bylo zvykem, s pěti pacienty, kteří stejně jako on byli teprve před necelým měsícem přijati do odborné léčby a stejně jako on si dali dobře poradit, aby předstírali, že si počínají uvědomovat neskutečnost a nesmyslnost své halucinace či svého nutkání či své mánie či co už jim odborně vzdělaní lékaři-psychiatři přišili k tíži: tak jako oni kráčel předlouhými, přepomalými kroky lidí, kteří mají nadbytek času a nevědí, co s ním, záda maličko přihrbená, kolena připokleslá, každý na rameni staré ohmatané hrábě se zulámanými kolíky, neboť jejich úkolem bylo přehrabovat pokosenou trávu. Byl krásný červencový čas, modré nebe bylo zkadeřeno drobnými rozmarnými mráčky, a mladý germanista navzdory trudnosti svého údělu se cítil

šťasten, neboť mohl zase jednou po dlouhé době vdechovat volný vzduch, nasycený vůní sena, a vnímat šumění stromů: na rozdíl od erotického básníka a Jaroslava Haška nepovažoval stromy za něco pitomého, a naopak s vděčností vzpomínal profesora Krále, svého středoškolského profesora přírodopisu, a poučných vycházek do přírody, jež konával se svými žáky, takže Jiří Kavalír, takto dítě nejpustšího zákoutí Prahy, odchovanec karlínského vagónového depa, ještě v mužném věku dovedl ocenit půvab levandulově modré šanty, překrásně kontrastující se smolničkou, krásu něžných keříků čachravy, růžově a karmínově svítících ve vlhkých stínech buků a lípy, neúnavně kvetoucí pupalky a růžkaté macešky. – Tento kvítek, k nám přesazený až z dalekých Pyrenejí, vykládal svým žákům pan profesor Král, – je nejdůležitější ze všech vytrvalých macešek. Kvete bohatě od jara až do zámrazu, i všímejte si jí, chlapci, a mějte ji v sympatii a lásce.

A odchovanec karlínského viaduktu Jiří Kavalír si růžkaté macešky, právě tak, jak si to pan profesor přál, všímal a měl ji v sympatii a lásce, kterážto sympatie a láska zaplavovala jeho srdce zejména nyní, v době jeho nuceného pobytu v šílenčinci, horoucím proudem. Pravdu, myslil si, měl Platón, když učil, že ze všech aspektů absolutna krása je nejpatrnější a nejmilostnější, ale k jejímu ocenění a prožití není třeba nahého těla rozdychtěné ženy, jak se toho dožaduje můj přítel erotický básník, ani štíhlých údů efeba, jak tomu chtěli buzerantští staří Řekové. Tak hned tvůj učitel Sokrates, Faidře, znal toliko krásu tělesnou a tělesnou lásku: „Kdo uvidí božský obličej, dobře vypodobňující krásu," říkával ti, když se s tebou procházel nebo sedal u potoka, – „nejprve se zachvěje, a pak dívaje se na ten zjev uctívá jej jako boha, a kdyby se nebál přílišné šílenosti, obětoval by svému miláčku jako soše nebo bohu." Tolik Sokrates: je to krásné, milý Faidře, jak to ten starý

mudrc řekl, ale právě krásou svých slov vyvrátil své tvrzení, že krása náleží pouze tělu. Absolutno či svět idejí, jak se tomu tenkrát říkalo, se svým divadlem krásy a líbeznosti jest všude, kde co pučí a kvete a roste, zde v křoví, zde v trávě, kterou čechrám, všude, kde co žije: krása je i ve třpytu mokřin a chvění stínů a poletování žluťásků a bělásků a baboček a otakárků.

A mladý spisovatel, opilý vůněmi vanoucími zahradou, zmámen obrazem tajemného přírodního dění, poprvé v životě poznával s úžasem a vroucností, jak málo stačí, aby si člověk na krátkou, leč svatou chvíli uvědomil nádhernou zázračnost svého pobytu na zemi, byť i pod dohledem bdělé sestry s přísným vrypem mezi obloučky hustého obočí, bez čepečku a v bílých kalhotách.

Pochopiv a procítiv vše toto a pookřáv tím, že to pochopil a procítil, mladistvý pedagog se do té míry napřímil duševně i tělesně a natolik se zbavil hořkosti a bolesti, jež mu missis Element způsobila svou zradou, že do značné míry pozapomněl na samu krásčinu existenci, a dokonce o ní zapochyboval, i chybělo jen maloučko, aby se bez výhrady ztotožnil s tvrzením a míněním odborníků, kteří se snažili mu vrátit duševní zdraví. A vidouce toto, odborníci neskrblili úsměvy a bodrým poplácáváním jeho mladých zad a povzbudivým „jen tak dál, jen tak dál“, a nakonec po učeném symposiu, věnovaném jen a jen jeho osobě a jeho případu, rozhodli, že mu skytnou příležitost k přiměřenému sebevyžití, a učinili jej předsedou vzdělávacího kroužku klidných pacientů, starších i mladistvých, aby je učil němčině. Byla to práce velmi svízelná, neboť po sebevzdělání toužící nemocní povětšinou měli mylně za to, že jde o ulejvku, i byli zklamáni, když se ukázalo, že mladistvý pedagog, namísto aby povolil jejich touze po tajném pití piva a hře v karty, chopil se svého nového úkolu vážně a jal se je seriózně zasvěcovat do Goethovy mateřštiny, *der Tisch* a *das Messer*

a *jeder Mensch muss sterben, früher oder später* – je vskutku pozoruhodné, že výučba každé řeči, stejně jako instruktáž správného myšlení neboli logiky, začíná připomínkou nevyhnutelnosti člověkovy smrti –, ale mladistvý pedagog nepovolil, a i když během času více než polovina jeho žáků odpadla, druhá menší polovina za dobu poměrně kratičkou už byla s to přečíst a rozluštit a do češtiny přeložit mravoličný článek *Eine Ohrfeige zur rechten Zeit*. Byl to příběh školáka, jemuž se zachtělo pestré pryže, jež ležela vystavena na pultě v papírnictví: užuž vztahoval ruku, aby ji odcizil, ale ještě včas dostal od papírníka takovou přes hubu, až se mu hlava zatočila. Tento políček jej přivedl na správnou cestu, již nadosmrti neopustil.

Po prostudování tohoto článku se počet žáků Jiřího Kavalíra scvrkl na tři osoby. On nicméně pokračoval ve výučbě s nezmenšenou horlivostí.

Počátkem září, tedy v době, kdy ve světě zdravých začíná nový školní rok, učinili psychiatři, odpovědní za zdárný průběh léčení paranoidní schizofrenie Jiřího Kavalíra, vážné rozhodnutí, že povolají jeho maminku, s níž, jak uvedeno a známo, sdílel svou chorobu jakožto *folie à deux*, tajně vyslechnou jejich rozmluvu a potom objektivně posoudí, nemělo-li jejich setkání pro Jiřího Kavalíra, takto vzorného pacienta, neblaze recidivní následky. Maminka přišla, a Jiří Kavalír se polekal, když uviděl, jak navzdory své stoické filozofii, již jak pověděno sdílela s římským císařem Markem Aureliem, otrokem Epiktetem a Senekou, za dobu jeho nepřítomnosti zestárla a pohubla. Sešli se v nejmenší společenské místnosti pavilónu a Jiří Kavalír byl právem přesvědčen, že někde, bůhví kde, snad pod stolem, snad v nástropním svítidle, je zamontováno tajné odposlouchávací zařízení, a toto podezření mu podvázalo jazyk, takže když maminku ujistil, že se mu daří

dobře a že už brzy bude propuštěn, čemuž ona nevěřila, neboť věděla, že kdo se jednou dostal do cvokárny, hned tak z ní neunikne, ni jeden, ni druhý nevěděli, co si říci. Maminka Kavalírová, tím hůře, že šlo o jejího syna, sdílela obecně rozšířenou hrůzu a nechuť před pojmem „blázen", i obávala se, že Jirka co chvíli začne zuřit nebo šíleně se rozchechtá: chuděra nemohla tušit, že ji učení psychiatrové podezírají, že ona sama *à deux* sdílí synovu chorobu. Když se jí zeptal na svou bývalou snoubenku, řekla, že Monika teď právě meška s doktorem Jamrem na svatební cestě, – když vyslovila tuto zprávu, byla nucena si rychle a kradí upracovanou rukou setřít slzy, jež jí vhrkly do očí – a jakžtakž ožila, teprve když si vzpomněla, že ji nedávno navštívil nejroztomilejší a nejpůvabnější človíček, s jakým se kdy setkala, a srdečně ho, Jiřího Kavalíra, pozdravuje.

– Kdo to je, ten človíček? zeptal se Jiří Kavalír.

– To ti nemůžu říct, pravila maminka, – musela jsem se mu zavázat čestným slovem, že ti to nepovím. Ale tuhle ti posílá švýcarskou čekuládu.

A zalovila v nákupní tašce a vytáhla z ní tabulku čokolády značky Cailler.

Jiří Kavalír poodhrnul okraj staniolu, do něhož čokoláda byla zabalena, nabídl mamince, a když ona s poukazem na své vadné zuby odmítla, ulomil si, aby jí udělal radost, kousek pro sebe, vložil do úst, a ač měl hrdlo stažené, předstíral, že si náramně pochutnává. Když pak uždiboval druhý kousek, povšiml si, že zpod staniolového obalu vyčuhuje růžek vedví složeného lístečku. Spoléhaje se na to, že jeho rozhovor s maminkou je pouze odposloucháván, ale nikoli pozorován, chvatně lísteček stopil v dlani a schoval jej v kapse kalhot svého modrého ústavního mundúru. A když pak maminka po další neslané nemastné rozmluvě, rdou-

šené rozpaky z odcizení, než odešla, doporučila svému synovi, aby na sebe dával pozor a poslouchal pány doktory, a vyslovila naději, že jí zase vbrzku bude dovoleno ho znovu navštíviti, Jiří Kavalír se uchýlil na záchod, a vytáhnuv lísteček z kapsy, jal se lačně čísti kostrbaté řádky, zřejmě tužkou načmárané za okolností mimořádně nepříznivých, možná ve tmě, ale v nichž nad všechnu pochybnost poznal Moničino písmo:

Jirko, drahý, přijď a zachraň mě. Nejsem v cizině, jsem uvězněna v sklepení Jamrovy vily. Prodal mě do bordelu a mám být tajně odvezena do ciziny. Pomoc! Pomoc! Tvá M. Zoufalá.

Obchod s bílým masem

Naskýtalo se tu množství otázek, jež si zasloužily bedlivého uvážení, podněcovaného podezřením. Především: proč ta složitost? Byla-li Monika vskutku vězněna v podsklepí Jamrovy vily a podařilo-li se jí ze svého vězení propašovat moták, proč to měl být právě on, Jiří Kavalír, svéprávnosti zbavený šílenec, sám žalářovaný a střežený, kdo ji měl zachránit? Jak se její lísteček dostal pod staniol tabulky čokolády? Proč onen hodný človíček, o němž se Kavalírova maminka zmínila s nespornou sympatií a něhou, svěřil tu čokoládu s Moničiným úpěnlivým vzkazem právě jí, mamince, aby ji tajně vsunula do synových rukou, a neodevzdal ji rovnou Bezpečnosti, jež by si s Moničiným věznitelem dovedla poradit spádněji a rázněji, než jak by to byl s to holýma rukama svést chovanec pavilónu pro klidné pacienty, toho času učitel tří žáků, snažících se nabýti znalostí němčiny?

Všechno toto tázání, jež namísto Jiřího Kavalíra rozvádíme my, sledovatelé jeho příběhů, jest skrz naskrz rozumné a opodstatněné. Ale taková už jest kardinální vlastnost veškerého rytířství, veškerého bohatýrství a hrdinství, že nespočívá na základech ni rozumných, ni logicky opodstatněných, ni kalkulačně uvážených. Že kdyby rek, chystající se vyrazit k rekovnému činu, začal uvažovat, má-li ten proponovaný rekovný čin nějaký rozumný smysl a stojí-li za riziko, jež každému rekovnému činu, má-li opravdu být rekovný, jest imanentní, přestal by být rekem a pozvolna by se počal měnit v sralbotku žlutých tváří a přiohnutých zad, zkrátka v nezajímavé individuum, chovající za oknem hrnek s marmeládou, kterou by si bral k snídani a po snídani opět ukládal na místo.

Že kdyby takový ďArtagnan s Porthosem a Athosem a Aramisem, abychom uvedli příklad z nejznámějších, počali hloubat nad otázkou na dlani ležící, má-li smysl nastavit vlastní drahocennou hruď, jedinou na celém světě, anať *má* hruď vskutku jest jediná na celičkém světě – a tím i život, kariéru a svobodu pro spásu jedné jediné ženské, zcela nesporně hloupé hloupostí, sahající k samé hranici slabomyslnosti, jak se to nad všechny pochyby projevilo, když, požádána svým ctitelem vévodou z Buckinghamu – zajímavo, že tento vévoda z Buckinghamu ze všech osob ženského pohlaví, co jich tenkrát běhalo po světě, vybral si za předmět svého zbožňovaní právě ji, nejhlídanější, nejpozorovanější a co do politického významu nejchoulostivější ze všech žen světa – nuže, pravili jsme, když ji tento vévoda z Buckinghamu poprosil, aby mu dala něco na památku, ona namísto aby vzala nůžky na manikýru, jak by se normálně od ní dalo očekávat, ustřihla si lokýnku svých plavých kadeří a zabalila ji do kousku hedvábného papíru, tak aby vévoda k ní, k té lokýnce totiž, mohl nerušeně vonět a líbat ji po libosti, darovala mu skřínku se soupravou drahocenných démantových přívěsků, jež sama dostala od svého nemilovaného manžela a o níž si mohla snadno vypočítat ne na deseti, ale na jednom prstu, že zanedlouho nadejde chvíle, kdy bude nucena prokázat, že ty šperky dosud trvají v jejím vlastnictví. Nuže kdyby ďArtagnan, řekli jsme, byl takto uvažoval, zajisté by se nebyl se svými přáteli a sluhy vydal na krkolomnou a rafinovanými nástrahami posetou cestu do Anglie. Jenže ta hloupá ženská, o níž tu byla řeč, nebyla jen obyčejná hloupá ženská, nýbrž královna Francie – jsouc královnou, považovala za samozřejmé, že když někomu něco daruje, musí to být dar královský, i když jí z toho kyne průser královského rozměru – a proto ani milý ďArtagnan, ani jeho přátelé jedinou z uvedených výhrad neuvážili a u slepé oddanosti se vydali na cestu, na níž se

všichni, s výjimkou d'Artagnana, stiženi nejrůznějšími nehodami, jeden po druhém poroučeli, takže d'Artagnan dorazil do Londýna sám samotinký a šperky přivezl nazpět do Paříže ve chvíli poslední, kdy královně už setsakramentsky teklo do bot.

Nuže tomu říkám čin pravého rytířství: aby rytířství bylo rytířstvím, musí být do té míry prosto vší vypočítavosti, všeho obmyslu, rozvahy, obezřelosti a hlavně takzvaného zdravého rozumu, že kdyby nebylo povznášejícího efektu rytířova elánu, bylo by nasnadě nazvat je pitomostí.

A kdo byla žena, jež v našem příběhu apelovala na rytířskou pomoc mladistvého literáta a germanisty, nyní chovance ústavu pro choromyslné? Nebyla to královna Francie, nýbrž prostá česká holka jménem Monika, rozená Růžičková, lhostejno že tou dobou provdaná za ďábelského juristu, obchodníka s bílým masem. Ano, nebyla to královna Francie, nýbrž skvostná Monika, nádherně zdravá a mladá, milovnice moderní hudby a hodnotných filmů, Monika, o níž si dovolujeme prohlásit bez obav, že budeme osočeni z podbízivosti příměrů, že se stala nanovo královnou Kavalírova srdce: také o toto vzkříšení jeho lásky k nositelce Gelovy ceny se přičinila léčba duše, jíž se mu dostalo v blázinci. I neváhal a ihned po pročtení Moničina zoufalého vzkazu, aniž se sám sebe slůvkem otázal, proč to mám být ausgerechnet já a proč takhle a ne jinak a jak to a kterak to a co a co ono, strhl svůj mundúr pacientů, navlékl barvami pocákanou kombinézu, již v druhém patře zanechal jeden z malířů, kteří tam pracovali a teď právě kdesi svačili, nasadil si na hlavu z novin vyrobenou čáku, což ovšem byla chyba, zaviněná přemírou horlivosti, an malíři pokojů nosí takovéto čáky jen při práci, nikoli na ulici, a prošed halou secesní budovy administrace, uzavírající rozsáhlý areál zahrad a pavilónů a pomocných budov, zblízka zdáli převýšených zelenkavou špi-

cí věže ústavní kaple, natolik přemohl svou vrozenou plachost, v těchto chvílích ještě umocněnou ilegálností jeho skutku, že se mu podařilo uvolnit stažené hlasivky a ztopořený jazyk, aby mohl pozdravit bíle oděnou vrátnou, jež na něho zírala, zdvořilým „na shledanou". Zdvořilost a kultivovanost výslovnosti toho „na shledanou" bylo další chybou, jíž se v krátkém čase dopustil, ale kolem vrátnice proudilo tolik lidí, v civilu i v montérkách, a dokonce i v ústavním odění, že bílá žena nebyla s to přemítat o kvalitě výslovnosti každého z těch, kdo ji zcela výjimečně pozdravili. A Jiří Kavalír, překročiv cestu, vedoucí k ústřední budově, přemáhaje svou netrpělivost a nutě se k zdlouhavému způsobu chůze, jejž si osvojil v Bohnicích, vkročil do ubohých zbytků parčíku kdysi utěšeného a pěstěného, který v době ještě poměrně nedávné zdobíval přístup k domovu duševně chorých, ale nyní zmíral, zadušen a utlačen a zastíněn komplexy ohromných šeredných činžovních paneláků, v těchto místech sestavených do tvaru podkovy; z někdejší slávy a líbeznosti zmírajícího parčíku zbyla jen na jednom zázrakem ušetřeném místě kratičká řádka prastarých krásných tisů. Jinak jen kopřivy, bezinky, bodláčí, zkrátka plevel a neřád, učeně holosteum.

Tímto holosteem vedla pěšinka, vyšlapaná lidmi spějícími k blízkému bulváru, označenému jménem vojvodského města Lodže – bůhví jak k tomu ono veskrze sympatické středisko polského průmyslu, zvané polským Manchestrem, přišlo. Prodrav se zmíněnou pěšinkou, holosteum vpravo, holosteum vlevo, prchající chovanec bohnické léčebny duší prošel po nedlážděném, ostře stoupajícím chodníčku mezi dvěma panelovými bloky, v jednom z nichž byl poštovní úřad, v druhém sběrna surovin druhu blíže neurčeného, a už tam byl, na Lodžském bulváru, širokém, holém, šedivém, prašném, uprostřed přepaženém po celé své délce

červenobílým zábradlíčkem a nahoře překlenutém betonovými přechody pro chodce, už nyní, nedlouho po svém dohotovení, ověšenými černými krápníky špíny, tak mohutnými, že by po nich mohly jezdit nákladní vlaky: dojista onen železniční most před oknem Kavalírova žižkovského bytu byl u srovnání s kterýmkoli z těchto přechodů pro chodce hotové tintítko.

Protože pasanti těchto přechodů nedbali, a kdo se chtěl dostat na protější stranu Lodžského bulváru, podle toho, jak byl tělesně disponován, přeskakoval nebo podlézal ono zábradlí, které jak pověděno dělilo bulvár po délce vejpůl, Jiří Kavalír, an se nechtěl v ničem lišiti od obecného množství a budit nežádoucí pozornost, a byl nadto ve výtečné tělesné formě, klandr elegantně přeskočil, totiž chopil se ho pravou rukou a přehodil přes něj obě nohy, a nastoupil pak do autobusu číslo sto čtyřicet čtyři, který podle jízdního řádu, vyvěšeného na staničním kandelábru, jej měl dopraviti na nábřeží kapitána Jaroše. Protože neměl ani korunu, nemohl si zakoupiti jízdenku, ale i d'Artagnan, spějící za záchranou své královny, ocital se nezřídka v situaci, kdy si nemohl zakoupiti jízdenku. Nebylo by nic snazšího než zpestřit líčení Kavalírovy jízdy za záchranou královny jeho srdce tvrzením, že čert nespal a do autobusu vešel kontrolor a Jiří Kavalír, nemaje ani peníze, ani osobní průkaz, byl nucen nechat se odvést, ale cestou se mu podařilo kontrolorovi upláchnout: jenže čert spal a Jiří Kavalír dojel ve své kombinéze, pocákané barvami, na nábřeží kapitána Jaroše bez nejmenší překážky, přesedl na tramvaj a taktéž bez úhony se dal dopraviti k Andělovi, kdež se pak vydal cestou v této knize už náležitě popsanou podél zdi usedlosti zvané Bertramka, někdejšího pražského bytu Mozartova, k horskému ukazateli cesty, vítajícímu návštěvníky Černého vrchu a zvoucímu je k obhlídce Jamrovy vily.

A Jiří Kavalír tomuto pozvání opět, za svého života už podruhé, učinil zadost a vydal se, čelo nasupené, čelistní svaly napjaté, kroky už naprosto ne ústavně bohnickými, nýbrž tak pevnými, že mu kamínky odlétaly od bot, k vile s měděnkovou střechou.

Vypadala hned zpovzdáli, jako by na Jiřího Kavalíra čekala, to jen proto, aby na něj zvolala, přísně na něj hledíc černavými obdélníky svých oken, zarámovaných zelení břečťanu, „táhni pryč, tady nemáš co pohledávat". Ale Jiří Kavalír tam měl co pohledávat a neodtáhl pryč, a v rozpačitém zamyšlení, naprosto nevěda co dál a jak dál, vždyť přece nemohl zazvonit na Julinku, služebnou starého typu, a sdělit jí, že má v úmyslu zachránit Moniku, kterou jurisdoktor Jamr vězní ve sklepě, aby ji kamsi prodal do bordelu, v zamyšlení vkročil do vedlejší uličky, která oddělovala zeď, uzavírající Jamrův pozemek, od plotu pozemku sousedního, a jež nesla, an v ní rostla řádka mladičkých akátů, roztomilý název Alej zamilovaných švadlenek.

Těsně přitlačen ke zdi, aby ho nikdo z některého okna vily nemohl pozorovat, Jiří Kavalír obezřetně kráčel vpřed, až dokráčel k nízké železné brance, velmi poškozené rzí. Zamčená ovšem, pomyslel si, ale pro všechny případy vzal za ohromnou starodávnou kliku, stiskl, a hle, bylo otevřeno, ba co lepšího, zámek byl naolejován a panty promaštěny, takže branka se rozevřela zcela neslyšně, což při jejím zanedbaném vzezření působilo bezmála dojmem nepřístojnosti.

Nejen branka, ale i ta část zahrady, do níž mladý rek vkročil, byla zanedbaná, samá kopřiva a lopuch, zkrátka, jak jsme už zvěděli, holosteum. A podobně jak tomu bylo u zmírajícího parčíku před ústavem pro choromyslné v Bohnicích, tímto holosteem byla prošlapána pěšinka, a Jiří Kavalír se po této pěšince vydal, až dospěl k prastarým dveřím, dřevěným, provrtaným a roze-

žraným červotočem. Zamčeno, ovšem, pomyslil si Jiří Kavalír, ale pro všechny případy vzal za kliku, a hle, nebylo zamčeno, nýbrž otevřeno, ba co lepšího, zámek byl naolejován a panty dveří promaštěny, takže dveře se rozevřely zcela neslyšně, což při jejich zanedbaném vzezření působilo bezmála dojmem nepřístojnosti, tím větší, že se tu opakoval jakýsi nečekaný děj v pořádku a sledu jevů naprosto identickém, takže popisujíce jej, můžeme přitom použíti týchž slov a obratů, jichž jsme užili, když jsme jej líčili poprvé, pouze s tím rozdílem, že slovo „branka“ jsme tentokrát zaměnili za slovo „dveře“ a slovo „rez“ za „červotoč“.

Ve svém líčení příhod mladistvého literáta a germanisty Jiřího Kavalíra, najmě při popisu jeho žižkovské pracovny jsme už poznamenali, že obsah jeho soukromé knihovny byl náramně ušlechtilý, samý Goethe, samý Schiller, to vše v německém originále, ale ani jedna detektivka. Byla to pravda, neboť v jeho knihovní skříni se vskutku nevyskytovala ani jedna detektivka, ale to neznamenalo, že mladý germanista nikdy žádnou detektivku nečetl – znamenalo to pouze, že ve své spořivosti si co živ žádnou nekoupil a raději si je vypůjčoval od svých kolegů, kteří mu je svěřovali celkem ne neochotně, neboť jim bylo známo, že je pořádkumilovný a svědomitý, a co si vypůjčí, to také v bezvadném stavu vrátí. Věděl tedy Jiří Kavalír něco, co nemohl zvědět ani od Goetha, ani od Schillera, totiž že když při nějakém pátrání nebo hledání nebo pronásledování či jakékoli jiné dobrodružné akci všechno od počátku klape nápadně snadno a bez překážek, bylo by pošetilé se z toho radovati, neboť tato snadnost a absence překážek zřejmě je jen zdánlivá a byla nastražena proto, aby hrdina zlehkomyslněl a snadno upadl do léčky. Proto mladistvý germanista, namísto aby zlehkomyslněl, zbledl, a když stanul na prahu červotočivých dveří, o nichž jsme pravili po právu, že se otevřely bez zaskřípění, dlouho zíral do černé hlubiny

schodiště, jež se před ním rozevřela, než se odvážil dveře za sebou zavřít. Tak, a teď někdo za mnou zamkne, pomyslil si a čekal, ozve-li se v zámku zlověstné cvaknutí, následované výsměšným chechtotem, ale nepřihodilo se nic, a naopak to jediné, co se stalo, bylo pro zdar poslání Jiřího Kavalíra nadmíru prospěšné. Nekuřák, neměl sirky ani zapalovač a v naprosté černotě, v níž se octl, neměl, čím by si posvítil, ale po dvou třech vteřinách jeho zrak té tmě přivykl, i spatřil tam, kde bezpochyby byla stěna schodiště, zářící bod, což nemohlo být nic jiného než moderní osvětlený vypínač. Stiskl ten zářící bod, a sklepní schodiště, jinak ponuré a páchnoucí plísní, bylo ihned zaplaveno světlem dvou silných žárovek, opatřených plochými, bíle emailovanými stínidly. Nevěda, jak lépe uplatnit svou obezřetnost, nezmenšenou a neuspanou dosavadními úspěchy, mladistvý germanista a spisovatel jal se sestupovati velmi pomalu, počítaje schody, neboť by se mohlo stát, že věznitel jeho Moniky by najednou vypnul světlo a Jiří Kavalír, octnuv se ve tmě, by ztratil všechnu možnost orientace – takto by aspoň věděl, kolik schodů ho dělí od červotočivého vchodu do podzemí – i sestupoval a počítal, toto je devátý schod, toto jedenáctý, když tu, právě když natahoval nohu, aby ji spustil na schod dvanáctý, v sklepním tichu zřetelně zaslechl bolestiplné zakvílení utýrané ženy.

I byla rázem tatam všechna jeho zmíněná obezřetnost, všechna jeho prohlédavost a opatrnost, konec byl všemu počítání, a Jiří Kavalír přeskočil zbytek schodiště, po němž mu ještě zbývalo sejíti, a nalehnuv na hrubé sklepní dveře, k nimž to schodiště vedlo a jež kupodivu a oproti všem zvyklostem nebyly otevřeny, nýbrž zavřeny visacím zámkem, provlečeným petlicí, otázal se hlasem tak úzkostným, že se podobal pláči:

– Moniko, jsi tam?

Žádná odpověď.

– Moniko, tady Jiří, jdu tě zachránit, ozvi se, miláčku!

– Monika spí, zazněl sotva slyšitelný ženský šepot. – Usnula, unavena mučením a hladem. Já jsem Magda Troníčková, její kolegyně z fakulty. Padly jsme obě do spárů toho netvora, prodá nás obě dvě do bordelu. Nevěřte tomu, že je s Monikou na svatební cestě, on je tady a už jen čeká na diplomatický vůz, který se na hranicích neprohlíží.

Řekli jsme, že dveře, za nimiž se ozýval šepot nešťastné ženy, byly zavřeny visacím zámkem na petlici, což jaksi odporovalo regulím tohoto příběhu: naproti tomu bylo v souhlasu s těmito regulemi, že ve výklenku schodů dobře osvětleno žárovkami s bíle emailovými stínidly, leželo pohozeno mohutné železné dláto s dřevěnou rukovětí. Jiří Kavalír se chopil tohoto dláta, vrazil je za uzávěr petlice, petlice rupla hned při prvním jeho trhnutí, umocněném jeho úzkostí, zuřivostí a žalem, a otevřít dveře a vpadnout do sklepní místnosti, naplněné horami koksu, bylo, jak se říkává v napínavých příbězích, dílem okamžiku. – Moniko! Magdo! zvolal, rozhlížeje se koksovou krajinou, podobnou povrchu Měsíce. – Moniko! Magdo! opakoval zmaten, ale Monika a Magda kde nic, tu nic, a namísto jejich stenů a vzdechů koksovým tichem se tiše rozlehly roztomilé zvuky tichého, Jiřímu Kavalírovi dobře už známého dětského smáníčka. Světlo žárovek, pronikající ze schodiště, bylo tak silné, že Jiří Kavalír i při slepotě své zuřivosti mohl snadno spatřiti na vrcholku jednoho z koksových kopců niklovými tykadly opatřený přístroj zvaný *walkie-talkie*, rádiopřijímač spojený s vysílačem, hračku, umožňující dvěma osobám, aby na procházce spolu rozmlouvaly i na delší vzdálenost.

– To nebyl špatný fór, to musíte uznat, Mistře! promluvilo walkie-talkie tentokrát hlasem chlapeckým, hlasem malého lorda, nejmladšího Jamra.

– Ty hajzle jeden smradlavá, vykřikl Jiří Kavalír, – jen počkej, tentokrát neujdeš těm fackám, které ti slibovala missis Element!

Vyběhl na schodiště a walkie-talkie za ním promlouvalo ze sklepa hlasem malého lorda:

– Kdo je missis Element? Já neznám žádnou missis Element! A pokuste se mě najít, Mistře, abyste mi moh dát těch pár facek.

Mladistvý pedagog proběhl onou zanedbanou částí zahrady, zarostlou bejlím, a zamířil k terase, vedoucí do vstupní haly s barem. Regule hry nebyly porušeny ani tentokrát – dveře do haly byly otevřeny a hala sama jasně osvětlena.

– Antoníne, ty lumpe, kde jsi? zvolal hlasem, jemuž se snažil dodat co nejpřesvědčivějšího akcentu rozběsnění: ve skutečnosti nebyl rozběsněn, ba ani zuřivý, spíše naopak, byť v hloubi duše rád, že tragédie se obrátila v šprým.

– Já vím, darebáku, že jsi tady. Ukaž se a přistup ke mně, protože já s tebou mám velké účtování.

To nebyla jen planá slova – Jiří Kavalír tušil tušením tak pevným, že hraničilo s věděním, že chlapec Antonín jest ukryt někde tady, v této obrovité místnosti, a pozoruje ho, protože nechce přijít o divadlo jeho bezmocného vzteku. Proto ty otevřené dveře na terasu, proto to plné světlo. Ale Jiří Kavalír nebyl takový bezradný prosťáček, za nějž jej malý lord považoval. Spatřiv na barovém pultu onen sekáček na led, o jehož existenci víme pouze z amerických detektivek, Jiří Kavalír ten podivný, ale zřejmě břitký a nebezpečný nástroj uchopil a pravil:

– Vyzývám tě podruhé, lumpe, aby ses ukázal a přistoupil ke mně, nebo tu rozřežu na cimprcampr všechny obrazy, které tu visí. Nic se mi za to nestane, protože jak ti, všiváku, známo, jsem úředně uznaný blázen, uprchlý ze státní cvokárny v Bohnicích.

Při těchto jeho slovech se neslyšně zavřely vedlejší dveře pod schodištěm, za nimiž dosud stála Julinka, služebná staré školy a přiklánějíc ke škvíře lačné ucho, naslouchala.

– Ten Picasso zařve první, řekl Jiří Kavalír a rozpřáhl se sekáčkem na led na podobiznu muže, polepeného leukoplastem.

– Ježíšmarjá, Mistře, nezlobte! zazněl shůry hlas nejmladšího Jamra a nad brlením dřevěné galérie, k níž vedlo spirálově točené perlově šedé schodiště, se objevila jeho pohledná, čistá, tentokrát úzkostná tvářinka. – Táta jen tady za toho Picassa zaplatil na dědické dani majlant, a vy byste mu to chtěl rozsekat jen proto, že jsem si dovolil vás vyvést aprílem!

– Je září, řekl tvrdě Jiří Kavalír, neúprosný.

– To je jedno, pro mne je apríl furtissimo, řekl chlapec a už ťapkal po spirálových schodech dolů.

– Tak to jsi tedy byl ty, ten roztomilý človíček, který se vetřel v přízeň mé maminky! řekl Jiří Kavalír, když malý lord k němu statečně přikročil a nastavil tvář.

– Ano, byl jsem to já, ale vaší maminky se to netýká, ona neví nic víc, než že jsem vám jejím prostřednictvím poslal tabulku čokolády, a šmytec. No tak dejte mi těch pár facek, když už toužíte po mé krvi, ale ujišťuji vás, že to nebude spravedlivé, protože původcem všeho jste vy sám. Ano, vy, protože byl to váš nápad, že táta je obchodník s bílým masem a že mou maminku prodal v Tunisu do bordelu. Pamatujete? To bylo, když jste chtěl Elementku políbnout a já zamlaskal. Elementka se dožrala a přibouchla dveře od balkónu, ale já zůstal a sledoval vás dál. Jen jsem musel na ten balkón vylézt a schovat se za těmi dveřmi.

– Řekl jste Elementka, na to Jiří Kavalír. – Jste ochoten dosvědčit, že dotyčná missis Element existuje, že chodila do tohoto domu a že ji znáte?

– Proč ne? řekl malý lord, zřejmě rád, že Jiří Kavalír nemá v úmyslu splnit svou hrozbu. – Ale proč svědčit? Ta záležitost s missis Element přece musí už dávno být vyřízená. Se divím, že vás ještě nepustili. To asi kvůli tomu Terebovi.

– Je vyřízena v ten smysl, že missis Element neexistovala jinde než v mém chorém mozku, řekl ponuře Jiří Kavalír.

– Ale to je volovina, řekl malý lord. – Když táta na cestě do Kanady dojel s Monikou nejprve do Států, zatelefonoval nám a řekl, že v Novém Yorku vyhledal Elementku a mimo jiné jí vyprávěl o vašem maléru, že vás kvůli ní zavřeli do blbince, a ona se tomu strašně smála a povídala, že to se musí v cuku letu napravit a že vám hned na fleku pošle dopis a přiloží k němu ten falešný pas, totiž on to nebyl pas falešný, protože se za pravý nevydával, ale žertovný.

– To rád slyším, jenže já žádný dopis s žertovným pasem od missis Element nedostal, řekl Jiří Kavalír. – Mladý pane Jamre, vy si ze mne zase utahujete, a já ty obrazy přece budu nucen rozsekat.

– Neutahuju si z vás, moje blahorodí, čestné slovo, že si z vás neutahuju! řekl malý lord.

– Jak se jmenoval ten melouchář, který tady pracoval toho prokletého dne, kdy jsem vkročil do tohoto domu poprvé, a který si prohlédl Elementčin pas, než mu váš otec namísto mzdy dal falešného Rubense?

– Jan Pazdera, umělecká řemesla, bytem v Čimicích, Čimická patnáct, řekl malý lord. – Znám tu adresu dobře, protože on nás pořád otravuje, že od něho nikdo nechce ten obraz koupit.

V té chvíli vstoupila do haly Julinka, služebná staré školy. Jiří Kavalír se na ni obrátil s otázkou:

– Pěkně prosím, je vám známo jméno jistého Jana Pazdery, umělecká řemesla?

– Neznám, odsekla nevlídně.

– Antoníne, zase jste mě obelhal, řekl Jiří Kavalír.

A hrozivě zvedl sekáček na led.

– Ale paní Julinko, odpovězte přece, mně na tom strašně záleží! řekl malý lord a sepjal ruce. Překvapena tímto gestem, u mladého dandyho nezvyklým, paní Julinka se dala obměkčit a řekla na půl huby:

– Ale to je ten umělecký truhlář z Čimic, co nám opravoval ten intarzovaný stůl a ne a ne s tím být hotov.

– V pořádku, děkuji, řekl mladistvý germanista a spisovatel.

Ale nebylo nic v pořádku. Na terase zaduněly úředně nespěchavé kroky a do haly vstoupili dva muži v uniformě Bezpečnosti. Paní Julinka ukázala na mladého germanistu prstem.

– Tady ho máte. Zrovna se tu chystal rozsekat tím sekáčkem, co má v ruce, všechny obrazy.

– Kavalíre, jdeme, řekl jeden z mužů v uniformě.

Druhý mu vzal sekáček z ruky, a už ho odváděli, jeden při jeho levém, druhý při pravém boku.

The happy end

A příběh je skončen, uzavřen, dovypravován, i když zbývá dodat několik drobností, aby vskutku byl skončen, uzavřen, dovypravován, například ta podrobnost, že Jan Pazdera, umělecký truhlář a melouchář z Čimic, Čimická patnáct, dotázán příslušnými autoritami, zakládá-li se na pravdě tvrzení Jiřího Kavalíra, že on, Jan Pazdera, na vlastní oči viděl a prozkoumal cestovní pas jisté paní Element, Čechoameričanky z Nového Yorku, odpověděl nerudně, že to je docela dobře možné, ale on, Jan Pazdera, se už vůbec nepamatuje, jak se ta paní jmenovala a odkud byla a jak vypadala a kdy se to stalo a proč se to stalo, a vůbec. Jinými slovy výpověď Jana Pazdery nebyla k valnému prospěchu, ale tento neúspěch byl bohatě vyvážen tím, že o několik dní později, když měsíc září se už přiklonil k druhé své polovině, došel na adresu Jiřího Kavalíra tlustý a těžký dopis z Ameriky se zpáteční adresou Mrs. Nelly Chapin, Perry Street v Novém Yorku – abychom nezdržovali, řekněme rovnou, že Nelly Chapin bylo pravé úřední jméno oné líbezné osůbky, jež prošla tímto příběhem jakožto missis Element.

Příčina, proč dopis se zdržel, byla tatáž jako příčina zdržení balíčku s rouchem pana de Balzac, jejž svého času doktor Jamr těsně před svou smrtí poslal Jiřímu Kavalírovi. Malý lord Antonín Jamr při svém mezikontinentálním rozhovoru udal svému tatínkovi starou adresu Jiřího Kavalíra, tak jak ji našel v soukromém příručním adresáři svého zesnulého děda, pročež missis Element poslala svůj dopis namísto do Husitské do Husovy ulice na Žižkově, tak jak se Husitská ulice jmenovala dříve. Dopis byl proto

odeslán do ulice, jež se dodnes jmenuje Husova a nalézá se na Starém Městě pražském, pak byl vypraven do ulice Husinecké, odtud do Husových sadů na Smíchově, kdež je jen křoví a žádný dům, a odtud do Husovy ulice v Kyjích. Tam, na poštovním úřadě, si vzpomněli na jistý precedens a dopis odeslali do Svazu českých spisovatelů, kdež dopis konečně byl opatřen správnou adresou. Končí tedy náš příběh týmž motivem, jímž byl zahájen, což čtenáři sice je lhostejné, ale nikoli jeho vypravěči, jeť to důkaz jeho fabulační bravury a elegance.

Možná ovšem, že k tomuto všemu přispěla okolnost, že missis Element v rozporu se svým původním odhodláním, že dopis napíše a odešle v cuku letu, na trúble Jiřího Kavalíra prostě poněkud pozapomněla a vzpomněla si na ně teprve o pár dní později, když k těm trúblům se přidružila nadobro nová, nečekaná a nesmírně zajímavá okolnost. Leč neotálejme a vyrukujme s obsahem toho dopisu.

– Můj pořád ještě nejdražší, psala missis Element, – nemysli si, že jsem Tě opouštěla s lehkým srdcem, ale nešlo to jinak, protože vzduch kolem mne začal houstnout a nadcházel nejvyšší čas, abych se poradila s Vaňkem – (zastaralý idiom, pomyslil si Jiří Kavalír, když četl tato slova) – a ztratila se z parády. Moc jsem se pro Tebe naplakala, protože Tys byl jedinečný – Tvému *hard-up* se hned tak některý z mých milenců nevyrovnal: a já tomu rozumím a vím, co mluvím. Co se mého zmizení týče, je to prosté, milý Watsone – já se vůbec nejmenovala Element, a ten pasport, který jsem ukázala tomu troubovi černochovi, to byla legrace, jaké se v téhle zemi prodávají v každém *drugstoru,* dostaneš tam prezervativy s hlavičkami známých státníků, nebo pasporty znějící na nějaké pitomé jméno – Element je pitomé jméno, ale já jsem ho v Česku pro psinu používala – kdyby se ten melouchář byl podíval dál,

shledal by, že dál už nejsou žádné úřední údaje, nýbrž obrázky nahých ženských prdelí. – (Jiří Kavalír učinil to, co melouchář učiniti opomněl, a shledal, že slova missis Element odpovídají skutečnosti.) Ale mluvme vážně. Nejdřív se podrž, abys nevomdlel. Ta Rubensova skica, Zavraždění vévody ze Stramby, co ji Jamr vnutil tomu černochovi, není žádné falzum, je to nesporný originál, byl ukraden v Museum of the City of New York, a to muzeum vypsalo za jeho nalezení odměnu šedesáti tisíc bucks. Omyl není možný, viděla jsem barevnou reprodukci toho ukradeného Rubense a já mám na takové věci zkušenosti a oko. Sděluji to Tobě, ne Jamrovi, protože jak Ti známo Tě miluji a chtěla bych Ti nahradit ty peníze, které jsi mi dal – což jsem Ti neřekla, že Ti je vrátím mnohonásobně??, ovšem očekávám, že se se mnou šábneš, až toho melouchářе najdeš a oznámíš to na americkém vyslanectví a uděláš vše potřebné, přece jsi studovaný člověk. Ale neptej se mne, jak se ten Rubens dostal do Prahy, neb to nevím. Ale i takové věci se stávají, a hloubat o nich je zábava docela ušlechtilá. Líbá Tě a vzpomíná na Tebe Tvá Element.

A tak se splnily naděje paní Aničky Kavalírové, jež po celý život očekávala nějakou nenadálou, náhlou šťastnou událost. Syn byl propuštěn z nemocnice, nanovo nastoupil na svém pracovišti na Sladkovského náměstí, a díky tomu, že jeho matička už dávno vyhodila roucho pana de Balzac, navrátil se k svému skromnému způsobu života, nic nedbaje toho, že zbohatl o polovinu odměny, vypsané za nalezení Rubensova obrazu, jež mu byla vyplacena v tuzexových korunách. Druhou polovinu přikázal vyplatiti missis Nelly Chapinové z Ňufjorku, kterou arci nadosmrti ve svých vzpomínkách nenazýval jinak než missis Element. A pak se jednoho dne oženil s Monikou – ovšem ne s Monikou, rozenou Růžičkovou, nositelkou Gelovy ceny, nyní šťastnou chotí doktora

Jamra, nýbrž s jednou z těch nesčetných Monik, oděných džínskami a kacabajkami z umělotiny a jež jsou všechny stejné, jak jsme si toho právem povšimli v úvodní kapitole. Koupil si pak embéčko a napsal ještě mnoho ušlechtile zábavných a poučných knížek pro dospívající mládež.

Vladimír Neff
Roucho pana de Balzac

Ilustrace na obálce Ladanovskyi Oleh / Shutterstock.com
Korektura Jaroslava Bednářová
Technická redakce Petra Kučerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 30. 10. 2026

ISBN 978-80-274-5258-3 (epub)
ISBN 978-80-274-5259-0 (pdf)
ISBN 978-80-274-5260-6 (prc)

KNIHOVNA?
KNIHOVNA!

Využijte **prostor**
pro studium, setkání,
kulturu i relax.

Stahujte **e-knihy zdarma**
z e-knihovna.cz, prohlížejte
digitalizované tituly na
digitalizovane.cz.

Sledujte **videocasty**
a přednášky na
youtube.com/@knihovnaPraha.

Půjčte si obraz v Artotéce,
audioknihu, CD, film
nebo deskovou hru.

Tvořte se dřevem, papírem,
barvami, kůží i látkami.
Otevřený ateliér DOK16,
Atelier Jezerka a Kreativní
centrUM v Ústřední knihovně.

Navštivte přednášky,
koncerty, autorská čtení,
filmové projekce, akce
pro děti. Sledujte
mlp.cz/akce.

Městská
knihovna
v Praze

PRA HA
PRA GUE
PRA GA
PRA G

Vyzkoušejte svět
virtuální reality.
Více na mlp.cz/vr.